EPITROPIA CASEI OSPITALELOR SFÂNTULUI SPIRIDON
DIN IAȘI

ISPISOACE ȘI ZAPISE

(DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE)

PUBLICATE
DE

GH. GHIBĂNESCU
PROFESOR ONORAR
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE

VOLUMUL VI
PARTEA II

(DOCUMENTELE MOȘIILOR DE PESTE PRUT: SLOBOZIA BĂLȚIOLR, CHIRCA-LUȚENI, SLOBOZIA DOAMNEI ȘI HOTĂRNICENII (CEALE DOAO CEASURI).

Publicațiune făcută supt auspiciile Epitropiei Casei Sf. Spiridon din Iași

— IAȘI —
TIP. „GOLDNER"; CONCESIONARI: AL. ȚEREK & GH. CAMINSCHI
— 1933 —

„ISPISOACE ŞI ZAPISE“ VOLUMUL VI PARTEA II

PREFAȚĂ

Cu acest volum—al 12-a al seriei de **Ispisoace și Zapise,** *—sau mai corect vol. VI partea 2-a—încheiu deocamdată lucrarea contractată cu onorata Epitropie a Casei Ospitalelor sfântului Spiridon. Mă simt mulțămit că am ajuns să văd sfârșitul lucrării, pentru care a-ți arătat atâta bună voință seriile de Epitropi, cari s'au succedat la conducerea eforiei Spitalelor. Ceia ce au făcut toate aceste Onorate Epitropii pentru cunoașterea trecutului Moldovei, e neînsemnat de mare, căci dacă ar fi să punem în cumpănă utilizarea ce au făcut-o istoricii și juriștii până acum de colecția noastră încă e un cuvânt de preamărire nu atât muncii mele, cât bunilor voinți.*

De această bună voință și de acest înțeles istoric al marii și bogatei publicațiuni, ce a apărut supt auspiciile Casei Ospitalelor sf. Spiridon, nu mă îndoesc că voi fi și mai departe onorat, întru cât dacă până acum am dat la iveală materialul istoric, ce privesc bunurile de moșii și acarete, ce le-a avut și le mai are încă Epitropia sf. Spiridon,—abia o treime (1537 doc.) publicate în cele 12 volume,—mai e nevoe de a se publica toate actele ce vorbesc de întemeerea și organizarea așezământului ospitalicesc al sf. Spiridon, în care Voevozi și boeri mari, Doamne, Domnițe și jupânițe de mari boeri; mai apoi negustori, oameni de bine de toate stările sociale, și-au unit creștineasca lor vroință spre a hărăzi spitalelor din prisosul averilor lor, și a organiza astfel în Moldova acest așezământ spitalicesc, care aruncă o lumină frumoasă asupra fondului moralicesc și creștinesc al diriguitorilor din sec. XVIII; ș. ne slujește nouă de înaltă pildaire asupra duhului adânc creștinesc, cari l-a îndrumat întru aceasta.

Cartea de aur a Epitropiei Spitalelor sf. Spiridon, de acum așteaptă publicitatea ei, spre cinstea celor ce vremelnicește conduc interesele casei. Și se va face în o mare și atrăgătoare lucrare tehnică. Cred.

Până atunci, însă țin să încheiu ce spiritul in care am publicat aceste ultime 2 volume, închinate în special Moldovei dintre Prut și Nistru—**Basarabiei.**

După zece ani de strădanie și muncă, ceia ce mi se admisese în principiu încă din 1923, de vechea epitropie liberală, de a închina și Basarabiei, un volum două din **Ispisoace și Zapise,** *azi văd îndeplinit gândul și dorul de a sluji cauza culturală și națională a Basarabiei.*

Pentru a face o lucrare plină de înțeles și istoric și social, am schimbat metoda de lucru. In loc de a publica documentele în mod cronologic, ca în primele 8 volume, am căutat să grupez documentele după moșii, și să le precedez de o notiță istorică-geografică asupra originei și desvoltării vieții românești pe văile mănoase ale apelor ce străbat Basarabia. Și așa am isbutit, a schița mici monografii istorice asupra următoarelor localități :

a) **Petrosul** *pe Cobolta și Căinări, a căruia viață istorică începe cu 1560, domnia lui Alexandru Lăpușneanu, prin dania ce o face în pustiu logofătului P. Albotă, de unde și numele vechiu de* **Alboteni,** *dat primelor așezări de sate. Trecerea proprietății din mână în mână mi-a dat prilej să leg câteva spițe geneologice a celor ce au fost stăpâni în Alboteni și să fac un escurs geografic și filologic asupra vechilor ape* **Cobolta și Căinarul.**

b) **Șepteliceni și Soroca.** *mi-au dat prilej de o bogată schiță istorică asupra târgului Sorocei și moșiei din apropierea târgului Sorocei ;* **Șeptelicenii,** *a cărui urzire începe tot către sfârșitul secol. XVI ; supt Petru Vodă Șchiopul. Neamul Șeptelici, ce apare din vechi și-a legat numele de această așezare, și o bogată spiță de neam a Șepteliceștilor completează arătările istorice.*

c) **Visternicenii** *pe Răut, azi dispărut, s'au urzit tot în sec. XVII, supt Ștefan Vodă Tomșa, supt numele de* **Rogojeni** *și* **Borodniceni.**

d) **Soroca** *(târgul). După o notiță filologică de ce să însemne* **Soroca***(=Coțofană), actele târgului Sorocii presintă un interes istoric și acum văd pentru prima dată lumina tiparului.*

e) **Slobozia Bălților** *pe Răut, îmi dădu prilej să fac un escurs istoric geografic asupra văii și apei Răutului cu toți afluenții săi, cum și viața moldovenească, ce s'a desfășurat pe această vale mănoasă a Răutului, unde cetele de Tatari își primblau la pășune turmele lor de oi și herghelile de lepe, lucru ce s'a oprit abia în sec. XVIII de către Voevozii țării.*

f) **Chirca-Luțeni** *pe Băc, în jos de Chișinău, pe hotarul de margine al Moldovii despre Tătari, mi-au dat prilej să fac un escurs*

istoric şi geografic asupra văii Bâcului cu legendei esale, cu înodări de cursuri cu surpături de dealuri şi mlaştinile sale spre vărsătura lui în Nistru. Din cele 63 de documente, ce vorbesc de Chirca şi de Luţeni, cetitorul va prinde greutatea fixărei proprietăţii pe teren în preajma Tatarilor din Bugeac. Viaţa stăpânilor acelor moşii e un lung lanţ de judecăţi, când la hanul de Căuşani, când la Paşa de Tighina, când la pârcalabii de Chişinău. Abuzul, risipa, încălcarea, dejmuirea pe nedreptul, e trista poveste a moşiilor de pe Bâc, în mersul său inferior.

g) **Slobozia Doamnei** *de lângă Orhei e un mic prilej de a da lămuriri asupra Răutului la eşirea sa din stâncă, asupra vechiului Orhei, şi urzirea vieţii in acest loc vecin cu Orheiul — Slobozia Doamnei, proprietate a domniţei Hangerli, măritată cu boerul Ç. Ba'ş agă.*

h) **Moşiile Urecheşti** *după un isvod din arhiva sf. Spiridon mi-au dat prilej să arăt cât de întinse erau, moşiile Urecheştilor în Moldova, dacă numai în Basarabia aveau 23 de moşii, date pe judeţe: Hotin, Soroca, Orhei, Lăpuşna şi* **Chigheciul.**

i) **Ceale doao ceasuri** *(Hotărniceni) vremelnic în mâna Epitropiei sf. Spiridon, cu o parte din veniturile sale, mi-au dat prilej ca utilizând documentele din Arhiva Balş din Basarabia, să dau ştiri preţioase şi* **absolut nouă** *asupra acestei regiuni, care până eri era o enigmă istorică şi geografică, iară astăzi capătă o deplină lumină prin documentele ad.se.*

Deci Basarabia are cu ce se mândri, căci din cele 7 moşii ale Epitropiei, ce le avea până la expropiere, azi am îmbogăţit literatura istorică a acestei provincii cu ultimele 2 volume de **Ispisoace şi zapise** *(vol. VI p. 1. şi p. 2.) şi mă simt mulţămit că eu ca Moldovan de pe malul drept al Prutu'ui, să răzbat trecutul veacurilor îndepărtate ale vieţii Basarabene, legând astfel cu cele ce am dat despre pământul Moldovenesc din judeţul Fălciu (Răbâia, Răpile, Valea Idriciului cu Roşiecii, Valea Ialanului cu Cuzeştii şi atâtea sate şi sate de acel vechi, ce vorbesc de Fălciu şi aşezările sale în ale mele* **Surete şi izvoade.**

Închetu mulţămind actualei Epitropii, care a legat firul cultural al celorlalte epitropii şi nu mi-a precupeţit banii întru a aduce la lumină şi acest volum, care îl închin întru cinstea D-lor epitropi: Dr. V. Râşcanu, Col. A. Dumbravă şi Gh. Negrescu, spre o pildaire vie şi altor ce le vor urma.

GH. GHIBĂNESCU

1933, Iulie 28, zi Vineri

Strada Rafail, 1 Iaşi

I. Slobozia Bălţilor

1) Incă din 1766, Avgust 20, Grigorie Alex. Ghica Vodă a fost dăruit mănăstirii sf. Spiridon din Iaşi o parte din trupul moşiei Bălţilor, dincolo de apa Răutului, din locul domnesc, înspre răsărit.

Povestea însă a Bălţilor şi a locului din pustiu din împrejurimi e cu mult mai veche. Se zice (Cruşevan, Bessarabiia, 223) că pe la 1421 ar fi trăit pe aici cneaghina Mazoveţkaia, sora lui Vladislav II Iagelo, cneazul Lituaniei; iar către sfârşitul secl. al XV-lea Tătarii supt conducerea lui Gherei-han ar fi ars şi prădat regiunea Răutului, pe locul unde mai apoi s'au făcut primele aşezări ale satului Bălţile. Tot la Bălţi, Petru cel Mare în 1711, când a avut război cu Turcii la Stănileşti, ar fi făcut din Bălţi centrul aprovizionării trupelor sale; dar după învingerea, ce a suferit din partea Turcilor, în graba retragerii sale de la Prut, n'a mai avut chip să-şi transporte *proviantul* de la Bălţi, şi venind Tătarii din Bugeac l'au prădat cu totul şi au ars Bălţile.

In 1818 April 19 Impăratul Alexandru I al Rusiei, venind de la Hotin la Chişinău, a fost silit să poposească la Bălţi. Aici îi veni ştire de la Petersburg că soţia fratelui său Nicolae Pavlovici a născut un fiu, pe Alexandru al II-lea, viitorul eliberator al ţăranilor (освободителъ). A doua zi la 7 oare dimineaţa, au sosit din Chişinău cliros numeros, care a oficiat sfânta liturghie, intru cât în satul Bălţile sărăcăcios nu era de cât o biserică sărăcăcioasă. De bucurie Ţarul a dat ucazul prin care rădică la rangul de oraş (городъ) satul Bălţile (Z. Arbore, Basarabia 285; Cruşevan Bessarabiia 224).

Oraşului Bălţilor i s'au fixat şi 10 iarmaroace pe

an pentru comerțul mare de vite—caii, întru cât până la 1812, pe aici fiind județul Iași, care avea și are de marcă *un cal*, era mare târg de cai; și anume la 2 Februarie, la 2 Martie; în prima săptămână a postului mare — la sf. Teodor; la 28 Maiu, la 24 Iunie, de Sânzieni; la 20 Iulie, de sf. Ilie; la 6 August de Probajnie, la 15 Octombre—după sf. Paracheva, la 26 Noembrie, de sf. Ecaterina, după calendarul rosienesc, și la 20 Decembrie, de ziua sf. Ignat.

Chiar județului Bălților i s'a fixat prin ucazul imperial din 1826 ca marcă un *cap de cal*, cu lămurirea următoare: „marca veche a ținutului Iași reprezinta pe un cal *întreg;* dar, de oarece *până acum* numai o parte din acest ținut s'a alipit la imperiu, apoi în amintirea acestei împărțiri în două, s'a fixat noul desemn, care reprezintă numai capul animalului trunchiat". Cu drept cuvânt d. Zamfir Arbure, face următoarea reflexiune: „explicarea heraldică nu cere alte comentarii! Limpede și lămurit!"

2) *Etimologia cuvântului Bălțile.* Rușii scriu бѣлцы, socotind că în rădăcina cuvântului *Bălțile* ar fi radicalul бѣлїи = alb, cum ar fi în *Belgorod* = Cetatea albă, în *Belgradul* Ardealului (= Alba Iulia) și în *Belgradui* Serbiei = Cetatea albă.

Numele de *albe* ce poartă o serie de cetăți: pe Nistru, pe Mureș, și pe Dunăre, este dat după aspectul exterior al zidurilor cetăților din bolovani de piatră calcaroasă, față cu alte clădiri de lemn; dar la *Bălțile de pe Răut.* n'au fost nici o dată ziduri de piatră calcaroasă, ci un sat mlăștinos și băltos, puțin înalt, așezat pe malul jos al Răutului, care formează și azi bălți și băltoage, din care cauză se face că pe aici să fie *cuibul friguriior*.

Deci *Bălțile* ne duc la *baltă*, cuvânt tot slavon, dat și Ungurilor după *polnoglasie*, болото = *Balaton* (lac). La noi cuvântul *baltă* este mai vechiu, anterior polnoglasiei, secl. XII, ca *Grădiștea*—dar și Gorodiște, Horodiște, Horodnicenii, ca *Vlasă, Vlăsinești*, dar și *Voloseni;* ca *Vrancea*, dar și *Vorona, Voroneț*.

In răspublica Moldovenească de peste Nistru avem

de capitală târgul *Balta*; pe Răut s'a făcut târgul *Băl-ţile*, la plural, căci pe aici nu era numai o baltă, ci un lanţ nesfârşit de *băltoage*, şi *lacuri*, formate de apa Răutului, fără maluri adânci.

3) *Populaţiunea*. După ultimul recensement din 1930, Bălţile, târgul, numără 36000 locuitori; de aceia greşit pune Episcopul Visarion Puiu (Episcopia Hotinului, 80) că în 1924 Bălţile aveau 62000 locuitori, deşi cu câteva pagini mai sus (pag. 50) spune că ar fi avut 61000 locuitori pe cari îi deservea o biserică, cu hramul *sfântul Nicolae*?

Arbure arată că în 1892 Bălţile ar fi avut 11818 locuitori, şi anume 5968 barbaţi şi 5130 femei, din cari *ortodoxi 2721*; catolici 129, armeni 225, ruşi 211, *evrei 7143*.

Statistica Bălţilor din 1817, pe când era sat, nu ne interesează fiind populaţie rară şi rurală.

Creşterea întreită a populaţiunei Bălţilor după unire se datoreşte sporirei afacerilor comerciale, fiind un centru mare de producţie agricolă şi industrială şi un nod de căi ferate.

4) *Biserica sf. Neculai*. Toţi scriitorii, ce au scris de Bălţile, pun data de 1795, când s'ar fi zidit biserica în Bălţi de proprietarul moşiei de atunci, *Gheorghe Panaiote*, după planul râdicat de arhitectul Weismann, care a luat modelul bisericilor catolice din Galiţia. Păreţii dinspre apus şi răsărit au frontoane şi foarte frumoase figuri; înlăuntru mai sunt 2 altare, deosebite cu stâlpi şi colonade. Cauza acestei arhitecturi catolice şi-o explică Cruşevan că stăpânul moşiei Panaioti, aducând din Galiţia 300 colonişti armeni şi-a făcut o aşa biserică ca să le poată sluji şi lor. Fiind însă oprit în 1804 de autorităţile Moldoveneşti de a face o biserică şi pentru ritul armenesc, el a sfinţit-o ortodoxă. Catapeteazma are o foarte frumoasă pictură şi e opera zugravului de la Iaşi *Eustatie*, adus acolo din porunca cneazului Potemkin, zice Arbure.

In *notele şi impresiile* mele din Basarabia din 1912 (Opinia IX, Nr. 1681, 5 Sept.) am publicat că cea mai veche piatră mormântală e din 1707 (cu cifre arabe); „I. N.

H. I. | 1707 | Iulie 8. | Is. Hs. | aici | odihnească | roaba lui Dum | nezeu Mariie | soţiia lui Pan | telimon Dobrie".

Monumentul ctitorial e afară în dreapta bisericei şi poartă această prea interesantă inscripţie: „aice | odihneşte robul lui | Dumnezeu Alexandru | Panaite comisul | ctitor acestui sfântu lăcaş mu | tăndusă din viaţa acasta ! la veşnicele lăcaş | uri 1819 Fevruarie 11. o-*rasul Bălţile.*

Deci nu e Gheorghe Panaiote, ctitorul, ci fiul său Alexandru Panaite.

Alte inscripţii lămuritoare: „Здѣси покоитсѧ прахꙋ | пагарничасаеви | Марии Панаиотовои - рождєна | Костаки | ѡкончавшеисѧ ла Декакри".

Alta: „дѣти помяч | никꙋа Николаи Катаржи | младонцꙋ й | кꙋна д месіатовꙋ, и ск Николаи дї дѣтꙋ ѡтъ родꙋ.

5) *Apa Răutului.* Ştirile de cursul Răutului, de numărul şi numele afluenţilor, ce se varsă în Răut, nu sânt la fel în Z. Arbure (Basarabia) şi în Dicţionarul Geografic al Basarabiei, lucrare făcută în grabă, necontrolată şi plină de lipsuri. Aşa de pildă, afluenţii Răutului de pe *dreapta*, îi dă pe *stânga*, şi deandoasele;

Răutul izvorăşte din partea de nord, lângă Rădiul cel mare şi trei văi cu izvoare mici îi formează la împreunarea lor, apa Răutului: *valea Pogórlului, valea lui Miron* şi *valea Răutului;* toate aceste trei văi se unesc ceva mai sus de satul *Scăeni.* Direcţiunea apei Răutului e de la nord-vest, către sud-est, şi pe valea satului *Baraboi* se unesc alte *trei* văi, cari dau in Răut, pe *dreapta* în direcţia satului *Mihaileni.* Nu i se dă numele acestui afluent, format din *trei* văi,; *i-am zice valea Baraboiului.*

Un al doilea afluent pe *dreapta* format din unirea iarăşi a *trei* văi, unde e satul *Nicoreni,* se varsă în Răut; care însă n'are nume nici în Dicţionarul Basarabiei, nici în Z. Arbure; i-am zice *valea Nicorenilor.*

Cel dintăi afluent dat de autorii noştri, e *Copăceanca,* după numele satului *Copăceanca,* ce vine pe această vale după ce se formează din unirea altor *trei* văi, ce se unesc la un loc, ceva mai în sus de satul Copă-

ceanca. Acesta se varsă în Răut, ceva mai în sus de târgul *Bălțile*, după ce primește pe dreapta un mic părăuaș, ce curge pe valea satului *Aluni*. De la izvor și până la Bălți, Răutul are o lungime de *65 chilometri*.

Mai în jos de Bălți, *Răutul* primește tot pe dreapta *al patrulea* afluent, numit *Răuțelul* (Dicționar), greșit *Răuleful* (Arbure). Și acest afluent e format din unirea a *trei* văi, la izvorul său, unde e satul *Pârlita*, și primește tot pe dreapta un mic părăuaș, pe valea satului *Mărindeni*. Cursul său merge de la apus spre răsărit.

De la *Bălți*, apa Răutului apucă drumul spre nord-est și face un cot mare tocmai la gura Camăncăi. In tot acest curs, Răutul nu primește nici un afluent pe dreapta, locul fiind deluros, și primește *pe stânga* cei trei mari afluenți: *Cubolta*, *Căinari* și *Camănca*. De la Bălți la gura Camăncei, Răutul are o lungime de 25 chilometri.

După ce primește Camănca pe stânga, Răutul ia direcția nord-sud, aproape până la Orheiu; și atunci în dreptul satului *Roșiecii noi* primește ca afluenți *Solonețul*, care de la izvor și până la satul Drăgănești curge în direcția vest-est, iar pe la Drăgănești apucă direcția spre nord până la Roșiecii noi, unde se varsă în Răut. Solonețul primește ca afluente *valea Rudului mare*.

Un mic afluent primește pe dreapta, numit *Ilagacea*, care se varsă în Răut în dreptul satului *Brânzeni*.

Ceva mai jos în dreptul satului *Zăhăicani*, Răutul primește pe dreapta apa *Ciuiucului*, formată ceva mai jos de *Verejani* din unirea a *trei* văi cu numele *Ciulucul mare*, pe care e satul *Singurei*, *Ciulucul mijlociu*, pe care e satul *Ezăreni* și *Ciulucul mic*, ce se unește cu celelalte *două* Ciulucuri ceva mai sus de *Zăhăicani*. Curgerea e de la vest spre est.

Tot pe dreapta, lângă satul *Morozàni*, Răutul primește afluentul *Cula*, cu direcția de la vest-est.

In dreptul *Orheiului*, Răutul primește pe dreapta părăul *Vatița*, scris *Vatojul* în Dicționar, de pe numele satului *Vatici*; aici e vestita mănăstire *Curchi*. Direcțiunea e de la nord spre sud-est, cu foarte multe cotituri.

După ce mai primeşte pe dreaptn pârăele *Ivancea*, după numele satului *Ivancea*, scris Ivanos de Arbure, în dreptul satului *Trebujeni*, şi apa *Izbiştea*, după numele satului *Izbiştea*, în dreptul satului *Ohrincea*, Răutul se varsă în Nistru în dreptul satului *Ustia*, pe dreapta Nistrului şi în faţa târgului *Dubăsari*, pe stânga Nistrului. De la Căzăneşti la Ustia, Răutul are o lungime de 90 chilometri.

Iar de la izvorul său şi până la Ustia lungimea totală a Răutului e de 230 chilometri.

Pe *stânga* Răutul nu primeşte nici un afluent mai în sus de Bălţi de cât o mică vale, ce dă în Răut în dreptul *Nicorenilor*. Dincolo de Bălţi, unde Răutul are cursul spre est-nord, se pornesc cei 3 mari afluenţi: *Cubolta*, *Căinari* şi *Camănca*, pe care sânt atâtea sate şi primesc în apele lor multe părae şi văi, cari merg până la nord de Soroca. Locuite din vechi, după numele lor *cumane* şi *slave* arată că pe aceste văi au fost aşezări străvechi, a cărora vechime o arată numele apelor.

De la cotitura din gura Camăncăi, Răutul primeşte pe stânga până la Orhei *patru* afluenţi, din care *Dobruşa*, după numele mănăstirii *Dobruşa*, aşezată la obârşie; altul *Săgala*, şi altul *Cogălnicul* scris *Cohalnic* în Dicţionar; iar de la Orhei în jos până la gura lui, mai sunt 2 părăiaşe mici, din care unul e numit *Drizinicea* în Dicţionar, şi altul valea lui *Ivanos*, pe care sânt satele *Hajdeeni* şi *Berezlogi*.

Pe această vale a Răutului se află aşezate 67 sate, 2 oraşe (Bălţi şi Orheiu) şi 4 sate evreeşti. Iar viaţa economică legată de această vale e atât de înfloritoare, că desvoltarea ce au luat Bălţile, arată cât de bogat e terenul în tot felul de produse şi ce desvoltare mare a luat industria agricolă.

6) *Etimologii.* Nu se cunoaşte etimologia numelui acestui râu; şi e o întrebare dacă numele de familie Răut, care se află trăitoare prin Botoşani şi Dorohoi, s'a luat după numele apei Răutului, sau apa *Răutul* şi-a luat numele de la omul, numit Răut. Şi într'un caz şi în altul e greu a

şti cam ce să însemneze cuvântul *Răut*, corect *Reut* (slav Рєтѣ). Dar nu numai *Răut* nu ştim ce însamnă ; ci şi dintre ceilalţi afluenţi ai săi nu ştim toţi ce să însemneze.

Ce se însemneze Рєтѣ? Nu e uşor a spune, căci dicţionarele slavone nu ni dau forma aceasta. Aşa că ne-am întreba dacă forma єв în loc de *eu*, nu e o transpunere pe slavoneşte, a unei rostiri mai vechi din româneşte, iar nu o adpatare românească la fonetica slavă.

In adevăr în malo-rusă avem Рєв (r. Рѣвъ) care însamnă *ţipet*, *le* cri, rugissement, mugissement, beuglement! *brüllen;* de unde verbul Рєвати, Рєвнути = (rus. Рєвѣти); a *ţipa*, *mugir*, *brüllen*, ar urma deci că *apa Reut*ului ar însemna apa *ţipetului* (? !)

Dar *Răut* mai e şi numele de om, de familie; şi ne-am întreba dacă *omul* a luat nume de la *apă;* ori *apa* a luat numele de la *om!*

Numele de familie *Răut*, ne aduce aminte de alt nume de familie *Tăut* (ung. tòth = slovac). Se prea poate ca din pàrţile Maramureşului să se fi scoborit ca descălecători între alţii şi strămoşii *Tăutului* log. (mg. tòth), ca şi strămoşii lui *Reut* (mg. *Rét*); care ar fi însemnat pe ungureşte ori *Secundus* „al doilea" (ung. Rét = Ket), ori *Livezeanu* (ung. *Rét*, wiese, prè, prairie).

S'a prea putut ca primul Rét = *Reut* să se fi aşezat pe apa căreia i-a dat numele său de *Reut;* iar cancelaria slavonă să fi redat pe fonetica slavă forma Рєтѣ, căci nu sânt rari cazurile când cancelaria *slavizantă* a secl XV-lea şi XVI-lea dădea pe slavoneşte nume româneşti ca Камєн pro Piatră; Красном pro Frumos, Свєщєнѣщи pro Preuţeşti, şi altele.

Unii afluenţi poartă nume cu înţeles comun în româneşte *Copăceanca*, de la *Copac*, (magh. copács); —*Răuţelul*, vine de la *Răut* + *el;*—*Mărculeşti*, după numele satului *Mărculeşti*, care arată pe fii primului *Marcu-Mărculeşti;* deci de la om, satul; de la sat, apa; — *Chetrosu*, literar *Petrosu*, de la *piatră* (lat *petra*);—*Răcari*, de la *rac;* Valea *Fetei*, de la *fată* (lat. *feta*).

Alţi afluenţi au înţeles pe slavoneşte: *Soloneţul* (rus

солк, sarc, солоник, sărat; rus. солоница Salzstein); *Camenca* rus камик, piatră; mlr. Каменка, Каменика, de piatră, petricică); *Rud.* valea *Rudului* (rus. Руда, mină; mlr руда = magh. *rud.) Baltă,* valea *Bolotei,* (rus болото, baltă; slv. блата, mlr. блата, болото, baltă). *Drizinicea,* (mlr. дри + зиньва, trei piţigoi, cum дри + сливе = trei pruni), *Dobruşa,* apa *Dobruşei* (sl. добрии, bun; cu Sufix dim. românesc *uş* = bunicel; mănăstirea Dobruşa, pe aceiaşi apă; şi *Ivanos, Ivancea,* de la *Ivan* (rom. *Ioan*).

Iar altele au înţeles *cumanic* şi *tătăresc*; aşa *Căinar* (t. Kajnar, izvor cald);—*Sagăl* (t. Sagh, zagh, *corb);* —*Ilegaci* (t. *agagi*-copac, codru; il agagi mai însamnă şi *Cofofană* = Soroca; deci apa Codrului); *Ciuluc* (mare, mijlociu şi mic). (t. Ciuluc = becaţă, bătlan).; — *Cula* (t. Kula, *turn,*) de unde ţinutul Kula; era în vechime numele turcesc dat ţinutului cu capitala Turnul-Măgurele; — *Cogălnic* (rut. *Kohalnic*). Kog, Cov, Cogh; stup, prisacă; *Cubolta, Cobolta,* etimologie necunoscută.

7) *Aşezări de sate pe Răut.* In actele lui Ştefan cel Mare (I. Bogdan), nu se întâlneşte nici o dată numele de *Răut.* De ce?

Nu cred să nu fi fost aşezări de sate, dar că uricele timpul s'au prăpădit, deoarece găsim ştiri despre *Răut şi înainte de* Ştefan cel Mare.

Aşa în 6944 (1436) Iulie 17, Ilie şi Ştefan Voevozi dăruesc logofătului Oancea (Ванча), mai multe sate pe Răut (на Рквтћ) şi anume *Procopinţi* (Прокопинци) unde au fost Procop (где выл Прокоп), şi Vasile vataman (ватамань), şi cu mori (сь млиномь), şi *Macicăuţii,* (Мачковци) şi cu priseci (ск пасѣкою), şi *Cozarăuţii* (Козаровци) şi *Fântâna albă* (кѣлаа кряницам), şi la gura Volcinţii, unde se uneşte cu Cotouţii (ск Котовцем) şi la Ichel (на Ит кнлѣ) întru Crotolci, în jos, unde stă piatra, în sus de locul lui Oţel (wцелово мѣсто) şi lângă Bâc (близь Бика), de cealaltă latură (по той сторонѣ), pe valea ce cade în faţa Chişinăului la fântâna lui Albaş, unde este seliştea Tătărască (татарскаа селища).

Iar în 6961 Iunie 20 (1453) marele logofăt Mihail,

fiul popei Iuga de la Buciumeni, capătă întăritură de la Alexandru Vodă pe satele: *Procopeani* pe Reut (на Реѹтѣ панамѣ Прокопѣни) şi *Izbişca* şi cu prisecile, ce se aflau ascultătoare şi ascultă de aceste sate (и извиштѫ и съ пасиками—що к тим селам прислꙋшали и прислꙋхают). Şi mai în jos pe Răut, la *Fântâna Albă*, unde a fost... (и пониже Реѹтомь оу кинои Кринѵци гдѣ били). (Ulianiţki, Materiali 81; M. Costăchescu Doc. II, 471). Deci pe valea Răutului erau în secl. XV trei aşezări de sate: *Procopenii*, după numele primului stăpân *Procopie* (grec), *Izbiştea* (sl. изба, tat. *izbrà*, colibă) şi *Fântâna Albă*.

In diplomatica veche slavonă formele româneşti cu sufixul *ăuţ*, *ăuţ*, sânt date ca ак, ѣк, ек; aşa *Luca Cauteş*, e dat cu Лꙋка Кактешꙋ; Satul *Leucuşeni* e dat ca Леккꙋшанїи; *Stăucenii* e dat ca Стакчани, стꙋкчани; apoi *Rădăuţii* e dat ca Радовскїи. Această rostire a lui ău, *eu*, *ou*, drept ѣк, ак, ек, ок vine foarte des în toponimia satelor din nordul Moldovei: *Mlenăuţi*, *Toporăuţi*, *Rădăuţi*, *Cernăuţi*, *Văscăuţi*, deci şi *Reut* ar putea intra tot în această categorie.

Iată o listă de formele româneşti cu *eu*, *ău*, dată în textele slavoneşti cu ак, ек, ок, în secl. XV-lea. Батковци (*Batcăuţi*); Васковци (*Vascăuţi*); Воинакцѣ (*Voinăuţi*); Вишневци (*Vişneuţi*); Гроздовци (*Grozdăuţi*); Грабовци (*Gârbăuţii*); Григоровци (*Grigorăuţi*); Деренокци (*Derenăuţii*); Добриновци (*Dobrinăuţii*); Дїлковци (*Dilcăuţii*); Демиановци (*Demiianăuţii*); Жировци (*Jirăuţi*); Жеравци (*Jerăuţi*); Зꙋбриковци (*Zubricăuţi*); Зꙋбровци (*Zubrăuţi*); Зиноковци (*Zinouţii*); Кошиловци (*Coşilăuţi*); Кличковци (*Cliccăuţi*); Козаровци = квци (*Cozarăuţi*); Котовцем (*Cotouţi*); Корждановци (*Corjdanăuţii*); Коухаровци (*Cuharăuţi*); Калиновци (*Calinăuţi*); Катамаровци (*Catamarăuţi*); Левкꙋшовци (*Leucuşouţi*); Ласловци (*Laslăuţi*); Левкꙋшинци (*Leucuşeşti*); Литановци (*Litanăuţii*); Итоковци (*Itovăuţi*); Иванковци (*Ivancăuţii*); Мачковци (*Macicăuţii*); Михаловци (*Mihalăuţii*); Маневци (*Maneuţii*); Нѣговци (*Niagouţii*); Неполоковци (*Nepolocăuţii*); Панковци (*Pancăuţii*);Ползаловци (*Polzalăuţii*); Радовци (*Radăuţi*); Раковци (*Racăuţi*); Скорцевци (*Scorţeuţi*); Станоуловци (*Stanulăuţi*); Тырнакꙋ (*Tărnauca*);

солѧ, sare, солоный, sărat; rus. солоницѧ Salzstein); *Camenca* rus камінѧ, piatră; mlr. Каменка, Каменнка, de piatră, petricică); *Rud.* valea *Rudului* (rus. Руда, mină; mlr руда, = magh. *rud.*) *Baltă*, valea *Bolotei*, (rus Болото, baltă; slv. Блата, mlr. Балта, Болото, baltă). *Drizinicea*, (mlr. Дри + зинька, trei piţigoi, cum Дри + сливе = trei pruni), *Dobruşa*, apa *Dobruşei* (sl. Добрин, bun; cu Sufix dim. românesc *uş* = bunicel; mănăstirea Dobruşa, pe aceiaşi apă; şi *Ivanos*, *Ivancea*, de la *Ivan* (rom. *Ioan*).

Iar altele au înţeles *cumanic* şi *tătăresc*; aşa *Căinar* (t. Kajnar, izvor cald);—*Sagăl* (t. Sagh, zagh, *corb*); —*Ilegaci* (t. *agagi*-copac, codru; il agagi mai însamnă şi *Coţofană* = Soroca; deci apa Codrului); *Ciuluc* (mare, mijlociu şi mic). (t. Ciuluc = becaţă, bătlan).; — *Cula* (t. Kula, *turn.*) de unde ţinutul Kula; era în vechime numele turcesc dat ţinutului cu capitala Turnul-Măgurele; — *Cogălnic* (rut. *Kohalnic*). Kog, Cov, Cogh; stup, prisacă; *Cubolta*, *Cobolta*, etimologie necunoscută.

7) *Aşezări de sate pe Răut.* In actele lui Ştefan cel Mare (I. Bogdan), nu se întâlneşte nici o dată numele de *Răut*. De ce?

Nu cred să nu fi fost aşezări de sate, dar că uricele timpul s'au prăpădit, deoarece găsim ştiri despre *Răut şi înainte* de Ştefan cel Mare.

Aşa în 6944 (1436) Iulie 17, Ilie şi Ştefan Voevozi dăruesc logofătului Oancea (Шанча), mai multe sate pe Răut (на Рѣутѣ) şi anume *Procopinţi* (Прокопинци) unde au fost Procop (где была Прокоп), şi Vasile vataman (Ватамань), şi cu mori (съ млиномь), şi *Macicăuţii*, (Мачковици) şi cu priseci (съ пасѣкою), şi *Cozarăuţii* (Козаровци) şi *Fântâna albă* (бѣлаѧ криница), şi la gura Volcinţii, unde se uneşte cu Cotouţii (съ Котовцем) şi la Ichel (на Иткилѣ) intru Crotolci, in jos, unde stă piatra, în sus de locul lui Oţel (шцелоко мѣсто) şi lângă Bâc (близъ Быку), de cealaltă latură (по той сторонѣ), pe valea ce cade în faţa Chişinăului la fântâna lui Albaş, unde este selişte tătărască (татарскаѧ селища).

Iar în 6961 Iunie 20 (1453) marele logofăt Mihail,

fiul popei Iuga de la Buciumeni, capătă intăritură de la Alexandru Vodă pe satele: *Procopeani* pe Reut (на Реѹтѣ нанмѣ Прокопѣни) și *Izbișca* și cu prisecile, ce se aflau ascultătoare și ascultă de aceste sate (и изкишта и съ пасиками — што к тим селам прислѹшали и прислѹхают). Și mai in jos pe Răut, la *Fântâna Albă*, unde a fost... (и пониже Рѣктомь ѹ килои Кринници где били). (Ulianițki, Materiali 81; M. Costăchescu Doc. II, 471). Deci pe valea Răutului erau în secl. XV trei așezări de sate: *Procopenii*, după numele primului stăpân *Procopie* (grec), *Izbiștea* (sl. изба, tat. *izbrà*, colibă) și *Fântâna Albă*.

In diplomatica veche slavonă formele românești cu sufixul *ăut*, *ăuț*, sânt date ca ак, ѣк, ек; așa *Luca Cauteș*, e dat cu Лѹка Кавтешъ: Satul *Leucușeni* e dat ca Левкѹшанїи; *Stăucenii* e dat ca Стакчани, стъкчани; apoi *Rădăuții* e dat ca Радовскїи. Această rostire a lui ău, *eu*, *ou*, drept ѣк, ак, ек, ок vine foarte des in toponimia satelor din nordul Moldovei: *Mlenăuți*, *Toporăuți*, *Rădăuți*, *Cernăuți*, *Văscăuți*, deci și *Reut* ar putea intra tot in această categorie.

Iată o listă de formele românești cu *eu*, *ău*, dată in textele slavonești cu ак, ек, ок, in secl. XV-lea. Батковци *(Batcăuți)*; Басковци *(Vascăuți)*; Вонна̀вцѣ *(Voinăuți)*; Вишневци *(Vișneuți)*; Гвоздовци *(Gvozdăuți)*; Грабовци *(Gărbăuții)*; Григоровци *(Grigorăuți)*: Дереновць *(Derenăuții)*; Добриновци *(Dobrinăuții)*: Дїлковци *(Dilcăuții)*: Демиановци *(Demiianăuții)*: Жировци *(Jirăuți)*; Жеравци *(Jerăuți)*; Зѹбриковци *(Zubricăuți)*; Зѹбревци *(Zubrăuți)*; Зиновци *(Zinouții)*; Кошиловци *(Coșilăuți)*; Кличковци *(Cliécăuți)*: Козаревци = вкци *(Cozarăuți)*; Котовцем *(Cotouți)*: Корждановци *(Corjdanăuții)*; Коѹхаревци *(Cuharăuți)*; Калиновци *(Calinăuți)*; Катамаревци *(Catamarăuți)*; Левкѹшовци *(Leucușouți)*; Ласловци *(Laslăuți)*; Левкѹшинци *(Leucușești)*: Литановци *(Litanăuții)*: Итовевци *(Itovăuți)*; Иванковци *(Ivancăuții)*: Мачковци *(Macicăuții)*: Михаловци *(Mihalăuții)*: Маневци *(Maneuții)*: Нѣговци *(Niagouții)*; Неполоковци *(Nepolocăuții)*; Панковци *(Pancăuții)*; Ползаловци *(Polzalăuții)*; Радовци *(Radăuți)*; Раковци *(Racăuți)*; Скорцевци *(Scorțeuți)*; Станоѹловци *(Stanulăuți)*; Тырнавкѹ *(Tărnauca)*;

Фратовскы,—Жѹржь Фратовци (*Frătăuții*); Хенцовци (*Hențăuții*); Шервовци (*Șerbăuți*). Toate aceste nume de sate le-am cules din importanta publicațiune de „documente Moldovenești" a D-lui Mihai Costăchescu vol. I și II care-i in curs de publicație.

Fenomenul fonetic al vocalizării grupelor ак, ек, ок, in ău, eu, ou, sunt cu mult mai vechi de cât data documentelor, adică de cât secl. al XV-lea; Ele s'au dezvoltat pe calea contactului social între Moldoveni și Ruteni în Nordul Moldovei, adică în *țara de sus*, unde s'a stabilit acest contact, și unde toponimia satelor ne dă forma slavă cu sufixele ак, ек, ов, schimbate în *ăuți;* forme cari nu se întâlnesc în țara de jos, căci era supt altă influență socială a Cumanilor și Tatarilor, mai ales în părțile Moldovei de peste Prut, pe văile Răutului, Băcului și Botnei cu Botnișoara, unde s'au iscat atâtea frământări între Moldoveni și Tatari, mai ales în regiunea *celor 2 ceasuri.*

Când logofeții de urice scriau in acte forma ruteană de multe ori dădeau în același act și forma moldovenească pe lângă cea ruteană; așa că ne-am întreba dacă forma cu *ev, ov,* era în graiul viu al locuitorilor, ori numai in condeiul *slavizant* al uricariului.

8) *Pustiul de pe valea Răutului.* In cele mai vechi urice se găsesc multe numiri de pustiuri pe diferite văi atât în țara de sus, cât și mai ales în părțile văilor de peste Prut: Reut, Cobolta, Căinari, Botna, Ciuhur, etc.

In Ispisoace și Zapise VI p. I, am lămurit în ce înțeles trebue să se ia cuvântul *pustiu,* vorbind de Ketrosul pe Cubolta, de Albeștii pe Căinari, de Șepteliceni, spre Soroca, și Visternicenii pe Răut.

Răutul în părțile sale spre Nistru prezintă așezări de sate încă din secl. XV-lea, căci atât *Procopinții* cât și *Izbiștea* [1], ca și *Fântâna Albă,* intr'acolo erau și sănt așezate.

---

1) Cât despre *Izbișca,* ca nume de sat pe apa Răutului, avem de afacе cu forma curat slavă: Изба, *colibă, casă țărănească, izbă,* hutte, chaumière; de unde избишка, colibă mica, petite hutte, (tat. *izbra*).

In părțile de sus ale Răutului, pe locul unde vin Bălțile astăzi, știrile documentare sunt mai nouă și ne vorbesc de anumite regiuni pustii, iar de altele cu așezări.

Așa in 7062 (1554) Alexandru Vodă Lăpușneanu, in intăia lui domnie, dăruește lui Cazan parcalabul de Soroca doao locuri in pustiu pe apa Răutului, mai jos de Sărățeni și de gura Segalei și de fântâna Oanei... iar hotarul acelor doao locuri din pustiu să fie lui cât pot trăi doao sate (Двѣ мѣсто ѡт пѹстина на Ревти потокъ... понижє Сърътѣни и понижє ѹстїє Сагали и колодѣць ѡни). Sărățenii vin mai jos de confluența celor 2 Ciulucuri, mare și mic cu apa Răutului, și în apropiere de apa Segalei, cam la 56 klm. in jos de Bălți, pe malul Răutului, și numai la 25 klm. departe de Orhei. Deci era pustiu. Și spune uricul că i s'a dat parcalabului Cazan loc de 2 sate cât poi trăi (да єсть им колико могѹт ѡжнвати двѣ села) (Surete IX 31).

In *7094 April 7* (1586) același Petru Vodă arată că și pe apa Ciulucul mare a fost loc pustiu „pe un loc din pustiu pe Ciulucul mare la fântâna Ciobanilor, ce se zice acum *Beliciu*", la 15 klm. in jos de Bălți. (Surete IX, 45).

In *7096 Aug. 20* (1588) Petru Vodă Schiopul dăruește lui Andrei hatman și parcalab Sucevei satul Zovadinile pe apa Răutului, fost sat domnesc (єдно село нарѣк Зѡвадинилє... на рѣцѣ Рѫѹтом... что тот село вна прав сєл господаръскѹ) Marturii aduși să dovedească hotarele Zovadinilor arată că mai in sus de Zovadine a *fost loc pustiu* (Занєж вншє Зъвадини бѣшє мѣсто пѹсто). (Surete IX 48). Zavedenile mergeau în jos până la gura Cainarului — 25 klm. in jos de Bălți pre Răut; iar din sus cât a putut cuprinde. Deci porțiunea de pe Răut de la Cainari în sus spre Bălțile de azi au fost așezări de sate răsipite de Alexandru Vodă Lăpușneanu, iară de la gura Coboltei ceva mai în sus era numai loc pustiu; adică fără așezări stabile de case și sate.

Pustiuri se mai găsesc și prin alte regiuni în Basarabia: „pe *Toporul*, pe părăul Șovățului, peste Prut

în ținutul Iașilor sunt 5 *seliște în pustiu*; aceasta pe la 1649 Oct. 14 (Surete IX 143). Aceste seliște erau încă pustii și în 1672 (Surete IX. 159).

Mai erau pustiuri la Ialpuh pe la 7041 Mart 8 (1533) și la gura Malurilor (Surete IX. 22). Era pustiu și în sus de Troian pe Cahul la Fânâna Zeletinului, în 7037 Mart 16 (1529) (Surete IX. 16, 237).

9) *Zavedinele pe Răut, în pustiul Bălților*. Incă din 1570 se pomenește într'un uric de la Bogdan Alexandrovici Vodă că se întărește jupânesei Ciorce a Danciului postelnic, și fata lui Toader Fierăe între alte sate pe Botna, pe Ciuluc, pe Dobrușa și *Zavedinele* pe Răut.

Trec 20 de ani. In 7096 Aug. 20 (1588) Petru Vodă Șchiopul întărește lui *Andrei* (Buhuș ?), hatman și parcalab Sucevei, satul *Zavedinile*, pe Răut, în ținutul Sorocei, pentru slujbele făcute domniei și țării, când cu năvala Cazacilor și a mai dat în trebuința țării 55000 aspri. Cum satul Zavedinile era loc domnesc, Vodă Petru Șchiopul l'a miluit pe Andrei hatmanul cu acest sat în hotarele lui vechi. Noi nu știm cum jupâneasa Ciorce a Danciului postelnic a fost pierdut satul, credem însă că vremile turburi ale domniilor dintre 1570-1578 explică acest fapt de luare pe sama domniei a satului Zavedinile.

Cum a fost dăruit satul Zavadinele marelui hatman și parcalab Andrei (Buhuș ?), satele din giur *Budăeștii și Hiaciul* (Бѫдѣещи и Хачюл) au venit cu jalbă la domnie pentru regularea hotarălor Ele și-au cerut hotarnic pe *Danciul* (Данчюл) fost parcalab [1]. Cum le-a fost hotărât acest Danciul, cele 2 sate nu s'au mulțămit; s'a rânduit un nou hotarnic în persoana lui *Cohană*, spatar (Кохана) [2].

---

1) *Danciul*, fostul parcalab de Orhei, pomenit în lista boerilor din divanul lui Ion Vodă cel Cumplit din 7082 (N. Iorga Doc. IV 340; B. P. Hajdeu „Ion Vodă" 234). Fiind parcalab de Orhei, cunoștea localitățile de pe Reut, chemat a le hotărnici.

2) *Cohană*, nu e vel spătar, ci simplu spatar; căci în divan apar ca mari spatari. *Gavril* 7084, *Casin* 7085, *Pojog* 7087, 7088, *Nădăbaico* 7090-7094 și *Bârlădeanul* 7095-7099.

Acest de al doilea hotarnic arată aceste hotară : movila mare în jos pe *Cheldea*,—stâlp în jos de *Fântâna Bobenilor*,—stâlp în moghila Bobenilor, în vârful *Aluneilor*,—stâlp în hotarul Zavedinilor despre *satul lui Belici vatag*; . în vârful *Sângereilor*,—la vale unde se unesc văile din țarina Bobenilor *despre Soloneț*;—movila în vârful odăilor *despre Soloneț*,—valea Miceștilor; vârful *rădiului Florii*,—în deal la *obârșia Bârsanei*, movila *lui Ivașcu*, în vârful *Vârtopului*, stâlp în margine satului *Schindireștilor*,—gura *Coboltei*.

Din toate aceste nume azi cunoaștem; *Biliceni*, pe Ciulucul mare; *Săngerei*, mai la sud-est de Beliceni, tot pe Ciulucul mare, apa *Solonețului*, gura *Coboltei*.

Nici această al doilea alegere n'a împăcat pe cei din *Budăești*; Atuncea Petru Vodă face cu divanul o a treia cercetare și cu acest prilej face istoricul așezărilor de sate pe locul *Zăvedenilor*.

Se află că Zavedenile au fost scutărie domnească (бѣш скѫтѫріє гсподскѫ), făcută de Alexandru Vodă Lăpușneanu (сѫтвориа ѡт Алеѯандра воеводи), deci între 1556-1566;

Mai află divanul că pe câtă vreme a stat scutărie domnească—cel puțin 15 ani—s'au fost răsipit toate satele, câte au fost pe Răut, pe îmbe laturile Răutului până la Nemțeni (и тогди коли стал тамо скѫтѫріє ѡни расипал всех селове елико бил на Рѫт по ѡба сторони Рѫта даждо Немцѣни). și până la gura Caînariului. (и даждо ѹстіо кѫинарѣ).

Vorbind uricul de hotarul Zăvedenilor partea din sus, spune că „din sus cât a putut cuprinde, căci mai în sus de Zăvedeni a fost loc pustiu" (ѡт више елико вѫзмогоша досѧгати доситот, занеж више Зѫвадении бѣше мѣсто пѫсто).

Deci spre Bălțile de astăzi locul era pustiu în 1588, și divanul a încuviințat ca să se ia în hotarul Zavedenilor oricât s'ar putea, fiind locul pustiu.

Când Alexandru Vodă a înființat *scutărie domnească*, a trebuit să mute vetrele tuturor satelor, dându le loc pentru loc în alte hotară : (а тим селом како да всѣдѣт сови селове ради сѫ сим селам иж вил вѫзѧл им).

sate mutate		sate date
1. *Heceștii*	iau	*Vistearnicii*
2. Joldeștii	iau tot în	*Visterniceni*
3. *Prajilele*	iau	Goeneștii (pe Răut)
4. Coluneștii	iau	*Bursucenii*
5. Drojdieștii	iau	pe Căinari între *Trifan* și Miron
6. Nemțenii	iau	în sus de Coșciug
7. *Mărculeștii*	iau	*Mărculeștii* pe Camănca
8. Prideanii	iau	din jos de Stăuceni pe Răut
9. *Begenii*	iau	*Begenii* pe Căinari
10. Căinărești	iau	Știuca la gura Bălților
11. Putineștii	iau	mai jos de gura Bursucilor și mai în sus de Bursuceani
12. Budăeștii 13. *Tipliceștii* 14. Puiceștii 15. Vădurenii 16. la Oprea		„aceste sate nefiind vechi, ci s'au așezat după moartea lui Alexandru Vodă și a lui Bogdan Vodă, și după risipirea scutăriei domnești" nu li s'au dat loc pentru loc.

Același divan arată că „toate acele sate—16 la număr—cât timp a stat scutărie domnească — optsprezece ani 1553-1571—așezată în acele sate, toate s'au mutat, pe unde li s'au fost dat loc pentru loc; dar după Alexandru Vodă fost'a mult amestec pe toată țara; și în acel amestec toate aceste sate s'au fost întors cu multă jelanie înapoi la vetrele lor. а селове до селе стоюла. тамо скѹтарїи бѫси прѣбивали погде било дано им; а послѣ Алеѯандра воеводї бѣше многих смѣшенїе бѫсеи нашеи земли и в тѣх смѣшенїи селове бѫсе сѫ ѡхипренїем вратилисѧ каждїи до своих мѣстове").

Din înșirarea acestor 16 sate se arată că Valea Răutului în direcția gurei Coboltei, gura Căinarului și până la gura Camăncei, era plină de sate, care au avut de îndurat multe cu prilejul scutăriei domnești; pe când spre apus, în sus de Zavedine [1]), locul era

1) *Zavadinele* (Завадинеле), *Zăvadini* (Зѫвадини), *Zăvădeni* (Зѫвѫдени), ne duc la cuvântul Заводѫ, fabrică, uzină.

pustiu, şi Vodă Petru Şchiopul dă voe să-şi ia din loc pustiu, *cât or putea cuprinde* (колико кхзмогошж досѩгати доситот).

10. *Băltile*. Ştiri de Bălţi avem foarte târzii. Când în 1766 Iunie 9 Gr. A. Ghica Vodă face donaţie moşia Bălţilor, partea de dincoace de Răut, fiilor lui Panaiti neguţitorul, iar partea de dincolo de Răut, Epitropiei Sfântului Spiridon, toţi cei 15 marturi aduşi să mărturisască pe sufletele lor de ceia,ce ştiu de locurile Bălţilor, afirmă că ştiu de mai bine de 40 de ani de starea lucrurilor şi ştiu şi de la părinţii lor că moşia aceasta Bălţile tot domnească s'a numit şi domnească iaste dintru început şi că nimene stăpânire pe dânsa n'au avut, nici parte boerească, nici parte răzeşască nici alţii străini fără de cât o stăpâniau Tătarii şi o păştiau cu oile şi hergheliile lor până acmu în zilele domniei meale, ce am dezrădăcinat Tătarii şi i-am gonit din ţară" (Surete IX. 262).

Domnească şi pustie au stat moşia Bălţile în tot cuprinsul secl. al XV-lea; domnească şi pustie au stat Bălţile în tot cuprinsul secl. al XVI-lea, cum arată ispisocul lui Petru Vodă din 1588 „că locul în sus de Zavedine a stat şi stă pustiu". Domnească şi pustie au stat Bălţile în tot cuprinsul secl. al XVII-lea; Tătarii îşi primblau căşlele lor, cu iepe şi hergheliile de cai pe tot întinsul Răutului în partea lui cea de sus, locul fiind plin de păşuni grase şi bogate, şi pline de mlaştine, formate de apa Răutului, toate bune de *adăpătoare*.

Când Voevozii ţării au început a pune la dare de hac pe Tătarii din Bugeac şi a le hotărî loc de imaş cele 2 ceasuri în jos de Chişinău, nu s'au putut istăvi încălcările Tatarilor într'un an doi, ci au durat încălcările Tătarilor pe valea superioară a Răutului până cătră 1765, când Gr. Ghica Vodă, după însăşi a lui afirmare i-a dezrădăcinat şi i-a alungat definitiv din aceste locuri, *ale Bălţilor*.

Şi deci viaţa a început a se aşeza pe locurile Bălţilor după anul 1765, mai ales după ce Vodă Gr. A. Ghica împarte şi dărueşte moşia Bălţilor la *doi* stăpâni. Noii

stăpâni au început a urzi primele așezări ; și anume : copiii lui *Panaite* neguțitorul înlesnesc așezări de case pe dreapta Răutului, pe muchea dealului, ce stăpânește *bălțile* din vale—de unde numele de *Bălți* ;—iar Epitropia Sf. Spiridon a înlesnit așezările de case pe stânga Răutului, unde azi e gara, și Slobozia Bălților.

De aceia credem greșită traducerea, ce o face Ion Bogdan în documentul din 6978 April 1 (1470) prin care Ștefan Vodă dă Măn. Neamțului, dreptul de a-și aduce *trei* cară de pește, fără să plătească vama măjăritului, de la *Chilia*. de la *Ozere*, de la *Cetatea* Albă (до Келио, или до ѡзерахъ или до Бѣлоград).

Aici ѡзерахъ nu e *Bălțile* de azi de pe Răut, cum ar reeși din traducere, ci de *Ozerele* de pe malul Mării negre, așezate între Chilia și Cetatea Albă. (I. Bogdan Doc. Stef. I. 143-166).

11) *Panaite neguțitoriul.* N'avem multe știri despre persoana acestui *Panaite cupeț;* Știm însă de el în niște *regeste de țigani*, că încă din 7252 Dec. 20 (1743) Panaite cupeț, cumpără un țigan rob cu 25 lei. In 7252 Febr. 20 (1744) Panaite cupeț, cumpără un alt țigan cu 180 lei (Surete ms. XXVIII. 223).

Dintre cei trei copii ai lui Panaite cupeț, unul *Costantin Panaite lipțcan* cumpără în 1766 Febr. 25 un țigan cu 50 lei, în 25 Mart 1766 cumpără alt țigan cu 40 lei, în 14 April 1766 capătă danie alt țigan; în 1768 Febr. 28, Mart 1 cumpără alți 2 țigani cu 80 lei.

In 1768 Mart 3, bașa *Costantin* Panaite lipțcanul își imparte țiganii cu fratele său Iordachi Panaite.

In 1782 Iuni 24 *Iordachi Panaite*, capătă danie un țigan de la *vărul său* Iordachi Canano ; In 1794 Febr. 14 *stolnic* Iordachi Panaite capătă danie 2 salașe de țigani de la D. Saule vornic, din cele 5 salașe, ce capătă danie de la A. I. Mavrocordat Vodă încă din 1786 Iunie 28. In 1798 April 1 avem un izvod complect de țiganii paharnicului *Iordachi Panaite*.

Din aceste puține știri vedem însă că i-a fost dat și lui Panaite cupețul ca și contemporanului său *Mazarachi* să se incuscrească cu boeri mari, căci el a ținnt

în căsătorie pe *Maria Costachi*, despre care spița Costăchească nu ni dă nici o știre a cărui Costache a fost fiică; Maria Costache era moartă cu mult înainte de 1766, la această dată era mort și jupânul ei Panaite cupeț; căci Vodă Gr. Ghica zice în hrisovul său „*a răposatului Panaite neguțitorul*"; și că trăiau în 1766 *trei* feciori ai acestui Panaite cupeț: *Sandul, Costandin* și *Iordache*. (Surete IX. 261).

Dar noi știm că Panaite neguțitorul a mai avut și o fată, pe *Caterina*, măritată cu *Petre Catargiul* pah., fiul lui Ion Catargiul stolnic și al Catrinei Pascal; și că acest Petre Catargiul avea de frate pe Neculai Catargiul stolnic, căsătorit cu *Catrina Boldur Costachi*. Un alt Catargiu, Costin logofătul, fratele lui Ion Catargiul și deci unchiul lui Petre Catargiul, ținea tot o Costăchească, pe Elena Costache, fata banului Scarlatachi Costachi, și nepoată vornicului Lupu Costachi.

In divanul din 1766 era prim ministru, adică vel logofăt, *Manolachi Costachi*, fiul sărdarului C. Costachi.

Prin aceste întreite înrudiri Costăchești ne explicăm înțelesul hrisovului de danie și schimb ce face domnia.

Deci Panaite neguțitorul și după soție și după ginere se înrudia cu familia boerească a *Costăcheștilor*, care umple tot secl. XVIII prin membrii săi iluștri și inchee acest secol cu luminoasa figură a marelui Mitropolit Veniamin Costachi cum și cu Catargieștii, cari ne dăduse un mare logofăt în persoana lui Ilie Catargiul.

In actul de împărțală a moșiilor și a târgurilor între clironomii răposatului *comis Alexandru Panaite* din 1823 April 16 în orașul Chișinău se spune:

a) *Moșii:* două părți *una* a *păhărnicesei* Maria Panaite, născută Costachi, maica răposatului Alexandru Panaite—*alta* a *Caterinei*, sora răposatului A. Panaite, soția lui colejschi assesor Petrachi Catargiu; amândouă unite la un loc.

b) *Târgul Bălțile* cu câmpu; *Bilicenii* cu sat, *Heciu* cu doao sate supt nume de Heciu vechiu și Heciu nou,

și o parte din *Zavedinii* cu iaz, și moară în apa Răutului; toate una lângă alta și pe cât să stăpânesc astăzi în ținutul Iașii, în oblastul Basarabiei.

c) *Zahareștii* cu sat în Bucovina la ținut Sucevei.

Partea Zoiței, sora răposatului, soția căminarului Iordachi Zorgea.

a) Părțile din *Măciucani*, din *Poprișeni*, și din *Ciofeni* cu satele lor pe Răut în ținut Orheiului, într'un hotar, cu mori în Răut.

b) *Petricanii* pe Băc în ținutul Orheiului cu sat și vad de moară.

c) *Temeleuții* pe Bâc în ținut Orheiului cu moară și vad de moară în Bâc și cu părțile din prejur din *Mălești, Hotinești, Căbăești, Cărnești, Popinżeni, Dumbrăvița, Hărcești*, și *Tărnauca*.

d) pol sat *Zalucenii* în ținut Eșii.

e) pol sat *Hătcăuții* în Dorohoi.

Partea Elenei, sora răposatului, soția banului Gh. Donici.

a) *Bursucenii* și *Bolota* cu sat *Căinarii vechi* și *Știuca*.

b) *Roșiecii* pe Răut la ținut Eșii.

c) *Medelenii* cu sat pe Prut la Eși

d) Un loc de dugheni în Iași pe ulița mare; — Cinci locuri de dugheni în târgul de sus; —locul caselor de lângă școala jidovască; — locul din Botoșani.

e) 8 pogoane vie la Iași pe Nebuna; — $24^1/_2$ pogoane vie la Șorogari cu dijmă; $18^1/_2$ pogoane vie la Odobești.

Izvodul e iscălit de Iordache Jorjie, Petrachi Catargiul și Gh. Donici (Surete ms. XXVIII 222).

Deci ar eși această spiță:

Panaite cupeț = Maria Costachi
paharnic

Alexandru, comis sterp *† 1819 Fev. 10*	Costantin, lipscan	Iordachi, Panaite paharnic	Catrina, = Petrachi Catargi pah.	Zoița, = Iord. Zorj caminar	Elena = Gh. Donici ban.

12) Panaite negutitorul avea o casă cu pivniță lângă zidul mănăstirii Goliei, din poarta mănăstirii alăturea cu zidul în lung până în gardul ogrăzii lui Enache negutitor și *până în ulița ce merge la Târgul Făinii.*

Vodă Gr. A. Ghica adusese apă pe olane și la Sf. Spiridon și la Golia; La sf. Spiridon a fost scos cișmeaua afară din zid la poartă, cum sună și inscripțiile *turcești, grecești* și *românești,* ce și azi se păstrează. La Golia însă fiind nevoe să se scoată haznaua afară la uliță și mănăstirea neavând loc afară pentru trebuința haznalei, cu voia și primirea fiilor răposatului Panaite cupeț, „cât loc a fost pentru trebuința haznalei s'au luat dentru dânsul și sau dat mănăstirii Goliei pentru scoaterea și facerea haznalei afară".

Pentru acest dar, domnia dărueşte lui Sandul Panaite și urmașilor săi jumătate din moșia Bălților, partea despre apus cu jumătate din apa Răutului, partea despre ținutul Iașilor, care vine despre apus... mai dând Sandul și 150 lei, bani gata la făcutul dughenilor, ce sânt să se facă pe acest loc, ce iaste afierosit mănăstirii sf. Spiridon.

Deci pentru un loc cât a trebuit pentru scosul cișmelei afară la uliță și pentru 150 lei, bani, Sandul Panaite capătă moșie la Bălți 114 otgoane în curmeziș, adică 3225 stânjeni *sau 7200 metri,* lungimea mergând din hotar în hotarul moșiilor megieșite.

Inrudirea întreită cu Costăcheștii, a făcut ca în anul unde Manolache Costache era vel logofăt, fratele său Iordache Costache era vel visternic, iar vărul lor Vasile Costache vel ban,—să înlesnească acest schimb prielnic, dat nepotului lor Sandul Panaite, fiul Mariei Costachi, soră, cred, cu marele logofăt și cu vistiernicul și deci să sporească bunul familiei lor colaterale.

13) *Hotarăle moșiei Bălților.* Doi boeri hotarnici, rânduiți de Vodă Ghica, Iordachi logofăt al doile și Ioniță Pilipovschie merg și aleg hotarăle moșiei *Pustiului Bălților,* după ce iau mărturia a 15 oameni bătrâni din satele megieșe. Hotarnicii află că în partea de ră-

sărit şi amiazăzi moşia pustie a Bălţilor merge alăture cu Zavedinile, moşia lui Gh. Carp vel căpitan de Ropce.

Iată principalele semne de hotar:

a) Spre *Miazănoapte:* stâlp de piatră într'o movilă din sus de *gura Copăceancăi* despre apus; — spre răsărit asupra Răutului deasupra *Strâmbului*, între 2 movile, piatră lângă *drumul ce merge la Hotin* — spre răsărit peste Răut, movilă şi piatră veche despre partea *Sorocăi*—spre răsărit—podiş—movila mare s'a pus piatră deasupra *drumului ce merge la Movilău*, pe valea *Flămânzei;*—spre răsărit—dealul spre *Zavedine*, piatră chiotoare într'o moviliţă.

b) *spre răsărit:* muchea dealului în jos — movilă mică—piatră;—spre Răut la vale, piatră într'o moviliţă de la deal de drumul Sorocăi;—peste Răut despre ţinut Iaşii—piatră într'un piscu din gios de *movila Bobeanului;*—muchea dealului la *movila Bobeanului*, şi *Alunei;* —pe deal în jos, în fundul *Soloneţului*, unde se împreună cu hotarul Zavedinilor, cu hotarul satului vatavului *Bilič*, deasupra *Sângereilor;* aici e *piatră chioutoare* între *Zavedine, Hârbu, Bilici* şi *moşiile domneşti.*

c) *spre miazăzi:* podişul—muchea dealului—hârtoape, hotarul lui Bilici vataf; fundurile Ciulucurilor deasupra a trei rădiuri;—movila mare de-asupra Ciulucului mare; văi, costişă, movila mare în muchea dealului; ponoare, piatră în jos de *Alunei.*

d) spre *soare apune:* se întoarce hotarul spre soare apune, până unde se întâlneşte în capăt cu alte hotară.

Măsurând moşia în curmeziş, după obiceiu s'a făcut odgon de 25 stânjeni domneşti a 8 palme gospod. unul şi au eşit curmezişul 228 odgoane $\times$ 25 $=$ 6450 stânjeni; iar lungul până unde se întâlneşte cu alte moşii. (Surete IX. 264; vezi anexa 1).

14) *Hotarnica Slobozіei Bălţilor.* In 20 August 1766 Vodă Gr. Alex. Ghica dărueşte cu hrisov mănăstiriii Sf. Spiridon, *întru care mănăstirea se află şi spital*, spre agiutorul spitalului *„o bucată de moşie din Bălţi, ce iaste din pustiu pe apa Răutului, partea cea dincolo de Răut despre răsărit, care aciastă moşie iaste din drept locul domnesc"* vor-

bindu-se de hotarnica râdicată de Ioniță Pilipovschie medelnicer și dealți împregiurași *ai pustiului*, întărește din nou spusa oamenilor bătrâni chemați de marturi, că „*moșia Bălțile iaste dreaptă moșie domnească, și fiind pustie tot Tătarii și-au păscut bucatele pe dânsa*".

La *miazăzi* hotar este apa Răutului, din hotarul moșiei comisului Lascarachi Roset, dată danie tot din trupul moșiei Bălților, până în jos—cale de 7 chilometri — și hotarul moșiei Panaiteștilor și al sf. Spiridon; la *răsărit* merge alăturea cu moșia Panaiteștilor și a sf. Spiridon; în spre nord până la o moviliță din sus de movila cea mare, de unde s'a început hotarul; la *miazănoapte*, din movila cea mare, movilița cu piatră hotar chiotoare, în sus pe deal—moviliță—viezuine în podiș—în sus la capătul muchii dealului—vâlcea—la deal—*drumul Coboltei ce merge la Movilău*;—peste drum—în sus—peste o vâlcea—peste podiș, până la capătul unde se tâlnește cu moșia comis. Lascar Roset.

La *apus*, alăturea cu moșia comis. Lascar Roset până în matca apei Răutului (anexa 2).

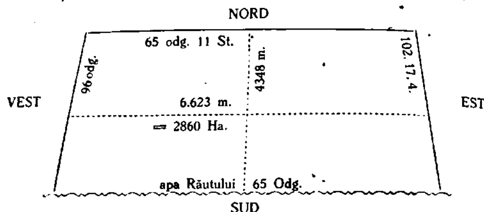
15) *Altă hotarnică*. După 20 de ani, epitropia Sf. Spiridon are o nouă hotarnică, întrucât arată boerii epitropi, că de și măn. Sf. Spiridon avea această moșie dată danie de Gr. Alex. Ghica Vodă încă din 1766 August 20, „*dar fiind moșie din pustiu, n'ar fi stăpânit-o mănăstirea din pricina uitării hrisovului și a nepurtărei de grijă a celor de au dus trebile* mănăstirii", Vodă Alex. Ion Mavrocordat rândueşte doi boeri hotarnici, pe Gh. Beldiman biv vel ban și pe *Grigoraș* biv staroste, amândoi ispravnici de Soroca; ei merg la numita moșie și adună oameni bătrâni, din care doi zic că ar fi tras cu odgonul la măsura din 1766 (Petru Bratu și Ioniță Hrițcu) și urmând aceleași semne ca și în hotarnica din 1766. Când însă la măsurat noii hotarnici dau aceste măsuri (odgonul îl fac da 30 stânjeni, nu de 25 ca la 1766)

a) Latura de *nord* 65 odgoane. 11 stânjeni, 2 palme.

b) Latura de *vest* 96 odgoane.

c) Latura de *sud* pe matca Răutului 65 odgoane,

d) Latura de *est* 102 odgoane, 17 st. 4 palme.

Mai notăm faptul că Lupul Mânăscurtă, vechilul vornicului Lascarachi Roset, fiind întrebat de boerii hotarnici, a arătat că el singur ca vechil a stăpânit această moşie, pe care o vedea fără stăpân şi o numiau cei din loc *Singurenii*, şi că numai de vre-o 15 ani încoace s'a descălecat şi s'a făcut sat.

Deci aşezările de case pe locul numit Slobozia Bălţilor au început a se face după 1770) întru cât mănăstirea Sf. Spiridon neputându-şi căuta moşia, că şi-a fost prăpădit hrisovul cel de danie, oamenii au început a roi unul câte unul şi a-şi face case; punând temeiul satului de azi, înconjurat de bălţi, cu gară pe el, şi cu atâta mişcare economică astăzi, că răsar casele ca din pământ şi se numeşte Slobozia Bălţilor dinspre gară, cu vatra târgului Bălţilor, de şi e distanţă de câţiva chilometri la mijloc! (anexa 3).

16) *Infiinţarea târgului Bălţile şi iarmaroacele sale.*

In 1766 Vodă Gr. Alex. Ghica, afirmă în hrisovul său că locul Bălţilor era pustiu, fiind călcat de Tătari cu hergheliile lor. Intrând în acest an cei 2 stăpâni, Epitropia Sf. Spiridon pe partea despre răsărit de Răut — Slobozia Bălţilor; şi fraţii Panaiteşti (Alexandru, Costantin şi Iordachi), aceştia ca negustori cu nume şi cu întinse legături de afaceri au izbutit să aşeze o viaţă economică pe locul Bălţilor, şi în mai puţin de 20 de ani să înfiinţeze târg şi să organizeze iarmaroace anuale.

In adevăr Alex. Panaite ca neguțitor făcea întinse afaceri comerciale cu Poarta pentru mumbaeaoa împărătească. In 1775 Oct. 13 Gr. Alex. Ghica în a doua a lui domnie dă hrisov, prin care împuternicește pe *Sandul* Panaite cupeț să strângă între 23 April—30 Iunie 50.000 oi și să le ducă la Țarigrad, pentru capanul Împărătesc, oprindu-se prin hatișerif de a mai intra în țară Casapbașa cu bostangii săi și alți beileccii, cari stricau țara cu totul (Surete IX. 282).

Ceia ce făcea Șandul Panaite cu capanul împărătesc procurând din Moldova 50.000 oi pentru mumbaeaoa Țarigradului, a făcut și fratele să Iordachi Panaite biv vel sulger, care pe riscul său și banii săi cumpărà zaherea din țara Leșască pentru capanul împărătesc; și cu aceasta a ușurat mult sarcinile domniei față de Poartă, de aceia capătă de la C. Muruz Vodă un hrisov în 12 Ghenar 1781 ca să ia el venitul mortasipiei pe vitele ce se vor vinde la iarmaroacele și târgurile de peste an, de la Bălți, moșia sa, iar nu marele vameș, cum era obiceiul din vechiu, de oare ce i se calcă moșia și i se strică și i se pasc fânețele cu vitele de la iarmaroace (Surete IX. 308).

Se vede că marele vameș n'a îndeplinit în totul prevederile hrisovului domnesc, și încasa tot el veniturile, de aceia același domn C. D. Muruz Vodă dă un nou hrisov în 10 Dec. 1782, prin care îi întărește din nou dreptul de a lua el, stăpânul moșiei—mortasipia de pe vitele de la iarmaroacele în zilele de târg de la Bălți, iar nu marele vameș (Surete IX. 309).

ANEXE:

I. 1766 Iunie 9 Iaşi. *Gr. A. Ghica Vodă, dărueşte măn. Sf. Spiridon jumătate din moşia Bălţile, arătându-i hotarele. (moşia Chirca-Laţeni-Slobozia Bălţi plic I. n. 1).*

Cu mila lui Dumnedzeu Iw Grigorie Alexandru Ghica Voevod, domnк ţărăi Moldovii. | —Zidirea şi podoaba tuturor lucrurilor celor bune iaste omul. pre carйe insuşi Svântul Dumnezău lau | făcut. şi lau înfiinţat după chip, şi după asămănarea sa. şi lau impodobit cu luarea aminte la toate | celea folositoarea. şi sufleteşti lucruri. dându i puterea de a cunoaşte binele şi răul. şi a să feri de rău. şi | a face bine. Intru carea deapururea prin svintele şi dumnezăeştile scripturi. i să porunceşte ca intru toate, şi de a pu | rurea. cu faptele ceale bune să fie înfrumuseţat, şi mai vârtos să aibă întru dânsul rodurile sufleteşti. care iaste lucrul | cel mai fericit. de vreame că rodurile şi faptele ceale sufleteşti, iaste rădăcina şi fapta tuturor bunătăţilor. | (după zisa Evaggelicescului cuvânt). Pentru aceaia dar şi domniia mea fiind râvnitoriu tuturor lucrurilor, şi faptelor | celor bune, vrând dintru toată inima, noastră, ca să înplinim dumnezăiasca poroncă. după ce întru tot milostivul svântul | Dumnezeu, niau încoronat cu stepena domnii, a pravoslavnicii, şi de Dumnezău păzitei ţărăi aceştie, la strămoşescul | nostru scaon a Moldovei. din cât niau luminat svântul Dumnezău, între alte trebuinţк şi purtări de grijí ce am avut | domniia mea pentru folosul ţărăi, şi a politiei aceştia. vădzând domniia mea că oraşul acesta întru sine, nu are apă din | destul ça să fie pentru îndestularea norodului. şi fiind păr la atâta de isterisit oraşul acesta de indestularea apei. | din voia lui Dumnezău şi a domnii meale putinţă, având domniia mea râvnă ca aceaia ca să împodobim, şi să îmbogăţim | acastă politie cu indestularea de apă, ca să fie de prisosit orăşenilor. prin osteniale, şi silinţa ce sau pus de cătră | domniia mea. afară din apa ce sau adus la mânăstirea svântului Spiridon. sau adus şi altă apă deosăbită la svân-

ta | mănăstire Golaé. după cum să văd şi la o poartă şi la alta. dar fiind trebuinţă ca să s scoată hazneaoa de la Golie | afară la uliţă, şi mănăstirea neavând loc afară pentru trebuinţa haznealii, fiind un loc de casă cu pivniţă de piiatră | lângă zidul mănăstirii Golăi, a răposatului Panaite neguţtoriul, den poarta mănăstirii Golăi alăture cu zidul | în lungu până în gardul ogrăzii lui Enache . . . . . . neguţtoriu, şi până *in ul'ţa cea marea ce merge la târgul Făinii.* acestu loc | cu voia şi priimirea a fiilor lui Panaite, anume Sandul, Costandin şi Iordache. cât au fostu pentru trebuinţa hazna | lii sau luat dintru dânsul şi sau dat mănăstirii Golăi pentru scoatere şi facerea haznalii afară. iar celalalt loc lam | dat domniia mea mănăstirii svântului Spiridon afierosiri şi danie ca să facă dughene pe dânsul să fie pentru spital, | şi pentru acesta locu ce sau luat de la fečorii lui Panaite vrând domniia mea ca săi mulţămim, şi aflând domniia mea cum că între | ţinutul Iaşului, şi între ţinutul Sorocii pe Răut, iaste o moşie ce să numeşte *Bălţile,* care moşie fiind domniască şi pustie | , şi nefiind dată nimărui sau luat supt stăpânirea domnii. Şi vrând domniia mea ca să alegem şi să hotărâm moşiia | ačasta de către alte moşii. Trimisam domniia mea pe crkdinčos boiariul nostru Iordache vtori ogofăt. şi pe Ioniţ Pilipoţki | med. ca să aliagă şi să hotărască moşiia ačasta. carii mergând acolo la numita moşie întâiu au cercetat toată starea | moşii aceştie, şi după hotarnica lor aşe arată că au aflat: (adecă) ačastă moşie pe din gios să hotărăşte şi merge | alăturea cu moşiia lui Gheorghie Carpu vel capit. de Ropče ce să numeşte *Zăvădinile,* carea şi ačasta au fostu iarăş moşie domniască | dată danie cu ispisocul răposatului Pătru Vod. din veleat 70'6 Avgust 2) lui Andrei hat. apoi viind la starea locului | şi fiind faţă şi Postolache Cărste biv vtori pah. vechilul lui Gheorghie Carpu, strânsau oameni buni şi bătrâni din satul | Hečiul, şi din satul Căinăreştii anumea pe preotul Ioan om cuvios şi bătrân de vârstă. i Apostol Porcos biv stegari | de Heč om bătrân. Timofte Hărbul stegariul de Heci, i Ioan Negrae om bătrân, i Gheorghie Harbuz, i Toader Ušun, i Petre Topală, i | Toader Cioban om bătrân, i Vasile Hriţco, i Grigoraş Frunză, i Vasile Deliul, i Lupul căpit. fečorul lui Decusară căpit. i Ursache | Topal vornicul de Căinăreşti om bătrân. i pe Ignat Moroşan de acolo om bătrân, i pe Ion Rotar tij de acolo. Pe aceştie între | băndui pentru moşiia Bălţile cum o ştiu, toţi au răspuns că de când

sânt *ei trăitori şi aşezaţi* cu şiderea lor la ace parte de loc, aproape de 40 ani | aşe au apucat, şi aşe ştiu cum că moşiie ačasta Bălţile tot domniască sau numit, şi domniască iaste. şi dintru inceput aşe ştiu | şi de la părinţii lor. cum că nimi stăpânire pe dânsa nau avut. nici den parte boeriască, nici răzăşască, nici alţii străini. făr de cât o | stăpâniie Tătarăi. şi o păştea cu oile şi herghelille lor până acmu in vreme domnii meale, ce am dezrădăcinat tătarăi, şi sau gonit | din ţară, şi cercetând numiţii hotarnici intâiu hotarăle moşii Zăvădenilor pe din gios alăturea cu moşiia Bălţile, cu preotul şi cu | toţi oamenii de mai sus arătaţi, liau aflat toate deplin, după cum sântu arătate la hotarnica lui Carpu. care vin către răsărit şi către | amiazăzi, După aceia am cercetat şi de către miazănoapte şi iarăş au aflat piatră hotar, de unde au şi inceput a hotără. puind | stâlpu de piiatră intro movilă din sus de gura *Copăciancăi*. despre apus şi despre ţinutul Iaşului. şi deacolo *asupra Răutului* spre răsărit in muchia *dialului Răutului* diasupra *Strâmbului*. intre doao movile | sau pus iarăş piiatră hotar lângă *drumul ce merge la Hotin*. | şi deacolo *peste Răut* in şes lângă o movilă unde au aflat piiatră veache hotar despre parte *Sorocăi*. şi de acole dreptu spre răsă | rit intrun podiş den sus de o movilă marea sau pus iarăş piiatră hotar in podişul din mijlocu diasupra drumului ce *merge la Movilău*. | pe *vale Flămânzii*, şi de acolo drept peste valea tot asupra răsăritului in muche dialului despre răsarit alăturea cu Zevădinile. iarăş au pus piiatră hotar chiotoarea intro moviliţ. de acolo dreptu muche dialului in gios. până in dreptul unii movile mari. | au pus piiatră hotar intro movilă mică despre răsărit, deacole la vale *spre Răut*. unde iarăş au pus piiatră hotar intro moviliţ | de la dial de *drumul Sorocii*. alăture cu altă movilă. de acole *peste Răut* despre ţinutul Iaşului la dial. până intro piatră | veche hotar ce sau aflat intrun piscu din gios de *movila Bobeanului* după cum adeveriaz hotarnica lui Carpu. Şi de acole | muchia dialului la o movilă ce să *numeşte a Bobeanului* iarăş au aflat piiatră veche hotar căzută la pământu diasupra unor alunei. şi de acole tot pe dial in gios până intralt hotar vechiu in *fundul Soloneţului* unde să impreună hotarul *Zevedenilor* cu hota | rul satului Bilič vatav diasupra *Sângireilor*. unde să intoarce hotarăle moşiilor lor spre răsărit. fiind piiatra chiotoare moşii | *Zăvedinilor* şi a lui *Hărbu*. şi a lui *Bilič vatav* şi moşii domneşti. de acole podişul spre amiazăzi până in muche | dialului

şi din muche dialului *peste Hârloape* până intraltă piiatră hotar vechi a lui Bilici vatav. ce scrie intrânsa că iaste | a sa după cum sau pomenit mai sus. care piiatră iaste diasupra a trei rădiuri lângă un drum vechi. şi de acole au purces spre | amiazăzi peste *fundnrile Ciulucurilor* pe din gios de aceale rădiuri până la mijlocul unui podiş. şi au pus piiatră hotar. şi de acolo tot inainte asupra unii movile mari, diasupra *Ciulucului celui mare* peste nişte văi, şi iarăş au pus piiatră hotar | intro costiş in faţa despre răsărit de sus de o movilă mare, ce iaste in muchia dialului, care den sus de movilă şi intre hotar | săntu nişte ponoară. fiind piatra ačasta pusă din gios de nişta ulmi. De acole să intoarce hotarul in sus asupra apusului | până unde se intâlneşte in capete cu alte moşii. Cu aceste semne au incheiat tot hotarul moşii *Bălţilor domneştii*. de către toate moşiile de pen pregiur. Şi după poroncą čau avut de la domniie mea hotarnicii de mai sus arătaţi. ca să măsoare mo | şiia ačasta in curmeziş după cum iaste obiceiul, au făcut stânjăn de optu palme domneşti şi după stânjăn au făut funie | odgon de 25 stânjăni cu care măsurând moşiia ačasta in curmeziş sau aflat *dowă sutѣ doawzeaci şi optu de odgoane*, care fac | stânjăni *şasѣ mii patru sute cincizeaci*. iar in lungu până unde să intâlneşte cu alte moşii. ačastă moşie după cum sau hotărât | pe arătarea semnѣlor ce scrie la hotarnica boerilor hotarnici, din tot hotarul giumătate de moşie in lungul moşii parte despre | apus moşie in giumătate cu giumătate din apa Răutului parte despre ţinutul Iaşului, care vine despre apus, până unde să intâl | neşti in capeti cu alte moşii. de către domniia mea sau dat danie şi dăruire dumisale Sandului ličorul lui Panaite neguţtor | şi niamului său. pentru locul ce sau luat care este arătat mai sus. mai dând Sandul şi una sută cincizeaci lei bani gata la făcutul dughenilor || ce săntu să s facă pe acel loc. carea esti afierosit spitalului Sfântului Spiridon. iar ceaialaltă giumătate de moşie in lungul moşii | iarăş din Răut pe giumătate din apa Răutului. parte despre ţinutul Sorocăi ce este despre răsărit până in hotarul moşii Zavedinilor. | ce iaste a lui Gheorghie Carpu. de către domniia mea sau dat svintei mănăstiri Svântului ierarh Spiridon ca săi fie danie şi miluirea | deosăbit de alte mile ce am făcut domnie mea cu ačastă sfântă mănăstirea mai denainte. şi fiind că ačastă moşie are pe dânsa şi | iazu. care vine o parte pe giumătate de moşie ce sau dat Sandului. şi altă parte iarăş pe giu-

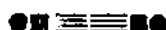
mătate de moşie ce sau dat mănăstirii. | acest iazu când vor vre ca săl ezască să prindă ruptură la cheltuiala ezitului. cât Sandul Pănaite cât mănăstirea totuîntrun chip să de — iar nu | unul mai mult şi altul mai puţin. cum şi venitul iazului ce va eşi din peşte şi din raci vor împărţi iarăş în doauw (adecă) un ban | unul şi un ban altul. şi la toate precum arată în sus va urma atât Sandul Panaite, cât şi mănăstirea. Dreptu aceaia dau prin domnescul | hrisov al domnii meale hotărâm şi dăm dintračastă moşie Bălţile ce iaste domniască, pe giumătate după cum ·au arătat mai sus. să aibă a o stă | pâni Sandul Panaite, cu t niamul său cu giumătate de iaz ce are după cum i sau dat de domnie mea cu tot locul, şi cu tot venitul pe | seamnele ce sântu arătate mai sus. până întralte moşii. ca pe a sa driaptă ocină şi moşie neclintită şi nestrămutată nici odănăoară. | în veaci. Asemene şi svânta mănăstirea va stăpâni ceialaltă giumătate de moşie cu giumătate de iaz după cum i sau dat de la dom | nie mea. cu totu locul şi cu totu venitul pe semnele ce sântu arătate mai sus. până în moşie Zevedinile ca pe a sa driaptă ocină şi moşii neclintită şi nestrămuta în veaci Şi poftim domnie me şi pe alţi luminaţi domni. carii vor fi orânduiţi de domnul Dumnezău | în urma noastră cu stăpânirea şi domniia ţărăi aceştie. ca s întăriască cu domneştile lor hrisoave ačastă danie ce sau făcut de cătră | domnie mea. atât Sandului Panaite cât şi sfintei mănăstiri pentru a domniilor sale ce mai de folos şi de laudă veačnica pomenirѣ. | Şi spre ačasta iaste şi crѣdinţa domnii meale Iw Grigorie Alexandru Ghica Voevod, şi credinţa a pre iubiţi fiilor domnii mele | Dimitrie Vvod, Alexandru Vvod, şi Iacov Vvod şi credinţa a cinstiţilor şi crѣdinčoşilor boerilor celor mari ai domnii mele | dum Manolachi Costachi vel logofetu, i dum. Ioan Paladi vel vornic de ţara de gios. i dum. Enachi Costandin vel vornic de ţara de sus. i dum. Ioan | Cantacuzino hat. i pârcalab Sučavschie. i dum. Dimitrie Suci vel post. i dum. Costandin Sturze vel spat. i dum. Iordachi Costachi | vel vist. i dum. Vasile Costache vel ban. i dum. Panaiodor vel caminar. i dum. Manolachi Bogdan vel pah. i dum. Gheorghie Sturze vel stol. | i dum. Alexandru vel comis. scrisusau hrisovul acesta în oraşul Iaşii întru al treile an a domnii noastre la anul de la Hs. I veiet. 1766 Iunie 9.

Iw Grigore Ghica Voevod.

I. p. gospod în tuş roşu ΔΑ. ГГ. Б. В. 1764 cap de bou
Manolachi Costachi vel logofăt procit

NOTA. In Surete şi Izvoade IX 260 am publicat textul acestui document, după originalul aflat în arhiva Catargiu de la *Cohălnia* (Soroca), intru cât ramura Catargiască de la Soroca e scoborâtoare directă prin soţia lui Petre Catargiul din Panaite neguţitorul; şi iată cum:

Panaite cupeţ	—Maria			Mişu Catargi
=Maria Costachi	= P. Catargi ——	Ch. Catargiu ——	Ioan Catargi —	Victor Catargi
	pah.	=Safta Teodosiu	= Olga Catargi	

II. 1766 Avgust, 20 Iaşi. *Gr. A. Ghica Vodă dărueşte spitalului Sf. Spiridon partea de dincolo de Răut a moşiei Bălţile, arătându-i şi hotarăle. (Moşia Bălţi - Chirca - Luţeni plic 1 n. 2).*

Cu mila lui Dumnedzău Iω Grigorie Alexandru Ghica Voevod, domnx ţărâi Moldaviei. | Podoaba şi cuviinţa tutoror faptelor celor bune, de apururε să cade a fi, în cugetul cel curat | al tuturor, dar cu cât mai vârtos luminaţii şi oblăduitorii domni, ca ii din dum | nezeiască pronie, fiind că sînt unşii domnului şi aleşi a poveţui năroade, datori sânt a socoti toati celi ce să cuvin de obştie, dar mai vârtos pentru svintile dum | nezeeştile lăcaşuri unde să înalţă şi neîncetat să săvârşeşte (jertva ča fără de singe) şi rugăčune se face pentru nărodul creştinescu, care ačasta čk mai întâi trebueşti a să | păzi de fiiş e care domnu şi oblăduitoriu, pentru aceia şi pe noi Sventul Dumnezău. | miluindune a ne sui cu stăpânire domniei, la strămoşescul nostru scaon ce de Dumnezău | păzitei ţărâi aceştie al Moldaviei, şi având ravnă dintru tot sufletul şi inima | noastră, oare cum să cumpănim lucrul, ca să ne învrednicim a fi povăţuitori la toate sventele | lăcaşuri, şi să le cuprindem cu mila şi agiutoriu, şi dar precum pentru altele cu cât | Dumnezeu niau luminat, niam silit a le aduce la bună stare, aşa şi pentru Sventa | mânăstire de aice din Iaş, unde să cinsteşte, şi să prăznueşte svântul făcătoriul de minuni, | Spiridon, întru *care mănăstire se află şi spital,* socotitam domniia mea, | şi deosăbit de alte mile a domnii mele încăş am mai dat, şi am afierosit svintei mă | năstiri a svântului Spiridon, *spre agiutorul spitalului,* o bucată de moşie din *Băl* | *ţi, ce iaste din pustiu pe apa Răutului,* partea cea dincolo de Răut dinspre răsărit, care | ačasta moşie iaste, din drept locul domnescu, ce sau hotărât din porunca

domnii mele de | Ioniţe Pilipovschie med. precum niau adus şi mărturie hotarnică iscălită de dânsul | şi de alţi *împregiuraş a pustiului* ce au fost la hotărât. carie sint arătaţi anume la hotar | nică. mărturisind toţi acei împregiuraşi cu sufletele lor. in frica lui Dumnezău. | cum că ačasta moşie Bălţile. iaste driaptă moşie domniască, şi fiind pustie tot | Tătarăi şau păscut bucatele pe dânsa. şi altă sălişte afară de Bălţi, nu să află în câtă măsură sau măsurat ačastă moşie domniască. după a cărora mărturie au măsurat numitul hotarnic locul acel domnescu. *din pustiu* cu odgonul după cum mai pre largu | arată hotarnica locul din semne în semne. pe de amândoao părţile Răutului. între ţinu | tul Sorocăi, şi între ţinutul Iaşului lângă ocolul Ciuhurului. din care loc domnescu. | am dat domniia me danie şi pe aiure după cum arată hrisoavele domniei mele ce sau | dat la mâna lor. Iar moşie ačasta din Bălţi ce am dat domniia me danie şi am afiero | sit mănăstirii Svăntului Spiridon să începe din hotarul altii moşii a mănăstirii Svăntului | Spiridon şi a Panaiteştilor ce iaste piatră hotar dinspre răsărit de cătră ţinutul Soro | cii între moviliţa din sus de movila ča mare şi în sus pe deal pân intro moviliţă | şi din moviliţa tot în sus păn la nişte viezunii ce sint în podiş şi de la viezunii tot în sus cam la vale până unde să sfârşeşte muche dealului. şi piste o vâlce tot în sus şi la dial || păn în *drumul Coboltii* ce merge la Movilău. si au pus piatră hotar în podiş din gios de drumul ce merge | spre Cobolta. de acolo piste drum şi tot în sus şi piste o vâlce şi peste podiş şi tot în sus până unde să loveşte capul moşii aceştie cu moşie dumisale Lascarache Roset vel comis | ce iaste din sus tot din Bălţi dată danie de la domnie me. şi acole sau pus piatră hotar. dispărţind moşie mănăstirii de cătră moşie dumisale vel comis. şi să face colţul moşii mănăstiri la o parte dinspre răsărit. şi de acole să întoarce hotarul moşii mănăstirii. drept spre amiazăzi, şi merge tot alăture cu moşie dumisale vel comis. | păn în matca apei Răutului. şi acolo în mal sau pus piatră hotar. de acole să întoarce în gios şi merge tot pe matca Răutului în gios, păn să loveşte de altă moşie a svân | tului Spiridon şi a Panaiteştilor ce iaste din gios şi de acole să întoarce | spre răsărit. şi merge tot alăture cu numitele moşii a Panaiteştilor şi a svân | tului Spiridon. păn la piatra ce este intro moviliţe din sus de movila ča mare de unde sau început întâi. Atâta iaste moşie ačasta care am dat domniia mea danie şi afiero | sire mănăstirii Svântu-

lui Spiridon. care săi fie de la domniia mea. sventei mănăstirii | danie și afierosire, inpreună și cu giumătate de apa Răutului. cu tot venitul ce ar fi | pe ačasta moșie, și hrisov de danie și afierosire nesmintit nici o dănăoară in veci | și poftim domnie me și pe alți luminați domni pe carii Dumnezău va rândui in urma noastră | cu domnie acestei țări să nu surpe danie și afierosire ce am făcut la svânta mănăstiri. | precum nici noi nam surpat daniile altor domni. ce mai vârtos să miluiască și să întăriască pen | tru a lor večnică pomenire. și sau scris hrisovul acesta la scaonul domniei mele in orașul Iașii | la anul de la Hs. 1766 Av. 20

Iw Grigorie Ghica Vvoda

L. p. domnești mici, cap de bou.

in dos regeste: *τοῦ ἁγίου σπυρίδωνος*;—pi locul cel pustiu pi apa Răutului, țănutul Sorocei.

III. **1786 Iunie 6.** *Cercetarea și alegerea hotarălor Slobosiei Bălților după hrisovul de danie a lui Gr. A. Ghica Vodă (moșia Bălți plic II. 3).*

Din luminata poronca pre inalțat domnului nostru Măriia sa Alexandru Ioan Mavrocordat Vvod. fiind orănduiți de dumlui *Gheorghe Beldiman* biv vel ban i dmlui *Grigoraș* biv staroste, ispravnicii de ținut Sorocii ca să mergem și să hotărâm moșiie mănăstirii sfântului Spiridon ce i sau *dat din pustiu pe apa Răutului de la ținutul Sorocii*, ce iaste alături lângă alti moșii din Bălți tot a mănăstirii Sf. Spiridon, care iaste dată danie mănăstirii cu hrisov gospod. de răposatul domn Grigorie Alexandru Ghica Vvod. din leat 1766 Aug. 20; au arătat dmlor boiarii ai mănăstirii Sf. Spiridon pre inaltului nostru domn, cum că din vreame ce sau dat danie mănăstirii ačasta moșie *din pustiu* nu ar fi stăpânito mănăstirea din pricina uitării hrisovului și a neputtării de grijă și vrând ca după cum alte moșii să o pue și pe ačasta la cale și supt a mănăstirii stăpânire, au cerut ca să să aliagă și să să hotărască de către alte moșii de prin pregiur. Deci după poroncă mergând noi la ačastă moșie am cercetat din oameni impregiurași și am găsit pre un Petre Bonte om bătrân ca de 70 de ani, pre Ioniț Hrițcu din satul Strâmba ot ținut Eșii. cari acești doi

oameni au fostu cu odgonu când sau hotărât moşiia ačasta de Ioniţă Pilipovschie medelnicer, de sau dat danie mănăstirii din drept locul domnesc, unde fiind faţă atât Lupul Mânăscurtă vechilul dumsale Lascarache Roset vel vornic, cum şi *Mihalache Alesandru* vechilul mănăstirii sfântului Spiridon, am făcut cercetare foarte cu amănunţitul atât hrisovului cercetând locul din sămn in sămn cât şi arătărilor numiţilor marturi şi întâi am purces cu hrisovul din sămnul dintăi, adică din doao pietre colţ a altor moşii a mănăstirii depărtându-s de aceastalaltă moşiie dinspre răsărit întro moviliţ din sus de movila cea mare, care o piatră caută drept in sus, iar o piatră caută spre amiazăzi in partea din gios asupra văii Răutului, şi dintraceastă moviliţă tot in sus culmea dealului păr intro movilă mică şi din movila mică tot în sus culmea dealului pără la nişte vizunii ce sint in podiş în scăpătatul dealului, şi de la vizunii tot în sus cam la vale pără unde să sfârşeşte muchea dealului şi piste o vâlcea tot in sus şi la dial pără în drumul Coboltei ce mearge la Movilău unde sau găsit piatră veche din gios de drum in podiş, intocmai după arătarea hrisovului mănăstirii, şi de acolo peste drum şi tot in sus şi peste o vâlcea şi peste un podiş şi tot in sus după arătarea hrisovului până unde să loveaşte cu moşia dumisale Lascarache Roset vel vornic, cei iaste danie şi dumisale tot din locul domnesc de răposatul domn Grigore Alexandru Ghica Voevod, unde sau găsit fără numai nişte zgură şi fărămături de piiatră care sau numit colţul *moşii Pustiiului* de către moşia dumisale Lascarache Roset vel vornic, unde sau pus şi acum doao pietre colţ din sus despre răsărit. De acolo ne întoarcem cu hotarul moşii mănăstirii drept spre miazăzi şi merge tot alăture cu moşiia dumisale Lascarache Roset vel vornic peste un pisc şi piste o vâlcea pără în muchea dealului intro beşicuţă de movilă şi tot spre amiazăzi piste o vâlcea şi la deal şi din deal la vale până în matca apei Răutului şi acolo în mal iaste piiatra hotar, şi de acolo să intoarnă in gios tot pe matca apei Răutului, până unde să loveşte cu altă moşie a mănăstirii sfântului Spiridon, ce iaste din gios, unde sau găsit piiatra veche hotar lângă o movilă in şes şi de acolo să întoarce spre răsărit şi merge tot alături cu numita moşie din Bălţi a mănăstirii sfântului Spiridon până la piiatra ce iaste în moviliţa din sus de movila ča mare de unde sau inceput intăi. Apoi fiind porunca ca să să măsoare moşia ačasta în lung şi în curmeziş au *făcut odgon de 30*

stânjeni şi stânjenul de opt palme gospod, şi iarăşi au început a măsura cu odgonul din piiatra din moviliţe din sus de movila mare şi pără în pustiu hotar de cătră moşia dumisale Lascarache Roset vel vornic şi sau măsurat *65 odgoane 11 stânjeni 2 palme*, parte dinspre răsărit, şi din colţu moşiei alături cu moşia dumisale Lascarache Roset vel vornic până în matca apei Răutului *96 odgoane* şi din matca Răutului tot malul în curmezişul moşiei în gios *65 odgoane* şi din colţul acesta lungul pe din gios spre răsărit până în piiatra din moviliţe cea din sus de movila mare de unde sau început a măsura dintăi 102 odgoane 17 stânjeni 4 palme, împregiurândusă cu măsura din giur împregiur; atâta iaste moşiia ačesta ce i sa *zis din pustiu* pe apa Răutului după arătarea hrisovului [1].

Dar noi am întrebat pe *Lupul Mânăscurlă* vechilul dumisale Lascarache Roset vel vornic de are ceva a răspunde şi el intăi a arătat că ačastă moşie până acum să numeşte *Singurenii* de 15 ani încoace de când au descălecat în sat şi că sau stăpânit de cătră vechilul dumisale Lascarache Roset vel vornic, iar acmu au văzut că singur hrisovul ne duce din sămne în sămne şi sămnele lămurite vederat fără arătări de marturi, pără unde neam poprit a mai merge înainte, nau avut ce să mai răspundă, ca fiind lucrul adevărat au şi iscălit spre încredinţare şi am dat şi noi ačastă mărturie hotarnică la mâna vechilului mânăstirii în care neam şi iscălit atât noi cât şi alţii care sau tâmplat faţă la hotărâre.

1786 Iunie 6

X Eu Petru Bonte ot Strâmbă mam tâmplat.
X Eu Vasile Hriţcu ottam mam tâmplat.
X Eu Ioan vornicul ot Singureni mam tâmplat.
X Eu Gavril Surdul mam tâmplat ot Singureni.
X Eu Constantin Pele tij ot Singureni mam tâmplat.
X Eu Carp Cojocariu tij ot Singureni mam tâmplat.
Mihalachi Alexandru vechilul mânăstirii Sfântului Spiridon [2].

---

1) Socotind lungimea laturilor, reiese că latura despre soare-răsare, alăturea cu moşia vel vornicului Lascarache Roset are 65 odgoane, 11 stânjeni şi 2 palme, iar în metri *4373,50 m.* latura de soare-apune avea 65 odgoane, sau în metri 4348.50 m.; latura despre nord până în apa Răutului 96 odgoane, sau în metri 6422.40 m.; iar latura de miazăzi cursul Răutului 102 odgoane, 17 stânjeni şi 4 palme sau în metri 6861.83 m. Iar suprafaţa în metri cvadraţi vine de *2896 Ha. 5762 m. p.*

2) Se crede că acest Mihalachi Alexandru vechilul mănăstirii Sf. Spiridon, ar fi străbunul marelui poet V. Alexandri; schimbându-se după influenţele culturale ale timpului *u* în *i*: Negruţi, în Negruzzi; Negrea în Negri; Alecsandru în Alecsandri.

× Lupul Mânăscurtă.

obs. După o copie legalizată de Trib. Iaşi secţia III in 1893 April 6 supt No. 3065 (ss. T. Crivăţ, Savel Zăhărescu, Mavromati grefier. l. p.) este legalizată şi de consulatul Rusesc din Iaşi in April 10. (ss. A. Ghiers), dând traducerea in ruseşte a întregului act.

ADAOS

Biserica Naşterii Maicii Domnului din Slobozia Bălţilor

1) După datele aduse în *Episcopia Hotinului* (Chişinău 1925, pg. 85) se arată că *biserica din Slobozia Bălţilor a fost zidită în 1888 din piatră;* că în Slobozia Bălţilor se află astăzi 581 gospodari români *şi ruşi.* Putem întregi cu mult aceste scurte arătări ale şematismului Episcopiei Hotinului.

2) In arhiva sfântului Spiridon se păstrează un dosar întreg intemeiat încă din 1863 Mai 29 supt No. 1299, (iar la noul inventar al arhivei pus supt No. 106), care poartă titlul *„relativ la zidirea din nou a bisericei de pe moşia Slobozia Bălţilor".* Deci după titlul dosarului reiese că mai fusese o altă biserică mai veche în Slobozia Bălţilor, şi care acum se pusese întrebarea dacă e loc să o rezidească din nou, sau s'o repare pe cea veche.

Dacă a mai fost o altă biserică pe locul cestei de acum, cât era de veche acea biserică? Din ce material era făcută ea? şi cine s'o fi făcut?

In dosarul amintit avem 2 rapoarte despre starea vechii biserici din Slobozia Bălţilor; şi anume: adresa Arhiepiscopiei de Chişinău din 1863 April 30, supt No. 2421, prin care arată că în ceia ce priveşte biserica „păreţii sânt aşa de vechi şi părăduiţi in cât dacă s'ar începe o reparaţie s'ar dărîma şi biserica în interiorul ei, aşa-i de veche şi urâtă, in cât e necesar a se realiza reclă-

direa ei din nou" (fila 2). In adevăr asupra acestui referat al înaltei chiriarhii a Chişinăului, comunicată Epitropiei sf. Spiridon prin adresa No. 958 din 23 Mai 1863 de cancelaria Mitropoliei de Iaşi, Epitropia face o adresă reprezentantului ei Teodosie Aroneanu, să refere şi el de starea bisericii; şi în 11 Iulie 1863, T. Aroneanu refereazä că „am găsit biserica în cea mai rä stare, in cât de a se face vre-o reparaţie nu este chip, căci ar fi numai o cheltuială zădarnică, pentru aceia este nevoie de a zidi altă biserică din nou" (fila 9).

Mai lămurit in descrierea bisericii este revizorul *Marino*, care în referatul său din 20 Februarie 1863 raportează următoarele: biserica se află construită cu păreţi de lemn de brad şi învălită pe din afară cu tăvanuri, clădită pe temelie de piatră şi incunjurată cu o îngrăditură de zid" (fila 22).

3) Cât de veche să fi fost biserica de lemn din Slobozia Bălţilor? După arătarea documentelor de moşie se vede că Epitropia Sf. Spiridon căpătând danie moşia Bălţile de peste Răut spre răsărit, în 1766, n'a putut aşeza sat de cât cătră 1782, făcând *slobozie*, pe locul dăruit. Deci ar urma după tălmăcirea documentelor de stăpânire că şi biserica de lemn de brad făcută în Slobozia Bălţilor să se fi făcut după 1782; şi că dar la 1863, avea 80 de ani. In 80 de ani o biserică de lemn de brad; şi învălită cu tavanuri pe temelii de piatră putea să se putrezească, ca să apară atât în ochii Chiriarhiei de Chişinău (Arhiepiscopul Antonie) cât şi lui Marino că e putredă, veche şi urâtă şi e gata să cază.

Această dată pare a fi desminţită de inscripţia monumentului, râdicat în cimitirul actual al bisericii de cătră Ivan Mardarie şi Dumitru Balan cu femeia lui Ileana a lui Mardarie, in 1911 Iată ce spune această inscripţie: pe latura de spre nord „стары престол | 1742 | = (aici a fost) vechiul pristol 1742"; iar pe latura de răsărit stă scris: „сей памѣ | тникъ | престола | сооружїлъ | Иваномъ | Мардаріемъ. и | Диммитрiемъ | Баланомъ | й его | женой | Еленой | Мардаріевомъ | 1911 года. = Acest monument al

prestolului s'a râdicat de către Ivan Mardarie şi de către Dumitru Bălan, şi cu femeia lui Elena Mardarie, în anul 1911 ||.

De unde au luat data de 1742 cei 2 săteni, cari au râdicat monumentul pe locul vechiului prestol în 1911, nu ştim; căci pe la 1742 locul Bălţilor era pustiu, călcat de căşlele Tătarilor şi era loc domnesc, nedat nimărui. Să se fi aşezat săteni tocmai în Slobozia Bălţilor înainte de 1742, ca în acel an să-şi zidească biserică chiar de lemn de brad, nu ne atestă documentele, căci spun că de la 1766-1782 locul a stat nelocuit de nimeni, de şi Epitropia Sf Spiridon căpătase danie locul Slobozia Bălţilor, încă din 1766; deci credem că cei 2 săteni s'au înşelat asupra vechimei punând de la ei 1742, în loc de 1782, cel mai de vreme timp, în care s'a putut pune temelia facerii bisericuţii de lemn.

Despre biserica veche de lemn, avem ştiri în cărţile vechi bisericeşti, cari au slujit la strană înainte de luarea Basarabiei. Avem un *Triod*, tipărit la Bucureşti în 1798. Avem o *Evanghelie* tipărită la Buda în 1812; avem un *Catavasier* grecesc tipărit însă cu chirilice, în care cetim *cântece de stea:*

Steaua de sus răsare
Ca o taină mare,
Steaua străluceşte
Pe Hristos vesteşte

Dar avem un *Octoih*, tipărit la Râmnicul Vâlcea, în care Dumitru dascalul scrie următoarea notiţă după zisa poporănilor: „Această sfântă carte ce să numeşte | *Ohtoih* sau cumpărat | de satul *Bălţile peste Răut* | cu preţu 40 lei | adică patru zeci lei şi sau dat | sfintei biserici în satul Bălţile | ci să cinsteşti şi să prăznueşte | hramul Maicii Domnului | Buna Vestire spre pomenirea moşilor | şi a strămoşilor şi fiilor | noştri neam de neam a sfintei | bisărici să rămăe carii din | unii sau pus şi numele | Iosif crăşmar, Simion staroste, Iftime vornicul | anul 1824 Avgust 5 zile | *ne-*

viând nici unul dintre clerici am scris eu cu zisa poporănilor. Dumitru dascal. (Surete m. XLIX, 775; Ion Neculce VI, 335 [1]).

Iată dar știri precise despre vechea bisericuță de lemn de brad din Slobozia Bălților; de cât se pune o întrebare: Șematismul Episcopiei Hotinului ne dă ca hram bisericii Naşterea Maicii Domnului (8 Septembrie), iar inscripția și notița de pe carte ne dă ca hram Buna Vestire a Maicii Domnului = Blagoveşteniile (25 Martie). Ce e mai curios e că cancelaria Arhiepiscopiei de Chişinău prin adresa sa din 25 Martie 1892 comunică parohiei că Sfântul Sinod după recomandarea Arhiepiscopiei de Chişinău dă voe a se sfinți biserica *sfântul Nicolae din Slobozia Bălților, făcută din nou de piatră*" (I. Neculce VII. 394).

4) Dar povestea bisericii din Slobozia Bălților merge mai departe. Am văzut că chiriarhia din Chişinău a motivat cu adrese Mitropoliei Moldovei să intervină la Epitropia generală a Casei Ospitalelor sfântului Spiridon din Iaşi că e timpul de a rezidi din nou biserica din Slobozia Bălților, *cu părefii vechi și părăduiți:* Mai ceruse chiriarhia de Chişinău să intervină la Eforia Spitalelor sf. Spiridon să scoată din satul Bălțile pe israelitul Rabinovici, care ca arendaş, tulbură și răscoleşte satul.

Epitropii (Cuciureanu și Brănişteanu) cer lui Teodosie Aroneanu, să refere de starea bisericii, și să facă plan și deviz de lucrări. Iar arhitectul Matei Nicman = Math Nitschmann, se pune şi face schița de plan de biserică pentru 60-70 familii, și chiar înaintează un deviz de material, fără prețeluire, întru cât nu cunoaşte prețul pieții Bălților. Dar Aroneanu mai referează că sătenii din Bălți se oferă să care ei petrişul și nisipul, care se găsesc în apropiere.

Pentru toate acestea se ceruse ca să capete au-

---

1) Mai avem 2 icoane: a) Icoana lui Is. Hristos cu inscripție slavonă: „chipul cel nelucrat de mână de om a Domnului nostru Isus Hristos". b) Icoana Naşterii Domnului „prin usurdiia poporănilor bisericii".

torizare de la Comitetul lucrărilor publice de la Chişinău. Planul bisericii şi devizul erau întocmite de arhitectul Nitschmann la 18 Ianuarie 1864, şi pe care epitropii (C. Negruzzi şi dr. A. Grecianu) îl trimit lui T. Aroneanu să complecteze devizul cu preţurile locale.

5) Devizul de materialul necesar bisericii din Slobozia Bălţilor:

$5^1/_2$ coşuri de piatră, 145000 cărămizi, 190 mierţe var, 1100 mierţe năsip, 14 grinzi de pus supt duşamele, 24 dulapi pentru duşamele, 20 dulapi la altar, 12 grinzi la turn, 15 grinzi la acoperemântul clopotniţei, 16 grinzi scaone şi legături la acoperemânt, 32 căpriori, 55 dulapi pentru calupi la acoperemânt, 18 dulapi pentru duşameaua clopotniţei, 30 târnuri pe la marginile acoperemântului, 30000 drainiţe, 200 leaţuri, 8 dulapi pentru scări la clopotniţă, 6 bucăţi lemne pentru pereţii scărilor, 1 grindă pentru cruce la turn, 4 palme pentru scări, 250 ocă de fier pentru legăturile podului, 5 ferestre de stejar, 5 gratii de fier la ferestre, 1 cruce la turn de 50 ocă, 1 cruce deasupra altarului de 30 ocă, 1 uşă la antret (pridvor), 1 uşă in lăuntru de stejar, 1 fereastră la clopotniţă, 2500 cue mari, 2000 cue pentru leaţuri, 60 pacuri cue pentru şindrilit, 20 ocă chiroane, 980 zile petrăreşti, 980 zile salahoreşti, 350 zile teslăreşti.

In 3 April 1864 Teodosie Aroneanu răspunde cu raportul No. 81 că planul bisericei l'a trimes la comitetul lucrărilor publice, iar devizul de material l'a complectat cu preţul local al Bălţilor şi că se râdică preţul la 4297 ruble, din cari desprindem: 870 ruble pentru 145000 cărămizi, 980 ruble cele 980 zile pietrăreşti, 294 ruble cele 980 zile salahoreşti şi 350 ruble cele 350 zile teslăreşti.

Epitropia de atunci (C. Negruzi, dr. A. Gretzianu şi Beldiman) cer referat, şi N. Manu şeful serviciului face referat la 2 *Mai 1864*. Iar la 30 Mai 1864, Teodosie Aroneanu raportează cu raport No. 105 (fila 29), că s'a căpătat voe de a se rezidi biserica, cu foarte mici schimbări in planul întocmit de arhitectul Matei Nitschmann.

Cu toate acestea nu se vede la dosar nici o lucrare; se vede că Epitropii sesizaţi de raportul revizorului Marino încă de la 20 Februarie 1864 (raport No. 347; fila 21), au părăsit ideia de a mai rezidi biserica. In adevăr Marino referă că *„biserica din Slobozia Bălţilor n'are nevoe de a fi stricată, ci puţin reparată: ea ar mai putea servi încă 5-6 ani, fără ca casa centrală să intre de pe acum în cheltueli zădarnice"*.

6) Trec 18 ani la mijloc; bisericuţa de lemn a mai dus-o câne-câneşte; dar vremea a silit să se zidească o nouă biserica. Ceia ce n'a făcut Epitropia a făcut obştea satului. Incă din 1881 sătenii s'au apucat şi au pus mână de la mână bani, au strâns material, au cărat piatra şi nisipul, şi au început a zidi biserica; *ei râdicară păreţii bisericii până la ferestre.* Şi s'au fost oprit, mai ales că fusese 2 ani secetoşi şi ţăranii n'aveau nici mămăligă, cu ce să-şi astâmpere foamea.

Atunci sătenii s'au gândit că e bine să facă mijlocire la Sfântul Spiridon din Iaşi. Ei fac 2 suplice; prin una cer de la protoereul Bălţilor o atestare că în adevăr au început a zidi biserica încă din 1881 şi că au zidit-o până la ferestre; ceia ce protoeria (Neculai Criţki) le-o dă în 8 Dec. 1882. Prin aceasta protoeria Bălţilor cere ca epitropia, ca una ce e stăpâna moşiei, să uşureze traiul sătenilor dându-le popuşoi pentru hrană, şi al doilea să-i ajute să isprăvească biserica [1].

Iar poliţia de Bălţi şi starostele de Bălţi) dau o legalizare a jalobei obştiei locuitorilor, cari iscălesc 54 gospodari.

Iată numele lor spre ştiinţă:

Andrei Ţintă--Grigorie Ţintă--Teodor Cojocar--Vasilie Axinte--Maxim Popovici--Vasile Ţintă,--Neculai Da-

---

1) Pecetea protoerii de bălţi era aceasta: печ: благочинно | 1 го округа | ѧскаго | ѹѣзда = pecetea blagocinului primului despărtămănt al ţinutului Iaşilor;

2) Peceţile lor erau acestea: печатѫ | староста | село Бѣлцко | слобозїи = pecetea starostelui satului Slobozia Bălţilor;— печ. Бѣлцко Слобод. село полицїи = Pecetea poliţiei satului Slobozia Bălţilor.

bija--Dimitriu Ana Pajotă;--Gh. Balanu--Chirilă Pajotă, Vasile Frunză--Vasile Ciucianu--Ilie Ţintă--Ivan Curoş.- Teodor Curoş--Manolache Bălan--Ivan Pajotă-- Ştefan Ciobotar-- Ivan Parnovici--Grigore Brane--Dumitru E-pure--Neculai Garbonţă--Neculai Vasile cârciumar--Sto-ian Axinte--Pavel Reventu--Vasile Ursachi--Grigore Bar-băneagră--Ştefan Barbăneagră--Miron Frunză--Gheorghe Ursache--Florea Frunză--Zaharia Ursache, Vasile Bur-băneagră--Gheorghe Frunză, Ştefan Guţu--Dumitru Bor-ţan--Costachi Borţan--Ariton Frunză, Ivan Frunză, Du-mitru Dabija--Costachi Ursachi--Neculai Boldescul-- Fi-llp Boldescul--Vasile Boldescul--Eftimie Ursachi--*Ivan Gheban*, Ivan Galtu--Maxim Dabija--Grigore Epure-'Du-mitru C. Frunză-- Ivan Păslariu--Neculai Ciucianu--Va-sile Epureanu.

II. Moşia Chirca pe Bâc

1) Ştiri de moşia Chirca le avem de abia din pragul secl. XVIII-lea. Pe drumul ce merge de la Chişinău spre Bender, pe linia de hotar între ţinutul Lăpuşnei şi al Tighinei, şi între staţia *Mereni* şi halta *Socoleni*, se află satul Chirca, care ne duce la un vechiu stăpân cu numele *Chirco*, *Chircă*, nume des în onomastica secl. XVI şi XVII atât în Muntenia cât şi în Moldova [1]. De la *Chirco*, avem şi atâtea sate *Chircani* şi *Chirceşti*, pe întinsul ţării [2].

2) În cartea de judecată ce o dă Neculai Donici, marele logofăt în 7208 Aug. 25 (1700) in pâra, ce o pornise Micul din Todereşti contra rudeniilor sale Şte-

---

1) *Chirco* apare boer divanist in Muntenia încă din 7054 (Surete XVIII, 221); Un alt *Chirco* e vel comis in 7097 (Surete VI, 170), Un *Chirco* e vel ban Craiovei in 7064 (Surete VI, 73); *Chirco* vel logofăt e in 7169/70 (Surete VI, 86, 89). Alt *Chirco* apare în 7181 (Surete VI, 119). In Moldova găsim pe *Chirco* din Odobeşti la Fălciu, socrul lui Gavril (Surete XVII 7). Un *Chirco Aftene* trăeşte pe la 7217 (Surete VIII, 71); Un *Chirco Ştefan* e ginere lui Chirco Lazăr in 7173 (Surete XVII, 76), Ion *Chircan*, trăeşte pe la 1630 (Ispisoace şi Zapise II. 1. 68) in Porceşti la Roman. Racoviţă *Chircul* trăeşte pe la 7241. (Ispisoace V. 2. 22). Inţelesul comun al cuvântului *Chircă*, sapă, lopată, târnăcop, cazmà, hârleţ, fr. (le bêche, houe, le louchet, le grelet; le pelle, pioche, ne duce la rusescul кирка (mlrus. кирочка | Мотыка | = анжка, ложка, анжочка) Porecla la atâţia boeri, mazili, răzeşi, de *Chirco*, arată că cei dintăi cari au râdicat treptele boeriei de divan, erau foarte aproape de ocupaţia lor rurală, cu *sapa*, *hârleţul*, *târnăcopul*)!

2) *Chirca* (Ilfov plasa Sabarului), *Chirco* (Dâmboviţa), *Chirca* (fântâna—Dorohoi); *Chîrcani* (Cahul), *Chircioae* moşie nelocuită in Dolj); *Chirceşti* (Vaslui); *Chirculeasa* (Ilfov), *Chirculeşti* (Vlaşca).

fan şi Răzmeriţă, feciorii lui Agapie din *Borşoteni*, pentru dreptul ce ar fi având şi el în bătrânul Nicăi, vândut; boerul judecător stabileşte că *moşia ce o aveau acolo pe Răut in jos de Mereni*—n'avea încă nume hotărât in 1700 — umbla pe trei bătrâni: *Alba, Nica* şi *Agapie*. Micul era răzeş în bătrânul *Alba;* iar Ştefan şi Răzmeriţă erau răzeşi în bătrânul lui Agapie. Cât despre bătrânul Nica vândut îl pretindeau şi Micul şi Ştefan cu Răzmeriţă; aceştia din urmă au arătat zapis cum tatăl lor Agapie ar fi cumpărat întreg bătrânul Nica. Pentru curmarea pârei, marele logofăt Nec. Donici cere lui Micul să jure în biserică supt carte de blăstăm şi să-şi aducă marturi şi oameni buni de credinţă să mărturisască cu sufletele sale de la sfânta biserică cum iaste Micul din seminţiia Nicăi". Cum însă Micul n'a putut aduce marturi „şi au venit şi Micul şi oameni nu ş'au adus Micul pe nime; deci noi văzându că nu ş'au adus Micul oameni buni să mărturisească într'acela chip, i-am giudecat să-şi ţie Micul partea Albei şi cine a hi din Alba, iar bătrânul Nicăi să-l ţie Ştefan şi cu fraţii lui„ (anexa 1).

Deci iată care ar fi schema primei stăpâniri în Chirca:

CHIRCA [secl. XVI-lea] 1600		
Alba 1/3	Nica 1/3 c. 1650	Agapie 1/3
Micul 1/3	Ştefan şi Răzmeriţă 2/3 c. 1700	

Trec 30 de ani la mijloc; Abia in 1731 Iunie 27, un Ursul Hârcăială, dă o mărturie la mâna lui *Pavăl din Păşcani, nepot Micului* cel din 1700, care zice: „precum ştiu aşe mărturisescu cu sufletul meu că are Pavăl moşie dreptă ocină şi hotarul locului îmblă den movila găunoasă din sus pănă într'un pădureţ, şi dintr'acel pădureţ, iar pănă într'alt pădureţ în drept despre locul Ciorbului despre *Cimeşeni*". Nici Ursul Hărcăială nu zice că e moşia *Chirca*. De 31 ani în urmă se judecase că Micul n'avea dreptul să stăpânească de

cât în bătrânul Alba; deci şi nepotul său Pavăl din Paşcani stăpânia tot aceiaşi parte, din movila 'găunoasă la păduret, şi la alt păduret despre *Cimeşeni*—7 chilometri la nord de Chirca; (anexa 2).

Dar jalbele lui Pavăl din Paşcani se ţineau lanţ, şi atât C. Vodă Nec. Mavrocordat, cât şi Grigore Ghica Vodă scriu cărţi domneşti la Vasile Mazarachi, parcalabul de Chişinău să inceteze de a mai lua el *uşorul* [1]) de la Tătarii de pe moşia Chirca a lui Pavăl.

In 1734 Iulie 30 (7242) Vodă Nec. Mavrocordat scrie carte lui V. Mazarachi biv vtori jitnicer, parcalab de Chişinău, să dea înapoi lui Pavăl din Paşcani, nepotul Micului, pânea ce a luat dijmă de pe moşia lui *Chirca peste Bâcu la ţinutul Orheiului*, care moşie zice că este în afară de cele 2 ceasuri de loc ce s'au hotărât despre Tătari moşie domnească, de să ia uşor". Pavăl arătase că el avea pe moşia lui nişte Tatari *Tomai* ţărani şi că V. Măzărachi le dijmuia pânea, lăsându-l pe el păgubaş de venit (anexa 3).

In 1738 Oct. 19 (7247). Pavăl din Paşcani se jăjui din nou lui Vodă Grigore Ghica, dovadă că nu căpătase dreptate la cererea sa cu 4 ani mai înainte. Vas. Mazarachi jitniceriul în calitatea sa de parcalab de Chişinău continuă a-şi încasa pentru sine *uşorul* de la Tătari, de şi moşia Chirca a lui Pavel nu intră „în cele 2 ceasuri ce s'au hotărât despre Tătari moşie domnească de să ia uşorul".

Vas. Mazarachi continuă şi în 1738 să scrie dejma depe moşia lui Pavăl. Gr. Vodă Ghica dă din nou aceiaşi poruncă (anexa 4).

Ceia ce pătimia Pavăl din Paşcani, pătimia şi Moisei a Măriolii, care îşi avea ocina pe hotarul Chircii, la *Isinci*. El capătă carte domnească de la Grigore Ghica Vodă din 1739 Noembre 9 (7248), să-şi ia dejma din tot ce s'ar afla pe moşia lui, ce zice că are anume la Isinei, pe hotarul Chircii (anexa 5).

După 2 ani în 18 Mai 1741 (7249) cei doi răzeşi

---

1) Uşor (turc *uşor*, a zecea), dejma pământului.

din Chirca, Pavăl şi Moisăi a Măriolei se jăluesc din nou lui Vodă; era tot Gr. Ghica Vodă, care scrie carte sărdarului de Orhei, lui Enăcache, că de oare ce nişte Tătari şi-au făcut 2 mori pe apa Bâcului pe moşia lor, şi stăpânesc ei moşia, de oare ce „ei trăesc numai cale de jumătate de ceas mai în laturi de moşia lor". Serdarul de Orhei va cerceta dacă moşia lor Chirca, ce-i pe apa Bâcului în dreptul Merenilor", care se hotărăşte cu ţinutul Orheiului, *este afară din cele 2 ceasuri;* şi atunci îţi poruncim dumitale pe Tătarii aceia să-i faci să-şi râdice morile de acolo şi să-i goneşti; mai mult şă nu ştiu că să află pe acolo" (anexa 6).

Iar mai spre toamnă, în *21 Oct.* 1741 (7250) Moisăi a Măriolii, care trăia la Шилашимешени = Cimişeni, cale de jumătate de ceas mai în laturi de Chirca --se jăluește din nou lui Vodă C. Nec. Mavrocordat ca Vasile Măzărachi, ce au fost parcalab de Chişinău îi ia în tărie dejma de pe moşia sa Chirca, de la ţinutul Orheiului.—In dosul jalbei Vodă Costantin Mavrocordat scrie carte domnească — cam nervoasă — „să aduci faţă pe Vasile Mazarache, să iai sama, şi cum s'a cădea cu dreptate să le hotăreşti judecata, şi să dai şi mărturiia şi s'o treci la *protocol* (протокол) (anexa 7).

In 27 Noembre acelaşi an 1741 (7150), Moisei al Mărioli din *Mireni* dă o nouă jalobă lui Vodă, contra lui Vas. Măzărachi, care iarăşi în tărie îi lua *uşorul* dela pâne de pe moşia Chirca, din ţinutul Orheiului, *alături cu cele 2 ceasuri ce s'au dat de hrană Tătarilor".* Tătarii cari făcuse mori în apa Bâcului pe moşia Chirca, de şi au fost daţi rămaşi în judecata ce au avut cu Moisei înaintea mării sale Sultanului, dar văzând că uşorul de pe pâine s'a scris la Chişinău de Vasile Măzărachi, nu mai ascultau de adevăratul stăpân al moşiei, *ci-l dădeau în laturi de pe dreapta moşia sa.* In dosul jalobei Vodă scrie nervos carte la serdarul de Orhei, că „de iar face Tatarii mai multă supărare, dumneata sărdar să-l aperi despre Tătari. (anexa 8).

In vara lui 1742 Iunie 2 (7250), Moisei din *Şimi-*

şani (Orhei) dă o nouă jalobă lui Vodă C. N. Mavrocordat. Aici el povesteşte că deşi a câştigat procesul înaintea măriei sale Sultanului, cu Tătarii, ce au făcut 2 mori în apa Bâcului, pe dreaptă moşia sa Chirca, *în afară de cele 2 ceasuri*, dar atât Vasile Măzărachi părcalabul cât şi Isanie Mârza şi 2 îmblători (Turcu şi Beliboii) au învoit şi mai departe Tătarilor să-şi ţie morile. Dar nişte *Săimeni hăneşti* au aprins morile Tătarilor, iar ei se pun în spetele lui Moisăi să le facă morile înapoi, bănuindu-l că el a pus la cale să se dea foc morilor. Vodă Mavrocordat tot nervos scrie pe aceiaşi hârtie carte gospod la sărdarul de Orhei „Dumneta morile acele precum li s'au răsipit cu porunca mării sale Hanului să nu să mai facă; şi omul acesta de are vre-o supărare despre Tatari să-l aperi" (anexa 9).

Moisei a Mariolii murise. Feciorii săi Ştefan Mariol şi cu fraţii lui trăitori în Ciumişeni fac o nouă jalobă în 5 Martie 7258 (1750) de astă dată către Const. Mihail Cehan Racoviţă Vodă că Tatarii le ară moşia lor Chirca peste Bâc la ţinutul Orheiului, *ce iaste afară den cele doao ceasuri*, şi li se ia uşurul de uşurgii. Vodă scrie serdarului de Orhei să cerceteze pricina, şi stăpânii Chircei să-şi ia de-a zecea după obiceiu, ori de la cine ar lucra pe moşia lor, macar şi Tatar sau fieştecine ar fi", iar către uşurgii scrie: „şi poroncim şi voao cari veţi fi cu slujba uşurului acolo la Oracoglu să daţi pace acei moşii şi uşur de pe dânsa să nu mai luaţi" (anexa 10).

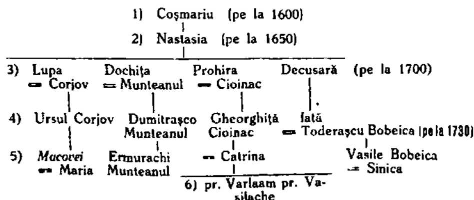
Trec *zece* ani la mijloc. Murise Ştefan Mariol; şi urmaşii săi *Sămion* Mariol cu fraţii lui şi alţi răzeşi ai lor, trăitori cu toţii în *Ciumişeni*—şase până la şapte chilometri mai la nord de Chirca,—capătă o nouă carte *gospod.* de la Ion Teodor Calimach Vodă în 25 Iulie 7268 (1760), prin care dă poruncă uşurgiilor ce vor avea să strângă uşurul la *Oraciolo*, să nu supere mai mult pe stăpânii moşiei *Chirca dincolo peste Bâc, în ţinutul Orheiului, care moşie iaste în afară de cele doao ceasuri.* Sămion şi ai lui arătase cărţi vechi domneşti de apărătură contra Tătarilor şi uşurgiilor, cum s'au

urmat mai în urmă: „pentru care poruncim domnie mє şi voî uşurgiilor, carii veţi îmbla cu slujba uşurului pe acolo la *Oraciolu*, văzând cartea domniei meale să daţi bună pace acei moşii" (anexa 11).

Tătarii urmau să mai are moşia Chirca. Stăpânii acestei *moşii*, trăind prin alte sate, ca *Ciumăşanii*, nu puteau împiedeca pe Tătari să nu are moşia. *Sămion Mariol* şi cu ai lui fac o nouă jalobă lui Grigore Vodă Calimachi; şi acesta văzând cărţile altor înaintaşi domni, şi mai ales cartea, domnească dată de părintele său Ion Vodă, dă o nouă carte domnească lui *Sămion Mariol* in 20 Octombre 7270 (1761), prin care văzând că moşia Chirca este dreaptă a lor, le-a dat carte să-şi ia ei uşurul de pe moşie, şi „să aibă a-şi lua dejmă de pe acea moşie, ori tătari de vor ara, ori Moldoveni, de la toţi să-şi ia dejmă după obiceiu, de vreame ce iaste dovedită că-i dreaptă moşie lor, *şi este afară de cele doao ceasuri*" (anexa 12).

3) *Luţenii.* Prima amintire documentală de moşia *Luţenii* o avem în mărturia lui Macovei răzeş, din 7272 Ghenar 28 (1764), care arată că moşia *Luţenii* umblă într'un bătrân *Coşmariu.* Acesta a avut o singură fată, pe *Nastasia*, Nastasia a avut şi dânsa un fecior, pe *Decusară*, şi *trei* fete: *Lupa, Dochiţa* şi *Prohira.*

Iată încrângătura primilor stăpâni ai moşiei *Luţenii :*

Macovei arată hotarăle *Luţenilor*, din sus de Bâc, cum şi a Luţenilor din jos de Bâc „tot dintr'un neam" ca semne de hotar arată: movila lată—gura vălcelei

ce vine de la *Cobuşca*, un budăiu, gura văii *Roşca* în *Bâc*; Ceilalţi *Luţeni*: din Bâc, ruptura din jos, la deal prăvalul apelor; rădiul *Berehoiului*, şleahul cel mare, ce desparte *Todereştii*; în *Bâc* (anexa 13).

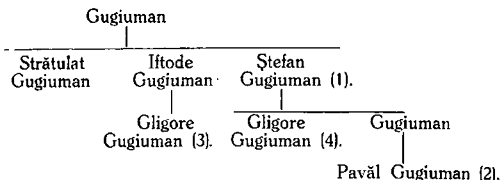
Cum spusele lui Macovei privesc o serie de 5-6 generaţii, stăpânirea în Luţeni s'a urzit pe la 1600, dacă nu şi ceva mai înainte. Cum însă şi această moşie din jos de Cobuşca venia în drumul Tătarilor din cele 2 ceasuri, n'a putut avea aşezări fixe de case, ca şi Chirca; stăpânii trăind prin alte meleaguri.

4) *Todereştii*. In pragul celor 2 ceasuri, venia satul şi moşia Todereştii. Cum Todereştii se loviau în cap cu Chirca, pe Bâc, se simţi nevoia a se lua mărturii a oameni bătrâni, ce ştiu ei de Tudereşti; chematu-s'au de la început Todereşti, ori cu alt nume? şi cine au fost stăpâni în Todereşti, spre a se osăbi de Chirca?

S'au găsit *trei* oameni bătrâni de peste 70 ani, şi anume: *Sămion Măriol*, din Dubăsari, stăpânul Chircei, *Tănasă Hâncul* şi *Lupaşco Hilohie*, din Chişinău, care mărturisesc înaintea egumenului de la mănăstirea Căpriana, pe carte de blăstăm, şi arată că tot Todereşti s'a chemat moşia, şi că tot călugării de la Căpriana au stăpânit-o, şi că ei o dijmuiau; iar cum Lupaşco Hilohie ţine bine minte faptele, arată că era copilandru supt domnia lui C. Vodă Duca (pe la 1694) şi că un ţigan Gratiia, cobzar, vinia să strângă dejma de pe Todereşti pentru mănăstirea Căpriana „şi cânta din cobză ţiganul Gratiia şi cânta şi din gură prea bine" (anexa 14).

5) *Chirca*. Proprietatea în Chirca s'a fărămiţat şi a trecut din mână în mână, de la părinţi la feciori. In 29 Septembrie 7278 (1669) se vede un zapis de aşezare prin care Ioniţă fiul Şendrei, fiind pus supt jurământ de serdarul de Orhei, a primit ca răzeş în Chirca pe un *Strătulat Gugiuman* care a zis că el ţine moşie de pe *Negraia*, care a fost soră cu *Dochiţa*, moaşa Şendrei. Scriitorul Andrei era un cepeleag, şi slab gramatic; e bun şi atâta pentru un *piser*, ce scria româneşte pe la 1770, la marginea ţării despre Bugeac! (anexa 15).

6) *Vasile Bocan capătă danie în Chirca.* In 7 Mai 1779 Gugiumăneştii, cari stăpâniau jumătate de bătrân din *Alba*, partea *Negraei*, îl dau danie nepotului lor *Vasile Bocan*, răzeş cu ei despre *Mereni*. Zapisul de danie îl iscălesc 4 Gugiumăneşti. (anexa 16).

In 1782 Octombre 29, în ajunul procesului judecat de comisul Costandin, sărdarul de Orhei, răzeşii Mărioleşti dau scrisoare la mâna Şişcăneştilor, că şi ei sânt răzeşi moşani în Chirca pe bătrânul Albei „şi mergând la giudecată neam răfluit şi neam dat fieştecare încredinţare la mână" (anexa 17).

In 30 Octombre răzeşii din Chirca vin la sărdarul de Orhei comisul Costandin şi se judecă. In cartea de judecată se constată că moşia Chirca a umblat pe *doi* bătrâni: *Alba* şi *Glăvanul*. Dovedindu-se la judecată că Ioan Chetruş, socrul lui Toader Capriş, era văr primar cu tatăl Mărioleştilor, Sămion Măriol, ii dă parte — *a cincia*—din bătrânul *Glăvănel* (anexa 18).

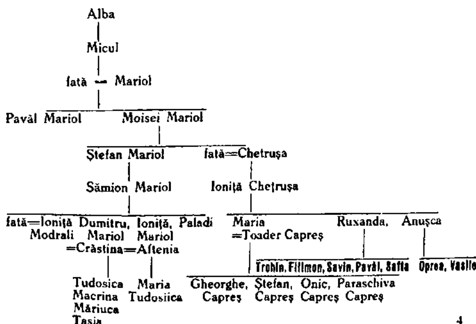
Iată care a fost deci curgerea proprietăţii în Chirca până la 1782:

<table>
<tr><td colspan="9">C H I R C A</td></tr>
<tr><td colspan="4">½ Alba</td><td colspan="5">½ Glăvănel</td></tr>
<tr><td>Dagna</td><td colspan="3">Dochiţa</td><td colspan="5">Măriol</td></tr>
<tr><td>Gugiumăneştii</td><td colspan="3">Ioniţă Şiscanul = Maria</td><td colspan="5">Moisei Măriol</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Vasile Bocan danie [1779]</td><td rowspan="2">Ilie</td><td rowspan="2">Neculai</td><td rowspan="2">Iacov zet.</td><td colspan="2">Ştefan Măriol</td><td colspan="3">fata = Chetruşco</td></tr>
<tr><td colspan="2">Sămion Măriol</td><td colspan="3">Ioniţă Chetruşco</td></tr>
<tr><td>Marian Moisei Sămion</td><td colspan="2">Vasile Bocan (1780)</td><td>Ion 1</td><td>Dumitru 2</td><td>Ioniţă 3</td><td>Paladi 4</td><td>Toader Capriş 5</td></tr>
</table>

In 15 April 1783 *Vasile Bocan*, răzeş prin danie în Chirca de la cei 4 Gugiumăneşti, cumpără cu 185 lei restul din bătrânul Alba, de la Şişcăneşti; le mai dă în preţ şi o vacă cu viţel drept 10 lei. Toate părţile vândute de aceşti răzeşi, măsurându-se în 1806 Iulie 18, s'au ales 134 stânjeni *frunte*, şi cum vânzarea din 1781 s'a găsit rea, li se dă de postelnicul Vasile Noor câte 6 lei stânjenul şi ei să nu mai aibă vre-o treabă. In altă notă în dos tot din 18 Iulie 1806, iscălită de vornicul Gh. Sturza se arată că Maria, soţia de a doua a lui Ioniţă Şişcanul şi maşteha copiilor, a vândut rău partea lor, ceia ce este oprit de pravilă, s'a stricat vânzarea celor 134 stânjeni, care reprezentau *trei* părţi din pol bătrân (Ioniţă Şişcanul, Nastasia şi Safta). (anexa 19).

In 18 Decembrie 1784, Vasile Bocan, fiul lui Sămion Bocan, cumpără cu 100 lei jumătate din bătrânul Glăvanul, de la Toader Capreş şi ai lui. Acesta abia intrase cu zapis în bătrânul Glăvanul prin judecata din 1781 Oct. 29, şi după 2 ani îşi vinde răzeşia cu totul.

Unind numele celor ce iscălesc zapisul de vânzare cu zapisul Mărioleştilor în Chirca (anexa 20), ar reieşi această încrângătură a Marioleştilor, cari şi ei vând în 19 Dec. 1784, părţile lor din Chirca tot lui Vasile Bocan mazil din Chişinău cu 110 lei, (anexa 21):

7) *Iar Luțenii.*—Trec 12 ani la mijloc. Vasile Bocan își întregise tot trupul Chircei și astfel se unifică proprietatea în moșia Chirca. Vechii stăpâni, ca unii ce nu ședeau pe moșie, ci în Cimișani, în Dubăsari și chiar în Chișinău, s'au înstrăinat cu totul de moșie. Hârtiile în pachetele Epitropiei ne lipsesc. Așa îl vedem pe Vasile Bocan vroind să-și hotărnicească moșiile *Chirca și Luțenii*; noi nu știm însă cum au intrat *Luțenii* pe măna lui Vasile Bocan. Se vede că în tot acest răstimp de 12 ani el a cumpărat părți-părți și în *10 Iulie 1796* izbuti să-și rădice hotarnica moșiilor sale din poronca domnului Alex. Ion Calimach Vodă cătră sărdarii de Orhei, — sărdar fiind postelnicul Iordache Romano.—Mazilii rânduiți cu rădicarea hotarnicei au fost Neculai Dumbravă și Enachi Izmană. Lipsește hotarnica lui N. Dumbravă; avem în schimb cartea gospod a lui A. I. Calimach Vodă din *21 Iulie 1796*, care întărește hotarnica lui Nec. Dumbravă și Ianachi Izmană mazili și dă carte de volnicie lui Vasile Bocan „să-și ia venitul din tot locul după obiceiu și după hotărârea ponturilor ce sânt în visterie cu pecetea domnească" (anexa 22).

— Vasile Bocan cumpărase părțile unui Vasile, ce s'a dat a fi fecior lui Macovei, unul din cei trei bătrâni [1]), în câți umblau Luțenii: *Macovei, Bobeica* și *Cioina*. Ceilalți răzeși auzind de această vânzare s'au sculat cu pâră contra lui Vasile Bocan, cum și mai în urmă contra lui *Ioan Vârgolici căpitanul*, ginerele lui Vasile Bocan, Răzeșii purtase pâră pe la departamentul al doilea ; iar acum în urmă serdăria de la Orheiu face cercetare prin Ioan Razul pitar și Gheorghe sulger și prin mărturia ce dau ei răzeșilor părâși arată că Vasile Bocan a fost cumpărat rău părțile lui Vasile, ce s'a dat de fecior lui Macovei, Macovei a avut un singur focior, care s'a înecat de mult în Nistru; iar Vasile vânzătorul a fost feciorul unui Panaite ; și că fiind om nărăvaș, spun marturii aduși cu carte de blăstăm (Năstasă Iordănescu, T. Cârlig, Ștefan Cârlig ot Corjov, Gh. Herlat și V. Maftenița ot Dubăsarii vechi) „prinzându-

să cu fapte de furtuşag întracea vreame *sau şi spânzurat la Bender"*. Acest Vasile tâlharul ştia că Macovei a avut un nepot de fată, ce-l chema tot Vasile; dar că „acest Vasile a fost rob *din vremea celorlalţi Moscali"* (adică dintre 1769-1774) şi „stă în robie şi păr acmu". Mai mult încă răzeşii arată că Macovei bătrânul a avut o fată, pe Ioana, măritată cu Arsenie, şi că băetul lor Vasile e dus în robie mai bine de 30 de ani.

Vasile Bocan mai cumpărase în Luţeni, şi părţile unui bătrân răzeş Ermurachi, ce era acum la 1801, cam de peste 80 de ani! Acesta jură şi sărută cartea de blăstăm că în adevăr şi el şi-a vândut părţile sale din Luţeni lui Vasile Bocan „însă driaptă partea mea am vândut, iar nu şi a altora".

Faţă de aceste arătări ale marturilor, serdăria de Orhei, dă răzeşilor părăşi (Maftei Istrati, Grig Luţă, Mihai Gorgos şi Ştefan) mărturie de curgerea pricinei la 4 Dec. 1801 şi le pune zi de soroc la divan, pe ziua de 18 Ghenar 1802 (anexa 23).

Judecata nu s'a putut face la 18 Ghenar, căci tocmai la 5 Martie, când boerii divanişti judecători (Jora vel logofăt, Man. Conachi vel vornic, Lupul Balş, vel vornic, C. Razul spatar, Dimachi vel logofăt, Alexandru vel vornic) judecă şi ascultând părţile, ei au înfăţoşat peste tot 12 scrisori, din cari 10 lipsesc; şi din ele se vede cum s'a făcut trecerea Luţenilor în mâna lui Vasile Bocan, a lui Simeon Bocan şi a ginerilor săi Vasile Noor şi Ion Vărgolici căpitanul.

Vasile Bocan cumpărase parte în Luţeni înainte de 1786, căci în 25 Aprilie acelaşi an o samă de răzeşi, stăpâni în Luţeni (A. Albul, Ioniţă, Simion, Ioniţă Vasilachi) se jăluesc lui Vodă Alexandru Ioan Mavrocordat, că un Ermurachi vornicel şi Vasile Bobeica le-au vândut şi părţile lor din Luţeni lui Simion Bocan; în aceiaşi zi Vodă Alex. Mavrocordat scrie carte la serdăria de Orhei (Iancul Razul vel logofăt) fiind atunci spătar) să cerceteze pricina şi să hotărască. *Această carte domnească lipseşte din actele epitropiei.* Răzeşii au

mai arătat şi alte două cărţi domneşti de la domnii mai din coace, tot pentru această pricină. *Şi aceste două cărţi lipsesc din actele epitropiei.* In 28 Mai 1801 C. A. Ipsilant Vodă scrie carte la sărdarul de Orhei (spatar Teodor Edibolu), în care arată că jăluitorii răzeşi au avut pără la departamentul al doilea cu căpitan Ioan Vărgolici, ginerele lui Vasile Bocan, care nu recunoştea că spiţa dată de răzeşi ar fi adevărată, cere să cheme pe răzeşi şi pe carte de blăstăm să cerceteze, de e sau nu adevărată spiţa dată de răzeşi. *Şi aceastâ carte, cum şi spiţa lipsesc din actele Epitropiei.* Bocăneştii înfăţişează şi ei cinci acte, *cari toate lipsesc din arhiva Epitropiei!*

Incă din 1764 Sept. 13, un Simion Groza, face jalobă la Gr. A. Ghica Vodă, că are 2 moşii pe *Bâcu; Merenii şi Luţenii*, pe care le ară Tătarii, şi că Vodă le dă carte să-şi ia venitul din toate de a zecea şi să-şi ia şi *uşurul*, căci amândouă moşiile *„sânt în afară de ceale doaă ceasuri“*. Această carte de milă, cum şi alte cărţi anterioare lipsesc; Cum strângerea venitului de pe acele 2 moşii era greu de îndeplinit, răzeşul Simion Groza capătă o a doua carte de stăpânit tot de la Gr. A. Ghica Vodă din 15 Sept. 1764; şi aceasta lipseşte.

In 5 Mai 1785 Vasile Bocan cumpără cu 230 lei parte din Luţeni, de pe bătrânul *Coşmariul* de la următorii răzeşi : Gavril ot Cojuşna, Vasile Bobeică, Ermurachi Munteanu ot Boşcana, Vasile Macovei ot Corjov şi T. Arseni ot Peresecina. Aceşti vânzători spun că moşia *Luţenii* umblă pe trei bătrâni: *Luca* (Ursul Decusară şi T. Bobeica), *Prohira* (Gh. Cioinag) şi *Dochiţa* (Dumitraşco Munteanul)

Mărturia hotarnică a Luţenilor rădicată de Dumitraşco armaşul şi adeverită de Iordachi Romano post, sărdar de Orheiu, din 28 Iunie 1796, lipseşte, pe când Cartea domnească de stăpânit din 1796 Iulie 21 *este*. Asemenea lipseşte şi zapisul *din 1797 Iunie 16*, prin care Vasile Bobeica căpitan şi Onofrei Cioinag vând Luţenii lui Vasile Bocan; cum şi *spiţa de neamuri*.

Divanul judecând dă dreptate răzeşilor şi lasă cumpărătorilor Bocăneşti să-şi stăpâniască numai părţile pe drept cumpărate, iar a celorlalţi răzeşi vândute rău să li se dea înapoi şi prin măsurătoare în stânjeni să li se dea fiecăruia răzeş hliza lui. Cererea lor de protimisire o respinge divanul, fiind că au trecut la mijloc 17 ani şi ei nici odată n'au cerut protimisire ca să li se dea înapoi drepte părţile lor (anexa 24).

In 10 Martie 1802, Alex. Nec. Suţul Vodă scrie carte la sărdarii de Orhei să rânduiască oameni cu înţelegere să măsoare în stânjeni moşia Luţenii şi să împartă hlizele după spiţa ce şi-au dat răzeşii (anexa 25).

Hotarnic fusese rânduit Nec. Dumbravă, care a fost măsurat moşia Luţenii şi în 1796; cum însă Luţenii erau în pâră cu răzeşii, sărdarul de Orhei (Gheorghe Sărdarul) scrie carte la vornicul de Mereni să meargă şi să scoată pietrele hotară, ce le a pus Neculai Dumbravă (anexa 26).

8) *Hotarnica Luţenilor din 1802.* Cu şase ani în urmă N. Dumbravă râdicase hotarnica Luţenilor, pe care Vodă Mavrocordat o întărise; cum însă răzeşii se râdicară cu pâră contra moştenitorilor lui Vasile Bocan, se rândui o nouă hotărătură şi sărdăria de Orhei rândui din nou tot pe N. Dumbravă, ca unul care cunoştea moşia. El merge din nou la Luţeni şi în faţa amândurora părţilor prigonitoare măsoară Luţenii în lung pe marginea din sus despre *Chirca* şi iese 3925 st. Iar pe marginea din jos despre *Botnăreşti* (azi *Botnăreştii* vechi) măsura iese 2322 st. In mijlocie lungimea Luţenilor pe îmbe laturile o găseşte de 3128 st. (= 6975 m).

Iar în curmeziş măsurând pe *trei* locuri, după obiceiu, s'au găsit la capătul despre *apus* 1470 st; la mijlocul moşiei au eşit 1240 st., iar la capătul despre *răsărit*, unde să opreşte despre moşia *Căbuşca* au eşit 656 stânjăni; iar în mijlocie 1122 stânjeni.

9) *Bătrânii Luţenilor.* După hotarnica lui N. Dumbravă ar reeşi că Luţenii umblau pe *trei* bătrâni: *Catrina, Sinica* şi *Maria;* După zapisele de cumpărătură

ale lui Vasile Bocan din 1796, Luţenii ar fi umblat tot în *trei* bătrâni, dar cu alte nume : *Macovei, Bobeica* şi *Cioina.* In 1764 trăia Macovei, care dă altă împărţală pe bătrâni, cu două generaţiuni mai sus : *Lupa Corjov,* bunica lui Macovei. *Dochiţa Munteanul, Prohira Cioinac,* soacra Catrinei Cioinac şi *Maria* soţul lui Macovei.

Numele bătrânilor varia de la generaţie la generaţie şi răzeşii îşi cunoşteau în primul loc părinţii lor, apoi socrii şi bunicii, şi în foarte rare cazuri aveau ştiinţă de *preapreadeadii* lor.

Celor *doi* gineri ai lui Vasile Bocan — Vasile Noor şi căpitanul Ioniţă Vărgolici—cum şi fiului său Sămion Bocan, li se aleg în Luţeni o hliză de 149 stânjeni (= 332 m), care merge de la capătul despre răsărit (656 st.) şi până la capătul despre Bâcu (1470 st. = 3278 m). Dar în loc de a le da toată moşia la un loc, hotarnicul o împarte pe cei *trei* bătrâni, şi anume :

118 st. 2 palme din bătrânul *Catrina* lui Gh. Cioinac cu fii săi, popa Gavril, popa Visarion, Ştefan, Vasile, Ioniţă şi Toader Cioinac.

17 st. 4 palme din bătrânul *Sinicăi* lui Bobeică, şi anume 2 părţi : 8 st. 5 palme, partea lui Vasile Bobeica şi 8 st. 6 palme partea lui Toderaşco Arsene.

19 st. 2 palme din bătrânul *Mariei* a lui Macovei, partea lui Ermurache Munteanul.

149 stânjeni.

Iată schiţa hlizelor din *Luţeni* :

apa Băcului	490 st.			118 Bocan / 372 st. răzeşii	124 st. V. Bocan	1116 st. răzeşii	= 1240 st.	bătrânul	*Catrinei* Cioinac	65 st. V. Bocan	594 st. răzeşii	= 659 st.
	1470 st.	148 st. Bocan	1322 st. răzeşii	17 Bocan / 473 răzeşii				bătrânul	*Sinicăi* Bobeica			
				13 Bocan / 477 răzeşii				bătrânul	*Mariei* Macovei			

Hotarnica se ocupă apoi de alegerea părţilor răzeşilor despre ale urmaşilor lui Vasile Bocan (anexa 27).

10) Jupâneasa lui Vasile Bocan, Ştefana face jalobă la Vodă în *1802 Sept. 20*, că lipsindu-i mai multe din pietrele vechi de hotară de pe moşia Chirca, cere să se rânduiască un boer hotarnic, care să puie alte pietre hotară pe la locurile, unde ar lipsi (anexa 28).

Alex. N. Suţu Vodă scrie în 21 Sept. 1802 carte către serdarii de Orhei să rânduiască un boer să cerceteze pricina pietrelor hotară a moşiei Chirca de pe Bâcu, proprietatea Ştefanei Bocăniasa din târgul Chişinăului (anexa 29).

Cartea Serdăriei de Orhei, prin care se rândueşte pe Nec. Dumbravă să cerceteze pricina pietrelor de hotar, fiind adusă de însăşi Ştefana Bocăneasa, nu se găseşte în plicul Epitropiei, ci numai mărturia lui N. Dumbravă din 1802 Oct. 15, prin care arată că a cercetat prîcina din nou, dar din scrisorile arătate de Bocăneasa—căci răzeşii au arătat că ei n'au nici o scrisoare, prin care să se arăte hotarăle între Chirca şi Luţeni, ci a avut in vedere iezătura de la moara lui Bocan şi altă iezătură, care a fost făcută pentru podul lui Isanie Mârza. (Anexa 30).

Pe baza acestei mărturii hotarnice, divanul n'a putut da nici o hotărâre, ci s'a trimis să se facă o nouă cercetare; şi Alex. Vodă Muruz scrie carte în *1803 Ghenar 30* către serdarii de Orhei (Manolachi Donici biv vel spatar şi Ion Carpu biv vel paharnic) să curme pricina dintre Chirca şi Luţeni, şi cum pricina stătea la fixarea celor 2 mori de apă, de cad sau nu pe locul moşiei *Chirca* ori *Luţenii;* şi pentru aceasta Vodă cere să se măsoare lungiş şi curmeziş cele 5 moşii alăturate, ce merg de la nord-vest către sud-est; *Merenii, Chirca, Luţenii, Bornăreştii* şi *Căbuşca;* Vodă mai cere să *se facă şi o hartă cu bună înţelegere.* Mai cere Vodă ca până la curmarea pricinei prin judecată, crăşma şi moara să se stăpâniască tot de clironomii lui Vasile Bocan (anexa 31).

Paharnicul Ion Carp merge şi măsoară toate cele

5 moşii şi dă distanţele în stânjeni la fiecare cotitură a Bàcului, începând din hotarul *Bulboacăi Tătăreşti* până la *zarea* Tătărască 1770 st; de aici până la cotul Bàcului 250 stânjeni; de aici până în valea Căbuşcăi 120 stânjeni; de aici până la moara lui Macarie 1770 stânjeni; şi de aici până în valea Roşie a Burnăreştilor 185 stânjeni; iar peste tot 4095 stânjeni (=9131 m.)

Mergând mai departe pah. Ioan Carp măsură moşia *Burnăreştii* capătul dinspre Bâcu şi găseşte aceste măsuri: 400 st. Valea Roşie, 308 st. podişul la o movilă; 227 stj. podişul la altă movilă şi 380 st. podişul până în dreptul morii lui Bocan; iar peste tot 1315 stânjeni (= 2934 m.); apoi măsoară moşia *Luţănii* tot spre Bâcu şi găseşte aceste măsuri din movilă în movilă: 360 + 396 + 170 + 180 + 364; iar peste tot 1470 stânjeni (= 3278 m.); Moşia *Chirca* avea la capătul despre Bâcu 885 stânjeni (= 1978 m); iar *Merenii* au la acest capăt numai 956 stânjeni (= 2139 m)., căci peste tot de la moara lui Macarie până la moşia Bubuiugii harta ne dă 4626 stânjeni (= 10315 m). Urmează dar că toate cele 5 moşii: Merenii, Chirca, Luţanli, Burnăreştii şi Căbuşca aveau pe apa Bâcului o lungime de 8721 stânjeni (= 19446 m). (anexa 32)

11) Jalbele contra ginerilor lui Vasile Bocan, Vasile Nour postelnicul şi Ion Vârgolici căpitan, se ţin lanţ; In *1803 April 14* fraţii Şişcăneşti, preutul Isaia din Durleşti şi Neculae dau jalobă lui Vodă că li se stăpânesc părţile lor din *Chirca*, pe nedreptul, de oarece tatăl lor *Ioniţă Şişcanul* „prinzând Tătarii pizmă pe dânsul, l'au păzit şi găsindu-l acolo pe moşia lui l'au tăiat în bucăţi de oală, de vreme ce el şi cu Mariola luând carte gospod. au dat foc morii, ce făcuse Tătarii pe moşia lui". Tocmai în 14 August acelaşi an Alex. Cost. Moruz Vodă scrie în dosul jalobei către Manolache Donici biv vel spătar, serdar de Orhei, şi către Ion Carp biv vel paharnic să cerceteze pricina. (anexa 33).

In cercetarea ce se face la faţa locului, se află că unul din pârâţi, Moisei Chircă, care a fost vândut

lui Vasile Bocan şi părţile lor pe nedreptul s'ar fi aflând în ţinutul Iaşilor; logofeţia cea mare (C. Ghica vel logofăt) scrie isprăvniciei de Iaşi să caute pe Moisei Chircă şi găsindu-l să-l trimeată cu om gospod la serdăria de Orhei (anexa 34).

Nu mai ştim de urmarea acestui Moisei Chircă.

12) Vasile Nour postelnicul mai poartă pâră cu Dărieştii, pentru părţile, ce le-a avut zestre de la soacră-sa Ştefana, soţia lui Vasile Bocan, şi ei le-au cerut şi le-au căpătat înapoi prin două anaforale, întărite de Vodă, una din 1 Martie şi alta din 22 Iunie 1804. Zestrele pierdute erau din moşiile *Dăicenii, Dulijănii* şi *Ulmenii* de la Orheiu; pentru zestrele pierdute Vasile Nour capătă în 20 Sept 1804 de la soacră-sa Ştefana 589 stânjeni în moşia *Chirca* în curmeziş, şi părţile sale din moşia *Hruşca*, ce se numeşte *Curva*, din bătrânul *Cărneaţă ră* întreg. Alex. C. Muruz Vodă întăreşte această aşezare prin cartea sa domnească din 9 Noembrie 1804 (anexa 35).

13) *Doamna Zoe Moruz*. In 13 Ghenar 1805 postelnicul Vasile Nour scrie că de oare ce soacră-sa Ştefana Bocan şi cumnatul său Ioan Vârgolici căpitan intrase în vorbă cu *Măriia sa doamna Zoe Moruz* să-i vânză toată partea lor din Chirca, de la ţinutul Orheiului—589 stânjeni—câte cu 8 lei stânjenul, el mijloceşte şi mai capătă câte un leu de stânjăn. Măria Sa Doamna Zoe Moruz primeşte preţul şi atunci Vasile Nour iscăleşte şi el zapisul de vânzare, câte 9 lei stânjenul (anexa 36).

Zapisul de vânzare e din 15 Ghenar 1805 şi cei ce vând sunt: Ştefana Bocăniasa soacră, prin vechilul său Neculai Zamşă, vărul ei; Ioan Vârgolici, Vasile Nour şi Miron Bocan. Ei vând din Chirca 2158 stânjeni latul, ce merge din moşia *Bornăreştii* a măn. Golia, la *Mereni*, moşie răzeşască. Preţul e de 8 lei stânjenul (= 17240 lei). Pe moşie sânt 2 mori în apa Bâcului cu 2 pietre, şi o crâşmă la drum, cu 2 odăi şi cu pivniţă de piatră. Vâzătorii se mai îndatoresc ca ei pe a lor cheltuială să rădice o nouă hotarnică a

moşiei Chirca, şi ori ce jalobă s'ar rădica contra vânzării, ei, vânzătorii, vor avea răspundere, dându-le moşie în alte moşii ale lor, iar Măria Sa doamna Zoe Moruz să rămâe stăpână cu bună pace în veci (anexa 37).

Ce înţeles are atunci zapisul lui Nour că a mai scos câte un leu de stânjăn; de sigur pentru partea lui de 589 stânjeni a luat câte 9 lei, fără să se mai treacă în zapisul general de vânzare de cât preţul de *opt* lei.

Alex. C. Moruz Vodă, soţul doamnei Zoe Moruz, scrie carte la serdăria de Orhei ca să facă publicaţie 6 luni de zile în tot cuprinsul ţinutului, şi să se vadă ce răzeşi cer protimisire. Cartea domnească e din 16 Ghenar 1805 (anexa 38).

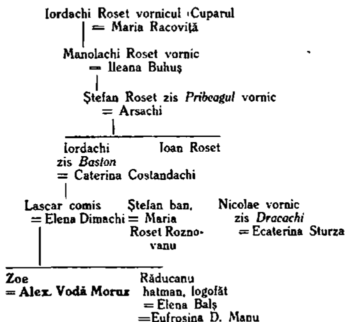
14) Schimbul cu Sf. Spiridon. Până să se împlinească termenul de 6 luni de zile, cari ar fi în Iunie 1805, Măria Sa doamna Zoe Moruz, face schimb cu mănăstirea Sfântului Spiridon, şi-i dă moşia *Chirca* de pe Bâc şi ia moşia *Vădurelile* pe Răut, pe care mănăstirea le avea luate în schimb încă din 1785 Decembrie 10 de la Iordachi Canta biv vel logofăt (atunci fiind spatar)., Actul de schimb începe cu titulatura domnească: *„Zoi Moruz cu mila lui Dumnezău doamna ţării Moldaviei"*. Iscăleşte greceşte Ζωὴ Δομνα; iar în pecete are iniţialele Ζω Δ ΜΡ. 1793; are în marcă *paserea* şi *capul de bou*. (anexa 39).

15) Cine era *Zoe Moruz* doamna? Cele mai bune ştiri ni le dă postelnicul Manolachi Drăghici în a sa Istoria Moldovei pe timp de 500 ani (II 57). Rămăsese 2 copii orfani de părinţi; Răducanu Roset şi Zoe Roset. În loc să fie crescuţi de mătuşa lor, soţia logofătului Alex. Roset, zis Baston, copii fură crescuţi de o rudenie mai îndepărtată, mama vornicului Nec. Dimachi. Venind domn în Moldova Cost. D. Moruz Vodă (1777-1882), a aflat de Zoe Roset că e fată frumoasă, cuminte şi de neam bun; a luat'o pe lângă doamnă; a învăţat'o carte în Ţarigrad şi şi-a ales-o de noră. Const. D. Moruz Vodă avea şi el o familie numeroasă: 4 băeţi şi 5 fete

Const. D. Moruz Vodă (mort 1787 de apoplexie)
= Sulgearoglu (Ghica)

Alexandru Vodă, Dimitrie, Gheorghe, Panaioti; Ralu, Ruxanda, Caterina, Anastasia Soltana
= **Zoe Roseti** +1812 Oct. +1796 +1812 = Callarhi = I. A. Ca- = Sandul = Luca = Scarlat
Lascar comis postelnic limach St. Sturza Arghi- Sturza
beizadu vist. ropol vist.
(Basarabia)

In o așa de frumoasă familie a socrului său, Zoe Roset avu prilejul să-și arate însușirile sale să stăpânească sufletul tânărului Alex. Moruz, fost de două ori domn în Moldova și de două ori in Muntenia, intre 1793—1806. Dar în schimb Zoe Roset aduce domnescului cucon Alexandru Moruz o prea frumoasă și bogată înrudire de mari boeri, sfetnici ai țării

La rândul ei Zoe Roseti ferici pe domnescul ei soț cu o numeroasă și bogată familie, de băeți și fete:

Alex. Vodă Moruz
= Zoe Roset

Constantin, dragoman † 1821 = Ralu A. Mavrocordat Delibei
Dimitrie, = Sevastia Gerachi † 1844
Nicolae, dragoman † 1821
Smaranda, = Alex. Mavrocordat hatman
Eufrosina = C. Plagino postelnic

(după Drăghici, Rangabè și Leca)

Const. D. Moruz Vodă (mort 1787 de apoplexie)
= Sulgearoglu (Ghica)

Alexandru Vodă, Dimitrie, Gheorghe, Panaioti; Ralu, Ruxanda, Caterina, Anastasia Soltana
= **Zoe Roseti** +1812 Oct. +1796 +1812=Caliarhi=I. A. Ca-=Sandul =Luca =Scarlat
Lascar comis postelnic limach St. Sturza Arghi- Sturza
beizade vist. ropol vist.
(Basarabia)

In o aşa de frumoasă familie a socrului său, Zoe Roset avu prîlejul să-şi arate însuşirile sale să stăpânească sufletul tânărului Alex. Moruz, fost de două ori domn în Moldova şi de două ori în Muntenia, intre 1793—1806. Dar în schimb Zoe Roset aduce domnescului cucon Alexandru Moruz o prea frumoasă şi bogată înrudire de mari boeri, sfetnici ai ţării.

Iordachi Roset vornicul (Cuparul)
= Maria Racoviţă

Manolachi Roset vornic
= Ileana Buhuş

Ştefan Roset zis *Pribeagul* vornic
= Arsachi

Iordachi zis *Baston* = Caterina Costandachi; Ioan Roset

Lascar comis = Elena Dimachi; Ştefan ban, = Maria Roset Roznovanu; Nicolae vornic zis *Dracachi* = Ecaterina Sturza

Zoe = Alex. Vodă Moruz; Răducanu hatman, logofăt = Elena Balş =Eufrosina D. Manu

La rândul ei Zoe Roseti ferici pe domnescul ei soţ cu o numeroasă şi bogată familie, de băeţi şi fete:

Alex. Vodă Moruz
= Zoe Roset

Constantin, dragoman †1821 = Ralu A. Mavrocordat Delibei; Dimitrie, =Sevastia Gerachi † 1844; Nicolae, dragoman † 1821; Smaranda, =Alex. Mavrocordat hatman; Eufrosina = C. Plagino postelnic

(după Drăghici, Rangabè şi Leca)

Aceste toate unite la un loc arată interesul, ce purta Alex. Vodă Moruz ca să sporească averea soției sale, Doamna *Zoe Moruz*, cum și să inlesniască cumnatului său Răducanu Roset să urce treptele boeriilor, fiind hatman și apoi logofăt. Istoricii toți ii consacră pagini elogioase despre alesele sale, însușiri sufletești un model de doamnă a țării!

16) Cercetările pentru hotară între Chirca și Luțeni continuă și in anul 1805. Ioan Carp pah. și serdarul de Orhei, Manolachi Donici spătarul, râdicase și măsurase hotarăle celor 5 moșii, Merenii Chirca, Luțenii, Burnăreștii și Căbușca, se aflau la harta închipuitoare ce au râdicat că moșia Merenii are aceiași lărgime ca și Chirca și Luțeni; dar dovezi sprijinite pe acte nu au avut la îndămână, lipsind. Acum A. C. Moruz Vodă prin cartea ce o scrie in 23 Febr. 1805 serdarului de Orhei, Man. Donici, ii cere ca să se cerceteze și un ispisoc vechiu al *Mihuțenilor*, de la Vasile Vodă, ce se loveau in capăt cu Merenii. Mai cere Vodă să se cerceteze câte iazuri vechi au fost pe Bâcu, și pricina unor mori făcute de Tătari pe moșia Chirca (anexa 40).

De 7 ani se judecau răzeșii de Luțeni cu cei din Chirca pentru împresurare. In 16 Iunie 1805 ei fac o nouă jalobă la Vodă, că răzeșii din Chirca ca să scape de pârile celor din Luțăni au vândut moșia lor Măriei Sale doamnei Zoe Moruz, cuprinzând în vânzare și drepte părțile lor. Vodă Moruz văzând că i se atacă cu pară moșia cumpărată de însăși soția sa, doamna Zoe, scrie carte în 18 Iunie 1805 (anexa 41) ca să se cerceteze din nou de serdăria de Orhei, dacă moșia Luțenii vine pe stânga Bâcului, unde este Chirca, ori pe dreapta Bâcului in spre cele 2 ceasuri „Dincoace" ori „dincolo" de Bâc" vin Luțenii. Mai cere o hartă închipuitoare de starea acelor doao moșii, și după vremea lucrului să vină la divan.

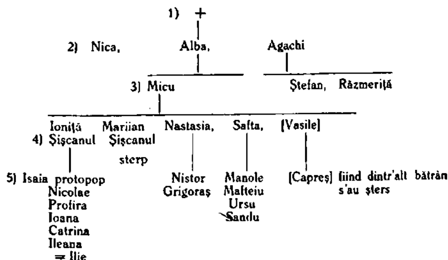
La cercetarea stării Luțenilor, în lipsa de acte, se ia mărturii date în frica lui Dumnezeu și a bătrâneței sale de 90 ani, mazilul *Ion Frunză-lată* din Malcoci. Acesta arată că Luțenii vin moșie *peste Bâc*, de ceia

parte de Chirca, nu megieşă cu Merenii. Pe locul acelei selişte, zisă Luţenii, a trăit mulţi ani *Săpalcagė Mârza*. Cât despre moşiile, ce au fost pe Bâc, de la Mereni în jos, bătrânul nonagenar Ion Frunză-lată arată că de la Mereni până la *Tespazar* nu era decât moara lui Geamambet Tătarul, făcută de dânsul (anexa 42).

Rânduitul boer Mihail Spatarul în cercetarea ce face în 26 Oct. 1805 s'a silit să dovedească la ce loc se află Luţenii, dincoace de Bâc, cum cer jăluitorii răzeşi (Maftei Istrati şi Onofrei Cioinac), ori dincolo de Bâc *„în partea Hotărnicenilor"*. Cercetând scrisorile, ajunge la părerea că răzeşii de Luţeni să-şi stăpânească moşia în vecinătatea Chircei, şi pentru deslegare cere să se vadă ce împresurare au aceste două moşii despre Căbuşca şi de o parte şi de alta (anexa 43).

O nouă jalobă a obştiei răzeşilor de Chirca se dă in 17 Martie 1806; în această jalobă răzeşii (Manole Şişcanul, Iacob Glăvănel, Axănia, protopopul Isac Şişcanul, Neculai Şişcanul şi Nistor Panaite) fac un nou istoric al curgerii proprietăţii în Chirca. Că această moşie Chirca a umblat pe *doi* bătrâni *Toader Glăvănel* şi *Ilie Albul*; pentru întărirea dovezilor lor dau şi o spiţă a neamului Şişcani[1]) Trei din aceşti răzeşi: Dumitru, Io-

1) Iată ce spiţă de neamuri a dat în 18 Iulie 1806, protopopul Isaia, fiul lui Ioniţă Şişcanul (Moşia Chirca plic. I 20):

niţă şi Stafie Măriian şi-au fost vândut părţile lor lui Vasile Bocan; ginerii acestuia au vândut o dată cu părţile lor şi drepte hlizele jăluitorilor *Măriei sale domniţei Smaranda, a dumisale hatman Mavrocordat.* Faţă cu asemenea jalbă Alex. Vodă Moruz scrie carte în 12 April 1806 lui D. Sturza biv vel vornic, ca fiind rânduit şi la alte cercetări, să cerceteze jaloba răzeşilor de Chirca (anexa 44).

In 25 Martie 1806, răzeşii de Luţeni (Maftei Istrati, Onofrei Cioinag şi Simion Bobeică) vând şi ei părţile lor din Luţeni, căminarului Ioan Maftei, vechilul moşiilor mării sale Doamnei Zoe Moruz, cu acelaşi preţ cu care au vândut ginerii lui Vasile Bocan părţile lor din Chirca, adică câte 8 lei stânjenul din faţă (anexa 45). După 4 zile Vodă Alex. Moruz scrie carte în 29 Martie 1806 către toţi megieşii moşiei Chirca să vină cu scrisorile ce le-or fi având, la măsurătoarea moşiei Chirca (anexa 46).

Tot în aceeaşi zi, Vodă Alex Moruz (29 Martie 1806) scrie carte la jicnicerii Simion şi Iordache Haitul să cerceteze pricina dintre Vasile Nour post. şi răzeşii de Luţăni, cari îl pârâse la domnie că le ţine părţile lor drept Chirca, totodată să cerceteze şi chestia iazurilor depe Bâcu, unde au fost morile Tătărăşti (anexa 47).

Cei doi boeri hotarnici merg la moşiile Chirca şi Luţenii şi în 15 Iunie dau şi măsura în stânjeni a moşiei Chirca (anexa 48) fac şi o hartă închipuitoare de starea moşiilor şi află următoarele: Voind să cerceteze starea hotarelor prin marturi, află că Ioan Frunzălată, bătrânul martor în vârstă de 90 ani „au murit în anul acesta", alt moldovan bătrân, cunoscător locurilor, n'au putut găsi, şi atuncea şi-a adus martor Vasile Nour postelnicul pe un turc bătrân de 87 ani pe Deli Hasan, care era zaim în satul Bulboaca, iar Maftei Istrati şi-a adus martor alt turc, pe Mutlo din Tespazar, om de 66 ani; aceşti doi turci mărturisesc de moara tătărască în capul unei gârle, cu 270 stânjeni mai în jos de iazul Şişcanului, iar linie dreaptă pe şeş 160 stânjeni. Acea moară a fost stricată din porunca

Sultanului. Moara Tătărască venia în marginea Bâcului dinspre *Hotărniceni.* Boerii hotarnici cercetând starea locurilor n'au găsit loc de moară la locurile, unde au arătat cei doi Tătari martori, zaimul de la, Bulboacă—Deli Hasan—au arătat că pe locul, unde acum sânt morile lui Bocan şi a lui Sahân au fost mori tătărăşti *„despre Hotărniceani unde pe atunci locuiau Tătarii în ceale doao ceasuri".* Tătarii martori arată că morile Tătăreşti s'ar fi stricat din porunca Sultanului cam cu 55 ani în urmă (deci pela 1751); de fapt hotarnicul aduce cartea lui C. N. Vodă Mavrocordat din 7250 Noembre 22 şi 7250 Iunie 2 (anexa 9 şi 10), deci cu 65 ani mai în urmă.

Boerii hotarnici arată că satul ·Luţenii s'a făcut mai în urmă, sat nou pe selişte veche, între moara lui Bocan şi între moara lui Sahăn (anexa 49).

17) *Hotarnica şi harta închipuitoare a Chircăi:*

Socotind măsurile hărţii aflate la pg. 64, iese lărgimea de 2322 stânjeni=5200 m. şi lungimea de 3306 stânjeni=7272 m. sau o suprafaţă de 2822 Ha. Dacă alăturăm aceste date pe lângă cele din harta închipuitoare redată în 1802 de N. Dumbravă iese o deosebire, de care noii boeri hotarnici din 1806, Irimia jicnicerul, şi Iordachi Haitul jicnicer măsură la un loc Kirca cu Luţenii:

In 1802 Chirca 835 / Luţenii 1472 sau 2355; în 1806 iese 2431 st. latura Bâcului+76 stânjeni.

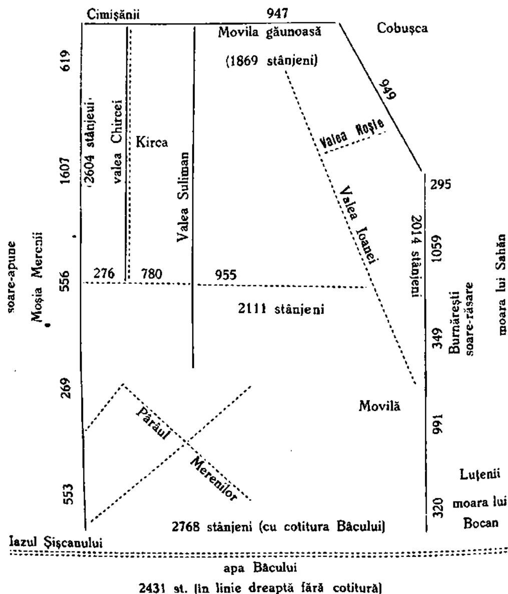
In 1802 Chirca 870 / Luţenii 965 sau 1835 st.; în 1806 iese 1896 st. latura spre Cimişeni şi Cobuşca+61 stânjeni.

In 1802 Chirca şi Luţenii iese 2716 st.; în 1806 iese 3014 stânjeni,+298 stânjeni latura dinspre Burnăreşti.

In 1802 Chirca iese 4306 stânjeni, în 1806 iese 3604 stânjeni latura dinspre Mereni+704 stânjeni.

18) Deşi Zoe Moruz doamna era stăpână în Chirca, procesele dintre răzeşi continuă şi acum. Aşa în 1808 Iunie 28 boerii de divan Balş logofăt, Vasile Roset vornic şi Iordachi Cantacuzino logofăt judecă din nou pricina între ginerii lui Vasile Bocan, Ion Vărgolici căpitan şi Vasile Nour postelnicul. Se face istoricul prop-

rietății în Chirca și Luțeni și află și boerii judecători că Luțenii vin dincoace de Bâc pe hotarul Hotărnicenilor; că e sat nou descălecat pe seliște veche. Cu

toate acestea judecata hotărăște ca Luțenii să fie între Chirca și Bornărești; iar Chirca să fie spre Cimișăni, iar Luțenii să fie la capătul dinspre Bornărești. Și cum Bocan avea cumpărate părți și în Luțeni se vor alege și se vor alipi la Chirca; iar părțile nevândute să și le stăpânească fiecare pe scrisori și pe dreptate (anexa 50).

După această carte de judecată, divanul scrie lui Simion jicnicer să cerceteze harta şi mărturia hotarnică a lui Neculai Dumbravă şi de va găsi-o bună să o iscălească; iar făcându-se greşală să o îndrepte, dând ţidulă şi răzeşilor de hotărârea judecăţii (anexa 51).

19) Fără a mai aştepta măsurarea stânjenilor din Luţăni, ce s'au dat răzeşilor nevânduţi, ei se grăbesc a-şi vinde stânjenii, ce li se vor veni, doamnei *Zoe Moruz* tot câte 8 lei stânjenul prin vechilul lor Ioan Mafteiu caminar; şi aşa cei 2 răzeşi ce au purtat pără cu ginerii lui Bocan iau arvonă 200 lei pentru părţile lor şi anume Maftei Istrate, din Boscani şi Onofrei Cioinac din Durleşti; aceasta în 7 Februarie 1808 (anexa 52).

In 13 Mai 1809 căminarul Zoan sărdar de Orhei rândueşte pe Ştefan Săchirachi să meargă la Luţăni care s'au hotărât că trebue să fie între Chirca şi Burnăreşti „dincolo de Bâc" nu în hotarul Hotărnicenilor „dincoace de Bâc" şi să cerceteze dacă Neculai Dumbravă în 1802 a urmat pe dreptate; aceasta întru cât Sămion jicnicer lipseşte fiind în *isprăvnicia laturilor* (anexa 53).

In 28 Mai 1809 Ştefan Săchirachi căpitanul de mazili după cartea sărdăriei de Orhei, potrivit poruncii divanului dată către jicnicerul Sămion, care a mai fost măsurat moşia Luţănii de pe Bâc în ţinutul Orheiului; dar cum acum el nu era acasă, *orânduit în slujba laturilor Basarabiei* el a mers în locul lui şi făcând odgon de 20 stânjeni şi stânjenul de 8 palme gospod. a cercetat măsurile lui Sămion şi le-a găsit în tocmai; el dă mărturie la mâna răzeşilor (anexa 54).

Se vede că părţile răzeşilor alese în trupul nevândut al Luţenilor a fost socotit a fi 1000 stânjeni; de aceia răzeşii potrivit zapisului lor de vânzare din 7 Febr. 1808, şi pentru care luase arvună 200 lei; vin acum în 18 Febr. 1810, adică taman după doi ani şi vând de istov doamnei Zoe Moruz, prin vechilul ei Ioan Maftei căminar toţi acei 1000 stânjeni, cari a 8 lei stânjenul fac 8000 lei (anexa 55).

Vânzarea ce făcuse ginerii lui Vasile Bocan în 1805

Ghenar 15 eşise ră; Doamna Zoe Moruz dădu 17240 lei pentru Chirca, care mergea între Mereni şi Burnăreşti; un total dc 2155 stânjeni latul. Cum însă la judecata urmată în 1808 Ghenar 28 la divan sorocise ca Luţănii să fie între Chirca şi Burnăreşti, toată partea aceasta pentru cari V. Nour post. şi Ioan Vârgolici primise plata sânt îndatoraţi a răspunde doamnei Zoe Moruz 4000 lei înapoi şi cu dobânda lor *din zăce unsprezece*. Cum însă V. Nour n'avea parale peşin, se trimete cu aprod domnesc să-şi găsască chizeş, bun platnic cu data de la 18 zile ale lui Februarie; şi scrie divanul că pentru *împliniala vorniciei de aprozi să se ia 400 lei ce-i vor răspunde acum peşin*. Tot ca măsură de a se încasa cei 4000 lei cătră doamna Zoe Moruz, divanul scrie ca să se ia şi lui Ioan Vârgolici o parte din zestre *„căci după pravile rodurile zestrei încă sunt a bărbatului"* (anexa 56).

20) *Intre răzeşi.* Cum Vasile Bocan şi ginerii săi post. V. Nour şi căpitanul Ioan Vârgolici apucase a face acarete (casă, crâşmă, moară, grajduri) pe părţile răzeşilor din Luţăni, acum când judecata divanului a dat înapoi răzeşilor 1000 stânjeni, se pornesc o serie de cercetări pentru a se preţălui acaretele. Cei rânduiţi la cercetare de către sărdarii Orheiului sânt C. Giurgiuman şi Macarie Donici; aceasta în 5 Iulie 1810 (anexa 57).

Peste 5 zile—în 10 Iulie 1810—cei rânduiţi dau ştire sărdăriei de cercetarea făcută, descriu acaretele, ce le-au găsit pe moşia Luţănii, şi socot *beciul* 500 lei, crâşma 300 lei, moara 800 lei, iazul 1476 lei, total 3076 (anexa 58).

Sărdăria de Orhei (Manolachi Dimachi vel logofăt) scrie divanului Cnejiei Moldavici în chestia celor 4000 lei ce au de plată Ioan Vârgolici şi Vasile Nour cătră doamna Zoe Moruz. Vasile Nour din Chişinău pune amanet casele sale din Chişinău, şi pentru a veni la Iaşi pune soroc la 7 Avgust, fiind vreme a tot lucrul—era 18 Iulie—şi că va plăti negreşit partea sa ce i se va hotărî de divan. Cât despre Ioan Vârgolici neputând găsi chizăş bun platnic a fost pus la oprială

în Orhei, şi l'a dat pe mâna aprodului să-l aducă la Iaşi (anexa 59).

Sărdăria de Orhei are grija să inventarizeze toată averea nemişcătoare a lui Ion Vârgolici: o casă, 2 crâşme; iar vitele albe ca şi 100 iepe le-au luat ginerii (anexa 60).

In schimb Vasile Nour dă scrisoare la 18 Iulie 1810 sărdăriei de Orhei că pune amanet casele sale din Chişinău şi că la 3 August va fi la Iaşi, la divan; şi partea ce va avea de plătit va plăti; iar la nevoie i se vor vinde casele (anexa 61).

In 22 Septembre 1810 sărdăria de Orhei (D. Sturza vornic) scrie divanului Cnejiei Moldaviei, că s'a cercetat datoriile ce au a plăti răzeşii de Luţâni şi ginerii lui Vasile Bocan, către măria sa doamna Zoe Moruz; şi pentru răzeşi şi cei 2 cumnaţi s'au luat măsuri să fie aduşi cu aprod la Iaşi. Intr'o însemnare însă, păstrată osebit, se arată că răzeşii vor plăti 2236 lei din cei 4000 lei, iar Vărgolici şi cu Nour vor plăti 1764 lei (anexa 62).

21) In 1812 toată Moldova dintre Prut şi Nistru rămase supt puterea rusească. Istoria acestor 2 moşii, rămase cu schimb la Epitropia Sfântului Spiridon pentru moşia *Vădurelele* de pe Răut, se afla întreruptă în actele Epitropiei, de oare ce dânsa a făcut acte de administraţie numai, nu şi de vânzări şi cumpărări. Cum statul rusesc a cerut in diferite rânduri actele de proprietate în orighinal, se găsesc o sumă de adrese ale vechililor mânăstirii de a li se încredinţa actele; se fac traduceri de acte în ruseşte; se fac planuri de moşii, se fac măsurători, avem planuri inginereşti lucrate cu toată arta cartografică.

Proprietarii megieşi cu moşiile Chirca-Luţâni, folosindu-se de faptul că stăpânul acestor 2 moşii se afla peste hotar, la Iaşi, au pornit procese de hotară. Cercetarea acestor procese, care formează dosare speciale administrative în archiva Epitropiei aşa de bine

orânduită acum, dar săracă pentru anii dela începutul sec. al XIX-a a silit epitropia să-și aibă un reprezentant al ei, cunoscător de limba rusă și cetățean rus, și l'a găsit în persoana lui C. Bodescul, colejschi assesor.

ANEXE:

1. 7208 August 25 (1700) Steicani. *N. Donici vel log. judecă și dă rămas pe Micul de Todereşti să n'aibă parte în bătrânul Nicăi din Chirca (moşia Chirca I. 5).*

Neculai Donici vel logft facem ştiri precum au venit de faţ innainte noastră de sau pârât Micul de Todereşti cu Ştefan şi cu Răzmiriţ feciorii lui Agapie de Borşotiani pentru o moşie ce au acolo depreun pe din gios de Meriani, dzicându Micul că le umblă locul în trei bătrâni şi un bătrân iaste a *Albii*, altul bătrân este a *Nicăi*, al treilea bătrân a lui *Agapie*, din Micul ţine bătrânul Albii iar feciorii lui Agapie, Ştefan şi Răzmeriţă ţin partea tătânesău lui Agapie, iar bătrânul Nicăi, iaraş il lua Ştefan şi Răzmeriţ ficiorii lui Agapie dzicându că lau cumpărat tătâsău, precum ni au arătat şi zapis de cumpărătur pe acea parte a Nicăi, iar Micul (de) di saam inainte nostră cum el încă este de seminţiia Nicăi şi vrea să ia şi el parte dintracel bătrân, iar Ştefan au dat saam cum el nari triab Micul cu Nica, nici iaste de seminţiia Nicăi, deci noi iam giudecat de vreame ce dzici Micul că este de seminţia Nicăi săş aducă nişte oameni buni să hie de credinţă să mărturisască cu sufletili sali dela svânta besearic cum este Micul din seminţia Nicăi, şi să ţie şi el acea parte a Nicăi împreun cu Ştefan şi cu Răzmeriţ, cini pre cât i sa vini, şi lem pus şi zi pân Duminică August 25 zili, săş aduc oameni buni, să mărturisască precum scriu mai sus, deci când au fostu la zi au vinit şi Ştefan cu fratesău Răzmiriţ şi au venit şi Micul şi oameni nu şau adus Micul pe nime, deci noi vădzându că nu şau adus Micul oameni buni să mărturisască intracel chip, iam giudecat săş ţii Micul parte Albii, cu cini a hi din Alba, iar bătrânul Nicăi săl ţie Ştefan cu fraţii lui, şi sau lăsat şi Micul de aceia parte vădzându că nu poate găsi oameni să mărturisască intracel chip dinainte noastră şi dinainte a mulţi oameni buni megieşi, anume: Andronachi de To-

Todereşti şi *Vasilie* Grosul de Mânceşti şi Istratie a Micăi de Todereşti şi altu Andronachi vornicul de Mânceşti, şi precum iam judecat, liam făcut şi de la noi această scrisoare ca să să ştie.

U Steicani lt 7208 August 25.

az Nicolai Donici vel logft. iscal. † Andronachi, † Vasile Grosul † Istrati a Micăi † Andronachi vornic ot Mânceşti şi eu Lupul diac am scris mărturisiri

2. 7239 Iunie 27 (1731) *Mărturia lui Ursul Hărcăiul de cum merg hotarele moşiei lui Pavăl de pe Bâcu. (Chirca plic I. 2.)*

Adec eu Ursul Hărcăial nepotul lui Do... usăr făcutam această adevărată scrisoari la mâna lui Pavă (.l) precum ştiu aşa mărturisăscu, cu sufletul mieu că ari Pav.l moşie drept ocină şi hotarul locului, înbl.i din movila găunoas din sus pân întru pădureţ şi dintracel pădureţ iar pănă întralt pădureţ în drept dinspre locul Ciorbului dinspre *Cimeşini*, iar dinspre alti hotari nari nici o pricin, aşe ştiu aşe mărturisăscu pecum mai sus (s)crii şi când sau făcut această scrisoare fostau preutul Silion ot Corjov şi preutul Timofte Cioinac, şi Ştefan Gioacăbine, şi popa Ştefan de Pohiuceni, şi Pavăl Condre, Nâstas bătrân, Maftei Leunte, Andreeş şi alţi mulţi sau tâmplat şi pentru credinţa niam şi iscălit pe dzisa Ursului.

lit. 7239 Iuni 27

Ireai Silion, Ireai Timofte Cioinac, Ireai Stefan

regeste in dos : mărturie di la Ursu Hârcăială dat lui Pavăl leat 7239 Iuni 27.

3. 7242 **Iulie 30 (1734).** *C. Nec. Vodă Mavrocordat carte dată lui Pavăl din Păşcani să-şi diimulească moşia s.i din Chirca, luându-şi uşorul dela Tatari. (moşia Chirca I. doc. 8)*

Iw Constandin Neculai Voevoda bojiu, milstiu, gspdr zemli Moldavscoi, scriem domnii me | la boiariul nostru *Vasilache Mănărachi, biv vtori jitnicer, pârcalabul de Chişinău*, iţi facem ştire, că aice la domniia mea, au dat jalubă Pavăl din Paşcani, nepotul

Micului, dzicându că avându el o moşie anume *Chirca peste Bâcu la ţinutu Orheiului, care moşie dzisă că este afară din celi—2—ceasuri de locu ce sau hotărâtu despre Tatarъ moşie domnească. să ia uşor*, precum ne mărturisi, şi d-nalui Darie Doniciu vel logft. precum este *osebită moşie acestui om. dintracele. 2. ceasuri de locu.* şi el şar fi dijmuitu moşie lui până amu. iar amu avându şi *nişte lomai ţăranч pe* moşia lui dzisă *că lau luatu uşoru de la tătarъ de pe moşia lui.* şi iai strânsu pâne osebită. şi el este păgubaş. de care lucru iată căţi scriem să cauţi. de iaste aşa. din vreme că ar fi moşia lui osebită din cele. 2. ceasuri di locu ce sau hotărâtu di la Tătarъ. cei fi luatu dijmă di pe moşia lui de la acei *lomai* săi dai pâne inapoi. Aşijdire şi carii vor fi cu uşorul pe acolo *la Oraolu*. de acum inainte iată că vă poruncim săi daţi pace moşii acestui om să nu luaţi uşor di pe moşie lui. să-şi dijmuiasc, moşie lui cu pace. şi carte di la mâna lui să nu să ia aćastă scriem; iar cine ari avea răspunde să vie faţă.

U Ias lt 7242. Iuli 30

l. p domneşti. in tuş roş.

їГѠ. | к. | м. | Ѕѯ. | cap de bou, pasere

Intr'un caet care cuprinde 88 file numerotate se dă in traduceri in ruseşte 22 documente 22 документе кѹ переводами на вотчинии кирку молдавского свѣто спиридоноскаго монастирѣ на 88 листахъ. Opisul este iscălit de *secretar Vremenschi*, *stolonacealnic*, *Raicu*.

4. 7247 Octombre 19 (1738) Orhei. *Gr. Ghica Vodă carte pentru Pavăl Micul să-şi ia uşorul pe partea sa de moşie Chirca de pe Bâcu. (moşia Chirca. plic. I. doc. 7).*

Iѡ Grigorie Ghica Voevod. bojiiu mlstiu gspdrъ zămli Moldavscoi. scriem domnie mea la boiariul nostru *Vasâlachie Mădsărache biv vtori (şters jii) vist. pârcalabul de Chişinău*. iţ facim ştire că aice la domnie mea niau jăluit Pavăl nepotul Micului. dzăcându că avându el o moşie anume *Chirca piste Bâcu la ţinutul Orheiului, care ace moşie fără că esti afară. din cele. 2. ceasuri di locu. ce sau hotărât disprѣ Tătarъ moşie domniască* (dres : *locul domnescu*) *de să ia uşorul.* preacum niau spus şi dumnalui

logofetul Donici. precum este osâbit moşie acestui om dintracele. 2- ceasuri. de locu. şi el şar hi dijmuit moşie lui până la domnia sa Contandin Vod. şi acmu dzâsă omul că *iai scris dijma di pi moşie* omului. de care lucru iată cât scriem să cauţi să dai pace de toată câtă dijmă a fi pe moşie omului şi cii fi luat dejxmă di pi moşia omului încă săi dai înnapoi şi carte dela mâna omu (lui) să nu i să ia. acasta scriem.

U Orhei. vlt. 7247 Oct. 19

l. p. domneşti mici în tuş roşiu ЇѠ.гр.г.кк. cap de bou, pasere

5.7248 **Noemb. 9 (1739) Iaşi.** *Gr. Ghica W. carte dată lui Moisei . Mariol să-şi dijmuiască partea sa din Chirca. (moşie Chirca plic I. doc. 9)*

Iw Grigorie Ghica Voevoda. boiiiu. milstiiu. gsdrx. zemli Moldavscoi. Datam carte domnii mele. Moisei a Marioli. să fie volnic cu carte domnii mele aş lua dejma (*şters:* di pi otarul Chircii) din toate ce sar afla pe moşie lui ce dzis că are anume *la Isinei* (adaus) de pe hotarul Chircii. după obiceiul vechiu, şi nime să nu ste împotriva cărţii domnii mele, iar avându cineva a răspunde să vie faţ. lt. 7248 Noev. 9.

l. p. domneşti în tuş roşiu

6.7249 **Mai 18 (1741). Iaşi.** *Gr. Ghica Vd. carte la Enacache sărdar de Orheiu pentru pâra contra Tatarilor ce au făcut moară pe moşia sa de pe Bâcu. (Chirca I. 3.).*

Iw Grigorie Ghica Vvda. bj. milst. gspdx. zemli Moldavscoi. Credincios boiariului nostru dum. Enacache sărdar sănătate. Cu aceasta iţi facem ştire. că niau jăluit aceşti. 2. oameni. Moisăi şi Pavăl di la ţinutul Orheiului. dzicând că au o moşie. pe apa Băcului. în dreptul Miareanilor. care să hotăraşte cu ţinutul Orheiului. şi ei trăescu numai *cale de giumătate de ceas, mai în latur.* de moşia. lor. şi cear hi venitul locului din câmpu îşi iau. dară pe locul lor în apa Băcului. au făcut nişti Tatarx 2 mori. şi stăpânescu ei morile şi aca moşiia alor, dau samă oamenii a-

ceştia. *că este afară din celi 2 ceasuri.* Pentru cari scriem dumitale luind carte domnii mele, să cauţi să cerci pentru aceasta. şi să te adeveredzi. *şi aflândusă. moşiia lor. afară din cele 2 ceasuri poroncim dumitale pe Tatarii aceia săi faci săşi rădice morile de acolo şi săi goneşti, mai mult să nu ştim că să află pe acolo,* nici ei, nici morile lor. de nor vre săş rădice morile de voe, să pui dmta se le răsăpască. să le de pe apă. şi cum dzicem mori acele şi alte să nu ţie şi să să curăţască locul de dânşii. dară dei afla că este intralt chip să nea faci ştire. aceasta scriem.

It 7249 mai 18

adresa: „la credinčos boiarul nostru dumnelui Enăcache sărdar cu sănătate să să de.

7. 7250 Oct. 21 (1741). Iaşi. *Jalba lui Moisă şi porunca lui Vodă C. N. Mavrocordat pentru dijma ce i se ia de V. Măzarachi de pe moşia sa Chirca. (Moşia Chirca plic I. doc. 6).*

Milostiva şi luminate Doamna; să fii măriie ta sănătos. mă jăluescu doamna mării tale. ca unui domnu bun şi milostiv. pintru rândul mieu a unui om săracu că să scoală măriia ta dumnelui *Vasilachi Mădzărachi ce au fostu pârcălabu la Chişinău* asupra unii moşii ce am eu la ţinutul Orheiului (şters *şi*) ci să răspunde moşie aceia *Chirca.* şi pân in est an tot eu am luato di pi ace moşie vinitu, şi acmu in estu an vrându ca sămi eu dijma pi obiceiu şi pe cărţile gd. şi dumnelui Văsălachi Mădzarachi mia luat dijma şi eu am rămas mărie ta păgubaş de dijma de ist timp. mă rog mării tali să aibu dreptati la mila mării tali.

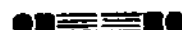
robul mâni tali Moisă di la Шилашимишин din ţinutul Orheiului.

in dos *porunca domnească.*

Iw Costandin Nicolae Vvd. bj. mlst. gspdrь zemli Moldavscoi. Dumta vel vor. Costachi, să aduci faţ pe Vasălache Mădzărache şi să le iai sama şi cum sa căde cu dreptate să le hotăraşti giudecata şi să dai şi mărturii şi so treci la протокол

It. 7250 Oct. 21

l. p. domnești mici cu tuș roș Iw.K.M.B. cap de bou-pasere *regeste vechia.* „jalobă mării sale Costandin Nicolai Vd. 7250 Oct. 21". Este și o traducere rusască făcută de Isachevici.

8. 7250 Noembre 27 (1741) Iași. *Jalba lui Moisei cu porunca lui C. M. Mavrocorda în dos pentru a strica niște mori tătărăști de pe moșia sa Chirca. Orhei. (Moșia Chirca plic I doc. 10).*

Mlostive și luminati, doamne, să fii măriia ta sănătos, înștiințădzu, pe măriia ta, că am o moșiia, anume, *Chirca. în ținutul Orheiului alături cu cele 2 ceasuri ce sau dat de hrana Tătarilor,* pe cari moșiia au făcut niște tătarx mori, și le stăpânescu, ei, *cu care tătar, mam giudecat la măriia sa Sultanul, și iau dat rămaș,* să lipsască de pe locul, mieu, și nau mai rămas, la dânșii alt cuvânt de răspunsu, la acea giudecată, dară acuma vădzând ei, că pâne, de dijmă ceau fostu pe acel loc, *miau luato Mădzărache, în pâne de casai ce este la Chișinău.* Dzic așe, că nor lipsi morile de pe moșiia mea, de vreme ce dau ușor, și cu atâta pricină, mă dau în laturi, di pe moșiia me, pentru care mă rog Doamne făm dreptate, de vreme ce numi dai acele 9 chile de pâne, încăi moșiia săm, 'pot stăpâni și pe Tătarxi aceia cu morile și, să s rădice de acolo să li se răsăpească morile, Să fii măriea ta sănătos,

robul mării tale, Moiseiu wт мнщ҄енн
ot ținutul Orheiului

în dos *porunca domnească :*

Iw Constandin Voevoda gspdr, zemli Moldavscoi, Să fii volnic a stăpâni morile, acele, iară de iar face Tătarxi mai multă supărare dnata sărdar săl aperi despre Tatar,

lit. 7250 Noembr. 27 procit logofăt

l. p. mici domnești cu tuș roș, ЇѠ. к. м. вв. cap de bou, pasere.

9. 7250 Junie 2 (1742) Iași. *Jaluba lui Moisăi, și cartea lui C. N. Mavrocordat pentru morile stricate de Tătari. (Moșia Chirca I. doc. 5).*

Milostivia și luminatia doamni să fii măriia ta sănătos, jălu-

escu luminate doamnia, mării tali, ca unui domn milostivu pentru pricina unor *mori tătărăşti*, ce au fost făcut pe moşiia mia, şi în iazul mieu, avându eu giudecat cu Tătarxi cei cu morile înainte Sultanului şi miau dat hotarnici pe dmnalui Măzărachi păr(călab) şi pe Isăni Mărză şi 2 îmblător, anume Turcu şi Belibou, şi sau aflat morile afar din cele 2 ceasuri, şi miau făcut Sultanul cărţi ca săş rădice Tataăi morile şi au luat Isănii Mărza cărţile Sultanului, şi au învoit Tătarilor şi morile nu şau rădicat şi amu acei Tătar au îmblat cu multe amestecături şi nişte sămeni hăneşti au aprinsu morile şi Tătarxi cei cu morile să pun în spatele mele ca să fac morile | şi eu vinovat nus, mă rog mării milii mării tale ca să aibu dreptate.

robul mării tale
Moisăi din Simişeni
ot Orheiu în dos

Iw *Constantin Vvod*, bojiiu, milost, gspdx, zemli Moldavscoi, Dmata morile aceale precum li sau răsipit cu porouci mă rii sale Hanului, să nu s mai fac, şi omul acesta de ari vro supărare despre Tatar, săl aperi.

lt. 7253 Iunie 2

l. p. mici domneşti în tuş roş: IÜ. K. M. R. cap de bou, pasere, procit, vel logofăt,

10. 7258 Mart 5 (1750) Iaşi. *C. M. Cehan Racoviţă Vd, carte dată lui Simion să-şi ia uşorul depe Chirca pe Băc (Moşia Chirca plic I doc, 11).*

Iw Costandin Mihail Cehan Răcoviţă Vvod, bj, mlst, gspdrx zemli Moldavscoi, datam cartea domniei meale lui Simion cu fraţii lui şi altor moşeni răzeşi ai lor din satul *Ciumişenii* ot ţinutul Orheiului, carii au jăluit domnii meale că au o moşie anume *Chirca peste Băc la ţinutul Orheiului, ce iaste afară de ceale doao ceasuri*, şi păr la vreamea domnii sale lui Ion Vvod, dziseră că cum de la Tătar aşe şi de la alţi oameni ceau lucrat pe acea moşie, sau luat dzăciuiala dejma moşii pe obiceiu, iar de atuncea încoace sânt lipsiţi de venitul acei moşii trăgând venitul locului *de la dejmuescu uşurgiii* cu pricină că ară Tătarxi pe acea moşie, drept aceia

de vreame că moşia aceaia *va fi afară din ceale 2 ceăsuri* să fie volnici săş stăpâniască moşiia, şi prin ştirea dumisale Sărdariului ori de la cine ar lucra pe moşiia lor măcar şi Tatar sau fieştecine ar fi să aibă aş lua dejma venitul moşii de a dzecea din toate pe obiceiu, intralt chip să nu fie, şi poruncim şi voao carii veţ fi cu *slujba aşarului*, acolo la *Oracoglu* să daţ pace acei moşii şi uşur de pe dânsa să nu mai luaţ, ca săş stăpâniască oamenii moşiia şi săş ia ei venitul din cear fi, iar având cineva a răspunde să vie să ste de faţ.

lit. 7258 Mart 5

l. p. domneşti in tuş roş. ïω. κ. м. г. р. b b. vel logofăt proc. cap de bou 1750 sabia şi buzduganul incrucişate.

11. 7268 **Iulie 25 (1760) Iaşi.** *Ioan* Th. *Calimah' carte de stăpânit în Chirca lui Simion şi altor răzeşi ai lui. (Moşia Chirca plic I doc. 12).*

Iw Ioan Teodor Vvod. bojiiu milost. gspdrx zemli Moldavscoi, datam carte domniei mele lui *Sămion* şi fraţilor lui şi altor răzeşi ai lor din satul *Ciumişenii, de la ţinutul Orheiului*, cari au jăluit domnii mele, cum că au o moşie *anume Chirca, peste Bâc în ţinutul Orheiului, care moşie este afară din cele 2 ceasuri* şi mai *innainte* sau fost supărându de cătră *aşurgii* şi din poruncă domnească, nu iau mai supărat, după cum ;niau arătat şi cărţi gd. de la alţi luminaţi domni ca săş stăpânească, ei moşia, cu bună pace, şi despre *aşorgii* nici o supărare să naibă, *fiind moşia afară din cele 2 ceasuri*, pentru aceia dar şi domnie me le dăm volnicie, printraceastă carte a domniei mele, ca să fie volnici aş stăpâni moşia, cu bună pace şi să o dejmuească din tot locul cu tot vinitul ei, după obiceiu din toate, pentru care poruncim domnie me şi voi *aşorgiilor* carii veţ umbla cu slujba *aşorului*, pe acolo la *Oraciolo* vădzând carte domnii mele să daţ bun pace, acei moşii, urmând după cum poruncim mai sus, ca săş stăpâniască oamenii aceştia moşie lor cu bună pace, aceasta poruncim.

7268 Iuli 25

l. p. domneşti in tuş roş. ïω. ïω. ѳ. A. вв. 1759 procit 3 logofăt *regest în dos:* Carte de stăpânire de la mărie sa Ioan Theodor Voevod, 7268, Iulie 25.

12. 7270 Octombre 20 (1761). *Iaşi, Gr. Ion Callmach Vodă carte dată lui Simion Mariul să-şi ia uşur de pe Chirca, moşia lui (Moşia Chirca plic I doc. 13).*

Iw Grigore Ioan Voda, bj. milost. gspdrs zemle Moldavscoi, de vreme ce domnii mele au dat jalobă *Simion Măriul* din Cimişeni, şi cu fraţii, zicându că are o moşie la ţinutul Orheiului, anume *Chirca*, pe care moşie ară tătarăi şi miau arătat şi cărţi de la pre inălţat părintele domnii mele Mărie sa Ion Vodă, şi de la alţi luminaţi domni, de mai inainte, in care scriu că dovedindusă că sintu drepte moşiile lor, *şi sintu afară de celi doao ceasuri*, au făcut milă cu dânşii şi liau dat să ia *ei uşor* de pe ace moşie pentru cari iată şi domnia me asămine am făcut milă cu dânşii, şi liam dat această carte a domnii mele, ca să aibă a lua dijmă de pe ace moşie ori tătari de vor vre ori moldoveni de la toţ săş ia dijma după obiceiu, de vreme că este dovedită căi driaptă moşie lor şi *esti afară de cele doao ceasuri*, aceasta poruncim.

It 7270 Oct. 20

I. p. domneşti in tuş roş: ĭG) rp. iw. 1761 BB. cap de bou in dos, sau trkcut la condica visteriei, Vasile Loiz ot visterie.

13. 7272 Ghenar 28 (1764). *Diata lui Macovei şi semnele hotară ale Luţenilor (moşia Chirca plic II, 1.)*
Insemnare cu limbă de moarte să s ştie.

Adică eu Macoveiu răzăş sin Ursul Corjov, nepot lui Decusară, făcutam această însemnare cu limbă de moarte, la măna nepots mieu preutului Varlaam şi a preutului Vaslache nepoţ lui Cioinac, răzeş cu mine, pentru o moşie a noastră care este la *Luţeni* in ţinutul Orheiului, precum ne au arătat şi mie tatămeu Ursul, cu limbă de moarte, cum inblă moşiia Luţenii, am mersu cu carii sint iscăliţ mai gios in fundul văii Roşii, la movila lată de acolo să incepe moşiia din movila lată apuci valia şliahul păn in gura vălcelii care vine dinspre Căbuşca, de acole tae piste capul piscului, dispre răsărit, păn la budăiu, de la budăiu tae valea pără in gura văii in matca Roşii, de acolia tae peste capul piscului, inspre amiazăzi, pără in *Băc, de acolea se incepe altă moşie în ţinutul Lăpuşnii şi să numeşte tot Luţenii* şi tot dintru un niam, purcede

din apa Băcului înspre amiazăzi, prin ruptura cea din gios, că ruptura cea din sus să chiamă ruptura cea adâncă, de acolo apucă la dial pără în prăvalul apelor, de acolo apucă dialul în sus, prăvalul apelor pără diasupra rădiului *Bereholaiui* şi trece în sus pără în şliahul cel mare, şi ia şliahul la vale pără în Todereşti, este hotar deasupra Todereştilor şi merge tot şliahul pără în Bâc, şi *din Bâc apucă ceialaltă moşie a Orheiului, tot Luţenii*, drumul la dial, şi merge până la movila lată de unde am purces, şi acole sau închiiat moşiilk. şi pentru credinţa niam si iscălit. let 7272 Ghen. 28.

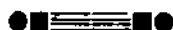
† Eu Macoveiu răzăş. i Andrii vornic ot Căbuşca martur. † Miron ot Cimişeni martur. Ştefan Nascoi martur. Ioniţ brat Miron. Andrei Tăvălic martur ot Steţcani şi eu Nistor mazil martur. Şi eu Mustafa sluga lui Merdemişe Mârza mam tămplat.

„Şi am însemnat şi niamurile din cine sintem, şi cum inblă moşiia *Luţenii*, inbla întrun bătrân.

Iar noi răzăşii care sintem la această moşie sintem din *Coşmariu*, din fata lui Coşmariu, din Nastasiia. Nastasiia au avut un fecior, şi lau chemat *Decusară*, şi au avut şi 3 fete, una au chemato *Lupa*, una au chemato *Dochiţa*, una au chemato *Prohira*. Din Prohira esti Ghiorghiţă Cioinac; din Dochiţa este Dumitraşco Muntianul: din Lupa este Ursul, din Decusară este Toderaşco Bobeica.

let 7272 Ghen. 29

† Eu Macovei răzăş
† Eu Andrii Tăvilic ot Steţcani martur. i Andrei Vâdănuţă martur
Eu Miron martur.

14. **1765 Noembre 26.** „*Mărturia a trei batrâni de mersul stăpânirii în Todereşti, în faţa Chircii (moşiia Chirca plic I, doc. 12).*
„Copiia scoasă asămine di pi scrisoare dumisale paharnic Păun ceau dato mănăstirii Căprienii".

După luminată poronca mării sale lui Vodă ce mi sau poroncit ca să cercetez din oameni bătrâni şi din răzăşi şi megieşi ce sânt înprejurul *satului Todireştii di pi apa Băcului* din ţinutul Lăpuşnei pentru acest sat Todireştii ca să aflu dintru întâiu cum sau chemat acel sat tot Todireştii au cu alt nume şi de cini sau stăpânit mai inainte; şi viind inainte me trei oameni bătrâni ca di

şaptezeci şi mai bine de ani, anume Simion Mariola, din satul Dubasarii vechi, şi Tanasă Hâncul din Chişnău şi Lupaşco Hilohiia tot din Chişinău, şi până a nu li să ceti cartea de blăstăm ceau fost adus egumenul de Căpriiana au mărturisit intâi Simion Mariula ce este răzăş din *hotarul Chirca* ce să loveşte în cap dispre apa Bâcului cu Todireştii, că de când este el şi de la părinţii lui au apucat cu stăpânire moşiia sa Chirca, acolo drept Todereşti şi ave tatăl său şi moară în apa Bâcului şi era un mal di hotarul Chirca şi alt mal de Todireşti, şi tot Todireştii să chema, al doile şi Tanasă Hâncul au mărturisit că din copilărie sa tot pe aceste locuri au fost şi iaste şi răzăş *la Samogini* ce este alături cu Todireşti pe din sus şi tot aşe au apucat că Todireştii sau chemat şi pe din gios să hotărăsc cu Luţănii, dar de cine se stăpânise mai inainte el nu ştia că *acesta era sat încă di la o vreme sau fost făcut şi călăraşi di parta mensilu*, iar Lupaşco Hilohiia ci este iarăşi răzăş din *Samugeni* au mărturisit că trăia tatăsău in Todireşti, la domniia lui Constantin Duca Vodă şi *el era copil să rădica copilandru* şi ţânne minte pre bine, că ace moşie Todireşti o stăpâneau părinţii călugări de la Căpriian, uneori venia de dejmuia un călugăr, dar mai de multe ori venia *un ţigan ce să chema Gralia şi încă din acel ţine minte mai bine pentru că era cobsar şi cânta în cobsă şi cânta şi din gură prea bine*, şi toată vara acolo la Todireşti şăde de dejmuia, intracest chip au mărturisit aceşti trei oameni bătrâni până a nu li se ceti cartea cea de blăstăm şi după mărturiia lor am dat şi eu aciasta, adiverinţa, la mâna părintelui egumen de Căpriian săi fie de incredinţare, aceasta, 1765 Noembre 26.

Obs, copia este din 1804 Ghenar 23, incredinţată de sărdăria de Orhei, Ioan spatar, Vasile căminar.

15. 7278 Septembre 23 (1769). *Scrisoare de aşezare între Ioniţă Şendrea şi Stratulat Gugiuman pentru stăpânit parte în Chirca.* (*Chirca I 4*).

Adică eu Ioniţ săn şendrei inpreună cu fraţii mii cari mai gios ni am iscălit datam adevărat scrisor noastră la mâna lui Strătulat Gugiuman precum să s ştie că acolisândusă Strătulat Gugiuman pentru că este dreptu frati şi moşan cu mene în moşie în *Cherca* ci este pi apa Bâcului la ţenutul Orheiului, eu tăgăduindu

cum că num este frate nici moşan cu mene, am eşet la giudecat innainte dums. sărdariului, şe dzăcăndum dm. vel serdar cum că să giur eu şi să mă măntui de Gugiuman. dar întrebăndul eu din cine este, el au răspunsu cum că este din Negrai şi Negrai acesta, au fostu sor Docuţei moşămelu. la car cunoscăndu eu cum ca este drept moşan şi nu să acolesăşte rău, am priimit să fii dreptu frate. pi parte Negrai sora Docheţi moşumelu. şi încă cerşendum şi cheltuial cari am cheltuit cu dezbătutul moşei niam socotit şi au tăet parte lui Gugiuman. dzeci lei. şi miau dat dumnei şi au întrat în moşei dar in moră ba păr nu a da cheltuial. şi di acmu innainte di aş (a) ve a mai dzeci cevaş la vro giudecat ca săl lepsăscu să nu me s ţie in sam. şi pentru mai adivărat credinţa mam iscălet ca să s criaz.

7278 Săp. 23

X Eu Ioneţ săn Şendrii

Căp. Costic Purcel m(a)r(tur).
Andrei am scris

în dos:

„adecă iau Gugiumanul datam scrisoare me la mână lui Mariian nepotu săndrei precum să stei că văndusă mosăi Schirca neu dat parte ce sau făcut pre ace mosăi. leu luat parte ce sau făcut şi de aice inainte să nu am nemeacă la dăsă. iară mai scolăndumă să nu s ţăi la giudecat sa nu să ţăi in samă, şi facăndusă vo schiltuial să fei toată despre mine. Eu Tefon Gugiuman.

„Să la datu banelor nem intălplat mulţu omene annumi Agaschi Muja să Eiacovu Botezu şi eu Andres şi eu Schirică poapa şi eu am scris cu zăsa lor". regeste in dos: „cercaiu condeiul" — „mărturie di la Ioneţ Şindre, It 7278 sept. 23".

16. 1779 Mai 2 *Vasile Bocan primeşte danie în Chirca partea Gugiumăneştilor, jumătate de bătrân al Negraeli.* (*Chirca I. 5*).

Incredinţăm cu acist zapis di daniia di parte ce avem in moşiia *Chirca* din bătrânul *Alba* o giumătate că giumătate di bătrăn ci să cheamă *Dochiţa* o stăpăneşti Săşcanu cu neamurile lui iar partea noastră să cheamă partea *Negrai* adică giumătati de bătrăn şi noi Gugiumăneştii o am stăpănit avănd moşie de baştină

împreună cu Ioniță Șășcanu acum de nimi sălit nici asuprit ci di a noastră bună voi am dat partea noastră ci ni să tragi di pi Negrae daniia nepotului *nostru Vasăle Bocan fiind* și răzăș cu noi dispri Merini ca săi fii dumisale și fiilor dumisale nepoțălor strănepoțălor moșii nestrămutat în veci iar cari din neamurile mele sar ispiti a strica aciastă danie fiind făcută cu știre tuturor să fie neertaț de Dumnezău și ori la ci judecată or mergi să nu li să țăi în samă, spre mai mari încredințari niam pus numele și degetul.

1779 Mai 2

X Eu Ștefan Gugiumanx

X Eu Pavăl nepot lui Ștefan Gugiumanx

X Eu Gligore feciorи lui Iftodi ci au fost frate cu Strătulat Gugiumanx

X Eu Gligori săn lui Ștefan Gugiumanx

regeste in dos; „zapis de la Ștefan Gugiuman din 1779 Mai 2, pol bătrân din bătrânul Alba.

17. 1782 Octombre 29 *Mărturia lui Ioniță Mariola că Toader Capreș are parte în Chirca.* (*Moșia Chirca I, 6*).

Adică noi, eu, Ioniță Mariola și eu, Dimitru săn Mariola și eu Toader Capreș datam adivărat zapisul nostru la mâna dumsale lui Chiriiac Șișcan și lui Moisăi brat lui Măriian și lui Iacob zăt Șișcan, precum să să știe că având noi pricină cu o moșie anume *Chirca* ţânut Orheiului și mergând la giudecată neam *răfluit* și neam dat fiișticare încredințare la mână ca să nu avem nici o supărare nici de la unul fiind că sântem drepți moșâni și alțăi nu mai sântu nimine fără de noi cari mai sus neam arătat, care și moșăi umblă în doi bătrâni și Șișcanul stăpânești partea *Albăi*, și pentru credința neam iscălit și am pus și degitile.

1782 Oct. 29

X Eu Ioniță Mariola

X Eu Dimitru săn Mariola

X Eu Toader Capreș.

„Și eu Ghiorghii Clириki am scris cu zisa lor".

regeste in dos: mărturii de învoială di la Ioniț Mariola cu ai lui

1782 Oct. 29

18. **1782 Octombre 30.** *Carte de giudecată a comisului Costandin, prin care dă parte în bătrânul Glăvănel din Chirca lui T. Capriş din Dubăsari.* (*Moşia Chirca I, 5*).

„Sau giudecat înaintene Măriian săn Ilie Şişcanu, i Moisăi brat lui şi Iacob zăt Ioniţ Şişcanu, din satul *Vărzăreştii* ot ţinut Iaşului, cu Toader Capriş din satul Dubăsarii vechi ot ţinut Orheiului, a căror pricină întracesta chip au fost. Măriian săn Ilie Şişcanu şi Moisăi fratesău şi Iacob zăt Ioniţ Şişcanu, din Vărzăreştii viind aice au jăluit asupra lui Toader Capreş din Dubăsarii vechi, arătând cum că ei au parte în moşia *Chirca* ce este la ţinutul Orheiului pe apa Băcului un bătrân întreg care cuprinde pe jumătate din moşia aceasta, cari această jumătate din moşia Chirca ci să numeşte *bătrânul Albului*. li să tragi lor di pi moşul lor Ioniţ Şişcanul, iar pe giumătate din moşia aceasta ce să numeşte iarăş, un bătrân al *Glăvănelului* este a lui Ioniţ Mariola i a lui Dumitru brat lui din satul Dubăsarii vechi ot ţinutul Orheiului, şi Toader Capreş fiind ginere lui Ioniţ Ketruşcu ce iar fi numind din Micul şi cu chip cum că şi acel Micu ar fi avut parte întraceastă moşie intră cu stăpânire în partea lor de moşie în bătrânul Albului. deci după jalba lor chemând de faţă atât pe numitul Toader Capriş, cât şi pe Ioniţă Măriola şi pe Dumitru fratesău din Dubăsarii vechi şi întrebând pe Toader Capreş cu ce scrisori şi cu ce dovezi intră cu stăpânire în moşia jăluitorilor ei au răspuns că nici scrisori nici alte dovezi nu ari fără numai fiind el ginere lui Ioniţ Ketruş şi Ioniţ Ketruş trăgându din neamul Micului ce au fostu văr cu Sămion Mariolă tragi şi el stăpânire dintraceastă moşie pentru partea fimeii lui. zestrea ei ca o nepoată ce esti lui Sămion Mariolă. Deci întrebând şi pe Ioniţă Mariolă şi pe Dumitru fratesău ce au a răspunde împotriva zăsilor lui Toader Capriş. ei au arătat câteva luminate cărţi gspod, în care îi arată cum că sânt drepţi moşâni la moşia Chirca, având şi cărţi de stăpânire. şi întrebândui în câţi bătrâni se imparti această moşie. au dat samă şi ei cum că această moşie să imparte numai în doi bătrâni, unul bătrânu *Albul* din cari să trag aceşti doi fraţi anume Mariian săn Ilie Şişcanu, i Moisăi brat lui din satul Vărzăreştii ot ţinut Eşului şi altul bătrânul lui *Glăvănel* din cari să trag ei fiind părinţii lui Sămion Mariola iar pe Ioniţ Ketruş socrul lui Theodor Capriş îl ştiu că au fost văr cu tatăl lor cu Sămion Măriola, dar până acum Theodor Capriş răs-

punzându din Albul şi Mariian săn Ilie Şişcanul cu fratesău Moisăi netrăgând până acum giudecată pentru partea lor, când sau întâmplat de au fost cătoareş ce venit lau inpărţit tot in doai cu Toader Capriş, şi aşa fiind acum amândoai părţile faţă, şi dovedindusă cum că Toader Capreş fără nici o dreptate trage stăpânire din bătrânul Albului, am hotărât că di acum inainte, Mariian şi Moisăi săn Ilie Şişcanul să aibă aş stăpâni in pace giumătate din moşiia Chirca ce este bătrânul Albului impreună cu neamurile lor, iar Toader Capreş ca unul ce este ginerele lui Ioniţă Chetruş, pe carele insuşi Ioniţă şi Dumitru ficiorii lui Mariola lau mărturisit că au fostu văr cu tatăl lor, cu Simion Mariola, şi arătând cum că in bătrânul lui Glăvănel stăpânesc ei şi cu alţi doi fraţi a lor anume Ioniţ şi Paladi făcândule păr acum in patru părţi iam hotărât ca de acum inainte să aibă a lua şi Toader Capreş o parte din bătrânul lui Glăvănel, făcând cinci părţi, iar la bătrânul Albului să nu aibă nici un amestic, şi după cum am aflat cu cali şi cu dreptati am dat această mărturie de giudecată la mâna lui Măriian şi a lui Moisăi săn Ilie Şişcanul.

1782 Oct. 20

Constandin comis

regeste in dos: Carte de giudecată din 1782 Oct. 30 de la Sărdărie.

19. 1789 April 25. *Zapis de vânsare prin care Şişcăneştii vând cu 185 lei lui V. Bocan părţile lor din moşia Chirca din bătrânul Alba. (Moşia Chirca plic. I doc. 3).*

Adecă noi cei mai gios iscăliţ anume Măriian săn Ilie Şişcanu i Moiseiu brat evo i Simion brat evo. i Maria soţia lui Ioniţă Şişcanu, i Neculai sin evo i Iacov zet Ioniţă Şişcanu, adeverim cu credincios zapisul nostru la mâna *dumisale Vasile Bocan* precum să se ştie că de nime siliţ nici asupriţ am voit şi am vândut partea noastră din moşia *Chirca* ce iaste in ţinutul Orheiului pe apa Băcului, care moşie ne iaste de baştină despre bătrâna *noastră Alba* această parte adică *bătrânul Alba* am vândut dumisale dreptu 185 lei adică una sută opt zeci şi cinci lei, *şi o vacă cu viţel drept zece lei,* însă şi cu partea lui Strătulat Gugiumanu şi aceşti bani iam luat deplin în mâna noastră, care parte de mo-

şie o am datx dumisale ca să fie dumisale ocină şi moşie neraşuită în veci. dumisale şi cuconilor dumisale nepoţ şi strănepoţ cât Dumnezeu ii va dărui. şi când am făcut această vânzare sau tâmplat mulţi răzeşi şi oameni de cinste faţă carii mai gios sau şi iscălit. şi pentru mai adevărată incredinţare am pus degetele impreună cu iscăliturile spre intărire.

1789 April 15

X Măriian sân Ilie Şişcanu am vândut
X Moisăi brat Marian am vândut
X Simion brat ego am vândut
X Maria soţia lui Ioniţ Şişcanu am vândut
X Neculai sân Ioniţă Şişcanu am vândut
X Iacov zet Ioniţ Şişcanu am vândut
X Strătulat Gugiuman am vândut
Panaite ot Chişinău

în dos:

... Isaia prot. pentru partea Şişcăneştilor care ni sau ales o sută treizeci şi patru stânjeni după învoială ce am făcut cu dumnealui postelnicul Vasile Noor am primit câte şase lei pe stânjen şi în moşia *Chirca* nu mai avem nici o treabă.

1836 Iulie 18

Isaia protopop mam învoit
X Eu Toader Capreş am fost faţ
X Eu Manole sân Ursul
X Eu Neculai Şişcanul
X Eu Moisia soţ lui Capriş am fost faţ
X Eu Anisia mam tâmplat
X Eu Dumitru Măriola mam tâmplat
X Eu Ioniţ brat lui Dumitru mam tâmplat

„Protopopul Isac sân Ioniţ Şişcanul impreună cu Manole sân Saftei, i a Ursului i Neculai Şişcanul brat protopopului făcând vechil din partea tuturor fraţilor şi a neamului ce să trage din Şişcanu, cerând giudecat din partea tuturor pentru parte Şişcanului, care parte este din pol bătrân trei părţi adică o parte a lui Ioniţ Şişcanul, o parte a Nastasiei şi o parte a Saftei şi fiind rânduit cu carte gospod la mână şi cercetând pricina şi cu toate că întracest zapis să vede că Mariia maştihăsa lor parte lor o vinde, dar vânzare nefiind bună şi fiind oprită de pravilă li sau dat dreptate şi impărţind moşie au venit în parte lor 134 stânjeni pentru

cari stând la învoială cu postelnicul Vasile Nour înainte me sau primit şi au luat câte şase lei pe stânjen şi parte în moşia Chirca Şaşcăneştilor nu leau mai rămas.

„Şi fiindcă sau aşăzat şi sau invoit inainte me şi au iscălit şintracest zapis a maştihăi lor am incredinţat şi eu.

1806 Iulie 18

Dumitru Sturza vornic

Toma Gheorghe martur

Grigoraş Luţă banu martur

in dos regeste : „Zapis lui Mariian săn Ilie Şişcanul cu ai săi din 1783. April 13.— „din bătrânul Alba din pol bătrân din parte Şişcanilor".

20. **1784 Decembre 18.** *Zapis de vânzare prin care răzeşii Capriş vând cu 100 lei părţile lor din bătrânul Glăvănel, lui Vasile Bocan. (Moşia Chirca plic I doc. 4).*

Adec noi cei mai gios numiţ făcutam incredinţat zapisul nostru la mâna dumisale Vasăle săn Simion Bocan, precum să s ştie că de nime siliţ nici asupriţi, ci de a noastră bună voe şi cu ştirea tuturor răzeşilor am vândut dumisale dreaptă moşie şi ocină a noastră, *care moşie este pe apa Bâcului, ţinut Orheiului să numeşte Chirca*, şi umblă în doi bătrâni, un bătrân ce să numeşte *Alba* il are cumpărătură şi un bătrân să numeşte *Glăvănel ;* dintracest bătrân să imparte in giumătate cu Dumitru Mariula, şi rămâne giumătate de bătrân Glăvănel dreaptă parte noastră şi această giumătate de bătrânul lui Glăvănel a vânduto dmlui drept 100 lei, adică o sută lei, cari bani am luat deplin la mâinile noastre, după tocmală care această tocmală sau făcut inainte a mulţi oameni de cinste şi cu priimire noastră, care din neamurile noastre are ave să cei parte, să vii la noi că noi avem a răspunde, iar pe dmlui să nul supere şi la or ce giudecat trăgând pe dmlui să nu li ţie in sam, şi pentru mai mare incredinţare neam pus numele şi degetele.

1784 Decembrie 18

X Eu Toader Capriş adeverez

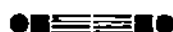
X Eu Mariia soţ lui Toader adeverez

X Eu Gheorghe săn Capriş adeverez

X Eu Ştefan săn Capreş adeverez

× Eu Onic sân Capr'ş adeverez
× Eu Paraschiva fata lui Capriş adeverez
× Eu Rucsanda sor Mariia adeverez
× Eu Trohin sân Marii adeverez
× Eu Filimon brat lui Trohin
× Eu Savin brat lor adeverez
× Eu Pavâl brat lor adeverez
× Eu Sofia sora lor adeverez
× Eu Anisiia sora Mariei adeverez
× Eu Oprea sân Anisâia adeverez
× Eu Vasile sân Anisâia adeverez
Vasile Protopop mam tâmplat
Vasile Hartul căpitan
Niculae Dumitru mam tâmplat
× Eu Dumitru Mariiula cu voea me am fost faţ
× Eu Ioniţ brat lui cu voea me am fost faţ
Isaia căpitan martur
Ierei Lupul mam tâmplat
Eu Vasile Mogâlde mam tâmplat
× Eu am scris cu zisa lor, Vasile Nour.

în dos regeste: „Zapisul lui Toader Capriş 1784 Dec. 18;— poi bâtrân Glăvânel din Agapie bătrânul i Anisâia".

21. **1784 Decembrie 19.** *Zapis de vânzare prin care Mărfuleştii vând cu 110 lei jumătate din bătrânul Glăvănel din* Chirca *lui Vasile Bocan.* (*Moşia Chirca plic I doc. 1*).

Adică eu Dumitru Măriula, i eu Ioniţă Măriula dimpreună cu soţiile noastre, anume Cârstâna, i Afteniia, i cu fii noştri Tudosia, Macrina, Mătina, Tasiia, Mariia, Tudosia. adeverim cu credincios zapisul nostru la mâna dumisale giupânului *Vasile Bocan masilu ot Chişinău*, precum să să ştie că de nime siliţ nici asupriţ ci de a noastră bună voe, şi cu ştire tuturor răzeşilor, am vândut din partea noastră de moşie ce avem de baştină în moşia *Chirca* însă giumătate de bătrân din *bătrânul Glăvănel*, care moşie iaste în ţinutul Orh(eiului) pe apa Băcului şi cu vaduri de moară în Bâcu *din glosu de Mereni la gura Caloneţii*, acest giumătate de bătrân, l-am vândut dumisale dreptu 110 lei adecă una sută zece lei, cari bani iam luat deplin în mâna noastră; drept aceasta am dat cre-

dincios zapisul nostru şi iam dat şi toate scrisorile ce am avut la mâna noastră de stăpânire aceştii moşii, ca să fie dumisale moşie stătătoare de veci, dumisale şi fiilor dumisale, nepoţilor şi strănepoţilor câţi Dumnezău ii va dărui in veci, şi nime din neamul nostru să nu aibă a intoarce această moşie fiind că au fost cu ştire tuturor răzeşilor, ci or carele va avea cevaş a răspunde cu noi să aibă a să giudeca, şi fiind că intracesta giumătate bătrân are parte şi dmlui Modvală de la Gangura, noi să avem a răspunde partea lui şi când sau făcut această de bună voe vânzare, sau tâmplat mulţi oameni de cinste şi răzeşi, care mai gios sau şi iscălit; drept aceasta spre intărire am dat credincios zapisul nostru cu iscăliturile noastre, şi am pus şi degetele noastre spre incredinţare.

din 1784 Decembrie 19 dni (zile)

X Dumitru Măriula cu soţiia me Cârstâna am vândut.
X Ioniţă Măriula cu soţiia me Aftenia am vândut
X Ioniţă Modvală am vândut
X Toader Capriş cu soţia me Mariia am voit
X Gheorghe, Stefan i Ioniţă săn lui Toader am voit
X Paraschiva fata lui Capriş am voit
X Rucsanda sora Marii am voit
X Trohin săn Marii am voit
X Hilimon Savin, i Pavel, i Sohiica fraţii lui Trohin am voit.
X Anisie soru Marie am vândut
X Oprea i Vasile săn Anisie am vândut.

Şi la această vânzare mam intâmplat şi eu faţă Vasile căpitan Holmul.

Ierei Lupul mam intâmplat
Vasile Mogâlde mam întâmplat.
Neculai Dum(bravă) mam tâmplat.
Isaiia Capitan martur

„Şi noi răzeşii di... părţeni am pus numele şi degetele fiind faţă".

X Eu Aftene Panhil.
X Eu Gligori săn Andrei Dănuţ

„am scris cu zisa domilor sale eu dascal Toma Gheorghe, martur.

regeste în dos: „Zapisul lui Dumitru Măriula i Ioniţă Măriula giumătate bătrân din moşia Chirca. 1784 Dec. 19.—„Glăvănel pol bătrân din Agapie i Anicăi.

22. 1796 **Iulie 21.** *A. I. Calimah Vodă carte dată clironomilor lui Vasile Bocan să-şi stăpânească moşiile Chirca şi Luţănii. (Moşia Chirça plic I doc. 2).*

Iw Alecsandru Ioan Calimach Vvod. cu mila lui Dumnezău domnu ţării Moldaviei. Datam cartea domniei mele clironomilor mortului *Vasile Bocan* ca să aibă aş stăpâni a lor dreaptă moşie *Chirca* şi *Luţănii dela ţinutul Orheiului* după mărturia hotarnică din zăce zile a lunei aceştie iscălită de Neculai Dumbravă i Ianachi Izmană mazil, ce au fostu rânduiţi din porunca domniei mele de către sărdărie, adeverită fiind şi de dmlui post. Iordachi Romano sărdarul de Orheiu, care sau văzut de al nostru cinstit şi credincios boer dmlui Constandin Paladi vel logofăt de ţara de gios i deci să fie volnici cu cartea domniei mele aş lua tot venitul din tot locul după obicei, şi după hotărârea ponturilor ce sânt in visterie cu pecetea domniască, căci de vor ave cineva mai mult a răspunde, cu scrisori dovezi ce vor ave să vie la divan. Aceasta poruncim.

1796 Iulie 21.

L. p. domneşti in tuş roşiu: procit vel logofăt
кєт. ⴷⴷ. їⷽ. ввд. 1793 cap de bou

„sau trecut in condică
Matei Condicar

23. 1801 **Dechembrie 4:** *Cercetarea sărdarilor de Orhei în pricina dintre răzeşii de* Luţăni *şi Ion Vârgolici. (Moşia Kirca-Luţeni plic II. 2)*

De la sărdărie Orheiului

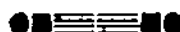
Maftei Istrati, Grigori Luţă, Mihalache Gorgos, Ştefan şi alţii a lor ce să numesc a fi răzeşi in moşia *Luţenii* de la acest ţinut, au adus carte gospod pentru părţile lor den arătata moşie ce sau vândut de către unii den răzeşi mortului Vasăle Bocan, pentru care pricină au tras şi giudecată la departament al doile, cu căpitan Ion Vârgolici ginere şi clironom mortului Vasăle Bocan, la care cercetare ci le sau făcut acolo, *sau îndatorit pe răzeşii de şau dat spiţa neamului* şi arătând atunce Vârgolici împotrivă o îndreptare care nu sau potrivit cu spiţa ce au dat răzeşii fiind şi „giudecată la

îndoială nu li sau putut da hotărâre. dar răzeşii îndatorinduză că vor pute dovedi cu marturi vrednici de credinţă aice la starea locului *asupra spiţei ce au dat nu iaste adevărată*. sau rânduit ca să li să facă aice cuviincioasă cercetare. unde după poruncă aducând răzeşii pe martur înainte noastră, faţă fiind şi căpitan Ioan Vârgolici, sau cercetat mai întâi marturii de sânt rudenii sau răzeşi cu jăluitorii şi sau găsit străini şi fără a fi răzeşi. apoi arătândule cuprindere cărţii gspod. li sau cetit şi carte de blăstăm ce o adusără răzăşii pe care primindo Năstasă Ierodiacon, Toader Cârlig, Stefan Cârlig ot Corjov, Gheorghe Herlat şi Vasăle Mafteuţă din Dubăsarii vechi, au arătat mărturisind toţi întrun cuvânt că acel Vasăle vânzătorul părţilor jăluitorilor răzeşi la Vasăle Bocan, ce sau numit a fi fecior lui Macovei, nau fost fecior adevărat ci un argat căci acel Macovei numai un fecior au avut *care sau şi înecat de atunce*, şi pe tatăl vânzătorului lau chemat Panaiti, dar nu Macovei, după cum să arată în zapisul de vânzare. pe care prinzândusă cu fapte de furtuşag întrace vreme *sau şi spânsurat* la Bender. iar pe acest Vasăle cel arată răzeşii nu numai cât ştiu că iaste cu adevărat nepot de fată lui Macovei bătrânu şi să trage din bătrânul lui Macovei. deci ştiu şi aceasta că pe mama lui o chema Ioana dreaptă fata lui Macovei. şi pe tatăl său Arsenie ginere lui Macovei şi barbat Ioanii şi acest *Vasăle au fost rob din vremea celorlalţi Muscali* şi păr acum, cum şi spiţa ce au dat răzeşii iaste adevărată, apoi cerând Vârgolici pe un Ermorachie ca să mărturisească şi aducândusă de faţă fiind om de 80 ani, mai întâi i sau zis ca să arăte în frica lui Dumnezeu cum ştie curgerea pricinii, *şi sărutând* carte de blăstăm au arătat că el cu adevărat iaste unul din vânzători. însă dreaptă parte lui au vândut, iar nu a altora, mărturisind asemenea la toate întocmai cât şi pentru acel Vasăle vânzătoriul că nau fost fecior lui Macovei ci un argat şi că părinţii lui Ermurache au fost răzeşi cu cei ce trag din hotarul lui Macovei, adică răzeşi jăluitori şi nu numai la Luţăni că şi la acele părţi de moşie, şi spiţa lor iaste adevărată umblând moşia Luţăni în trei bătrâni anume *Macovei, Boheica* şi *Călnar*, asupra cărora marturii ce prin viu glas au arătat atât marturii cât şi Ermurachi ce de către Vârgolici au fost cerut la cercetare ne mai rămăind lui Vârgolici cuvânt de răspuns, au adaos a zice că el nici au cumpărat nici ştie, fără de cât *ceia ce au găsit rămas de la soçrul său caşi acele zapise şi scrisori stăpâneaşte*. dar

la aceste răspunsuri a lui nimic nu sau putut agiuta. în vreme ce le mâna răzeşilor sau mai văzut deosebit trei cărţi gspod. tot asupra acestei pricini. mai ales una din leat 1786 April 15 din domnie mării sale Alexandru Mavrocordat Vvod. care sânt de atunce 15 ani şi sì cunoaşte că neodihnindusă ei de atunce nau contenit a jălui. Deosăbit sau mai zăs lui Vârgolici să dovedească că marturii sânt rude cu răzeşii şi nu sânt oameni vrednici de credinţă şi ne mai având ce răspunde au rămas şi la aceasta cu totul fără cuvântu. Pentru accia dar de cercetare ce sau făcut inainte noastră sau dat numiţilor răzeşi această mărturie de curgere pricinii puindulise şi ză de soroc, ca la 18 zile a viitoarei luni Ghenarie să să afle amândoai părţile la divan de unde li să va da cea desăvârşită hotărâre.

1801 Decembrie 4

Γεωργιος Πλουτζαρ.
Ion Razul stolnic.

24. 1802 Martie 5. *Carte de judecată a divanului în pricina dintre clironomii lui Bocan şi alţi răzeşi în Luţâni. (Moşia Chirca-Luţâni II 3).*

La divan de faţă înainte noastră au avut giudecată Mafteiu Istrati, i Grigore Luţă, i Mihalache Gorgos, i Ştefan şi alţii ai lor cu Ioan Vârgolici căpitan şi Vasile Noor, ginerii mortului Vasăle Bocanu pentru moşia *Luţănii* de la ţinutul Orheiului, a căror pricină după cercetare ce sau făcut de către noi întracest chip sau dovedit precum in gios să arată. Numiţii Mafteiu Istrate cu ai săi prin jaloba ce au dat au arătat că în numita moşie Luţănii fiind şi ei răzeşi de baştină impreună cu alte niamuri a lor, unii din niamurile lor vânzânduşi părţile lor mortului Vasile Bocanu, acel cumpărătoriu ar fi pus stăpânire pe toată moşiia şi jăluitorii au cerut dreptate ca atât părţile lor ce sânt nevăndute să li să de la stăpânire cât şi părţile acelor vânduţi să aibă protimisire a le răscumpăra. pe lângă eare jalobă a lor au arătat şi aceste scrisori. întâiu o carte din *1786 April 25* de la măriia sa Alexandru Ioan Mavrocordat Vvod. ce scrie către dmlui vel logofătul Iancul Razul fiind atunce spătar şi sărdar de Orheiu, după jaloba lui Stefan Albul, i Ioniţă, i Sămion şi Ioniţă săn Vasilache asupra unui Ermurache vornicul şi Vasile Bobeică cu arătare că având moşie *Lu-*

ţănil ar fi stăpânito împreună cu aceia şi fiind toate scrisorile în mâna acelora împreună cu parte lor ar fi vândut şi părţile jăluitorilor unui Sămion Bocan, şi să poronceşti ca să cercetezi şi prin giudecată să hotărască, mai arătând ei şi alte doaă cărţi domneşti mai din coace tot pentru această pricină. al doile o carte din anul trecut *1801 Mai 28* de la măriia sa Constandin Alexandru Ipsilante Vvod. ce scrie cătră dmlui spatar Teodor *Edibolu* fiind sărdar la Orheiu, prin care să cuprinde că jăluitorii de sus arătaţi înfăţoşândusă la departamentul al doile cu Ion Vârgolici căpitan, ginerele lui Vasile Bocan, unde după cercetarea ce sau făcut pricinuind căpitan Vârgolici la spiţa ce au dat jăluitorii şi ei arătând că vor putea dovedi cu marturi vrednici de credinţă la stare locului pentru spiţa ce au dat că esti adevărată, sau rânduit ca să să facă cercetare la faţa locului după carte de blăstăm ce au luat jăluitorii atât pentru dovada spiţei cât şi pentru stăpânirea de au avut moşie din părinţii lor sau şi ei, cum pe largu arată la această carte domniască. şi al treilea o mărturie din *4 zile a trecutei lunt Dechembre* de la dmlor sărdarii de Orheiu, prin care să cuprinde cercetarea ce au făcut după cartea domnească şi după cartea de blastăm că au dovedit prin marturi atât pentru spita ce este adevărată, cât şi pentru jăluitorii aceştia ce au părţi în numita moşie. sau întrebat acum şi pe căpitan Ioan Vârgolici şi pe cumnatul său Vasile Noor ce răspundu. ei încă au arătat aceste scrisori. întâiu o carte gspod din 1764 Sept. 13 de la răposatul domnu Grigore Alexandru Ghica Vvod după jaloba unui Sămion Groza din Chişinău şi alte niamuri a lui ce au zis că au doai moşii la ţănut Orheiului anume *Merenii* şi *Luţănii*, pe care ara Tătarii, arătând cărţi şi de la alţi luminaţi domni, în care scriia că dovedindusă că sint drepte moşiile lor, *şi sânt afară din ceale doai ciasuri*, au făcut milă cu dânşii şi liau *dat voe să iai uşurul* di pi acele moşii şi asămine le întăreşte şi pomenitul domnu ;—al doile altă carte gospod. tot *dintracelaş anu Septembre 15* şi tot de la acelaşi domnu, ce scrie cătră sărdar de Orheiu, după jaloba lui Simion Groza şi altor rudenii a lui, ca să le fie mână de agiutoriu aş lua venitul di pi aceli moşii. Al treile un zapis din *1785 Maiu 5* de la preotul Gavril ot Cojuşna i Vasile Bobeică, Ermurachi Munteanu ot Boşcana i Vasile Macovei ot Coriov i Toderaşco Arsăni ot Periseciua dinpreună şi cu alte niamuri a lor prin care să cuprinde că au vândut lui Vasăli Bozanu parte lor de moşie, ciau avut de baştină de la bătrânul Coşmariul în ţinut Orheiului, care

moşie să numeşte *Luţănii* şi umblă în trei bătrâni, un bătrâ *Luca*, din care se tragi Ursul Decusară i Toderaşco Bobeica; în un bătrân *Probira*, din cari să trage Gheorghiţă Cioinag cu niamul lui, şi un bătrân *Dochiţa*, din care să trage Dumitraşco Munteanu luind preţul pe acea moşie 230 lei, dândui şi o însămnare ce au avut de la bătrânul lor Macovei sin Ursul ot Corjov de imbletul moşiei, cari au făcuto cu limbă de moarte; şi nimene din fraţii sau răzeşii lor să nu aibă a întoarce ace vânzare, ce cu dânşii săş caute. Al patrule o mărturie hotarnică din 1796 Iunie 28, iscălită de un Dumitraşcul armaşul şi adiverită de răposat postelnic Iordachi Romano fiind sărdar de Orhei, prin care să cuprinde in ce chip au hotărât moşie *Luţănii*, asupra cărie mărturii este şi carte gospod de stăpânire; Şi al cincile un zapis *din 1797 Iunie 16* de la Vasile Bobeică căpitan şi Onofreiu Cioiniag prin care să cuprinde că văzindu ei că vor să fie siliţi a priimi blăstăm să arăti adevărul, adiverescu că moşie *Luţănii* au vânduto ei cu toţii de buna voe lor lui Vasile Bocan şi că după tocmală au luat şi toţi banii şi iau împărţit fieşticare. Deci după ce sau văzut de cătră noi scrisorile şi de oparte şi alta şi sau cunoscut din mărturie dumisale sărdar că jăluitorii atât pentru spiţă au dovedit cu marturi că este adevărată, cât şi că unul din vânzători anume Ermurachi au mărturisit că el numai parte lor şau vândut, iar nu şi părţile altora:—Sau zis numiţilor gineri a lui Bocanu ce au mai mult să răspundă, şi ei răspunzindu au vrut să intimpine pe jăluitori cu aciastă, intăi cau prepus asupra spiţii a nu fi adevărată pentru că nu şar fi potrivind cu insămnarea ce au dat vânzătorii la socrul lor de imbletul moşiei; al doile că fiind ei trăitori pe acole, nar fi zis nimică cât au trăit socrul lor; şi al treile că in zapisul ce au dat pe urmă acei doi: Vasăli Bobeica şi Onofrei Cioinag ar fi arătând că vânzărea ar fi fost cu ştire tuturor şi şar fi luat fieşticare parte de bani. Dar cu aceste răspunsuri nu sau putut agiuta *intâiu* pentru spiţă că pe ace insemnare ciau arătato nu sau putut pune nici un temeiu nefiind de nime adiverită; iar jăluitorii pentru spiţa ce au dat osăbit că au încredinţat cu marturi înainte dumilorsale sărdarii, dar şi insuşi ei acum înainte giudecăţii au primit carte de blăstăm că spiţa ce au dat este adivărată, care spiţă pentru ca să nu să mai schimbe sau iscălit de dmlui vel logofăt; *al doile* că jăluitorii aceştiea să vede că nau tăcut, ci îndată au pornit jalobă asupra vânzătorilor precum do-

videşta carte ace domnească *din 1786;* şi al *treile* din zapisul celor doi şi mai mult să cunoaşti adivărul că ei sânt niam cu vânzătorii; dar de vreme ce ei la zapisul de vânzare nu sânt iscăliţi ci înşuşi Ermurache vânzătoriul au mărturisit că el numai parte lui au vândut, iar nu şi părţile altora; apoi iată dar că zapisul acesta de cătră acei doi este făcut cu economie precum şi singuri ei au mărturisit acum înainte giudecăţii că lau dat numai ca să dovedească că sânt niam cu vânzătorii şi că au şi ei moşie acolo Iar drumul giudecăţii nu lau lăsat.

Drept aceia de la giudecată sau hotărât că după ce se va măsura numita moşie să s împartă pe niamuri după spiţa ceau dat jăluitorii care sau adiverit precum să arată mai sus, şi părţile ce sânt nevândute să s de în stăpânire acelor nevânduţi, iar părţile celor vânduţi să rămâe în stăpânire clironomilor mortului Vasăli Bocanu măcar că jăluitorii cere protimisis să le răscumpere, dar nu li sau dat ascultare fiind trecuţi 17 ani, şi ei nau cerut acest protimisis de răscumpărare, ce au cerut numai a scoate drepte părţile lor, iar pentru părţile care dreptate au agiutat pe jăluitori a şi le lua fiind nevândute, clironomii mortului Vasăli Bocanu, săş caute cu vânzătorii a le răspunde, dândusă de la divan câte o asămine carte de giudecată şi la o parte şi alta.

1802 Mart 4

Jora vel logofăt
Manolache Conachi vel vornic
Lupul Balş vel vornic
Costandin Razu spatar
Dimache vel logofăt.

Balş vel vornic
Alexandru vel vornic

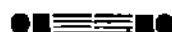
25. 1802 Martie 10 Iaşi. *Alex. N. Suţul Vodă carte la serdăria de Orhei să aleagă părţile clironomilor lui V. Bocan despre ceilalţi răzeşi în moşia Luţeni. (Moşia Chirca-Luţeni plic. 1 doc. 16).*

Iw Alesandru Neculai Suţul Vvod, cu mila lui Dumnezău domn ţării Moldaviei. Cinstiţ credincioşi boeri domnii meale. dumv. sardari de Orheiu sănătate. giudecata ce sau căutat la divan înnaintea dumilorsale veliţilor boeri între *Maftei Istrati i Grigore Luţe,* Mihalache Gorgos, i Ştefan şi alţii ai lor, şi între Ion Vărgolici căpitan i Vasile Nour ginerii mortului Vasile Bocan, pentru moşia

Luţenii de la acel ţinut a Orheiului şi ce hotărâre sau făcut pre largu să arată la cărţile de giudecată ce sau dat de la divan şi la o parte şi la alta; deci după a giudecăţii hotărâre, dumv. să rânduiţi pe cine veţ socotî oameni cu înţălegere ca să margă la numita moşie, unde faţă fiind amândoao părţile, cum şi toţi megieşii, să măsoare toată moşia atât în lungu cât şi în lat, pe câte locuri va cere trebuinţa, şi făcând socoteală după spiţa ce sau iscălit de dmlui vel logofăt, să o împartă pe răzeşi şi părţile ce vor fi nevândute să s de în stăpânire acelor nevânduţi, iar părţile acelor vânduţi să să de în stăpânire clironomilor mortului Vasile Bocan, despărţindusă şi cu pietre hotară, după care să s de şi mărturie hotarnică şi la o parte şi la alta iscălite de acei rânduiţi i de toţi răzeşii i megieşii şi adiverită şi de dmv. ca după aceli mărturii săş stăpânească fieştecare părţile sale după a giudecăţii hotărâre.

1802 Mart 10

l. p. domneşti în tuş roş: їѡ. ал. иі. свч. вв 1801 cap de bou pasere în dos la colţul de jos = sau trecut Matei condicar.

26. 1802 April 19. *Carte sărdăriei de Orhei către vornicul de Mereni pentru pus pietre de hotar la Luţeni. (Moşia Chirca-Luţeni plic. II. 4).*

De la Sărdărie către vornicul de Mereni, fiind că dumlui căpitan Ioan Vârgolici au făcut arătare sărdării că la alegere moşii *Luţenii* au apucat de sau pus câteva pietre, pentru care fiind că la moşie Luţenii au eşit pricină, care nu are să rămâie după ace alegere, ţi s poruncește ţie vornice să ei pe răzeşi şi să mergi pe la locurile unde se vor fi pus pietre acum de către Dumbravă să le scoţi afară neţiindus nici întro samă.

1802 April 19

γεωργιος σεδαρ.

27. 1802 April 25. *Mărturie hotarnică a Luţănilor, rădicată de Necolai Dumbravă. (Moşia Chirca-Luţani plic I. doc. 17).*

Facem ştire cu aciastă mărturie hotarnică precum să s ştie că Maftei Istrati, i Gligori Luţ (scris пѣц). i Vasile Bobeică i O-

nofrei Cioinac şi cu alte neamuri a lor au avut giudecată la cinstitul divan cu Ion Vârgolici căpitan i cu Vasile Noor ginerele mortului Vasile Bocan pentru moşiia *Luţenii ci este pe apa Băcu-. lui la acest ţinut a Orheiului* şi după giudecata ci au avut innainte dumilorsale veliţilor boeri li sau dat şi cărţi de giudecată de toată curgerea pricinii la amândoai părţile in cari hotărăsc toată curgere giudecăţii, dânduli şi luminată carte gospod, cătră cinstită sărdărie întru care să poronceşte ca să rânduiască cinstita sărdărie pe cine va socoti ca să margă la stare numitii moşii şi fiind amândoaă părţile faţ cum şi alţi impregiuraşi să s măsoare moşie atât in lungu cât şi in curmeziş şi după măsur să s împartă pe răzeşi după spiţa ci au dat răzeşii inainte cinstitului divan, care este intărită şi de dmlui vel logofăt şi părţile ce să vor găsi vândute să s de in stăpânire capitan Ion clironom lui Vasile Bocan, iar părţile ce vor fi nevândute să s de răzeşilor celor nevânduţi. Cinstita sărdărie rânduindumă pe mine am mersu la stare numitei moşii, unde fiind faţă amândoaă părţile şi măsurând moşiia in lungu pe margine din sus dispre moşie *Chirca*, au eşit 3935 stânjeni şi măsurând şi margine din gios despre *Bornăreşti* au eşit 2322 stânjăni şi măsurânduo şi in curmeziş pe trei locuri întâi la capul dinspre apus au eşit 1470 stânjăni şi măsurândul şi la capul dinspre răsărit unde să opreşte de moşiia *Căbusca* au eşit 656 stânjăni, şi făcând impărţală intre răzeşi după spiţa niamului ci sau arătat mai sus sau ales cumpărătura lui Vasile Bocan la căpătul despre răsărit 149 stânjeni însă 118 stânjeni 2 palme din *bătrânul Catrinei*, ce au ţinuto Gheorghiţă Cioinac parte popii lui Gavril şi a popii lui Visarion i a lui Ştefan i Vasile i Ioniţă i Toader Cioinac şi 17 stânjăni din *bătrânul Sinichii*, ce au ţinuto Bobeică, însă 8 stânjăni 6 palme parte lui Vasile Bobeică şi 8 stânjăni 6 palme parte lui Toderaşco Arsâni şi 13 stânjeni una palmă din *bătrânul Marii*, ci au ţinuto Macovei parte lui Ermurache Muntzanul şi au rămas răzeşilor de Luţăni 1321 stânjăni la capul moşii in Băcu; iar parte unui Vasile Macovei şi a unui Criste Popăscul ce să văd iscăliţi in zapisul de vânzare impreună cu ceilalţi vânzători di mai sus arătaţi nu li sau scos parte jurându răzeşii de Luţăni că acel Vasile nau fost fecior lui Macovei, *ci au fost argat*, după cum am văzut şi mărturie ce au răzeşii la mâna lor de la cinstit sărdărie că sau dovedit prin marturi de credinţă şi prin carte de blăstăm că au fost cu adevărat

îrgat iar nu fecior; iar pentru Criste Popăscu au dat sămă că nu ştiu cine este nici le este lor neam, şi fiind că moşie Luţănii nu merge linie dreaptă margine din gios dispre Bornăreşii că de ci merge la deal tot se ingustează, după cum arată mai sus la mă. surători şi făcând analog şi la măsurători din mijloc sau vinit cumpă. rătura lui Vasile Bocan partea celor de sus arătate 124 stânjeni şi au rămas răzeşilor 1116 stânjani, făcândus analog şi la fundul moşiei sau vinit cumpărătura lui Vasile Bocan 65 stânjăni şi au rămas răzeşilor 594 stânjăni; şi făcând linie prin sămnele ce am pus şi pietre hotară pe unde le vom arăta, incepând intăi din apa Băcului a măsura pizeş şi unde sau implinit 84 stânjăni am pus piatră hotar, dispărţind cumpărătura lui Bocan de parte răzeşilor care cumpărătură rămâne pe din sus pe *lângă Chirca* şi a răzeşilor in gios până in hotarul Bornăreştilor, care hotar sau pus din gios de părául Coloniţăi cu 52 de stânjăni şi de acole piste *drumul Benderiului* şi piste gura văii Coloniţii şi suindune la dial in zare pără unde sau implinit 375 stânjăni sau pus piatră hotar, şi de acole cam la deal spre răsărit şi pe podiş pără unde sau implinit 699 stânjăni, sau pus piatră hotar in dreptul *Hârtopului lui Silimeni*, unde vine mijlocul moşiei, şi de acole tot la deal pără unde sau implinit 750 stânjăni sau pus peatră hotar in dreptul unei movile ce este din sus; de acole tot la deal pără unde sau implinit 375 stânjăni sau pus piatră hotar şi de acolo prin obărşia unei văi ce dă in Roşiia şi tot la deal spre răsărit pără in drumul ce ese din Roşiia şi merge la *Cimişeni* unde să intâlneşte Luţănii cu moşiia *Cabusca* sau implinit 380 stânjăni, şi sau pus piatră hotar care desparte cumpărătura lui Bocan de a răzeşilor ce rămâne a lui Bocan in sus şi a răzeşilor in gios, şi de acole am purces pintre moşiia Luţănii şi pintre moşiia *Câbuscii* alăture cu drumul in gios pără la un stâlpu ce este lângă drum, care stâlpu disparte Luţăni de Bornăreşti şau eşit 594 stânjăni fundul Luţănilor ce au rămas a răzeşilor, şi de acole am intorsu spre apus pără la un hotar ce este in coasta văii Roşii, in fundul unui hârtop, care desparte Bornăreştii de Luţani şi au eşit 258 stânjăni, şi de acole piste vale Roşii şi la deal pără in muchea dealului drept in piscu am găsit hotar, şi de acole piste un hârtop pe di la vale de un budăiu şi la dial pără deasupra hârtopului am găsit alt hotar; şi de acole

la vale şi trecând peste o vâlce şi tot la vale costişa pără in zare piscului ce este deasupra *Băcului* am găsit hotar ce este de la deal de *dramul. Benderului;* şi de acole la vale peste drum pe şes peste o movilă şi drept *la Bâc pără în apa Băcului* care din hotarul din fundul Hârtopului ce este peste Roşiia şi pără in Bâc au eşit 2321 stânjeni şi de acole am intorsu cu măsura in sus şi pără la hotarul ce lam arătat ci sau pus intăi au eşit 1321 stânjeni capul dispre *Bâc* şi aşa sau inchiet toată parte răzeşilor din moşia Luţânii, deosăbindusă de cumpărăturile lui Vasile Bocan, şi după poruncă şi alegere ce am făcut am dat această mărturie la mâna răzeşilor de Luţâni.

1802 April 21

Neculai Dumbravă

de la sărdăria Orheiului

Viind şi inainte noastră rânduitul hotarnic Neculai Dumbravă au arătat după ce cu amărunt cercetare ce au făcut moşie Luţâni după carte de judecată a divanului, şi după spiţa ce au dat au făcut impărţală după cum prin hotarnică să arată suma stânjenilor pre largu, despărţind părţile de cumpărături ce le are mortul Vasile Bocan, de părţile răzeşilor ce li sau căzut, puind şi petre hotară după obiceiu; pentru aceia sau incredinţat şi de cătră sărdărie.

1802 April 26

Ioan Razul, vornic

28. **1802 Septembre 20.** *Jalba Stefanei Bocănlasa pentru 2 vaduri de moară ce are in Bâcu la Chlrca. (Chirca I 8).*

Pre inălţate Doamne,

Jăluesc inălţimii tali că la ţinut Orheiulu am o moşie anume *Chirca* pe apa *Băcului* cu 2 vaduri de moară, care moşie fiind că pietrele vechi au lipsit, mă rog inălţimi tali ca să s scrii luminată carte gspod, cătră dmlor sărdarii de Orheiu ca să se rânduiască oameni cari vor ave ştiinţă la hotărât şi după scrisori ce am să ni s pue pietre hotără şi va fi pomenire inălţimi tali.

Pre plecată la voia inălţimii tali

Stefana Bocăniasa de la ţinut Orheiului din târgul Chişinău
In dos: „mergi la dmlui vel logofăt".

vtori logofăt

1802 Septembrie 20.

29. **1802 Septembr. 21.** *A. N. Suciu Vodă, carte la sărdăria de Orhei să cerceteze pricina de hotar la Chirca a Stefanei Bocăniasa. (Chirca I, 9).*

Iw Alexandru Neculai Suci Voevoda, cu mila lui Dumnezău domnu ţării Moldaviei.

Cinstit şi credincioşi boerii domnii mele. Dmv. serdar de Orheiu, sănătate. să trimete Dumv. jalba aceasta ce au dat către domniia mea această Ştefana Bocăniasă *din târgul Chişinăului*, din care pre largu veţi inţălege, că la acel ţinut ar fi având o moşie anume *Chirca* pe apa Băcului, de la care acum lipsindui petrili hotară vechi ce au fostu, au cerut ca să s pue alte petri după scrisorile ce are; Drept acei iată scriem Dmv. ca să cercetaţi intăi şi când din scrisori i alte dovezi vrednici, vă veţi incredinţa că numita moşie esti driaptă a iai, atunce să rânduiţi din mazilii ţinutului pe care veţi socoti a fi cu inţălegire, ca să margă la starea locului, unde strângând de faţă şi pe alţi megieşi impregiuraşi fieştecare cu ori ce scrisori dovezi vor ave. să facă cercetari şi pe unde din scrisorile jaluitoarei să va dovedi marginile numitei moşii să pui şi petri hotară, dândui şi mărturie hotarnică arătătoare in sămni şi in stânjăni, iscălită pe obiceiu, iar dacă la hotărât va naşti pricină despre vreo parte, atunce la locul de pricină petri hotară să nu pui ce să facă mărturie şi hartă închipuitoare de staria locului, cu care viind la divan să s cercetezi şi să s dei hotărâre.

1802 Săpt. 21

Adresa: Cinstit şi credincios boeri domnii meli Dumv. sărdar de Orheiu, cu sănătate să să de.

„Ştefana Bocănias

procit vel logofăt—Sau trecut. S. izbaşă
Pecete in ceară roşie, Iw ııı. cu кк cap de bou-pasere.

30. **1802 Octombre 15.** *Cercetare ce o face N. Dumbravă in alegerea hotarălor dintre Chirca şi Luţăni. (Moşia Chirca plic. I, 10)*

După porunca cinstitei Sărdării ce mea adus Ştefana Bocăneasă, ca să cercetez impresurare ce i sau făcut moşii sale *Chirca* de către impregiuraşi, şi eu după poruncă mergând la starea nu-

mitei moșii am făcut cercetare și din margine din sus nu i sau găsit nici o impresurare de către moșia *Mereni*, fiind petrile hotară fată; iară din margine din gios, după scrisori ce are carile arată că moșia *Chirca* ari doao mori în apa Băcului pentru cari mori au avut giudecată cu niște Tatari în leat 7250, după cum arată cărțile domnești ce le are la mână; și în anul trecut scuân dusă unu Maftei Istrati i un Gligoraș Nuțul și cu alți răzăși ai lor, au tras pe clironomii mortului Vasile Bocan la giudecată zăcând că alăture cu moșiia *Chirca* ar ave și ei o moșie anume *Luțănii*, pe care ar fi cumpărato tot Vasili Bocan de la neamurile lor și la giudecata ce au avut sau hotărât de către cinstitu divan, ca din moșiia *Luțănii* să ia clironomii lui Vasili Bocan numai parte vânzătorilor iară cealaltă moșie să o de supt stăpânire numiților răzăși; și răzășii din Luțăni aducând luminată carte gspd poruncitoare către cinstita sărdărie că după giudecată să orânduiască pe cine vor socoti ca să meargă să afle părțile cumpărătorului dintre răzășilor, și cinstita sărdărie rânduindumă pe mine am mersu și cerândule scrisori de la amândoao părțile ca să pot deosebi Chirca de Luțăni și ei nu miau arătat nici o scrisoare care să arăte marginile moșii Chircei ori Luțănilor și eu neputând afla adevărul nam făcut nici o împărțală, ci am făcut hartă de stare locului, și mergând la cinstita sărdărie am arătat harta ce am făcut și zisăli amânduror părților și cinstita sărdarie mai intrând în cercetare au eșit o mărturie a unui Maçovei, care arată semnele moșii Luțănilor care ace mărturie sau fost arătat și la cinstitu divan, și cinstitu divan nu pune nici un temeiu pe dânsa fiind cu totu nepotrivită, căci giumătate de moșie *Luțănii* o arată în ținutu Orheiului, iar giumătate o *arată în ținutu Lăpușnii în moșăile Hotărnicenilor*, care nici o moșie din ținut Orheiului nu trece peste apa Băcului. Deci cinstita sărdărie văzând că alte scrisori sau dovezi nu scot, nici o parte nici alta miau poruncit ca să mergu și după ace mărturie acelui Macovei să despart Chirca de Luțăni, și ei pe urmă de vor mai găsi niscaiva scrisori își vor îndrepta moșiile. Și eu după poruncă mergând nam pus petri hotară despărțitoare Chircii de Luțăni, ci făcând alegere părților de Luțăni di pe spița neamului ce au dat răzeșii înnainte cinstitului divan, și alegând părțile vânzătorilor leam lipit de moșia Chirca, puind și petre hotară după poruncă și după ace mărturie a lui Macovei, dând răzeșilor și mărturii hotarnică, care hotarnică sau

intărit şi de către cinstita sărdărie dar clironomii mortului Vasile Bocan, nau vrut ca să iscălească. Acum după carte gspd viind porunca cinstitii sărdării am mersu de iznoavă la starea numitelor moşii, fiind faţă atât postelnicul Vasile Noor vechilul Bocăneşii şi clironomi cât şi răzăşii de Luţeni, iam întrebat întăi pe răzăşi de Luţăni ca să scoată scrisorile ce au pe moşiia *Luţăni;* ei miau răspunsu că toate scrisorile noastre sânt ştiute de mine, iar altele nu au. Intrebând şi pe postelnicel Vasile Noor, clironomul Bocănesii cu ce cuvânt şi scrisori arată că sar fi impresurând moşiia *Chirca;* dmlui au scos câteva cărţi gspd din vreme a 60; 70 de ani care arată că un Simion şi un Pavăl Mariula, ce au fost stăpâni acei moşii sau giudecat in multe rânduri cu Tătarii ce făcuseră mori în iazurile lor; dar vreo carte hotarnică ca să arăte cele adevărate margini a moşiilor nau scos. Deci ei neavând de unde să mă lumineze, ca să pot cunoaşte de să face vreo impresurare moşii Chircăi după jalobele lor, am purces cu toţii de am căutat din hotarele Merenilor in gios ca să găsim iazurile ce le arată cărţile gspod. că sunt a moşii *Chircii,* care sau despărţit după mărturia acelui Macovei, după cum mai sus am arătat, nu sau găsit nici un iaz, cât şi pe stânjăni ce sau dat din moşiia Luţănii iar nu sau găsit, ce găsindusă un par in Băc zic răzăşiij de Luţăni că acolo au fost iaz unde cred că nau fost nici o dată iaz, şi fiind acolo şi dnlor *Ioniţă Caragea vornic de poartă* şi polcovnicul Ion Meriacei, iam dus şi pe dnlor şi au zis că iaz acolo nau fost, întăi că parul acela este ca un par de ogradă nu mai gros al doile că ezătură nu să vede cât de puţină, dar mai in gios de unde sau despărţit stânjănii, ce sau ales cu nume că ar fi de Luţăni, am găsit o ezătură unde samănă că ar fi fost iaz, dar răzăşii zic că acolo nau fost iaz ci au fost un podu a lui Isănii Mărza, şi fiind mlaştină au făcuto şi aceia ezătură şi de no fi acesta cel arată iaz, mai sunt ⅄ουα iazuri mai in gios, unul unde este moara ce este făcută de Bocan şi altul mai in gios care este deschis; şi fiind că alte iazuri mai in sus nu să găsăscu, după cărţile ce sânt la mâna postelnicului Vasile Noor vechilul Bocănesii şi clironomi să cunoaşte a merge hotaru Chircii, pără va cuprinde iazurile aceste, care pentru iazul unde este făcută moara lui Bocan ce să află acum şi Gligoraş Nuţul răzăş de Luţăni, şi alţii zic că cu adevărat au fostu moară Tătărască, iară cea desăvârşită hotărâre rămâne la buna inţălepciune judecăţii.

Neculai Dum(bravă) din poruncă am cercetat

regeste in dos; mărturie de la dum. Neculai Dumbravă
+ AWR. WKT. ti

1802 Octom. 15.

31. **1803 Ghenar 30 Iaşi.** *A. C. Moruzi vd. carte la sărdarul de Orhei să măsoare moşiile in rând cu Chirca şi Luţâni şi să le facă harta în măsuri şi semne.*

(*Moşia Chirca, plic I doc. 15*)

Iw Alexandru Costandin Moruzi Vvod cu mila lui Dumnezău domn ţărăi Moldaviei. Cinstit credincioşi boerii domniei mele dnta Manolachi Donici biv vel spatar sardar de Orheiu şi dnta Ion Carpu biv vel ph. sănătate; Pentru pricina de hotar ce este între *moşia Chirca şi între moşia Luţânii* cercetândusă giudecata inainte dmilorsale veliţilor boeri, nu sau putut da des..vârşită hotărâre, nefiind hotarnica veche nici la o parte şi neputândusă cunoaşte cari pe cari să impresoară; fiind că răzăşii de Chirca adică clironomii lui Vasile Bocan puindu temeiu asupra unor mori ce au fost in apa Băcului, că ar fi pe moşia Chirca după scrisorile ce au, şi răzeşii de Luţâni năvălescu să fie acele mori pe moşia Luţânii. De aice altă hotărâre nu sau dat de cât sau hotărât ca mai intâiu să s facă o cercetare la faţa locului, şi să s măsoare aceste cinci moşii adică *Merenii, Chirca, Luţânii, Bornăreştii* şi *Căbuşca*, atât in lungu cât şi in curmezişu, şi să s vază şi câte iazuri vechi sânt pe fieşticare trup de moşie, cum şi matca Băcului, să s cerceteze care este din vechiu, şi apoi să s de hotărâre.

Drept aceia iată scriem dumv. să mergeţi la faţa locului, unde faţă fiind toţi stăpânitorii acestor moşii cu toate scrisorile ce vor fi avându, cum şi alţi imprejuraşi pe cari ii va ceri trebuinţa, să faceţi această cercetare şi măsură foarte cu amănuntul *şi făcând o hartă cu bună înţălegere*, in care să arătaţi măsura a fieşticărei moşii, cum şi câte iazuri vechi sânt, şi câtă depărtare este dela unul păn la altul, după stăpânire ce o vor fi avănd, cum şi cu ce alte moşii să megieşescu să triimeteţi aice la divan ca să s de ce desăvârşit hotărâre, după cum se va cunoaşte a fi cu dreptul, iar păn când se va da sfârşit pricinii aceştie, stăpânire asupra moşiei şi asupra crâşmei să fie tot de cătră clironomii lui Bocan şi ce or fi luat răzăşii de Luţâni să de inapoi.

1803. Ghenar 30
procit vel Igofat

I. p. domneşti: лл. кст. мз. кк. 1792.
cap de bou, pasere
in dos jos la dreapta: sau trecut, Matei condicar

32 Fără leat (după 1803 Ghenar 30) *Hotarnica Luţenilor şi a Chircăi.* N'avem hotarnica lui Nec. Dumbravă şi Ianachi Izmană; se păstrează însă in plicul Chircăi I. 22, *fără leat*, harta inchipuitoare atât a moşiei Chirca, cât şi a Luţănilor, şi altor moşii din jur. Iată in semne tipografice această hartă.

Miază noapte
moşia Bubuingii
Moşia Mihuţeni
Mereni
4278 st.
1740
3110
Moşia Mereni
2100
4300 st.
4300 st.
moşia Cimişeni
885
moşia Chirca
870
3810 st.
3810 st.
3433
Crâşma
1400 st.
moşia Luţani
965 st.
Căbu,ca
Cabuşca de sus
2746 st.
2716 st.
2716 st.
1400 st.
moşia Burnăreştii
izvor o
2050 st.
Moşia Căbuşca de gios
1626 st.
2007
1626
6002
= 3633
Moşia Cabuşca de jos
soare apune
moara cap. Mardar, moara lui Bocan, apa Băcului
moşia Teliţa
soare-răsare
apa Nistrului
Bulbuaca tătărască
apa Băcului
0166 st.
4802
moşia Roşcani — 16832 m.
zarea Tătărască
Miazăzi

33. **1803 April 14**. *Jalba pr. Isaia contra lui Ion Vârgolici pentru moşia Chirca. (Moşia Chirca plic. I, 11)*

Pre înălţate Doamne,

Jăluesc mării tali pentru mare strâmbătate ci mi s faci dispre Ion Vârgolici şi dispre Vasâle Noor postelnicul, că moşia *Chirca* ce esti la ţânut Orheiului o avem de baştină, pe care moşâe în vremurile de demult făcând Tatarii o moară părinteli meu au venit şi dând jalobă mării sale lui Vodă împreună cu Mariola ce era răzăş cu tatăl meu şi luând carti gspod poruncitoare au mersu şi au dat foc morii şi prinzând Tatarii de pizmă au păzât pe tatăl meu şi găsândul acolo pe *moşâe lau tăel bucăţi de oală*, şi după acei rămăind noi doi fraţi copii mici, au rămas bătrânu nostru di să stăpâniia de altă răzăş şi un Vasăli Bocan au cumpărat 2 părţi a doi oameni din bătrânul Măriulii şi o parte din batrânul nostru Săşcanu. După ce eu mam trezât şi am venit în vrâstă am mersu la numitul Bocan şi apucândul pentru moşâe lam tras la giudecat cinstitei sărdării unde sau primit însuş şi săm dea pe tot anul venitul părţilor meli ce mi sa căde, şi după moarte lui au rămas stăpânitori numiţii de mai sus Vârgolici şi Vasăli Noor, care cu totu mau lipsit din stăpâniri, Pre Înălţate Doamne, fiind că tatăl meu când au fost în viaţă sau nevoit şi sau cheltuit şi au făcut din ţalină iaz şi moară, carile astăzi să pomeneşte moara Şăşcanului. mă rog mării tali să mi s scrie luminată carte gspd. cătră dnlor sărdari de Orheiu, ca prin dreaptă giudecată sămi aliagă şi sămi hotărască dreaptă parte me osăbinduo de părţile fraţilor şi a rămâne în veci pomenire Mări tali.

Rugător mării tale

preot Isaie din Durleşti ţinut Orheiului, împreună cu Neculai Şăşcan fratele meu.

„având parte de moşâe în moşia Chirca care împresurândus de Vârgolici şi Vasăli Noor să roagă să i s scrie carte gspod. cătră sărdăria de Orheiu săi hotărască parte

mergi la dnului vel logofăt de țara de gios, 1803 April 13.
2 logofăt

Iw Alexandru Constandin Moruzi Vvod cu mila lui Dumnezău domnu țării Moldaviei.

Cinstit și credincios boerii domnii meli dnta Manolachi Donici biv vel spatar I dnta Ioan Carpu biv vel pah. sănătate. Citind jaloba aceasta veți înțălege arătare ce fac jăluitorii aceștiia că în numita moșie *Chirca* ar fi având și ei părți, cari sar fi împresurând de cătră părâți și cerșind ca să li să scoată de supt împresurare. scriem dmv. înfățișând pe amândoaă părțile să cercetați cu amărunt și din scrisori i alte mărturii vrednice de credință, încredințânduvă că au și ei părți să le dați mărturie de cercetare la mână, după care mergându la starea locului, să li și osăbiți de o parte de cătră a altora, stâlpinduli și cu petri hotară, dânduli și mărturie hotarnică în semne și în stânjeni iscălită pe obiceu, și dacă va fi pricina intralt chip sau că la hotărât va naște pricină la vreo parte petri hotară nu veți pune, ce cu mărturie și hartă de starea locului săi sorociți ca să vie la divan să li se dea hotărâre.

1803 August 14
procit vel logofăt

I. p. gspod în tuș roș: АА. КСТ. МЅ. ВВ. 1792 cap de bou
„ sau trecut.

regeste în dos: la spatar Manolachi Donici sărdar de Orheiu și cătră paharnicu Ioan Carpu „să s scrie cartea"

34. **1805 Fevruar 23.** *Cartea logofeții cătră ispravnicii de Iași să aducă la giudecată pe răzeșii de Chirca. (Kirca I, 13).*

De la logofeția ce mari
Cătră cinstita isprăvnicie de ținut Eșii.

Răzășii ce să număscu din moșia Chirca de la ținutul Orheiu după jalobe ce au dat cu cereri să aibă giudecată cu un Vasâli Bocan, i Moisăi Chirca și cu alți, pentru părțile ce lior fi stăpânind acel Vasâli Bocan cu arătare că liar fi cumpărat și aceia dela acel Moisăi Chirca, sau, scris carte domnească cătră dmlor sărdari de Orh(eiu) ca înfățoșând pe toate părțile să cercetezi, și fiindcă unul din părți, Moisăiu Chirca arată jăluitorul că să află la ținut acest,

Dmv. dar cu toate dovezile ce va fi având săl trimeţi la dmlor sărdari ca şi dmlor după carte ce li sau scris să facă urmari in tocma.

1804 Fev. 23

Costachi Ghica vel logofăt

adresa: „de la logofeţia ce mare cătră cinstita isprăvnicie ţănut Eşii

35. **1804 Noembre 9 Iaşi.** *A. C. Muruz Vodă întăreşte lui V. Noor post. stăpânire în Chrica şi Hrusca, date de soacră-sa pentru diferenţa de zestre... (moşia Chirca plic I, şi 8), copie.*

Iw Alexandru Costantin Muruz Vvod, cu mila lui Dumnezău domn ţării Moldaviei.

Facem ştire cu aciastă carte a domnii mele că după giudecata ciau avut atât la divan, înnainte dmilorsale veliţilor boeri cât ş de faţă înnainte domnii mele şi a tot sfatul nostru, n'amul Dărieştilor cu Vasâle Noor postelnicul, ginerele lui Vasile Boean pentru nişti părţi din moşiile *Dăiceni, Dolijănii* şi *Ulmenii* de la ţinutul Orheiului, care Vasâle Noor liau avut de zăstre de la socrul său prin doaă anaforale intărite de cătră domnie me, ce sau dat niamul Dărieştilor sau hotărât ca săş tragă trepte părţile lor ce le au de baştină intracele hotară, dovedindu că socrul lui Vasâle Noor fără dreptate liau stăpânit acele părţi, şi liau dat şi zăstre ginerelui său, fiind din anul acesta curgătoriu 1804, una din Martie in una şi alta din Iunie in doizăci şi doaă. In urmare giudecăţilor acestora, numitul Vasâle Noor după jaloba ce au dat cătră domnie mea au cerut ca pentru părţile aceste ce i sau luat de la dânsul şii lipsesc din zăstre să i să facă împlinire dintralte moşii ce sânt rămasă socrusău, şi mai ales dintro moşie *Chirca* tot de la ţinutul Orheiului, cum şi cheltuiala ce au făcut in pricina aciasta giudecândus. Care cerere a sa fiindu cu cuviinţă, la 23 de zile a trecutei luni Avgust sau scris carte domnii mele cătră dlor sărdarii de Orheiu săl infăţoşeze cu soacrăsa, soţia lui Vosâle Bocan, şi cercetând ori dântralte hotară sau din moşiia *Chirca* să i să de asemene parte şi de o potrivă cu ace ce i sau luat, cu giudecată şii lipseşte din zăstre, trimiţând şi înştiinţare ca pe parte ce i sa va da in locul aceia ce i sau luat să i să de şi carte domnii mele de întăritură, iar de a rămâne nemulţămire despre vreo parte iarăşi să

instiinţăze. După care acum viind Vasăle Noor şi prin jalobă cătră domnie mea au făcut arătare ca după cuprindere cărţii domnii mele aducânduse pe soacrasa înainte sărdăriei, de bună voia sa au primit şi iau dat alte părţi deopotrivă, prin învoiala ce au făcut dânduisă şi scrisoare de stăpânire; asupra cării învoială au cerşut rugânduse să i să întăriască şi prin osăbită carte domnii mele; cu care jalobă a sa rânduindui domnie me la al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui Costachi Ghica vel logofăt de ţara de gios, unde mergând au arătat întâiu scrisoare de învoială, fiind din 20 zile a trecutei luni Septembre de la soacrăsa *Ştefana soţia lui Vasile Bocan*, adeverită de vreo câţiva marturi: Stavarachi iconom i Ioniţă Ochincă şi Costandin Boiatin şi încredinţate de dmlui spatar Ioan Sturza sărdarul de Orheiu, prin care să cuprinde că de bună voie sa au primit şi sau învoit dândui numitului Vasăle Nour părţile aceste adică 589 stânjăni din trupul moşii *Chirca* de la ţii nutul Orheiului în curmeziş şi în lungu cât este curgerea moşi- şi săi stăpâniască în marginea moşii din sus dinspre hotaru Merenilor, şi deosăbit iau mai dat şi baştina ce o are în trupul moşii *Hrusca* ce să numeşte şi *Curva*, împreună şi cumpărături de giumătate de bătrân dintrun batrân *Cărneaţără* întreg, ce iaste cumpărat de soţul său cu un Vasăle Purcel, care ace giumătate o stăpâneşte gineresău Ioniţă Ochincă, care parte ce o dato să cuprinde din doi bătrâni ce umblă moşia aciasta o a patra parte afară din baştină, şi cu aciastă învoială ce au făcut il împuterniceşte a stăpâni în veci cu bună pace, cum mai pre largu arată aceiaşi scrisoare; şi al doile o înştiinţare ciau trimes dmlui spat Ioniţă Sturza sărdarul de Orheiu din 3 zile a trecutii luni Octombre, prin care arată că numita *Ştefana* cu ginerele ei Vasăle Noor, de bună voia lor sau învoit înainte sărdăriei şi iau dat toate părţile acele ce să arată mai sus cu mulţămirea amânduror părţilor, deci după ce neam încredinţat de la dmlui vel logofăt de ţara de gios că au văzut scrisoare de învoială şi înţălegere dmsale spatarului cu cuprindere întocma cum să arată mai sus; iată dar că şi prin aciastă carte a domnii mele, dăm şi întărim stăpânire numitului Vasăle Noor postelnicel, pe stânjănii din moşia *Kirca* şi pe părţile din moşia *Hruşca* de la ţinutul Orheiului ca să aibă ai stăpâni întocma după cuprinderea scrisoarei de învoială, de pe care să aibă aş lua şi tot venitul din tot locul după obiceiu şi după hotărâre ponturilor domneşti şi cartea aciasta a domnii meli săi fiia lui şi în

urmă clironomilor săi de întăritură statornică neclintită şi nerăşuită nici odinioară in veci, cari sau întărit şi cu a noastră domniască pecete.

1803 Noembre 9

l. p. dmneşti in tuş roş

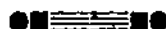
procit vel log.
„sau trecut in condică"
Matei condicar.

„intocma după ce adevărată"
Nedelcu

„Copiia aciasta fiind intocma după cea adevărată intăritură domnească sau adiverit.

Costandin Grecianul vel logofăt

1805 Iuni 2)

36. **1805 Ghenar 13.** *Vasâle Nour post. dă adiverinţă că primind câte un leu mai mult pe stânjen a iscălit actul de vânzare către Zoi Moruzi.*

Pentru cinci sute optzăci şi noaă stânjăni ce au avut în moşiia Chirca de la ţinut Orheiului, fiind că soacrăme şi cumnatul Ion Vârgolici au vrut ca să vânză părţile dmilorsale, prin bună tocmală au vândoto mării sale *doamnei Zoi Moruz* câte optu lei stânjănul, după care tocmală nefiind eu mulţămit miau mai dat pe stânjănii arătaţi mai sus câte un leu mai mult, şi aşa mulţămindumă şi eu am iscălit in zapisul vânzării şi am dat aciastă adeverinţă la luminată mâna mării sale şi am iscălit.

1805 Ghenar 13

Vasâle Nour postelnicul.

37. **1805 Ghenar 15.** *Zapis de vânzare prin care răzeşii toţi îşi vând cu 17240 lei moşia lor Chirca, doamnei Zoe Moruz Vvd. (moşia Chirca Luţăni plic I doc. 19).*

Adecă noi cari mai gios niam iscălit incredinţăm cu acest adevărat şi incredinţat zapis al nostru, ca să s ştie că moşiia noastră *Chirca ce este pe apa Băcului* la ţinut Orheiului între *Mereni* moşiia răzăşască şi între *Bornăreşti* moşia sfintei mânăstiri Golăia,

care moşie latul este de 2155 stânjăni adică doai mii una sută cincizăci şi cinci stânjăni, iar lungul moşiei acestiia, se începe din apa Băcului şi merge în lungu după cum mergu şi Merenii şi Bornăreştii, pe cari este şi moară cu doai pietre în apa Băcului, şi crâşmă la drum cu pivniţa de piatră şi cu doai odăi diasupra pivniţei; pe această numită de mai sus moşie *Chirca* de a noastră bună voia de nimene săliţi nici asupriţi, am vânduto *pre luminatii mării sale doamnei noastre Zoi Moruz* cu hotărâto tocmală *câte opt lei stânjenu*, pe care somă de stânjeni ce să arată mai sus să fac 17240 lei adecă şaptesprăzăce mii doă (ДѰΜ) sute patru zăci lei, cari iam luat deplin în mâinile noastre; şi noi încă am dat mării sale toate scrisorile ce am avut pe numita moşie atât vechi cât şi noi (ИѰ.ҌР), cu care scrisoare să stăpâniască Mărie sa numita moşii, ca pe o driaptă ocină şi moşie neclintită şi nestrămutată atât măriia sa i pre luminatile *beizadele* cât şi tot niamul mării s'ale în veci cu bună pace, iar când vreunii din niamurile noastre dar scula cu cuvânt ori că nu au luat bani pe părţile vândute, sau cu vreme alt chip de pricină noi să avem a răspunde şi a li dsa acelora moşie din alte moşii a noastre, însă fiind că soma stânjănilor ce să arată mai sus trebue să s măsoare şi să s deosăbească cu petre hotară despre alte moşii deprinpregiur, sântem datori cu a noastră cheltuială să scoatem hotarnici ca să meargă la staria locului şi măsurând moşiia pe trei locuri după obiceiu şi lepădându-s doai părţi cât a rămâne o a treia parte ace sumă de stânjăni să s socotească de plată şi să s deosăbească cu pietre hotară de giur împregiur şi dacă la măsurătoare şi hotărâtura ce să va faci vor eşi mai mulţi stânjăni piste suma arătată adecă de doaă mii una sută cincizăci şi cinci stânjăni ce am vândut, atunce pe acei stânjăn ce ar eşi mai mult iarăşi să ni să plătească de către măriie sa tot cu preţu ce să arată mai sus, adică *câte opt lei stânjenu*; asămine şi când nu sar împlini suma stânginilor vânduţi, să s analogbisască soma banilor pe soma stânjănilor ce ar lipsi şi banii ci să vor cuprinde câte optu lei stânjenu să avem a întoarce din suma banilor ce am luat; cum şi de sor întâmpla ca să lipsască din soma stânjănilor vreun acaret, adică moara sau crâşma, atunce după analoghie venitului ce ar pute să iasă să avem a răspunde de acei bani, şi spre încredinţare am iscălit.

1805 Ghenar 15

Ion Vârgolici adeverez
Vasile Nour postelnicul adeverez
Miron Bocan adeverez

„şi eu fiindu vechil din partea verii meli Ştefana Bocănesei am iscălit, Neculai Zamsa postelnicel.

Casiian Surucian căpitan am fostu faţă şi sântu martur.

Gheorghe Bou mam întâmplat faţă la facere zapisului

Costandin Leondari logofăt de taină martur

Gligore Cluceresc̃ul medelnicer martur

Costache Misai martur

Χρείσος Εκορδέλη μαρτυρῶ.

viind şi înainte noastră numiţii de mai sus şi arătând că cu bună voe şi priimire lor au făcut aciastă vânzare sau încredinţa şi de către nói.

1805 Ghenar 15

Costachi Paladi vornic

Dimitrie Sturza velvornic

în dos regeste: Zapisul dela răzăşii moşii Chirca pentru vânzare de istov a acestei moşii ce au vânduto mării sale doamna Zoi Muruzu".

38. **1805 Ghenar 16 Iaşi.** *A. C. Muruz Vodă carte de făcut publicaţia vânzării moşiei Chirca către doamna Zoe Moruz.*

Noi Alexandru Costandin Muruz Voevda cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei. Ciostit credincioşi boerii domnii meli dmv sărdari de Orheiu sănătate, de vreme ce pre iubita noastră doamnă, prin zapis dintracest curgătoriu anu 1805 Ghenar 15, au cumpărat 2155 stânjăni, *tot trupul moşiei Chirca* de la acel ţănutu de la un Ioan Vârgolici polcovnic, i Vasăle Noor postelnicel, i Grigoraş Bocan, Neculai Zamşa postelnicel, cum pre largu arată zapisul încredinţat fiind şi de alţi marturi, cere trebuinţa a să faci şi publicaţii; drept aceia după a soboroicescului hrisov hotărâre scoţândusă şi asăminea copie de pe zapisul vânzătorilor, sau triimes dmv, şi vă poruncim ca înştiinţarea publicaţiei aceştia întracest chip să s facă, să puneţi să s scrie pricina vânzării cu arătare pre largu de numele vânzătorilor şi a cumpărătoriului drept cât preţ sau vândut această moşiia pe o coală de hârtie, şi să rânduiţi un mazil de ispravă ce va fi mai de aproape şăzătoriu de starea lucrului ce să vinde, în mâna căruia să daţi şi copiia zapisului, şi până în 6 luni de zile necontenit să facă publicaţie, atât la starea locului între toate niamurile şi răzăşii vânzătorilor cât şi pretu-

tindeni la toate adunările norodului in zilele de târg in tot ţânutul acela, cetindusă şi copia zapisului intru auzul tuturor, arătând anume *cine este vânzătorii* şi cine este cumpărătoriul. şi cu ce preţ ca până la implinirea vadeli de să vor arăta cineva ori din rudeniile vânzătorilor, sau din alţi răzăşi sau megiaşi ca să ciară protimisire a răscumpăra; pe unii ca aceia aducândui inainte dmv, săi cercetaţi şi dovedindusă că sânt niamuri sau răzăşi cu vânzătorii să le daţi mărturie la mână, prin care să arătaţi ce rudenie sânt sau ce răzăşie au, ca viind la divan să s cerceteze, şi de li să va cade protimisis, atunce rânduitul acela mazil să miargă la toate niamurile şi răzăşii vânzătorilor să le facă ce mai de pe urmă intrebare şi arătare şi dacă tot nu vor voi să răscumpere, atunce săi facă să s iscăliască intru insuşi ace inştiinţare, atât acei cari vor fi rudenii şi răzeşi cu vânzătorii, cât şi alţi din lăcuitori; preoţii satului şi cei cari vor fi mai fruntaşi, precum şi din neguţitorii acelui târg mărturisind că cu toţii au auzit de facere publicaţii, pe carili iscălidusă şi rânduitul acela mazil şi aducândus la dmv, de vă veţi incredinţa că sau urmat facere publicaţiei în tocma precum să poruncești să o adiveriţi cu iscăliturile dmv, şi să o daţi la mâna vechilului preiubitei noastre doamne. După cari să daţi şi osăbită mărturie dmv arătătoare că sau făcut legiuită publicaţie in hotărâta vade de 6 luni de zile şi că nimene răscumpărător nu sau arătat, cu care amândoaă acest fel de mărturie viind aice vechilul să s facă şi carti domniei meli de intăritură, pentru ca pe urmă să nu mai poată nimene a răscumpăra; însă voim domnie me ca intocma să să urmeze facerea publicaţielor, căci când dmv. veţi incredinţa mărturiia mazilului rânduit şi veţi da şi osăbită mărturie precum vi să porunceşte de săvârşire publicaţiei. Domniia me după acele vom da intăritura, şi dacă pe urmă să vor arăta vreunii din rudenii său din răzăşi i megieşi cu jalobă din impotrivă şi vor cere protimisire cu cuvânt că de publicaţii nau auzit, atunce nu numai că pe mazilul acela ce va fi rânduit să vă aduce aice şi să va pedepsi, dar şi dmv veţi fi indatoriţi a da răspunsu inainte domnie meli, cu care nici intrun chip nu vă veţi putea indrepta, aciasta scriem. 1805 Ghenar 16

adresa: Cinstit credincioşi boerilor domniei meli dmsale serdar de Orhei cu sănătate să să de. Măria sa doamna

procit vel logofăt — sau trecut in condică.

39. **105 Ghenar 24.** *Scrisoare de schimb prin care doamna Zoe Muruz dă Chirca mân. Sf. Spiridonu şi ia Vădurelile de la Soroca, (moşia Chirca, Luţâni plic I, doc. 18).*

Zoi Moruz cu mila lui Dumnezeu
doamnă ţării Moldaviei.

Facem ştire că aciastă scrisoare de schimbătură, precum că având noi *întreagă moşie Chirca pe Bâc la ţinut Orheiului* cumpărată dela Ioan Vârgolici i Vasăle Noor postelnicel şi de la alte niamuri şi răzăşi a lor *Bocăneştii*; aşijdere având şi mânăstire Sfântului Spiridon din Eşi moşia *Vădurerile* sat întreg pe Răut la ţinut Sorocăi, luată cu schimbătură de la dlui Iordachi Canta biv *vel logofăt la anii 1785 Decv. 10* (fiind dmlui atunce spătar) învoinduse prin bună priimire de îmbe părţile sau făcut schimbu adic datam noi sfintei mânăstiri întreagă moşie *Chirca* ce este între moşiia *Merenii* răzăşască şi între moşia *Bornăreştii* a mânăstirii Goliia pe Bâc la ţinutul Orheiului ciau cumpărato dela arătaţii mai sus cu tot venitul din tot locul cât să cuprinde în scrisorile vechi şi noaî cu hotarnică, şi sfânta mânăstire încă niau dat moşia *Vădurerile* sat întreg ce este pe Răut la ţinut Sorocăi iarăş cu tot venitul din tot locul cât să cuprinde în scrisori şi în hotarnică; şi de acum înainte şi în veci după schimbul ce sau făcut să aibă sfânta mânăstire a stăpâni numita moşie *Chirca* cu bună pac făcânduşi şi dresă domneşti, dânduisă sfintei mânăstiri şi toate scrisorile ciam avut noi asupra moşii aceştie; şi spre încredinţare aciastă scrisoare a schimbului sau iscălit de noi puind şi a domnii noastre pecete.

Ζωῆς Δόμνα 1805 Ghenar 24

l. p. domneşti în tuş roş: z w. ,λ. ms 1793
pasere, cap de bou

Arădânduse schimbul acesta în divan, şi încredinţânduse că iaste săvârşită cu bună voinţa maicii sale doamna Zoisi a dmlorsale boerilor epitropi mânăstirii svântului Spriridon sau adiverit şi cu a noastre iscăliturì ca să rămâe statornic.

Veniamin Mitropolit Moldaviei
Costache Ghica vel logofăt
Costachi Balş vel logofăt
Costandin Grecianu vel logofăt

Dumitrie Sturza vel vornic
Costandin Paladi vornic
L. Balş vel vornic
Vasâle Roset vel vornic
Costachi Canta vel vornic
Dim. Balş vel vornic
Balş vel vornic
Ioan Catargiul vel spatar.

40. **1805 Februar 23. Iaşi.** *Carte lui A. C. Muruz Vvd. către sărdărla de Orhei să cerceteze hotarele moşiei despre Merenlei şi alte sate din giur. (Moşia Chirca-Luţeni plic I, doc. 16).*

Iw Alexandru Costandin Muruz Vvoda cu mila lui Dum nezeu domn ţării Moldaviei. Cinstit credincios boeriul domnii mele dmta *Manolachi Donici* biv vel spatar, sărdar de Orheiu, sănătate Pentru pricina despărţirii hotarelor ce au născut intre răzeşii de moşia, *Luţănii* şi intre răzăşii de moşia *Chirca* de la acel ţinut a Orheiului, nefiind scrisori arătătoare de hotaru nici la o parte nici la 'alta. ca să s ştie pe unde să le fie' despăţire şi pentru mai bună aflari adivărului, sau fost scris dmtali cum şi dmsale *pah. Ioan Carpu* ca să măsuraţi cinci moşii ce au tot o curgere, adică *Merenii, Chirca, Luţănii, Burnăreştii şi Cobusca,* insămnând şi câte heleştee vechi vin pe fieştecare trup şi prin mărturie şi harta ce aţi datu la mâna răzeşilor de Luţăni, arătând că moşii Merenii nu aţi dato in analoghie, stăpânindusă de către răzăşi prin petre hotară vechi dar nu arătaţi acele petre din ce vremi sânt pusă şi de către ine şi cu ce mărturii de dovadă, cari moşie *Merenii după măsurile ce să vădu la hartă, estî mărime ei întocma cum sânt amândoaî moşiile Chirca şi Luţănii* ; şi din pricina că nu aţi arătat dovadă cu care să stăpâneşti ace moşie cu atâta mărime, nu sau dat nici un sfârşit giudecăţii. intre răzeşii de Luţăni şi intre răzăşii de Chirca. Drept aceia scriem dmtale de iznovă să mergi la faţa locului, unde faţă fiind atât răzeşii de Luţăni i de Chirca, cât şi răzăşii de Mereni să faci foarte cu amăruntu cercetari cu ce dovezi să razămă răzăşii de Mereni intraceli petri hotară şi de nu vei afla luminare din scrisorile lor, *să cercetezi şi scrisorile Mihuţănilor,* fiindcă cu un capât moşie Mereni stărue despre Mihuţăni, precum dovedeşti

un ispisoc vechiu de la domnul Vasâlie Vvd, ce este pe moşia Mihuţăni, şi măsurând capătul Merenilor, acel despre Mihuţăni, după răspunderea acelui ispisoc să poate cunoaşti ce analoghie a să aibă, şi capătul cel de la apa Băcului şi să însămnezi la hartă şi câte iazuri vechi sânt pe moşie Mereniii, la apa Băcului cum şi *pentru nişte mori ce făcură nişte Tătari, în nişte iazuri pe moşie Chirca*, iarăşi să cercetezi că să dovedeşti la ce locuri sau fost făcut acele mori, şi iarăşi să le însemnezi că să dovedeşti la ce locuri sau fost făcut acele mori, şi iarăşi să le însemnezi la hartă, şi aşa după acea cu amăruntul cercetare ce vei face, în ce chip vei dovedi pricinile aceste pre largu şi întru adivăr să triimiţi înştiinţare cătră domnie me, ca să s de sfârşit acestor pricini, să nu mai umble oamenii trudindusă şi cheltuindusă în zădar.

1805 Fevr. 23

l. p' domneşti: ал. кєт, мв. кк, 1793 cap de bou, pasere.

procit vel logofăt

„sau trecut"

41. **1805 Iunie 16.** *Jaloba răzeşilor de Luţăni că li s'au vândut pe nedreptu moşia lor Luţănii, drept Chirca, şi cer parte lor de bani, (Moşia Chirca Luţănii plic II, 5).*

Pre înălţate Doamne,

După doi cercetări ce prin cărţi gspd, sau făcut de cătră dmlui spatar Manolachi Donici şi prin carte de blăstăm pricini ce avem cu căpitan Ion Vârgoliciu i Vasâle Nuor pentru moşie *Luţenii* fiind cu părţile ce au părâţii în numita moşie ne impresurasă şi părţile noastre, în şapte ani ce niam giudecat, sau hotărât giudecată ca să ne stăpânim fieşte cari părţile sale, făcândus şi alegere părţilor, sau pus şi pietre hotară, după care vrând părâţii iarăşi să ne bagi în sărăcie, au făcut cerere *să s facă cinci moşii tot ca una*, şi la cercetare ce sau făcut după cerire lor, văzând că nimică nu potu folosi, au făcuto vânzătoare mării sale doamnei, moşia lor Chirca, împreună şi moşia noastră Luţănii, fiind că să afla la a lor stăpânire, pân să va face cercetare cerşută, trăgând şi noi la cheltuiala acei cercetări şi aşa am rămas în ce mai mare supărare, căci după cercetare ce sau făcut pentru întocmire moşii lor viind aice după sorocu ce ni sau pus de când sântu trecuti

peste doi luni de zile, nici o dreptate şi punere la cale nu ne sau făcut, ce numai o desăvârşită stângere şi sărăcie. Pentru care ne rugăm înălţimii tali ca să ni să facă luminată carte cătră dmlui spatar Manolachi Donici să mai facă cercetare după carte de blăstăm ce avem şi pe drepti părţile ce se vor dovedi a noastre să ni să deai şi din banii vânzării căci nu mai putem sta aice, fiind vreme atot lucrul Robii mării tali

toţi răzăşii de moşii Luţănii de la ţinutul Orheiului.

în dos: la dmlui vel logofăt de ţara de sus 1805 Iunie 16

2 logofet

Iw Alexandru Costandin Moruz Vvd, cu mila lui Dumnezău domn ţării Moldaviei.

Cinstit credincios boeriul domnii meli dmsali Manolachi Donici biv vel spatar sardar de Orheiu sănătate. Din jaloba aceasta a răzăşilor de moşie *Luţănii* de la acel ţănut, pre larg vei înţelege arătare ce fac pentru numita moşie Luţănii, ce cu acolisire sar fi impresurat de cătră răzeşii moşii Chirca, deci fiind că din câtă cercetare sau făcut la faţa locului tot de cătră dmta sar fi dovedit că şi *Luţănii* sunt la locul acela dar fiind că pârâţii răzeşi răspunsul lor tot acela ar fi, cum că acolo nici ca cum *Luţănii* n'ar fi, ce numai moşie lor *Chirca*, mâindui în cee parte peste Bâc cum că acolo sar fi aflând Luţănii, iar nu dincoace de Bâc unde este moşia lor Chirca. Drept aceia acum alta nu le mai rămân, de cât scriem dmtale ca să mergi încă o dată la faţa locului, unde strângând pe pârâţii răzeşi, i pe alţi megieşi împrejuraşi pe cari îi va ceri trebuinţa cu scrisorile şi dovezile ce vor fi având, să faci cercetare foarte cu amăruntul după carte di blăstăm ce o au de la preasfinţie sa părintele Mitropolitu spre discoperire adevărului ce să afli şi să *dovedeşti la ce loc este moşia Luţănii,* adică dincoace de Bâc unde o cer jăluitorii să fie şi pârâţii răzeşi o fac tot cu un nume de moşie lor Chirca, sau de cee parte de Bâc unde zic pârâţii răzeşi că ar fi, şi la locul ce o vei dovedi că este făr de îndoială, să dai mărturie cu arătare pricinii pre largu şi *hartă* închipuită de stare locului la mâna jăluitorilor, cu care sorocindui pe amândoaă părţile *după vreme lucrului,* vor veni aice la divan ca să li să dei desăvârşita hotărâre.

l. p. domneşti în tuş roş 1805 Iunie 18

ДА. КСТ. МЅ. К. К. 1793 Cap de bou, pasere

procit vel logfăt „sau trecut“

42. **1805 Septembre 12.** *Mărturia lui Ion Franză-lată mazil de stare moşiei Luţăni şi de morile lătărăşii de acolo (Chirca-Luţăni plic I, doc. 17).*

Adică eu *Ion Frunzălată* mazil din satul Malcociu adiverezu cu această mărturie a me cu frica lui Dumnezău că după vrăsta me, *fiind om la noăzăci di ani* viiaţa me şi trăind in satul *Merenii innainte lui Krămgheri ci după Krâmgheri in coace păn la o vreme*, fiind intrebat de dmlui postelnicul Vasăli Nuor, di stare moşiilor megieşeşti şi mai ales de moşiia *Chirca* şi di moşiia *Luţănii* unde să află, eu după ştiinţa mea din vreme aceia ştiu şi mărturisesc in frica lui Dumnezău fără nici o vătămare de suflet că din gios di moşiia Merenii să hotărăşti şi să megieşăşti moşiia Chirca păn in apa Băcului, iar pentru moşiia Luţănii ştiu şi am apucat că este peste Băc, di ceia parte di Chirca, undi in sclişte aceia era trăitori *Săpalcagi Mârza* şi deosăbit mau mai intrebat şi pentru mori, ce mori au fost di la Mereni in gios pi Băc. La ştiinţa me in frica lui Dumnezău o arăt că din hotarul Merenilor in gios pi Băc păn la *Tespazar* alti mori nam apucat, de căt numai a lui *Giamanbet Tătaru* ci era făcută de dânsul, şi după cum ştiu cu frica lui Dumnezău mărturisăscu că Luţănii sănt pisti Băc dinspre apus şi mori mai multe de căt a alui Tătar nam apucat cari moară era in capul sălişţii Luţănilor, şi după ştiinţa ce am mărturisăscu şi spre mai bună încredinţare neştiind carte miam pus numile şi degetul.

1805 Sept. 11

X Eu Ioan Frunzălată mazil ot Malcoci mărturisăscu

γεωργιος τξιγαράς μαρτυρῶ

Gavril... am fost faţă.

„şi eu am scris cu zisa numitului de mai sus şi am iscălit.

Ianachi Nuor

43. **1805 Octombre 26.** *Cercetare ce o face spătarul Mihail in ceia ce priveşte stăpânirea in Luţăni, pe Bâcu, (moşia Chirca-Luţăni, plic II, 6).*

Maftei Istrate i Onofrei Cioinac, şi cu alţii ai lor răzăşi di moşii *Luţănii*, de iznoavă dănd jalobă Mării sale lui Vodă, pentru moşiia lor Luţănii ce sar fi impresurănd de către răzăşii moşii

Chirca, miau adus carte domniască la trecuta lună Iuli 18, prin cari mi să scrie că după cercetare ce sau făcut la faţă locului mai înainte sar fi dovrdind că şi Luţănii sânt la locul acela. Dar fiind că pârâţii răzăşi ai *Chircii* răspunsul lor tot acela ar fi cum că acolo nici ca cum Luţănii nar fi ce numai moşiia lor Chirca; şi că acum alta nu le mai rămâne de cât mi să porunceşti miie ca să mai mergu încă odată la faţa locului, unde strângând pe pârâţii răzăşi, şi pe alţi megieşi împrejuraşi, pe cari îi va ceri trebuinţa cu scrtsorile şi dovezile ce *vor fi având*, faţă fiind şi jăluitorii iarăşi cu scrisorile şi dovezile ce vor avea, să fac cercetare foarte cu amăruntul după carte de blăstăm, ce au adus de la preosvinţiia sa părintele Mitropolitul spre discoperire adevărului ca să aflu şi să *dovedescu la ce locu este moşiia Luţănii*, adică *dincoace de Bâc* unde o cer jăluitorii să fie, şi pârâţii răzăşi o fac tot cu un nume de moşiia lor Chirca, sau *din ceia parte de Bâc*, unde zic pârâţii răzăşi că ar fi; şi la locul ce o voi dovedi că este fără îndoială, să dau mărturiie cu arătare pricinii pre largu la mâna jăluitorilor, pe cari sorocindui după vreme lucrului să viie la divan. După poroncă înfăţişând înainte me pe jăluitori împreună cu pârâţii cu toate scrisorile şi dovezile ce au avut amândoai părţile, şi cercetând întâi scrisorile ce miau arătat răzăşii di moşiia Chirca să înţălege curat că iaste pe Bâc în ţânutul Orheiului; cercetând şi scrisorile *Luţănilor* iarăşi asămine adiverezu că sânt pe Bâc în ţânutul Orheiului. Am întrebat şi pe Vasile Nour postelnicul clironomul mortului Vasile Bocan, cu ce cuvânt şi dovadă zice că ar fi Luţănii piste Bâc *în parte Hotărnicenilor*, şi el a scos de miau arătat o copie de pe o mărturie a răposatului paharnic Păun din *leat 1765* Noembre 26 di cercrtare ce au făcut pentru moşiia *Todireştii* şi la ace cercetare mărturisăşte un Tănasă Hăncul pentru moşie Todireştii că tot Todireştii sau chemat din vechi, şi că pe din gios să hotărăşte cu Luţănii. Al doile au mai arătat o mărturire din anul acesta 1805 Sapt. 12 de la un Ioniţă Frunzălată mazil, prin care mărturisăşte cu sufletul lui că din gios de moşiia *Merenii* să hotărăşte şi să megieşeşte moşiia *Chirca* până în apa Băcului; iar pentru moşiia *Luţănii* ştie că iaste peste Bâc de ceia parte de Chirca, unde să văd acum Todireştii. Am întrebat şi pe jăluitori ce au să răspundă înpotriva acestor doai mărturii şi ei au răspunsu întâi că pe acel Frunzălată mazil nu lau apucat trăind pe acele locuri, ca să poată ave vreo ştiinţă, iar înpotriva

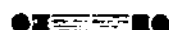
mărturii lui Tănasă Hâncul ce dă pentru moşiia Todireştii, la cercetare răposatului Păun paharnic, şi pomineşti şi de Luţăni că ar fi din gios de Todireşti, au scos di au arătat o copie de pe o carte de giudecată a divanului din leat 1765 Noembre 12, tot dintrun an şi o lună cu mărturie paharnicului Păun, încă cu 14 zile mai veche, încredinţată de dmlui vel logofăt Constandin Balş în curgătoriul an Septembre 28; prin care să cuprinde aşa că din poronca domnului Grigorie Alexandru Vvoda sau giudecat de faţă sfinţia sa preut dichiu de Golăia şi cu Macovei din Luţăni i cu Andrei Dănuţ şi Miron Dănuţ niamul Căzacului din Cobuşca de la ţănut Orheiului, jăluind dichiul că având mănăstire o moşie Burnăreşti la ţănut Orheiului şau vândut aceşti oameni de mai sus arătaţi dejma de pe părţile lor de moşie în 96 lei, şi acel cumpărător nau dejmuit numai părţile acestor oameni, ce au luat dejma şi de pe moşia mânăstirii şi la această întăi au răspuns numiţii oameni ca numai după părţile lor sar fi strânsu ace dejmă iar nu şi de pe moşiia mănăstirii; dar făcând cercetare mai pe urmă între dânşii au arătat Macovei că moşie lui Luţănii este mai din sus şi mai din gios de moşie lui este moşie Burnăreştii a mănăstirii, şi mai din gios de moşie mănăstirii este moşie Cobuşca a niamului Cazacul, şi cum că ace dijmă sau strânsu de la olaltă din moşiia lui Macovei în gios până în moşia niamului Cazacul, şi din mărturia lui Macovei sau dovedit ca moşia mănăstirii este în mijlocul moşiilor lor, şi sau luat ace dejmă din trustele moşiile; la care auzind şi niamul Cazacului mărturisire lui Macovei de faţă înainte divanului nau avut ce să mai răspundă şi aşa liau împărţit şi dejma pe trei moşii, după cum pre largu arată aceeaşi carte de giudecată. Apoi dintraceastă carte de giudecată viderat să înţălege că moşiia Luţănii este alăture cu moşiia Burnăreştii a mănăstirii Bărboiului pe din sus, iar pe din gios de Burnăreşti Cobuşca, după cum şi până azi sau stăpânit în curgere de 40 ani, de la ace carte de giudecată. Au adaos jaluitorii a spuni şi aciasta că acel moş a lor Macovei ce stăpânia moşiia Luţănii fiind om isteţ au găsit prilej întro vreme de nu lau oprit să mintă, şi au trecut cu stăpânire moşii lui Luţănii şi peste Băc în ceia parte. Şi că di pe ace stăpânire a lui cu apucătură în ceia parte au mărturisit acel Tănasă Hâncul în vreme lui Păun că sânt Luţănii din gios de Todireşti; care spunere a lor să cunoaşte a fi adevărată, pentrucă acel Macovei la moarte lui lasă o scri-

soare prin care încungiura moşiia lui Luţănii cu sămne împrejur pe Băc în ţinutul Orheiului şi apoi trece şi în ceia parte peste Băc şi arată o bucată de ioc că ar fi tot moşiia lui; care scrisori a lui Macovei este trecută şi prin carte de giudecată a divanului din *let 1802 Mart 5*, la înfăţioşare ce au avut jăluitorii aceştia cu cleronomii lui Vasăle Bocan, şi să arată că nu sau pus nici un temeiu pe dânsu. Au mai arătat şi o mărturie din anul *1805 Ghenar 16* de la o samă de oameni din satul Dubasarii vechi; adiverind la mâna lui Vasăli nepot de fată lui Macovei bătrânul, precum că Vasăle *căzând în robie de la ceilalţi mosca'i* pără acum nu lau văzut, iar acum scăpând din robiia il ştiu că are parte di moşiia aice la faţa Băcului, anume *Luţănii*, care parte găsinduo vândută de un fecior de suflet a lui Macovei ii dau mărturie ca prin giudecată să o poată scoate, care unul dintracei marturi anume Ioniţă Colibă au fost răzăş di Chirca, şi şau vândut partea lui mortului Vasăle Bocan şi de ar fi ştiut că Luţanii sânt la alt loc nar fi dat mărturiia că sânt la faţa Băcului. Cu aceste dovezi incredinţază jăluitorii că moşiia lor Luţănii este pe Băc în ţinutul Orheiului între Chirca şi între Burnăreşti. Iar mai vederat de toate aceste dovezi să cunoaşte că moşiia Luţăni este pe Băc în ţănutul Orheiului între Chirca şi între Burnăreşti din însuş urmările mortului Vasăli Bocan, că el fiind răzeş de Mereni au început a cumpăra părţi din moşiia Luţănii, de la unii din niamurile jăluitorilor, şi îndată ce au cumpărat părţi au pus şi stăpânire pe toţi Luţănii, şi au stăpânit până la anul 1786, ce au dat jalobă la domnie sa Alexandru Ioan Mavrocordat Vvd. Ştefan Albul i Ioniţă Sămion şiloniţă, Tănăsachi sin asupra unui Ermurachi vornicelu şi Vasăli Bobeică că având ei moşiia Luţănii ar fi stăpânito împreună cu aceia, şi fiind toate scrisorile in mâna acelora inpreună cu parte lor ar fi vândut şi părţile jăluitorilor, unui Sămion Bocan tatăl lui Vasăli Bocan, şi prin carte domnească să porunceşte dmsale logofătălui Iancul Razul fiind atunce sărdari ca să cerceteze şi prin giudecată să hotărască; apoi dacă Sămion Bocan şi Vasăli Bocan fiind răzăşii vechi di Mereni de ar fi ştiut că nu sânt Luţănii acolo, nar fi cumpărat nici ar fi putut pune stăpânire; şi după toate cercetări ce am făcut să cunoaşte că jăluitorii aceştiia au dreptate aş stăpâni moşia lor Luţănii unde o cer şi unde au stăpânito şi niamul lor până acum. Cari şi păraţii cunoscând adevărul au făcut deosăbită arătare că aceste moşii sar fi impresurându una pe alta

şi că ce mai multă impresurare să pricinueşte dispre moşiia Cobuşca şi sau dat aciastă mărturiia la mâna lui Maftei Istrati i Ioniţă Cioinac cu alţi ai lor răzeşi di moşiia Luţănii.

1805 Octombre 26

spatar

44. 1806 Mart 17 Iaşi. *Jaloba răzeşi'or de Chirca că li s'au vândut din părţile lor din Chirca, şi cer îndreptare. Domnul rânduește pe D. Sturza vornic să aleagă hotarile (Moşia Chirca p. I, No. 18).*

Pre înălţate Doamne,

Jăluim mării tali, că moşiie Chirca de la ţinutul Orheiului au fost driaptă a noastră di baştină strămoşască ciau umblat pi doi bătrâni anume: *bătrânul Toader Găvănel şi Ilie Albul;* şi fiind moşiia nehotărâtă sau sculat doi răzăşi din batrânul Găvănel, Dumitru şi Ioniţă şi un răzăş din bătrânul Albul anume Stafie Măriian şi vânzânduse cu părţile lor la un Vasăli Boçan au stăpânit acel Vasăle Bocan părţile noastre cât au trăit neavând in părţile noastre nici o supărare dispre dânsul, acmu după ce au murit Vasăle Bocan au rămas un ginere al său stăpânitoriu Vasăli Nouru i Iancu Vârgoliciu, care aceştiia încă au vândut părţile cumpărate la *mărita sa domniţa Zmaranda a dmisale hatman Mavrocordat* şi nau vândut numai părţile ce au fost cumpărate şi vândute de răzăşi, ce au vândut toată moşiia impreună cu părţile noastre, care noi am rămas înstrăinaţi de moşie baştină strămoşască. Ne rugăm mării tale să ni să facă luminată carte gspod. cătră dmlor sărdarii de Orheiu, ca să rânduiască doi mazili la faţa locului să facă cercetare după spiţa niamului câtă parte au avut acei răzăşi vânzători şi câtă moşie rămâne dreptă a noastră nevândută de noi şi de cătră cine sântem vânduţi, fiind că noi la zapisul vânzării mării sale domniţei nu sântem iscăliţi, nici de aciastă vânzare nimică nam ştiut şi după dreptate fiind fieştecare de faţă cu toate dovezile făcândusă cea cu amăruntul cercetare de nu ia mai rămâne pricini, părţile ce să vor dovedi drepte a noastre nevânduti să să stâlpească şi cu pietre hotară ca să rămânem odihniţi, iar iscând pricină cu mărturii de cercetare şi cu hartă închipuitoare de stare locului să fim sorociţi ca să ni giudecăm la luminat divan să nu

rămânem instrăinaţi de moşie strămoşasea şi mare pomană ar fi mării tale

„să roagă mării tali să li să facă carte gspd. către sărdarii de Orheiu, ca să li cerceteze niște părți din moşie Chirca ce li au de baştină".

robii mării tale; Manole Şişcan Iacobu Găvănel, i Acsiniia i prot. Isac Şişcan şi Neculai Şişcan, şi cu alţi răzăş Nistor Panaite de la ţânut Orheiului.

in dos:

„vel logofăt al ţării de sus să să scrie carti.

2 logofăt 1806 Mart 17

Noi Alexadru Costandin Muruz Vvod, cu mila lui Dumnezău domn ţării Moldaviei. Cinstit credincios boeriul domnii meli dmta Dumitrie Sturza biv vel vornic sănătate.

Dintraciastă jalobă ce au dat către domniia mea numiţii jăluitori pre largu vei inţălege arătarea şi cerirea ce fac; deci fiind că dmta tot eşti rănduit la acel ţănut spre cercetare şi altor pricini scriem dmtale ca după ce vei da sfârşit acelora, să intri in cercetarea acestei pricini cu amăruntul; şi după scrisori dovezi ce să vor arăta şi de către o parte şi alta, in ce chip vei cunoaşte că urmează dreptate, să pui la cale a să odihni jăluitorii, iar dacă va fi pricina intralt chip şi acolo nu să vor mulţămi vreo parte, să dai mărturie, cu arătare pre largul la partea ce să va căde, cu care prin ză de soroc ce le vei pune după vreme lucrului viind la divan li să va da hotărâre.

1806 April 10

l. p. domneşti in tuş roş vel logofăt

АА. КСТ. МЗ. ВВ. 1793, cap de bou, pasere

„sau trecut"

45. 1806 Mart 25. *Zapis de vânzare prin care răzăşii de Luţâni vând vechilului Zoei Moruzi moşia Luţenii, (Moşia Chirca-Luţenii plic III, 7).*

Adecă noi toţi răzăşii de moşie *Luţănii* de la ţănut Orheiului, carii mai gios niam pus numele şi degetele cei ce nam ştiut carte, iar cei ce am ştiut carte niam iscălit, adeverim prin zapisul acesta, că prin bună învoială noastră de nimene silîţi, am vândut

aciastă moşie, dmsale caminar Ioan Matheiu, vechilu moşiilor Mării sale *doamnei Zoi Moruz* in preţ tot după tocmala ce sau fost vândut de către postelnicul Vasile Noor (nwwp), carele o trage cu nume că ar fi moşiia sa *Chirca*, căruia boeriu când ne va face banii teslim după ace tocmală să avem a da şi toate scrisorile câte avem de această moşii; însă şi noi sântem îndatoriţi a o dezbate de subt orice înpresurari, şi a o da dmisali curată şi fără nici o pricină, pentru care în urmă săş poată face pe aciastă moşie şi întărituri gspod. spre a nu să strămuta vânzare aciastă, nu numai de către vreunii din răzăşii noştri, dar nice despre alte moşii megieşte cu aciasta, măcar că din parte tuturor răzăşilor sântem noi vechili rânduiţi aceştiia ce sântem puşi numele şi degitile, carii avem încredinţare că ceia ce vom face noi să fie primiţi şi de către toţi ceilalţi răzăşi a aceştii moşii, şi pentru adevărata credinţă sau mai iscălit şi alţi marturi.

1806 Mart 25

X Eu Mafteu Istrati am vândut cu bună voia me

X Eu Onofreiu Cioinag tij.

X Eu Simion Bobeică tij dinpreună cu voia tuturor răzăşilor.

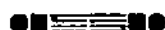
Ioan Bosie polcovnic mam întâmplat faţă şi sânt martur.

Gavril Bejan postelnicel martur

„acest zapis lam scris eu cu zisa şi priimire răzăşilor de sus iscăliţi.

Iordachi Bosie sulger.

„ἐν ετι τῆς μωσια λντξενι καὶ Κιρκαι

46. **1806 Martie 29 Iaşi.** *A. C. Moruz Vvd., carte pentru chemarea megieşilor la hotărâtul moşiei Chirca. (Chirca I, 22).*

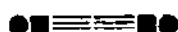
Iw Alexandru Costandin Moruz Vvoda cu mila lui Dumnezău domnu ţării Moldavvii. Fiind că prin osăbită carte domnii mele, sau rânduit hotarnici ca să hotărască moşiia *Chirca* de la ţânut Orheiului, la cari hotărâtură trebuinţa cerşând de a fi de faţă şi megieşii împregiuraşi cu scrisorile moşiilor lor, ce se megieşescu cu numita moşii *Chirca* pentru aceia dar iată prin aciastă a noastră domniască carti poroncim tuturor acelor megieşi ca în ciasul ce le vor face de ştire orânduiţii hotarnici, că au să margă la starea locului să înciapă hotărâtura, numai de cât îndată să s scoali şi ei fiştecari cu toate scrisorile şi dovezi ce vor ave,

să miargă acolo, ca să fie de față la hotărât, căci cari nu vor fi următori a merge, apoi hotarnicii după poronca domnii meli le vor da sfârșit hotărâtului, și pe urmă oricare va arăta că i sau făcut vreo strâmbătati de impresurari, aici o ascultare nu i să va da.

1806 Mart 29

l. p domnești in tuș roș; лл. кст мз кк. vel logofăt

1793 cap de bou—pasere.

47. **1806 Mart 29 Iași.** *Cartea lui A. C. Moruz Vvdă de cercetarea hotarălor moșiei Chirca și măsorișlea în stânjeni (moșia Chirca I, 23).*

Iw Alexandru Costandin Moruz Vvod cu mila lui Dumnezău domn țării Moldawiei. Credincioși boerii domnii mele dmv, Simiion biv vel jicnicer, i Iordachi Haitul biv vel jăcnicer sănătate.

Intre postelnicelul Vasâli Nour stăpânitoriul moșii *Chirca* de la țânutul Orheiului și între Maftei Istrati i Onofrei Cioinac și cu alți ai lor, fiind pricină, zicând Maftei Istrati i Onofrei Cioinac și cu ceilalți ai lor că pe lângă moșiia *Chirca* numitul Nour ar fi stăpânind și o bucată de loc a lor a numiților tot cu nume de Chirca, cari la infățoșare ce au avut înainte dmilorsale veliților boeri amândoai părțile la cercetare ce sau făcut numitul Nour cu totul sau aparat zicând că iaste năpăstuit, căci în stăpânire sa afară de trupul moșii Chirca, altă bucată de loc cu acel nume, după cum zic ei, nar fi cum nici cu alt numi, de cât numai driaptă moșiia sa, și încă el ar fi pătimind impresurare despre megieșii împregiurași, cum dovedesc scrisorile vechi ce au; care la aciasta din scrisorile vechi ciau ar tat să dovedește că din gios unde cer ei, ace bucată de loc cu acel nume, scrisorile lui Nour pomenescu și de doai iazuri, unde au *fost mori lătărăşli*, care acele iazuri scrisorile ce ari să cuvin a le stăpâni Nour, din cari să cunoaște că ei fără de dreptate să acolisăsc de Nour; și la aciasta cerșind trebuința spre a s dovedi adevărul, domniia me vă rânduim și vă poruncim mergând la stare locului după deosăbită carte domnii mele ce am dat să strângeți de față și pe toți megieșii împregiurași, fieștecare cu toati scrisorile și dovezile ce vor ave, și văzând și scrisorile lui Nour, apoi să intrați în cercetare foarte cu amăruntul în frica lui Dumnezău, ca să aflați și să dovediți despre margine

acc de gios, la ce loc sânt acele iazuri, unde au fost morile acele tătărăşti, căci până acolo nu rămâni nici o îndoială că nu iaste moşiia Chirca, şi dovedind iazurile acelea, apoi să faceţi cercetare şi celorlalte margini a Chircii despre fieştecare parte după cum vor fi umblat hotărăle din vechiu, şi după ce veţi dovedi tot trupul Chircii măsurându-l în stânjăni în lungu şi în curmezişu pe câti locuri va cere trebuinţa, de nu va naşte nici o pricină despre nime stâlpiţi şi cu pietre hotară, dând şi mărturiia la mâna lui Nour pe obiceiu, iar născând pricină de nemulţămire despre vreo parte la locul de pricină cu pietre hotară să nu stâlpiţi, ce dinpreună cu harta ce veţi face cu bună închipuire asămine după stare locului prin care să arătaţi şi locul de pricină în măsuri de stânjăni, cum şi acele doaă iazuri la ce loc vin şi câtă depărtare au unul de altul, să daţi şi mărturiia cu arătare pricinii pre largu la mâna lui Nour, îndatorând şi pe ceialalţi cine vor fi ca să viie dinpreună să stea la giudecată, şi deosăbit să faceţi cercetare şi pentru acei *Luţăni* cei cer ei unde să află, cum şi pe Chirca o sălişte iaste sau doaă, şi după cum veţi dovedi şi aceste doaă pricini iarăşi să arătaţi la mărturie.

1806 Mart 29

I. p. domneşti ; АА КСТ. МЗ. КК. 1793, cap de bou—pasere — vel logpfet

Obs. Este şi o copie din 1828 Mai 7 „de la divanul Cneziei Moldaviei giudecătorescu. Copia aciastă posleduindusă şi fiind scoasă întocma di pi carti gspd. sau încredinţat. 1828 Mai 7

Costache Canta logofăt
Vasăle Miclescu vornic
Iancu Jurj vornic
Dumitrie Beldiman vel vornic
Nastasache Manu vel spatar

„de mine sau posleduit
Toader Moţoc paharnic

48. **1806 Iunie 15.** *Isvod de măsurile în stânjăni a moşiei Chirca. (Chirca I, 25).*

„Izvod de măsuri Chirca cu funie de 20 stânjăni şi stânjănu de 8 palme gspod. 1806 Iune 15.

Stânjeni	*Margine densus despre moşiia* **Mirenii**
553	din piatra ce esti în malul Bâcului di la vale de drumul cel mare ce merge pe Bâç la Bender la dial până la *movila Armaşului* ce este în zare dialului unde esti piatră hotar.
262	din movilă drept la vali până în pârăul satului Mereni.
556	din părău la dial pin gura văii Perciunul până la o piatră ce esti în coasta dialului.
1607	din piatra din coasta dialului pe costişa pân la altă piatră ce este în dreptul fundului văii Chirca.
619	din piatra aciasta în dreptul fundului văii Chirca la dial pe lângă o beşică de movilă, ce este în zare dialului şi peste zare dialului pân la doî petre ce sânt în parti despre Cimişâni.
3604	stânjeni
	Fundul Chircii despre miazănoapti
947	din cele doai pietre de sus pomenite pân la movila Găunoasă in care sânt patru pietre
949	din movila Găunoasa pân la un stâlp ce este lângă drum ce vine de la Budeşti şi merge în gios pe Roşiia întru care stâlpu să propescu Bornăreştii şi Cobuşca.
1896	stânjâni.
	Margine pe din gios despre **Bornăreşti**
295	din stâlpu până la o piatră ce esti de la vale de drumu ce vine de la Budeşti şi merge în gios pe Roşiia din sus de un Hârtop.
1059	din piatra aciasta la vale peste Hârtop, şi peste vale Roşii, şi la dial coasta Roşii despre apus şi peste doi hărtopele până la o piatră ce este întrun cap de piscu în coasta Roşii.
349	din piatra aciasta peste un hârtop ce să scurge în Roşiia şi la dial până la o piatră ce este în zarea dialului între Hârtop şi între fundul văii *Isănii*.
991	din piatra aciasta la vale şi piste matca văii *Isănii* în gios coasta văii Isănii, până la o piatră ce esti în buza dialului din sus de gura văii Isănii şi dela dial di şliahul Benderului.
320	din piatra aciasta la vali pesti şliahul Benderului şi pesti

Stânjeni	
	o movilă ce esti dila vale de şliah in vadul Băcului în dreptul satului Luţânii ce *este pe Hotărniceni.*
3014	
	Capătul despre Bâc nu după cotitura Bâcului, ci în linie
1461	din movila ce este la vale de şliahu Benderului în dreptul cotului Luţânii in sus, până in matca părăului satului Mereni de la vale de pod.
970	din matca părăului, până la piatra din malul Băcului despre Mereni, dintru care am inceputo măsura
2431	
	Tot capul Chircii însă după cotitura Bâcului
501	din piatra ce este in malul Băcului, până la cotitura Băcului ce să apropie de şliahul Benderului.
260	din cotitura până in dreptul movilei la impreunare gârlelor.
1040	din dreptul movilei până în iazul lui Bocan.
342	din iazul lui Bocan până la alt iaz vechiu ce este mai din gios.
250	din iazul acesta până la alt iaz vechiu.
375	din iazul acesta până in hotarul Bornăreştilor in dreptul movilei.
2768	stânjâni
	Carmesîşul prin mijloc
376	din piatra ce este in coasta dialului dila dial de părău Mereştilor despre miazănoapte până in matca văii Chirca.
780	din matca văii Chirca până in matca văii Suliman.
955	din matca văii Suliman până in piatra ce este in zare dialului intre Hârtop şi intre fundul văii Izănii.
2111	
	Adunare sumelor
3604 —	
1896 —	
3014 —	
2431 —	
2768 —	

2111 .—
15824 adică cincisprezece mii opt sute doaă zăci și patru stânjăni.
480 din movila până în dreptul morii lui Saban.

Simeon Jicnicer, Iordachi Haitul jicnicer

Este și o copie pasläduită de Toader Moțoc paharnic; scrisă în 1828 Maiu 7 dzi la divanul 'Cneziei Moldaviei giudecătoresc C. Canta log, Vasile Miclescu vornic, Ioan Neculce vel vornic, Iancu Giurge vornic Nastasachi Donici spt. Dim. Beldiman velvornic

49. **1806 Iunie 15.** *Cercetarea moșiei Chircı și Lațănii și pricina cu 2 iazuri și mori tătărești.* (*moșia Chirca-Lațăni, plic I, 24*).

După luminată porunca preînălțatului domnului nostru Alexandru Costandin Moruz Vvda, ce niau adus dmlui postelnicelul Vasăle Nour stăpănitorul moșiei Chirca de la ținutul Orheiului, poruncitoare ca să mergem la stare locului și strângând pe toți megieșii împregiurași fieștecarele cu toate scrisorile ce vor ave și văzând și scrisorile lui Noor să intrăm în cercetare foarte cu amăruntul și în frica lui Dumnezeu ca să aflăm și să dovedim despre margine ace din gios la ce loc sânt acele iazuri unde au fost morile acele tătărăști, căci pănă acolo nu rămâne nici o îndoială că nu este moșiia *Chirca*, și dovedind iazurile acele apoi să facem cercetare și celorlale margine a *Chircii* despre fieștecare parte.

După luminata poruncă mergând la stare locului, unde fiind față atât postelnicelul Noor cât și Maftei Istrati cu ai săi, am cerut să ne aducă oameni marturi carele să știe unde au fost morile tătărăști, și despre amândoi părțile am luat răspunsu că din Moldovenii ce au fostu trăitori în parti locului aceluia nu pot găsi oameni care să ție minte unde au fost acele mori tătărăști, zicând Noor că un Ion Frunzălată ce au murit în anul acesta, iar fi spus că are știință unde au fost morile tătărăști, dar fiind că i sau întâmplat moarte pe altul din Moldoveni nu poate găsi; cei din parte tătărască să pot găsi din cei ce au trăit pe locurile acelea și așa postelnicelul Noor au adus pe un turcu, ce esti *Zaim* la satul Bulboaca anume Deli Hasan, om de 87 ani după cum însuși au arătat și vrâsta il vădește, iar Maftei Istrati cu ai săi, au adus pe un tătar din Tespuzar anume Mutla om de 65 sau 66 ani,

iarăşi după cum însuşi au arătat şi vârsta îl vădeşte, care Tatar au mărturisit că în margine Băcului *despre Hotărniceni* mai din gios de iazul Lişcanului cu 270 stânjăni măsurândusă pe mal după cotitura Băcului, iar linie driaptă pe şăs 160 stânjăni, au fost o moară tătărască în capul unei gârle ce au fost scoasă din matca Băcului în şăs, şi mai pe urmă sau mutat tot ace moară mai în gios la gura Bârlii, şi cum că acc moară sar fi stricat din porunca sultanului, după care mărturiia lui am căutat foarte cu amăruntul faţă fiind atât postelnicul Noor, cât şi Maftei Istrate cu ai săi ca să găsăm vron semn de moară adecă cât de puţină ezătură sau vreun par măcar, şi nici un sămn nu să găseşte nici la capul gârlei unde au arătat cau fostu moară mai înainti nici la gura gârlei unde zice că sau mutat mai la urmă; au mai adaos a zice Tatarul că după ce sau stricat ace moară cu porunca Sultanului sau făcut altă moară peste 15 sau 20 ani mai în gios în parte Orheiului în dreptul unei movile ce este în şăsul Băcului, dar nau 'umblat şi peste puţină vreme sa răsipit; am căutat şi la acel loc şi sămnu de ezătură nici de cum nu să cunoaşte, faţă fiind şi *saimul* de la Bolboacă care mai sus sau pomenit; lam întrebat de au apucat mori tătărăşti la locurile ce arată Tătarul, şi el au mărturisit că nici la un loc de acele mori nau apucat, fără numai unde este acum moara lui Bocan au fost moară tătărască, şi iarăşi unde este acuma moara lui Sabăn au fost moară tătărască; adăogând şi aceasta că la capul ezăturei morii tătărăşti unde esti acum moara lui Sabăn *despre Hotărniceni unde pe atunci locuia tătari în cele doi ciasuri,* au fost şi o salcie foarte groasă; şi acum mergând noi şi căutând sau găsit odraslă de salcie; am întrebat pe tătar de au apucat şi el acolo mori tătărăşti sau nu (şi el au mărturisit cau apucat) fără numai zice că acele mori nu sau stricat cu porunca Sultanului; am întrebat iarăşi pe Tatar de ştie pe acel *saim* trăitoriu de de mult pe locurile acele, şi el însuşi au mărturisit că mai bătrân între dânşii decât acest *saim* altul nu este, şi cum că cu părinţii lui au trăit pe la locurile acele şi poate s aibă ştiinţă, cum şi un Grigorie Nuţul ot Mereni unul din protivnicii lui Noor au arătat că unde este acum moara lui Bocan au apucat moară tătărască însă nu ţine minte de când au fost morile tătărăşti cele cu pricină căci nici vrâsta lui nu este de a ţine minte de atunce, ce mai în urmă; mai sânt încă doi iazuri vechi între moara lui Bocan şi între moara lui Sabăn, iar mori pe acele iazuri nimeni nau apucat, cum nici marturii de sus pomeniţi, fără numai

un morar ce este acum la moara lui Bocan au arătat el că cum scade apa Băcului sar fi văzând şarampoi la iazul ce este mai sus de moara lui Sabân, iar acum fiind apa mare noi nam putut vedea.

Mai este un iaz din sus de moara lui Bocan, unde să hotărăşte moşiia Chirca cu moşiia Merenii, ce să numeşte iazul Şişcanului, pentru care au mărturisit atât Turcul cât şi Tătarul că acel iaz lau făcut Şişcanul *mai în urmă pe ţelină*. Am întrebat pe Tătar câţi ani sânt de când sau stricat morile acele tătărăşti cu poronca Sultanului şi el au arătat că sânt 55 ani pe când era el copil ca de 10—11 ani, şi intrând noi in cercetare scrisorilor lui Noor ce are pentru pricina acelor mori am găsit o jalobă a lui Moisăi ot Cimişăni prin care face cerere ca pe tătarit ce au făcut mori pe moşia lui Chirca săi rădice şi morile să să răsăpască, şi in dosul acestei jalobe să poruncește dmlorsale sărdarilor de Orheiu, de cătră răposatul întru fericiri măria sa Costandin Neculai Voevod ca să fie volnic jăluitoriul a stăpâni morile acele; care poroncă este din veleat 7250 Noembre 22, şi iarăşi altă jalobă tot a lui Moisăia din Cimişeni, prin care arată că după *giudecată ce au avut cu acei tătari înainte Sultanului nişte săimeni Hăneşti* au aprinsu morile şi tătarii cei cu morile să pun în spatele lor ca să le facă morile; pentru care să roagă să aibă dreptate, şi în dosul jalobei să face poroncă iarăşi de la acelaşi luminat divan cătră sărdarii de Orheiu ca săl apere despre tătari, care poroncă este din vele 7250 Iunie 2, de când sânt păn acum 65 ani şi fiindcă suma anilor scrisorilor lui Noor de când sau stricat morile; nu să potriveşte cu suma anilor de când mărturisăşte Tătarul că sau stricat, căci in vreme de când arată scrisorile ce sau stricat morile sânt 65 ani şi vrâsta Tatarului după a lui arătare este de 65 sau 66 ani din care să înţălege că el a fost atunce copil de un an, iar el arată cau fost de zăci sau unsprăzăce- ani; (al doilea fiindcă Moisei prin jaloba sa arată că morile sau aprinsu de Săimenii Hăneşti, iar Tătarul mărturisăşte că morile sau stricat şi lemnul sau dat pe Băc; al treilea Moisăi prin jaloba sa arată că Tătarii au făcut mori pe moşia lui şi in iazurile lui, iar Tătarul mărturisăşte că au scos gârle din matcă întru care au fost mori; al patrulea fiindcă Tătarul arată că mai întâiu au fostu moara la capul gârlei, de unde stricânduse sau mutat mai la urmă la gura gârlei şi de acolo sau stricat cu poronca Sultanului, pe când după cuprindere

scrisorilor lui Nour sănt 65 de ani, şi după arătare Tatarului să înţălege că de când au fostu morar la capul gârlei sănt mai mulţi de 65 de ani, fiind acolo moara intăiu pe când el încă nu era fă. cut după soma anilor vrâstei lui; cu toate aceste arată că au apucat moară acolo, dintruaceste neprotrivite arătări a Tatarului să poate înţălege că el prin hatăr sau interes mărturiseşte, pentru căci pe toată apa Băcului nu să găseşte moară făcută pe gârlă făr de iaz, şi mai vârtos că gârla aceasta ce arată Tatarul că sau scos din matca Băcului (măcar că nu samănă de a fi matcă pe acolo) cu toate aceste nu merge gârla cu vreo lungime până unde să de iaraşi în matca sa ca să se poată înţălege că numai cu scoaterea apei din matcă în gârlă putea să umble moara fără multe ezături, că de la capul gârlei de unde au eşit din matcă şi până la gura gârlei unde iarăşi au dat în matca sa măsurăndusă pe lângă matcă au eşit 29 stânjăni şi să poate socoti de poate a umbla moara fără ezături numai cu oareşi ce prindere matcei mai ales la capul gârlei unde au arătat că au fost moară întăiu, fiind şăs şi locul drept; şi fiindcă postelnicelul Vasăli Nour cere în hotarul Chircei iazurile acele unde este acum moara lui Bocan şi moara lui Saban după cuprinderea scrisorilor unde sau potrivit mărturiia Zaimului cu a Tatarului; iar Maftei Istrati cu al săi au pus temeiu pe arătare numai a Tatarului cau fost mori tătărăşti în gârlă; iar Zaimul fiind mai bătrân de cât Tatarul cu 22 ani arată că acolo mori nau apucat nici vrun sămnu de iaz nu să găsăşte; sfârşit pricinei de cătră noi nu sau putut da, ci făcând hartă închipuitoare cu măsuri arătătoare de depărtare iazurilor şi de stare locului, măsurând şi moşiia dinprejur după stare ce acum să află în stăpânire lui Nour, căci făcând de ştire vechilului moşii Burnăreştii ce este a mănăstirii Goliei, ca să vie cu scrisori dovezi ce vor fi pentru numita moşie; au dat răspunsu că scrisorile sănt la mănăstire şi va scrie ca să le trimeată şi încă până acum nu liau trimes; cum şi răzăşii de Cobusca fiind duşi la Eş pentru alte pricini de giudecăţi ce au, nu am avut de la cine a cere scrisori, şi pentru aciasta acum sau măsurat pe din gios pe hotarăle Burnăreştilor, ce sau pus de paharnicul Neculescul fiind armaş în vremea aceia rănduit fiind de răposatul hatman Iorgachi Romano, fiind sărdar de Orheiu în vreme măriei sale Alexandru Ioan Calimah Voevod, şi pe din sus cu hotarăle Merenilor şi în cap despre miazănoapte cu hotarul Cimişănilor şi a Cobuşcii, după cum

să arată prin deosebit izvod de măsuri, iar după ce să va da hotărâre de către luminatul divan, cari iazuri să cuvin a fi acele mori tătărăşti; atunce să poate face cu amăruntul cercetare pentru toate hotarăle împregiur. Osăbit ni să poronceşte să facem cercetare pe moşia Chirca o sălişte este sau doi; după poroncă am cercetat şi în tot trupul moşiei Chirca ce acum să stăpâneşte de Noor, altă sălişte nu este făr de cât în dreptul iazului ce este mai din gios de moara lui Bocan, de la dial de şliah, să cunoaşte loc de sălişte, unde sau găsit un stâlpu de piatră cu cruce stând înfipt; şi alte câteva pietre iarăşi de cruce prăvălite; asămine şi pentru Luţăni după poroncă am cercetat, şi altă dovadă prin marturi nu miau arătat nimene făr de cât pe *Hotărniceni* între moara lui Saban şi între moara lui Bocanu, sau făcut un sat nou pe sălişte vechi, care sat acum să numeşte *Luţăni*; şi de cercetare ce am făcut am dat aciastă mărturie la mâna postelnicelului Vasâli Noor.

1806 Iune 15

Simeon Jăcnicer
Iordachi Haitu jăcnicer

50. 1808 Ghenar 28. *Carte de giudecată între Matei Istrate şi Ion Vârgolici pentru alegerea Luţănilor despre moşiile megieşite. (moşia Chirca-Luţăni plic. I, doc. 21.)*

După ce lui Maθei Istrate, Grigore Luţa, Mihalachi Gorgos, Ştefan şi alţii ai lor prin giudecata de la 1802 Mart 5, ce au avut la divan înnainte veliţilor boeri cu Ion Vârgolici căpitan şi Vasâli Nour ginerii săvârşitului Bocan, li sau dat dreptate de aş lua drepte părţile lor din moşia *Luţăni* de la ţinul Orheiului, ce sau dovedit că nu sânt vândute la Vasile Bocan cum pre largu arată cărţile de giudecată ce sau dat atunce şi la o parte şi alta, după care hotărârea a giudecăţii numitul Maθei Istrate cu ai lui tot atunci luând şi carte domnească către sărdarii de Orheiu ca să li se aleagă părţile lor din numita; sărdăriia au rânduit pe mazilul Neculai Dumbravă, carele prin mărturiia ce au dat arată în ce chip au măsurat toată numita moşie atât lungu cât şi în curmeziş: şi câţi stânjăni sau dovedit vânduţi la Vasile Bocan şi câţi au rămas nevânduţi, cum pre largu arată mărturiia lui ce este tot dintracel an April 25, adiverită şi de sardarii din Orheiu; pe urmă numiţii gineri a lui Bocan arătânduse pricinuitori că nar fi la

locul acela moşiia *Luţănii*, ci ai ar fi numai moşiia *Chirca*, care este cumparată iarăşi de socrul lor, *şi că moşiia Luţănii ar fi dincoace de apa Băcului cuprinsă în hotarul Hotărnicenilor* alunecânduse ei după nişte jalobe vechi a unui Moisăiu din Cimişăni; cum că nişte Tatari ar fi făcut nişte mori în apa Băcului pe moşiia Chirca cari mori sar fi răsipit şi sar fi arsu din poronca Hanului şi din poronca domniei, şi că vaduri de mori pe trupul cât vor Maθei Istrate cu ai săi că ar fi Chirca nu sânt, ce numai pe trupul acel cel cer cu nume de Luţăni; mai alunecânduse şi după mărturiia unui Tănasă Hâncul unul dinte martorii ce la *1765 Noemb. 6* au mărturisit innainte paharnicului Păun ce era sărdar la Orhei pentru moşia *Todireştii a mănăstirii Căpriana*, că pe din gios sar fi hotărând cu moşiia Luţănii. După a lor păreri au început a se face cercetări la faţa locului ca să se dovedească de este moşiia Luţăni dincolo de apa Băcului sau dincoace; şi intru o mărturie din *1805 Oct. 26* iscălită de dmlui spatar Manolachi Donici ce este la mâna lui Maθei Istrate cu ai săi, dovedeşte că dintro carte din *1765 Noembre 12* iscălită de veliţii boeri de giudecata ce au fost intre vechilul mănăstirii Goliei şi intre răzăşii de moşie *Căbuşca* şi de moşiia *Luţănii* adeveritoare că alăturea pe din sus de moşiia *Burnăreştii* este moşiia *Luţănii* şi pe din gios este moşiia *Cobuşca*; cum şi după răzăşia lui Bocan ce avea in moşiia *Merenii* care este pe din sus alăturea cu Chirca, că cumpărând intâiu Chirca, apoi au inceput a cumpăra şi din Luţăni, unde acolo au şi stăpânit, nu iau rămas indoială că nu este acolo moşiia Luţănii, cum pe largu arată la mărturiie; şi sau văzut şi la mâna lui Vasăli Nour altă mărturie din *1806 Iune 11*, iscălită de jăcnicerul Sămion şi de jăcnicerul Iordache Haitul, de cercetare ce au făcut ca să dovedească unde au fost acele *moşii tătărăşti* pentru care au jăluit acel Moisăiu din Cimişăni şi arată numiţii cercetători că alţi marturi din Moldoveni nau putut găsi nici o parte nici alta, fără numai Vasăli Nour au adus martur pe un Zaim turcu şi Maθei Istrate cu ai săi au adus pe un tătar şi unul au mărturisit impotriva altuia. Cum şi pentru satul *Luţănii ce este dincoace de Băc pe hotarul Hotărnicenilor sau adeverit că este sat nou descălecat pe sălişte veche numindusă Luţănii*; dar cum sau numit acea sălişte din vechi nime nau putut să ştie cum pre largu arată la mărturie. Deci acum de iznoavă infăţişândusă la divan inainte noastră Vasăli Nour cu Maθei Istrate, după ce sau văzut de cătră noi scrisorile de sus arătate cât şi care să cuprind in mărturia dmisale spătar Manolache Do-

nici, asămine şi hărţile de stare locului ce sânt şi la o parte şi alta, sau întrebat pe Vasâli Nour ce are mai mult să răspundă, şi răspunsul său tot acela au fost ca la giudecata de la 1802 ce au avut cu Maθei Istrate şi cu ai lor scrisorile moşiei Chircii nu sau văzut şi că după scrisori moşiia Chirca ar trebui să aibă vaduri de mori în apa Băcului, unde şi Tatarii făcuse mori; şi că alte vaduri de mori la locul acela nu sânt fără numai acolo unde Maθei Istrate cu ai săi cere să fie Luţăni, şi că Luţănii ar fi dincoace de Băc, după mărturia paharnicului Păun ce este la mănăstirea Căpriiana pentru moşiia Todereştii. După care răspunsu al său cercetându să de către noi toate scrisorile moşiei Chirca câte leau arătat sau văzut câteva cărţi domneşti date tot după jalobe, şi jalobele iarăşi nepotrivite între ele, nearătând numile moşiei, între altele arătând că este în ţinutul Orheiului şi între altele arătând că este în dreptul Merenilor ce se hotărăşte cu ţinutul Orheiului; apoi şi jalobele acelui Moisăi din Cimişăni prin cari arată că Tatarii făcuse mori în iazurile lui, fiind rânduite la sărdarii din Orheiu nici o mărturie de la sărdari nu să vede, precum şi un Sămion unul dintracei trii marturi ce au mărturisit înainte paharnicului Păun pentru moşiia Todireştii, fiind fecior acelui Moisăi din Cimişăni arată că tatul său avea moară în Băc şi un mal era de moşiia Chirca şi alt mal de moşiia Todireştii, adică el mărturiseşte înpotriva jalbelor tătânisău, prin care arată că Tătarii au făcut mori în iazurile lui; şi aşa ca pe nişte scrisori nepotrivite şi făcute după jalobe nu sau putut pune nici un temeiu; că tot temeiul pune giudecata asupra cărţii acea de giudecată ce au fostu între vechilul mănăstirii Goliei şi între răzăşii de moşiia Căbuşca şi de moşiia Luţănii, prin care arată că moşiia Luţăni este pe din sus alăture cu moşiia Burnăreşti, şi să mai pune temeiu pe cumpărăturile lui Bocan că el fiind răzăş din moşiia Mereni, ce este pe din sus alăture cu Chirca şi cumpărând întăi Chirca cu scrisorile aceste, pe urmă au cumpărat şi din moşiia Luţănii şi au stăpânito tot la locul acesta şi nu poate el să ştie mai bine decât socrul său, măcar că au vrut să de pricină cum că socrul său cu nume de Luţănii au stăpânit şi moşiia Burnăreştii şi pe urmă ar fi luato mănăstirea Goliia, şi câtă moşie au rămas acum afară din Burnăreşti ar fi numai Chirca şi că Maθei Istrate cu ai săi de vre să caute moşiia Luţănii dincolo de Băc să o caute în moşiia Burnăreştii. Dar aceste zizuri a lui sau cunoscut răsuflate, căci iarăşi în scrisorile

Chircii ce au arătat el sau văzut o mărturie din *7239 Iune 20* de la un Ursul Hărcăială nepot lui Decusară ce au dato unui Pavăl prin care arată că moşia lui dinspre Cimişăni umbla din *movila Găunoasă* în sus prin alte sămne ce le arată anume, asupra cărui Pavăl urmiază cele mai multe cărţi domneşti ce sau văzut la măna lui Nour. Apoi şi hotarnica lui Neculai Dumbravă arată că dinspre Burnăreşti au găsit pietre hotare şi despre Chirca au urmat până intrace movilă găunoasă. Drept aceia de la giudecată sau hotărăt ca după dovezile arătate moşiia Luţănii să fie fără strămutare în locul acela între Burnăreşti şi Chirca, şi moşia Chirca la capătul despre Cimişăni după mărturiia aratată nu poate a să scoboră mai gios de movila găunoasă, iar la apa Băcului fiind că să mai lăţeşte locul de nu va fi urmat Neculai Dumbravă ca după analogia capetelor dispre răsărit să de şi capetele de la apa Băcului; această îndreptare să poate face şi de acum; şi alegănduse trupul Luţănilor să să aliagă şi părţil: lui Bocan să să lipască cătră Chirca, şi părţile celor nevănduţi să rămăe slobode la stăpănirea celor ce le au; intracest chip hotărănduse sau dat de la divan lui Mateei Istrate cu ai săi şi aciastă carte de giudecată.

1800 Ghenar 28

Balş logofăt   Vasăle Roset vel vornic
Iordachi Cantacuzino logofăt.

sau trecut la condică

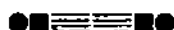
51. **1808 Februar 3 Iaşi.** *Cartea divanului pentru cercetarea pricinei pentru locul moşiei Luţănilor (moşia Chirca-Luţeni plic II, 8).*

De la divan, cătră dmlui jăcniceriu Sămion. Giudecata ce au fost între Mateei Istrate cu ai săi şi între Vasăli Nour ginerele săvărşitului Vasăle Bocan pentru moşiia *Luţănii* de la ţinutul Orheiului, pe largu vei inţălege din cartea de giudecată a divanului ce sau dat la măna lui Mateei Istrate cu ai săi, cum că moşia Luţăni după dovezile ce sau văzut trebue să fie dincolo de apa Băcului între moşiia *Burnăreştii* a mănăstirii Golia, şi între moşiia *Chirca*, şi că moşiia Chirca la capătul dispre răsărit nu poate a să lăţi mai în gios din movila găunoasă. Deci pentru a să afla de au urmat Neculai Dumbravă cu alegere ce au făcut cu dreaptă analoghie şi capetele dispre apa Băcului, unde să mai lăţăşte locul.

Divanul te rânduești pe Dmta să mergi la fața locului, unde față fiind atât Maftei Istrate cu ai săi cât și clironomii lui Vasile Bocan, așijderea și alții megieși, urmând întocma după cartea de giudecată a divanului să faci pre cu amănuntul cercetare și de va fi urmat Neculai Dumbravă precum dreptate ceri, vei iscăli și dmta în mărturia sa; iar de va fi făcut vreo greșală să îndreptezi întocmai după a giudecății hotărâre, dând și mărturie atât la o parte cât și la alta ca să nu mai rămâe pricini între dânșii.

1808 Fevruar 5

Manolache Donici logofăt
Balș logofăt
L. Balș vornic
C. Balș vornic — sau trecut

52. **1808 Februar 7.** *Zapis de vânzare prin care răzeșii vând moșia Luțănii doamnei Zoe Moruzi câte 8 lei stânjenul. (Moșia Chirca-Luțeni. plic II. 2).*

Adecă eu Mafteiu Istrate ot Bucșana și eu Onofrei Cioinac ot Durlești răzeși de moșia *Luțănii* și vechili din parte tuturor celorlalți răzăși de Luțăni de la ținut Orheiului, carii mai gios ne vom iscăli înșuș cu mâna noastră, datam adevărat și încredințat zapisul nostru la cinstita mâna dumisale coconului Ioan Mafteiu caminar vechilu mării sale doamnei Zoi Moruzi, precum să să știe că de nimene siliți nici asupriți, ce de a noastră bună voe și a tuturor răzășilor noștri iam vândut dumisale toată parte de moșie Luțănii ce prin judecată am luato acum de la clironomii casei răposatului Vasăle Bocan, care părți din mai denainte le vândură clironomii răposatului Bocan, mării sale doamnei Zoi Moruzi cu nume de *Chirca* și acum trăgându-s iar la giudecată aci sau hotărât dela cinstitul divan ca să meargă și să aleagă părțile aceste de Luțăni ce le stăpânesc cu nume de Chirca. Pentru această pără când să va alege suma stânjenilor cât divanul au hotărât să ni să dea noawă tuturor răzeșilor de Luțăni, am dat dumisale acest zapis de vânzare luând și bani acum inainte arvonă doawă sute lei, și după ce să vor alege toate părțile noastre, atunci vom da cel desăvârșit zapis, după suma stânjenilor primind și banii *câte 8 lei pe stânjen*, după cum au fostu vânduto și clironomii casii răposa-

tului Vasăle Bocan şi după cum şi noi am dat zapis mai naiote după tocmal şi vânzare ce am făcut şi spre încredințare am iscălit.

1808 Februar 7

Eu Maftei Istrate den parte tuturor am vândut
Eu Onofrei Cioinac vechil din parte tuturor am vândut
La facerea acestui zapis mam întâmplat şi eu faţă
Simion jicnicer

500 lei adecă cinci sute lei am mai primit de la dmlui Caminar pentru moşiia Luţănii şi am iscălit.

Maftei Istrati. Onofrei Cioinac.

scriind acest zapis cu zisa numiţilor de sus am iscălit
Ştefan postelnicel

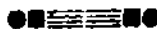

53. 1809 Mai 13. *Cartea sărdăriei Orheiului pentru îndreptarea ce trebue să se facă cercetării lui Nec. Dumbravă în pricina Luţănilor şi Chirca. (Moşia Chirca Luţăni, plic II, 10).*

De la sărdăria Orheiului cătră căpitan Ştefan Săchirachi, fiind că Maftet Istrati cu ai săi au adus carte cinstitului divan cătră dmlui jicnicer Simion, că după judecata ce au avut Istrăteştii cu Vasăle Nour ginerii săvârşitului Bocan pentru moşiia *Luţănii* de la acest ţinut, cum că moşia Luţănii după dovezile ce sau văzut t ebue să fie dincolo de apa Băcului între moşia Burnăreştii a mânăstirii Golia şi între moşia *Chirca*. şi că moşia Chirca la capăt despre răsărit nu poate a să lăţi mai în gios *de movila Găunoasă* şi pentru a să afla de au urmat Neculai Dumbravă cu alegere ce au făcut dreaptă analoghie şi la capetile despre apa Băcului unde să mai lăţeşte locul, porunceşte să meargă la faţa locului să facă cercetare; şi fiind că jicnicer *lipsăşte în isprăvnicia ciaturilor*, sărdăria te rânduieşte pe dmta şi ţi să scrie mergând acolo unde faţă să fie atât *Maftei Istrati* cu ai săi cât şi clironomii lui Vasăle Bocan, aşijdere şi alţi megieşi, urmând întocma după carte de giudecată să faci cu amăuruntul cercetare şi de va fi urmat Neculai Dumbravă precum dreptate cere vei iscăli şi dmta în mărturiia sa; iar de va fi făcut greşală să îndreptezi întocma după a giudecăţii hotărâre, dând şi mărturie atât la o parte cât şi alta ca să nu mai rămâe pricină între dânşii.

1809 Mai 13

Zoan caminar.

54. **1809 Mai 28.** *Mărturia capitanului de mazili Ştefan că hotarele moşiii Lufeni sunt întocmai după hotarnica lui N. Dumbravă din 1802. (Moşia Chirca Lufăni plic II. 11).*

Adiverim cu această mărturie a noastră la mâna lui Maiteiu Istrati i a lui Gligori Nuţă şi Onofrei Cioinac şi altor fraţi şi răzeşi ai lor de moşia *Lufănii* de pe Bâcu ot ţinut Orheiului, care moşie este între moşia Chirca şi între moşia Burnăreştii că după hotarnica ce au la mână făcută de logofătul Neculai Dumbravă *din leat 1802 April 23*, ar fi in prepus că li sar fi făcut oareşi care intunecare la măsurătoare au mers de au dat de iznoav jalob la luminatul divan şi aducând carte luminatului divan către dmlui jicnicerul Simion ca să meargă la numita moşie şi să facă cercare tuturor măsurilor ca să vadă de sântu adevărate. au de nu sănt după cum a găsi să de adeverinţă la mâna răzăşilor şi fiind că dmlui jicnicer nu să află acas fiindu in *slujbile olaturilor Basarabii* cinstita sărdarie mau rânduit pe mine ca să mergu la numita moşie, şi să facu măsurătoare. după cinstita poroncă am mersu la numita moşie şi făcând *otgon de 20 stânjăni şi stânjenul de 8 palme gspod* am făcut măsurătoarea numitei moşii, unde faţă fiind numiţii răzeşi cum şi Arhire Andronachi, mazil ot Mereni ce au fost pohtit de postelnicel Vasile Nour, fiindule vichil, ce iaste de faţă şi făcând cercare tuturor măsurilor numitei mai sus moşii. şi eşindu la toate măsurile intocma, după hotarnice ce au la mână leam dat această mărturie in care mam şi iscălit.

1809 Mai 28

Ştefan Săchirachi căpitan de mazili

şi eu Arhire sin Vasăle Andronachi am fost faţă

De la sărdărie

Insuş iscăliţii ce dau mărturiia aceasta de faţă viind au arătat că toate celi ce să cuprind scrise in mărturie sint adevărate, pe care sau incredinţat şi de cătră sărdărie.

1809 Octombrie 26

Dimitrie Sturza caminar.

55. **1810 Fevruar 18.** *Doamna Zoe Moruz cumpără prin vechilul său I. Maftei câte cu 8 lei stânjenul 1000 stânjeni în Luțeni dela toți răzeșii, adică 8000 lei. (Moșia Chirca-Luțăni plic I doc. 20.*

Adecă noi toți răzășii de *Luțăni* cari mai gios ne vom pune numele și degetele, iară care vom ști carte ne vom iscăli, datam adevărat și incredințat zapisul nostru la cinstita mâna dmisale cuconului *Ioan Maftei caminar vechil mării sale doamnei Zoi Moruz.* precum să să știe că de nime siliți nici asupriți, ce de a noastră bună voe am vândut dmsale toată driaptă parte noastră de moșie din mai sus numita moșie *Luțănii* ce este in ținutul Orheiului bez parte lui Bocan cu tot venitul ei din pădure, din mori și orice alt venit va fi pe această moșie, care parte de moșie măsurândusă pe trei locuri după obiceiu și strângândusă toată suma la un loc și lepădându doai părți au rămas drepți stânjeni de plată una mie stânjeni, pe acești stânjeni cu tocmală și *preț hotărât câte opt lei stânjenul*, și sau făcut opt mii lei, iam și primit toți deplin acum la facerea zapisului, deci de acuma inainte dmlui căminar să aibă a o stăpâni din hotar in hotar, după cuprinderea scrisului și a hotarnicii ce liam dat dmsale ca pe o dreaptă ocină și moșii a mării tale doamnei în veci nestrămutat nici supărat, atât despre noi cum și despre niamurile și răzeșii noștri, iar născând vro pricină pentru această parte de moșii noi să avem a răspunde și a indrepta, iară dmlui căminar intru nimic și cât de puțin să nu să supere stăpânind in bună pace și spre incredințare niam pus numele și degetele, iară care am știut carte neam iscălit.

1810 Fevruar *18*

Maftei Istrati am vândut cu voe me
Eŭ Vasile Onofrei am vândut cu voe me
Ștefan Istrati am vândut cu voe me
„Vechel și răspunzător de parte tuturor răzeșilor
Th. Balș vornic martur"
Ioan Tăutul pah. martur Iordachi Gioan stolnic martur
Lefter Jevedian vornic de poartă martur, Ianachi Gioan martur
Gavril Ene sulger martur
Toader Sămgiorz polc. am scris zapis cu zisa lor.

56. 1810 April 26 Iaşi. *Poranca divanului Cneziei către sărdăria de Orhei întru împlinirea a 4000 lei de la V. Noor şi I. Vârgolici pentru Luţăni către Zoe Moruz. (Moşia Luţeni II, plic osebit doc. 1).*

Dela divanul Cnejiei Moldaviei,
Către cinstiţi dmlor sărdari de Orheiu

Fiindcă postelnicelul Vasile Noor şi cumnatusău căpitan Ioan Vârgolici, au rămas datori a plăti patru mii lei mării sale doamnei Zoiţii Moruzi, din vânzarea moşiilor Luţăni, ce au fost vândut ei Mării sale, şi in urmă au eşit vânzare lor ră dovedindusă moşia a altora străini, însă o parte pentru care bani apucaţi fiind ei acum, de către cinstit boeriu dmlui vornic Dimitrie Sturza, vechilul măriei sale doamnei ca săi plătiască împreună şi cu dobânda lor de la 18 zile a trecutei luni Fevruarie şi după rugăminte ce au făcut ei dmsale vornicului di ai îngădui pentru plata în vadea de un an de zile, căci acum nar fi având chip au primit şi dmlui vornic ai îngădui câtva acea cerşută vade, însă dacă vor da chezăşie sigură, că când la împlinirea vadelei nu vor fi ei următor a plăti banii împreună *şi cu dobânda lor la săci unul*, atunce fără de mai multă prelungire, sau cuvinte de vro pricinuire să fiie datori chizăşii a număra toţi banii *peşin*, la care şi ei sau făgăduit că ar putea da acel fel de chezăşie, dar însă acolo la starea locului, căci aice nu pot găsi acel fel de chizăş şi neştiindusă starea lor şi spre aceia iată sau dat pe mâna acestui aprod ca săi aducă la dmv. să de chizăşiia cerută, şi să să scrie dmv. că pe chizăşia cei vor da, cercetândui dum. şi fiind oameni siguri şi vrednici de această chezăşie, unde să nu să pricinuiască dmsale vornicului cea mai puţină supărare, de vor fi ei următori aşi plăti datoria la împlinirea vadelei, apoi să luaţi dmv. dela dânşii scrisoare încredinţinduo şi dum cu înştiinţare să o daţi la mâna aprodului ca să o aducă la divan, şi ei vor rămâne slobozi însă la zapis ce au să să puie din 18 zile a trecutei luni Fevruar; *iar împliniata vorniciei de aprosi 400 lei o vor răspunde acum peşin* la mâna aprodului ca să o aducă; şi deosăbit vi să mai scrie dum. că şi pentru toată averea căpitanului Ioan Vârgolici, atât mişcătoare cât şi nemişcătoare, ce să va dovedi cu bună încredinţare că iaste driaptă a sa, precum şi de zestre *căci rodurile săstrei după pravili încă sânt a barbatului*, iarăşi să puneţi să să facă catagrafie, şi când ei nu vor ave ce să de chizăşie cerută, atunce pe dânşii îi veţi da cu înştiinţare dmv. impre-

ună şi cu ace catagrafie iarăşi pe mâna aprodului ca săi aducă iarăşi aice la divan iar averea căpitanului va sta subt săcvestru, păr ceţi ave dum, al doile răspuns in ce chip să urmaţi.

1810 April 26

T. Balş Logofăt
Costandin Paladi vornic
Alex. Ianculeu vornic
Balş vel vornic
Ghica vornic

sau trecut in condică

57. **1810 Iulie 6.** *Cartea sărdăriei de Orhei pentru acareturile ce a făcut Bocan pe părţile răzeşilor de Luţeni. (Moşia Chirca Luţeni plic II, 12).*

De la sărdărie, către dmlor logofăt Constandin Giurgiuman i căpitan Macare Donică; fiind pricină între căpitan Ioan Vârgolici, şi postelnic Vasile Noue, ginerii mortului Bocan cu răzeşii de moşie *Luţeni,* pentru nişte acareturi ce au făcut Bocan şi cu Vârgolici pe părţile răzeşilor, ce cu giudecata divanului sau dat in stăpânire lor, cât fac acum acele acareturi şi cu cât liau putut face atunci, cum şi ce venit sau luat de pe părţile răzeşilor din vreme ce le luară ginerii lui Bocan in stăpânire până acum după analoghia a toată moşia, toate aceste vă rânduește sărdăria să le cercetaţi întăi pentru acareturi precum să arată mai sus, cum şi pentru venitul ce sau luat de pe moşie şi precum veţi afla adevărul şi in frica lui Dumnezeu să inştiinţaţi sărdăria pe largu ca să să dea sfârşit.

1810 Iulie 6

„iar pentru venitul moşii să cercetaţi cum să vinde atunci şi cum să vinde şi să faceţi socoteala şi părţile răzeşilor cât să cuprinde după *analogon.*

Manolachi vornic

58. **1810 Iulie 10.** *Preţeluire acaretelor de pe moşia Luţănii. (Moşia Chirca-Luţăni, plic II osebit 2).*

Către cinstita sărdărie, cu multă plecăciune,

Prin plecată a noastră scrisoare inştiinţare facem cinstitei sărdării, că după poronca ce niau adus căpitan Ion Vârgolici i pos.

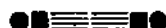
telnicul Vasâli Nour, ginerii săvârşitului Vasâle Bocan, şi cu răzăşii de moşie *Luţâni* poruncitoare ca să mergem la stare locului să facem cercetare veniturilor ce vor fi eşit de pe această moşie şi de cătră cine sau luat, şi să fac şi preţeluire acaretului ce să află pe moşia această Luţâni' atât cu ce cheltueli pot să se facă acum, cât şi cu ce cheltueli să pute face în vreme ce sau făcut acaretu-*rile*. Noi după poroncă mergând la stare locului pe *răzăşii* jăluitorii nu iam găsit acolo, după vorba ce au fost, încă unul dintrânşii ce sta să ne ducă, mărgând cu noi pără acolo, şi trimeţândul ca să cheme şi pe cealalţi răzeşi nau mai adaos a veni inapoi şi noi aşteptându până la o vreme şi văzând că nu vin, am cercetat ce acareturi sânt făcute pe moşia aceasta Luţânii şi cât pot să facă; şi sau găsit beciu de piatră cu crâşmă bună în *drum mare ce merge la Benderi;* moara este făcută cum să cade în dulapuri cu răzlogi acoperită dar este veche; iazul este bun ezit cât trebueşte, şi măsurândusă beciul în stânjeni au eşit *fundul* un stânjăn cinci paşi, *lungul* doi stânjeni 3 palme, iar *înaltul* un stânjăn şi 3 palme şi *gârliciul* un stânjen cinci palme lungul, *gros* beciului cât trebueşte, care fără de nici o părtinire după vreme de acum sau preţeluit cu 500 lei. Casa crăcimei cu doaă odăi măsurândusă cu stânjenul sau găsit *faţa în lungul* 4 stânjăni 5 palme *curmezişul* un stânjen cinci palme şi *inalt* un stânjen pe tălpi de stejar lemn sănătos întrânsa, care la acel loc fiind cu depărtare de pădure sau preţeluit cu 300 lei. De acole am mersu la moară şi la iaz şi mai întâi măsurând casa morii au eşit 5 stânjeni 5 palme in latul cu stratul roatelor şi trei stânjeni curmeziş cu hambariul inăuntru însă acum este stricată, iar prefăcândusă după tocmala ce au ţinuto moşie, apoi făcea 800 lei, măsurândusă şi ezătura veche au eşit 97 stânjăni, iară capătul iazului despre moară este un stânjăn inalt, un stânjăn şi giumătate latul, şi sau socotit pără la stânjănii arătaţi 1164 lei *câte 12 lei* stânjenul, iar de acole in sus pe şes fiind ezătura mai ingustă şi mai gios inălţime măsurândusă au eşit 164 stânjăni; sau preţăluit cu 312 lei adică căte trei lei stânjenul, care peste tot preţăluire binalelor au cuprinsu *3076 lei*, însă:

Lei 500 beciul	toate aceste sau preţăluit după vreme de acum; iar în vreme ce sau făcut trebue să fie făcute mai cu puţină cheltuială şi mai eftine
Lei 700 crâşma	
Lei 800 moara	
Lei 1476 iazul	
3076	

Cercetând şi pentru venit ce sau luat de pe moşie aceasta căpitan Ioniţă Vârgolici în doi ani ce au fost stăpân şi sau dovedit 2000 lei în doi ani luaţi din vânzarea câmpului 200 lei pe arenda crăcimei tot pe doi ani, iar venit morii nu sau putut preţelui negăsindusă morarii faţă, şi rămâne cât va socoti cinstita sărdărie, după ce au întrat moşia în stăpânirea răzeşilor iarăşi pe doi ani ei au vândut venit câmpului în 200 lei întraceşti doi ani, şi arenda iarăşi în 200 lei, iar venit de la moară lau împărţit în de ei. Am cercetat şi pentru venit ce era acum de pe moşie răzăşilor şi pentru că moşie aceasta şi cu Chirca să vinde tot la un loc câte 1000 lei pe anu lui Văcianu şi Nazor armeni şi fiind moşiile de o potrivă rămâne parte răzeşilor, unde acum numai de pe arendă cu neguţitorii 270 lei, iar la moara pe anul acesta fiind stricate nu eu nimică ci *au luat numai pe peşte scurgând apa*, care după toată cercetare şi preţăluire ce sau făcut după poronca ce au avut nam lipsit a înştiinţa cinstita sărdărie.

1810 Iulie 10

pre plecată slugă Constandin Giurgiuman

5?. **1810 Julie 18.** *Sărdăria Orheiului scrie divanului în chestia datoriilor de 4000 lei ce are a-i lua doamna Zoe Moruz de pe moşia sa Luţănii. (Moşia Chirca II, plic osăbit doc. 5).*

Către cinstit divanul Cnejiei Moldaviei

De la sărdăria Orheiului

Carte cinstitului divan cu acest aprod sau luat şi sau văzut cele scrisă pentru 4 00 lei a mării sale doamnei Zoi Moruz ce au rămas din vânzare moşiei *Luţăni* asupra căpitanului Ioan Vârgolici şi a cumnatului său Vasăle Noor, scriindusă că ori banii să se împliniască, sau să de chizăş sigur, şi să fie păsuiţi cu plata banilor până la un anu de zile după făgăduinţa ce liau dat dmlui vornic Dumitru Sturza, vechilul mării sale doamnei, iar negăsind chizăş precum să cer să s dee pe mâna aprodului ca săi aducă la Iaşi, împreună cu izvod de toată avere ce să va găsi dreaptă a căpitanului Ion Vârgolici mişcătoare şi nemişcătoare; şi după poronca cinstitului divan apucândusă ca să dee chizăş sigur precum să cer, căpitan Ion întâiu au răspuns că va găsi chizăş, în urmă

au arătat că nu are, şi va veni la Iaşi ca să s pue la cale deci *sărdăria făcând izvod de avere ce sau putut afla şi cu ce pricină să află fieşte care lucru să închide aici* dândusă şi pe dânsul pe mâna aprodului ca să să aducă la Iaşi. Iar postelnicelul Vasâle Noor fiind vreme a tot lucrul au căzut cu rugăminte ca să fie păsuit cu vade de 65 zile şi după a lui rugăminte sau lasat cu vadeoa aceasta, dând zapis ca la trei a lui August să va afla la Iaşi punând spre siguranţie şi casele ce are *aice în Chişinău* amanet. şi că va răspunde banii ce să vor găsi cu cale de către cinstit divan ca să plătească care iată că să trimete şi copie de pe zapisul ce au dat şi nam lipsit a înştiinţa.

1810 Iulie 18

Manolache Dimache vel vornic

60. **Fără an (1810 Julie 18).** *Izvod de averea căpitanului Ioan Vârgolici pentru plata către doamna Zoe Moruz. (Chirca plic II, p'ic osebit doc. 3 bis).*

Cele ce sau aflat a căpitanului Ioan Vârgolici:

Casă şindrilită cu 4 odăi cu ogradă de nuele şi cu 2 case gios o cuhne, care casă o are dată zăstre fiicei sale Zmarandii de doi ani şi mai bine după cum sau văzut izvod iscălit de însuşi Ion Vârgolici la mâna ginerelui său căpitan Petre Iancovici şi sânt făcute de vro cinci şasă ani; şi tot întraceiaşi ogradă mai are:

1 crăşmă cu pivniţă de piatră cum şi una dugheană tot supt un acoperemânt.

1 crăşmă cu pivniţă de piatră şi cu o dughenită alăture, care au avuto Vasâle Bocan socrul lui Vârgolici luată de la un Stefan blanar pentru datoria ce avea la dânsul; care pe urmă au dat zestre lui Ioan Vârgolici acum soţiia căpitanului Ioan Vârgolici au dat jalobă către divan, cum că acea crăşmă este dată zăstre de tatăsău şi cum că bărbatu ei o au vândut fără ştirea sa spatar Diboglu fără ştirea ei într'o sută de lei şi să porunceşte de către cinstitul divan în dos jalobei ca să să cerceteze pentru pricina crăşmei aceştiia şi după cum se va afla să înştiinţaţi pe cinstit divan care pără acum nu sau cercetat nefiind vechilul spatarului aici.

Pentru vite albe ce au avut să vede că unele leau vândut,

iar celelalte leau luat gineresău şi ce leau făcut nu să ştie, are să le răspund gineresău.

Iar pentru 101 iepe cu mici cu mari, iarăşi pe mâna gineresău au încăput, din cari 40 vite le arată prin izvod zăstrii, că leau dat zăstre gineresău, iar pentru celelalte are să le răspundă iarăşi gineresău.

Afară dintracestea altele nu sau aflat aici, fără de cât poate să fi având părţi de moşie întralte ţinuturi împreună cu fraţii lui.

Manolachi Dimachi vornic

61. **1810 Julie 18.** (copie). *Zapisul lui V. Noor pentru chipul de plată a datoriei de 4000 lei, a lui Ioan Vârgolici. (Moşia Chirca-Luţâni plic II, plic osebit doc. 4).*

Viind aprod cu carte cinstitului divan ca să împliniască 40[illegible]0 lei adică patru mii lei, de la cumnatul meu Ioan Vârgolici şi de la mine mi să porunceşte prin cartea cinstitului divan că ori să dau chizăş răspunzător pentru aceşti bani până întrun an de zile sau să plătesc banii or să ne ee aprodul şi să ne ducă la Eş pentru cari apucândune dmlor sărdari ca după poroncă să urmăm, cât pentru cumnatul meu Ioan Vârgolici, neavând pentru dânsul chizăş sigur lau dat dmlor boerii sărdari pe mâna aprodului săl ducă la Eş spre răspundere; iar pentru mine având eu a răspunde în pricina aceasta am căzut cu rugăminte cătră dmlor boerii sărdari că neputând acum îndată să mergu la Eş mam rugat ca sămi pue vade pără la trei a viitoarei luni August să mă aflu la Eş, şi cemi va hotărâ cinstitul divan ca să plătescu şi eu din banii aceştia să aibu ai răspunde, dar cerândumi dmlor boeri sărdari siguranţă la rugăciune ce am făcut am pus amanet casăle mele ce am aice în târgul Chişinăului cu tot locul lor, şi cu hotărâre ca când la aratata vade nu mă voi afla la Eş, de câţi bani va hotărâ cinstit divan ca să plătescu, dacă la Eş sau aice nu voi ave bani gata ca să dau, apoi să să scoată casăle mele la mezat ca să să vândă şi să iasă banii hotărâţi de la judecata parte me, şi pentru mai adevărată credinţă am iscălit însumi.

1810 Iulie 28

Vasile Nour

de la sărdăria Orheiului

Această copie fiind întocma după cel adevărat zapis ce au dat la sărdărie postelnicelul Vasâle Nour sau încredinţat.

1810 Iulie 29

Manolachi Dimachi vornic

62. **1810 Sept. 22.** *Sărdăria de Orhei trimete ca aprod pe răzeşii de Luţăni în pâra pentru 4000 lei ce au a da doamnei Zoe Moruz.* (*Moşia Chirca-Luţăni plic II osebit doc. 5*).

Cătră Cinstit divanul Cnejiei Moldaviei,

De la sărdăria Orheiului

Am primit carte cinstit divan din 29 a trecutei luni August cum şi volnicia cu care au venit al ei aprod să împlinească 4000 lei cu dobânda lor de la răzăşi de *Luţăni* de la postelnicelul Vasâle Nour şi căpitan Ion Vârgolici, pentru care aducândusă pe răzeşi şi pe Nour cu Vârgolici sau făcut cercetare şi pentru cât să cuvinea dela fişte care parte să trimete osăbit însemnare care den preţăluire acareturilor au să scadă, Ion Vârgolici cu 740 lei pentru venitul moşiei şi a morii în doi ani *după cum să arată prin însămnare*, dar la cercetare ce am făcut Vasile Noor au luat bani pe 589 stânjăni ce au vândut parte sa din moşiia *Chirca*, precum însuşi nu tăgădueşte care au eşit bună ace vânzare, iar căpitan Ion Vârgolici vânzând parte sa din *Luţăni* au eşit ră, şi la aciastă au arătat că ace parte au avuto de zăstre, şi cere şi el ca săş caute cu casa, şi la aciasta are cuvânt de dreptate, pentru ca e văzândusă că atât Vasile Noor are cuvântul său pentru vânzarea din Chirca că au eşit bună, cum şi pentru Ion Vârgolici pentru că are aş căuta cu casa, de aice nici un sfârşit nu sau dat, neprimindusă nici răzăşii şi iatăcă ei sau dat pe mâna aprodului pe Noor, pe Vârgolici şi pe răzăşii ce iam adus la cinstitul divan, de unde după cum să va socoti li să va hotără, şi nam lipsit a înştiinţare să trimată împreună şi pe epitropul casii lui Bocan, ca să răspundă pentru parte de moşie ce au dat zăstre lui Vârgolici.

1810 Sept. 22

Dumitru Sturza vornic

adresa: Cătră cinstitul divanul Cnejii Moldaviei de la sărdăria Orheiului.

63. **1831 Oct. 23.** *Arhiereul Varlaam Sardeon epitrop trimete în perilipsis 50 documente ale moşiei Chirca, d. Iancu Stamate.*

Arhiereasca blagoslovenie trimetem visocoblagorodiei tale.

Cu toate că *epidemiceasca* boală a holerii ce au urmat şi în părţile acestea şi în alte multe impregiurări precum în sfârşit şi *săvârşirea din viaţă a sânepitropului logofăt Constandin Catargiul* au impiedecat şi nau slobozit îndămânatec prilej ce să trimete rămasele la mân. documenturi a moşiei *Chirca* din oblastiia Basarabiei spre a stărui d. precum scrie în apărare dreptăţilor improtiva pretenţiilor iscate pentru grainiţăle acestei moşii despre megieşii săi, şi cu toate că epitropia ea oprită ce este întru a slobozi documenturi în orighinal piste hotar încă nau putut lua dizlegare de la cinstit divan domnescu, după al 3 otnoşenie ci au triimis cu asămene cerere, dar pentru ca nu cu închidere apelaţiei după termenul hotărât a cantorei hotărâturilor precum d. formal către epitropie inştiinţăz că de istov poate să să piardă moşie de râvnă sufletească îndemnat fiind cu răspuns ca supt a mea iscălitură luând dela mănăstire documenturile moşiilor *Chirca* şi *Luţăni* în orighinal care *sânt 50 bucăţi* la număr după perilipsisul ce alăturez aice liam triimes să poftească pe visocoblagorodiia ta ca după ce cu străbatere cercetării după pliroforia ce vei lua să stărueşti cu toată osârdia întru apărarea dreptăţilor spre nepăgubire şi vei avea răsplătitor ostenelilor d. mai cu samă pe sfântul ierarh Spiridon pe care îl şi rog să te ţie sănătos iar de priimire arătatelor documenturi împreună cu răspunsul blagorodii tale îmi vei trimite şi pe izvodul de perilipsis a scrisorilor iscălit de d. după ce vei zice adică la sfârşitul hârtiilor fieştecăreia moşii, precum şi eu luând asuprămi acest asămenea izvod iscălit de mine am dat sfintei mănăstiri şi sunt al visocoblagorodiei tale părinte sufletesc.

1831 Oct. 23

(o) Varlaam Sardeon

III. *Slobozia Doamnei*

1. In apropiere de târgul Orhei, cel nou, nu cel vechiu, care vine aşezat pe Răut, cu mult mai gios de actualul târg, *la locul unde iese apa Răutului din stâncă*, este satul numit *Slobozia Doamnei*, sat întemeiat de stăpâna moşiei târgului Orhei, prin oameni străini aduşi de peste hotară. Spitalul Sfântului Spiridon căpătase miluire dela Ipsilante-Vodă venitul cântarului din toate oraşele Moldovei, intre care era şi acel al târgului Orheiului, dar n'avem hrisovul, prin care s'a fost dat mănăstirei Sfântului Spiridon satul, numit Slobozia Doamnei; aceasta cred că după 1800, când Epitropia căpătase venitul cântarului şi al târgului Orheiului.

Cum proprietarul moşiei târgului Orheiului era C. *Balş marele* agă prin zestrea giupânesei sale *domniţa Elenco Hargerli, fiica măriei sale Alexandru Hangerli voevodul Munteniei*, nu-i prea convenia vecinătatea în proprietate a moşiei Sf. Spiridon, atât în amestecul ce avea cu venitul cântarului — *cantariatica* — târgului Orheiului, cât şi mai ales că în preajma moşiei târgului Orhei, se vârâse cu stăpânire în moşia *Slobozia Doamnei*, care făcea parte din *ocolul* târgului Orhei.

Vecinătatea ar fi mers cum ar fi mers, pacea de la 1812, care a avut ca urmare pierderea Basarabiei, a silit pe proprietarii de moşii din a stânga Prutului să-şi vânză *ori să schimbe* moşiile, ce le aveau de-a dreapta Prutului; cum şi toţi stăpânii, ce au rămas în Moldova de-a dreapta Prutului, să-şi vânză ori *să-şi schimbe* moşiile, ce le-ar fi având din a stânga Prutului.

Silit a fost atunci şi C. *Balş agă* împreună cu *soţia sa domniţa Elenco Hangerli* să se desfacă de moşiile, ce le aveau în Moldova, pe Siret, la ţinutul Tecu-

ciului: *Ionășeștii, Buciumii, Brăișeștii* și *Cozmeștii* și a găsit prilej ca să cadă de acord cu *epitropii* casei Sfântului Spiridon (vlădica Nectarie Sardeon, Iordachi Cantacuzino vel logofăt, Sandul Sturza hatman și Grigore Sturza visternic) și să primească schimbul, deși Sf. Spiridon nu era silit la aceasta, de oare ce legile rosienești au îngăduit Sf. Spiridon să-și păstreze toate moșiile, ce le avea în Basarabia, fără expropriere, cum le-a purtat până la *exproprierea* din 1920. Deci schimbul a fost *benevol* din partea epitropiei și *silit* numai din partea lui C. Balș agă.

Iată știrile ce avem astăzi despre acest sat Slobozia Doamnei: „Sat în județul Orhei, volostea Surleni, la sud de orășelul Orhei, de care se desparte prin râulețul Răut, are 167 case cu o populație de 842 suflete, *toți țărani români;* are o biserică cu hramul Sf. Mihai. Satul are 320 vite mari". (Dicționarul Geografic al Basarabiei.

In Basarabia sânt nu mai puțin de 18 sate cu nume de Slobozia, din care 5 în Orhei, 4 în Soroca, 3 în Hotin, 3 în Bălți, 1 în Lăpușna, 1 în Ismail și 1 în Ackerman.

2. Cine era C. Balș agă? El era fiul marelui logofăt C. Balș și al Anei Catargi și nepot al marelui logofăt Lupu Balș și al Saftei Cantacuzino. El a avut 7 frați și surori, și anume: *Pulheria* (= Gh. Roznovanu), *Caterina* (= C. Știrbei = V. Roset), *Casandra* (= Mavrocordat), *Gheorghe mare logofăt* (= Ruxanda Sturza = Ana Filipescu), *T. Balș hatman* (= Maria Bogdan), *Alexandru Balș vornic* (= Cantacuzino Pascanu = Elena Sturza), și *el Constantin Balș agă* (= Elenco Hangerli).

Din căsătorie n'a avut decât o fiică, pe *Aristida*, măritată cu C. Filipescu.

Iată actul de schimb din 1813 Noembrie 12:

1. **1813 Noembrie 12 Iași.** *Schimbul agăi C. Balș care dă moșiile Ionășeștii, Buciumii, Brăișeștii și Cosmeștii din ținutul Tecuciului pe apa Siretului și ia dela Sf. Spiridon Slobozia Doamnei lângă Orhei. (Cosmești IV, 29).*

Costachi Balș biv vel agă, impreună și cu soția me, lumi-

nata Domniţă Elenco fiica măriei sale Alexandru Hangerli V. V. Prin această al noastră scrisoare ce o dăm la cinstită mâna prea sfinţii sale chir Nectarie Sardion, i a cinstiţilor boeri, dumnealui Iordachi Cantacuzino vel Logof. i D-lui Sandul Sturza Hatman şi a Ds. Grigorie Sturza vel Vist. Epitropii mănăstirei Svântului Spiridon de aice din oraşul Eşii. Adeverim pentru ca să fie ştiut, că noi având nişte părţi de moşii drepte a noastre la ţinutul Tecuciului pe apa Siretului, anume: Ionăşeştii i Buciumii i Brăişeştii şi Cozmeştii, după cuprindere scrisorilor. Şi mănăstirea Svânt Spiridon încă având la ţinutul Orheiului o moşie iarăşi dreaptă a sa, ce să numeşte Slobozia Doamnei, care se megieşeşte cu moşia târgului Orheiului, ce este a noastră, iarăşi după cuprindere scrisorilor, pe care şi mănăstire au avuto de danie, precum adeverează hrisovul Domnului *Şi acum după săvârşirea închierii păcii, fiind date poronci împărăteşti, ca acei ce de aice au moşii din a stânga Prutului, adecă în parte locului, cari de acum au rămas în stăpânire Rosii, să se desfacă acolo, ori să le vândă sau să le* **schimbe.** Precum asemine urmare să păzască şi acei ce de acolo vor ave moşii in partea aceasta aice. Şi acum apropiindusă de vreme protezmii, spre implinire inaltelor împărăteşti poronci ce sau dat. Pentru aceia dar şi o parte şi alta, spre mai bun folosul său socotindune, neam aşezat şi neam învoit de am făcut schimbu, adecă noi am dat mănăstirei numitele de mai sus părţi de moşii ce am avut la ţinut. Tecuciului, Ionăşeştii, Buciumii, Brăişeştii şi Cozmeştii, impreună şi cu toate scrisorile lor, şi presfinţia sa şi cu dumnealor numiţii boeri în putere epitropii ce au avut, încă din inpotrivă neau dat noaă, numita de mai sus moşie Slobozia Doamnei dela ţinutu Orheiului, cari până acum au fost a Mănăstirei, iarăş inpreună, şi cu toate scrisorile iai. Şi după această tocmală, ce am săvârşit, cu toată mulţămire, şi primire şi a o parte şi alta, schimbul acesta are a se păzi cu toată statornicia in veci, fără de nici o strămutare, ori in ce vremi, şi ori la ce intâmplare, supt nici un cuvânt, nici din partea mănăstirei asupra noastră, precum nici din partea noastră asupra mănăstirei şi macar şi prin vreo judecată de sar ispiti vre o parte, ca să facă vreo cercare in vremele viitoare, ori şi când de acum inainte, spre a anerisi schimbul acesta, cu ori ce cuvânt nici o ascultare să nu i se de, fiind că precum şi mai sus sau zis, aşa neam aşăzat şi neam invoit, fără numai dacă se va intâmpla ca ori asupra acelor

părţi de moşii ce am dat noi mănăstirei, să iasă cineva să facă vre un dovagilâc, şi cu giudecată să rumpă şi să ia vre o parte de loc în stăpânire din cuprinderea scrisorilor, ori şi vre una din acele părţi întreagă. Precum asămine şi asupra numitei moşii ce neau dat mănăstirea noaă. Atunce fieşte care parte să fie datoare a răspunde ceialalti părţi păgubire ce i sar pricinui.

Deci de acum înainte şi în veci precum mănăstirea în puterea scrisorilor, are aşi stăpâni numitele părţi de moşie ce iam dat, în bună pace şi făr de nici o supărare despre nime, ca pe a sale drepti luate prin schimb cu bună credinţă, asemine şi noi cum şi toţi urmaşii noştri clironomi, încă avem a ne stăpâni, numita moşie Slobozia Doamnei, ce am luat de la mănăstire, iarăşi după cuprindere scrisorilor, şi după cum noi am dat mănăstirei aceste scrisori, de schimbătură, şi de vecinică stăpânire, după aşezare şi tocmala ce am săvârşit. Adeverim cu iscăliturile noastre, cum şi de alţi cinstiţi boeri marturi, asemine scrisoare din partea mănăstirei, neau dat şi noaă presfinţia sa şi cu dumnealor numiţii boeri epitropi, în putere cărora şi unei părţi, şi altia spre mai mare, şi mai bună întemeere, cu ne strămutare, întru cât de puţin, şi nici odinioară, să ni să întărească vecinica stăpânire şi de către ocârmuire, ca în veci, săşi aibă schimbul acesta toată tăria şi statorniciia.

In oraşul Iaşii la 1830 Noemb. 12

Costachi Balş biv vel agă. Elenco Hangerli.

Schimbul acesta arătânduse în divan, căruia după cercetare ce i sau făcut, fiind urmat după rânduiala păzită, şi cu toată priimire şi mulţămire amânduror părţilor. Drept aceia după cerire ce ni sau făcut, spre aşi ave nestrămutată tăriia sa în veci, sau încredinţat şi de către Divan.

1813 Decemvrie 4

C. Balş Logofăt; L. Balş Logofăt D. Cantacuzino vel vorn. Teodor Balş vel vornic, Alexandru Ianculeu vel vorn. C. Canta vel vorn. Ion Luca vel Ban Cost Costachi vel vornic.

COMITETUL

Această scrisoare de schimb, după ce sau cercetat în cinstitul Divan, sau arătat şi în comitetul pricinilor celor ce trec peste Prut şi adeverindune cum că schimbul acesta sau săvârşit cu mulţămire amânduror părţilor, sau încredinţat şi de către noi.

In Eşi 1813 Decemvrie 7

Manolachi Dimachi vel vornic Dimitrie Bogdan ban

nata Domniţă Elenco fiica măriei sale Alexandru Hangerli V. V. Prin această al noastră scrisoare ce o dăm la cinstită mâna prea sfinţii sale chir Nectarie Sardion, i a cinstiţilor boeri, dumnealui Iordachi Cantacuzino vel Logof. i D-lui Sandul Sturza Hatman şi a Dl. Grigorie Sturza vel Vist. Epitropii mănăstirei Svântului Spiridon de aice din oraşul Eşii. Adeverim pentru ca să fie ştiut, că noi având nişte părţi de moşii drepte a noastre la ţinutul Tecuciului pe apa Siretului, anume: Ionăşeştii i Buciumii i Brăişeştii şi Cosmeştii, după cuprinderee scrisorilor. Şi mănăstirea Svânt Spiridon încă având la ţinutul Orheiului o moşie iarăşi dreaptă a sa, ce să numeşte Slobozia Doamnei, care se megieşeşte cu moşia târgului Orheiului, ce este a noastră, iarăşi după cuprinderee scrisorilor, pe care şi mănăstire au avuto de danie, precum adevereează hrisovul Domnului *Şi acum după săvârşirea încheierii păcii, fiind date poronci împărăteşti, ca acei ce de aice au moşii din a stânga Prutului, adecă în parte locului, cari de acum au rămas în stăpânire Rosii, să se desfacă acolo, ori să le vândă sau să le* schimbe. Precum asemine urmare să păzască şi acei ce de acolo vor ave moşii în partea aceasta aice. Şi acum apropiindusă de vreme protezmii, spre împlinire înaltelor împărăteşti poronci ce sau dat. Pentru aceia dar şi o parte şi alta, spre mai bun folosul său socotindune, neam aşezat şi neam învoit de am făcut schimbu, adecă noi am dat mănăstirei numitele de mai sus părţi de moşii ce am avut la ţinut. Tecuciului, Ionăşeştii, Buciumii, Brăişeştii şi Cosmeştii, împreună şi cu toate scrisorile lor, şi preasfinţia sa şi cu dumnealor numiţii boeri în putere epitropii ce au avut, încă din înpotrivă neau dat nouă, numita de mai sus moşie Slobozia Doamnei dela ţinutu Orheiului, cari până acum au fost a Mănăstirei, iarăş înpreună, şi cu toate scrisorile iai. Şi după această tocmală, ce am săvârşit, cu toată mulţămire, şi primire şi a o parte şi alta, schimbul acesta are a se păzi cu toată statorniciia în veci, fără de nici o strămutare, ori în ce vremi, şi ori la ce întâmplare, supt nici un cuvânt, nici din partea mănăstirei asupra noastră, precum nici din partea noastră asupra mănăstirei şi macar şi prin vreo judecată de sar ispiti vre o parte, ca să facă vreo cercare în vremele viitoare, ori şi când de acum înainte, spre a anerisi schimbul acesta, cu ori ce cuvânt nici o ascultare să nu i se de, fiind că precum şi mai sus sau zis, aşa neam aşăzat şi neam învoit, fără numai dacă se va întâmpla ca ori asupra acelor

părţi de moşii ce am dat noi mănăstirei, să iasă cineva să facă vre un dovagiiâc, şi cu giudecată să rumpă şi să ia vre o parte de loc în stăpânire din cuprinderea scrisorilor, ori şi vre una din acele părţi întreagă. Precum asămine şi asupra numitei moşii ce neau dat mănăstirea noaă. Atunce fieşte care parte să fie datoare a răspunde celeialalti părţi păgubire ce i sar pricinui.

Deci de acum înainte şi în veci precum mănăstirea în puterea scrisorilor, are aşi stăpâni numitele părţi de moşie ce iam dat, în bună pace şi făr de nici o supărare despre nime, ca pe a sale drepti luate prin schimb cu bună credinţă, asemine şi noi cum şi toţi urmaşii noştri clironomi, încă avem a ne stăpâni, numita moşie Slobozia Doamnei, ce am luat de la mănăstire, iarăşi după cuprindere scrisorilor, şi după cum noi am dat mănăstirei acestescrisori, de schimbătură, şi de vecinică stăpânire, după aşezare şi tocmala ce am săvârşit. Adeverim cu iscăliturile noastre, cum şi de alţi cinstiţi boeri marturi, asemine scrisoare din partea mănăstirei, neau dat şi noaă prestinţia sa şi cu dumnealor numiţii boeri epitropi, în putere cărora şi unei părţi, şi altia spre mai mare, şi mai bună întemeere, cu ne strămutare, întru cât de puţin, şi nici odinioară, să ni să întâreascâ vecinica stăpânire şi de către ocârmuire, ca în veci, săşi aibă schimbul acesta toată tăria şi statornicia.

În oraşul Iaşii la 1830 Noemb. 12

Costachi Balş biv vel agă. Elenco Hangerli.

Schimbul acesta arătânduse în divan, căruia după cercetare ce i sau făcut, fiind urmat după rânduiala păzită, şi cu toată priimire şi mulţămire amânduror părţilor. Drept aceia după cerire ce ni sau făcut, spre aşi ave nestrămutată tăriia sa în veci, sau încredinţat şi de către Divan.

1813 Decemvrie 4

C. Balş Logofăt; L. Balş Logofăt D. Cantacuzino vel vorn. Teodor Balş vel vornic, Alexandru Ianculeu vel vorn. C. Canta vel vorn. Ion Luca vel Ban Cost Costachi vel vornic.

COMITETUL

Această scrisoare de schimb, după ce sau cercetat în cinstitul Divan, sau arătat şi în comitetul pricinilor celor ce trec peste Prut şi adeverindune cum că schimbul acesta sau săvârşit cu mulţămire amânduror părţilor, sau încredinţat şi de către noi.

În Eşi 1813 Decemvrie 7

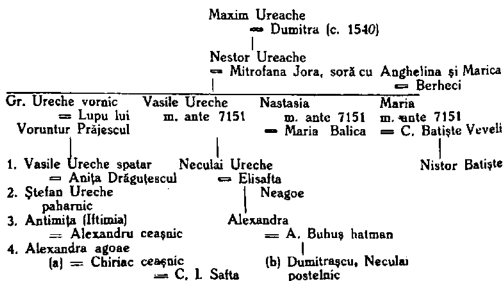
Manolachi Dimachi vel vornic Dimitrie Bogdan ban

IV. *Moşiile Ureche ştilor în ţara Moldovei*

In plicul moşiilor, ce le are Epitropia Sf. Spiridon în Basarabia, se păstrează copia unei împărţeli de moşii, ce şi-au făcut între dânşii moştenitorii *Ureche şti.* Lista moşiilor lui Nistor Ureche o avem dată în uricul lui Radu Vodă din 7125 April 16 (1617), prin care se dărueşte lui Nestor Ureche logofăt şi soţiei sale Mitrofana toate moşiile, ce le au în ţara Moldovei (Surete şi Izvoade II 168—177).

După 26 de ani se face o nouă împărţală a moşiilor Ureche şti între *Grigore Ureche* vornic mare şi între nepotul său de frate *Neculai Ureche* spatar şi nepotul său de soră *Nic. Batişte.*

Pentru înţelesul acestor împărţeli, iată care este filiaţiune între ei a moştenitorilor (după M. Costăchescu *Neamul Ureche*, Iaşi 1928).

Din totalul de moşii din ţoată ţara Moldovei, dăm aici în paralel numai moşiile Ureche ti cuprinse în 5 giudeţe ale *Moldovei de peste Prut*, în număr de 23 moşii şi cum s'au împărţit între cei trei moştenitori, după moartea fratelui şi a surorilor lui Grigore Ureche, vornicul cel mare de ţara de jos. Copia acestei împărţeli a fost publicată din acelaş izvod de d-l M. Costăchescu în revista *Ioan Neculce*. (VI 271)

	Gr. Ureche	Nec. Ureche	N. Batişte
1. In ţinutul *Hotin*			
Bilavinţi	Bilavinţi		
Buticiul	Veläia		
Sinăuţi (părţi)	Buteni		
2. *Soroca.*	Săncăuţi		
Voroncăuţii			
Hulpeştii		Hulpeştii	
Mocul	Scocul		
Pipirigul			
		Petreşti	
Drăgăneşti			Drăgăneşti parte
Mindeneşti			
	Skindeştii		
Drăgoeşti (parte)		Drăgoeşti	
Ciolăneşti			Olăneşti parte
Prajila			Prajila
Porceşti		Porceşti	
Coluneşti	Coloneşti		
3. *Orheiul.*			
Crăciuneştii			
Cătrăneştii			Căzueşti.
Copilenii			Cobăcenii
Polujeni			Potlogeni
Cobăceni (parte)			Cozmesti parte
Avrămeni	Avrămeni		
Zamcioci		Zasoci	
Bilănga			
4. *Lăpuşna.*			
Mănceşti			
Dănieştii			
Dragomireştii			
Drăculeştii	Drăculeştii		
Chirli		Chei	
Folteşti		Foleşti	
Tătăreşti			
5. *Chigheciul.*			
Vlădeşti	Vlădeşti	Păcurăreştii	
Lărgeni			Lărgeni
	Răcarul	Răcarul părţi	Răcarul părţi
Păciceni	Păciceni		
Ureche ti	Gemeni balta	Gemeni părţi	Gemeni părţi
	Lăcin	Mocanul	Mecini părţi

1. 7151 Martie 9 (1643). *Zapis de împărţală între Gr. Ureche şi nepoţii săi de soră şi frate.*

„Copie de împărţeala lui Grigore Urechi vornic şi cu fraţii lui let 7151 Mart 9"

Adică eu *Grigorie Ureche vornic cel mare de ţara de gios* dimpreună cu *nepotu mieu Neculai Ureche spatar* şi cu *Nestor Batişte,* dăm ştire cu această scrisoare a noastră, cum de bună voe noastră, neam tocmit şi neam împărţit cu toate satele ce niau rămas de la părinţii noştri, de pe Nistor Ureche vornic cel mare şi de pe Mitrofana giupâniasa dumisale; aşa atât cumpărături cât şi moşii dela strămoşii noştri şi sau venit pe parte lui Grigorie Ureche vornic satul *Dâmbovita* cu loc de moară pe Şomuz şi de heleşteu in Şomuz, şi a opta parte de *Ragaleni* iar pe Şomuz; şi a treia parte de *Şoimăreşti* pe Moldova, cu vad de moară in Rişca ces la ţinutul Sucevei, şi *Stroeştii* deasupra Cotnariului, ces la ţinutul Romanului şi satul *Goeştii* şi selişte *Mândreştii* pe Bahlui, şi giumătate de satu de *Sârbi* şi părţile din *Langani* şi din *Băneşti* şi din *Şăpticini* şi din *Oneşti* şi din *Bălţaţi* şi o bucată de hotar din hotar *Târgului Frumos* cei stâlpit şi hotărât ces la ţinut Cârligăturii şi *Schindeştii* şi *Scocul* şi părţile din *Coloneşti* ces la ţinutu Sorocii, şi *Vărdeşănii* ces pre Lavnic şi părţile de *Boteşti* şi din *Bogdăneşti* ces la ţinut Eşi şi *Căueştii* la ţinut Vasluiului, şi *Vlădeştii* cu a treia parte din a triea parte de balta *Dinţenii* şi cu a triea parte din *Licin (?)* şi din *Răcariul* şi *Păcicanii* ces la ţinut Tigheaciului, şi satu *Drăculeştii* ces la ţinut Lăpuşnii şi parte din *Avrămeni* ces la ţinut Orheiului;—Şi au venit pe partea spatariului Neculai Ureche satu *Bălavinţii* cu heleşteu şi cu moară in Veliia şi giumătate de satu de *Buteni* şi părţile din *Sincăuţi* ces la ţinut Hotinului, şi *Mâncăul* la ţinut Cernăuţului, şi satu *Leţcani* cu selişte *Fandenii* ces la ţinut Romanului, şi *Tâmpeştii* şi părţile din *Dragomireşti* ces la ţinut Niamţului şi *Hulpeştii* şi *Petreştii* şi din *Porceşti* şi din *Drăgoeşti* ces la ţinut Sorocii, şi *Şkeea* pe Prut, şi părţile din *Hotineşti* ces la ţinut Eşilor, şi *Păcurăreştii* cu a treia parte din balta *Gemenii* şi cu a treia parte din *Răcariul* şi din *Mecenul* ces la ţinut Kigheciului, şi *Gluleştii* pre apa Bârladului in ţinut Bârladului şi părţile de *Chei* şi din *Foterţi* ces la ţinutul Lăpuşnii, şi giumătate de sat de *Halubeşti* ces la ţinut Tecuciului, şi giumătate de sat de *Zasoci* ces la ţinut Orheiului; şi

părţile din *Scorţâşli* şi din *Glodeni* ces la ţinutul Cârligăturii, şi parte din *Brudureşti* ces la ţinut Vasluiului. şi **sau venit pe parte lui Nistor Batişte,** satul *Brăteştii* cu bălţi de peşte, şi giumătate de sat de *Fedeleşăni* şi părţile din *Brătuleşti* ces la ţinut Neamţului; şi *Cobăcenii* şi *Căzăneştii* pe Răut şi giumătate de sai de *Potlogeni* şi parte din *Cozmeşti* ces la ţinut Orheiului; şi *Posadnicii* ces la ţinut Eşului, şi *Mănămăeştii* pe Edrici, ces la ţinut Fălciului, şi *Ciurăreştii* şi părţile din *Comăneşti* şi *Bădenii* in ţinut Bârladului şi *Misihăneştii* şi a treia parte din *Ciolonica* şi părţile din *Mohorăni* ces la Cârligătura, şi *Părţinii* cu a treia parte din *Răcariul* şi din *Mezău* şi *Bărboşii* la ţinut Chigheciului, giumătate de satu de *Fundeni* pre gura Berheciului, ces la ţinut Tecuciului şi părţile din *Drăgăneşti* şi din *Olăneşti* şi din *Prajila* ces la ţinut Sorocii, şi parte din *Sterţii* şi din *Giugastra* ces la ţinut Putnii; Aşijdere şi alte sate intregi şi ocine nus pusă aici, pentru căs de gâlceavă, de să vor dezbate şi sor aşăza să avem ale pune iar la mijloc să le împărţim in trei părţi; iar de sar prileji să iasă vreun sat din parte vreunuia şi să scază din vro parte de aiasta ce am făcut să nu să strâce această impărţală a noastră, şiş va lua în locu acela dintralti sate şi părţi ce sau lăsat inapoi, ca să naibă pagubă şi să fie tocmala noastră neclătită, iar pentru cheltuiala dumisale vornicului Ureche ce au cheltuit pe trebile casei noastre, câtă datorie adevărată, ce au arătat dmlui şi zapisă de la părinţii noştri sau socotit cinci sute de galbeni făr de parte dsale că au cheltuit, iam lasat dmisale părţile noastre ce neau venit în *Ceplenita* şi *Băicenii(?)* ces la ţinut Hârlăului, ca nici noi să nu ni mai amestecăm acolo, nici parte să cerem nici de acele datorii să mai pomenească, nici să le ia de la noi, cum am dat ca să nu mai fie de această tocmală intre noi pricini. şi această tocmală şi de bună voe impărţală, sau făcut dinainte mitropolitului Varlaam, şi Toderaşco logofăt mare, şi Petriceico vel vornic şi Gavril hatman şi Gheorghe vel ciaşnic şi Toma vel stolnic, şi Iarali vel clucer şi Grama vel jăcnicer, şi Vasilie Boul, vel şătrar şi Racoviţ vtori logofăt şi Roşca biv visternic şi pentru mai mare credinţa neam iscălit şi neam pus şi peceţile ca să să ştie.

ss Ias let 7151, Mart 9 dni

„luând eu impărţala ce adevărată din mâna dumisali vornicului Ioan cu iscăliturile lor, ca săm cerc pentru pricina satului *Bălceni* ce lau vândut feciorii lui Ureche, şi au eşit vânzarea ră, am dat

acestu suret la mâna dmsale şi după ce mioi 'căuta iarăş săi dau ce veche.

Scarlat vtori logoft

Sturza vel logoft au dat dumnealui acea împărţală inainte me.

de la isprăvnicia Tutovii

Poslăduindusă copie aceasta de pe ce adevărată şi fiindu intocma sau adiverit şi cu ale noastre iscălituri.

Dum. Sturza comis 1807 Chenar 18

2. **Fără dată (c. 7166 Dec. 3).** *Antimiţa fata lui Ureche vinde cu 300 galbeni $^1/_2$ din Negriteşti lui Toma Cantacuzino vornicul.*

Adică eu *Antimiţa fata lui Ureche* ceau fost paharnic mare, sçriu şi mărturisescu cu acest adevărat zapis al meu, cum de nimene nevoită nici asuprită, ce de a mea bună voe, am vândut a mea dreaptă ocină şi moşiea ce sau venit părinţilor mie de la moşima comisoaia Voruntăriasa giumătate de sat ce scrie mai sus satul Negriteştii, mi sau venit mie, când niam stătut a ne împărţi cu fraţii miei pre partea mea. Deci eu am vândut dumiisale *uncheşului Tomei vornicului celui mare şi mătuşei mele Aniţăi vornicesăi*, cu tot venitul, şi cu loc de heleşteu din gios de heleşteul unchesului, drept trei sute de galbeni ori o sută şi cincizeci de stupi, ce am luat de la dmnlui, deci ca să le fie dumisale direaptă ocină şi moşie şi cuconilor dumilorsale, neclintită nici o dănăoară în veci. Deci când am stătut a vinde eu am întrebat întâiu fraţilor miei şi surorile mele, deci dumnsale nu liau trebuit, deci eu am vândut dumisale unchiaşului şi mătuşii mele şi dnlui miau făcut plata deplin cum scrie mai sus *300 ughi* şi aciastă tocmală o am făcut dinainte *unchiaşului Savin, şi dinainte mătuşii noastre a Stolnicesii şi dinainte frăţinimiea lui Vasilaşco, şi dinaintea surorii mele Alexandrei Agoae*, şi pentru mai mare credinţa am scris singură cu mâna me şi mi-am pus şi pecete şi am iscălit, şi am pus şi pecetea, care sau scrisu intracestu zapis, ca să hii dumilorsale de credinţă, de asta scriu şi mărturisescu.

Antimiţa păhărniceasa (pecete)

Alexandra ce au fostu agoae (pecete)

acta Stânca Roznovanului Iaşi, Condica documente, caet LI. pe *Negriteşti*. (Surete ms. LVII, supt an).

3. 7166 Decem. 3 (1657). Iaşi. *Gh. Ştefan Vodă întăreşte vânzarea ce a făcut Antemiţa Ureche lui Toma Cantacuzino vornic cu 300 galbeni moşia Negriteşti.*

Iw Gheorghie Ştefan Voevoda, bojiiu milostioiu gspodar zemli Moldavscoi, adică au venit inainte noastră şi inainte a lor noştrii boeri a mari şi a mici, boeriul nostru credincios *Toma ce au fostu vornic mare* şi au adus un zapis de mărturie de la *Antimiţa păhărniciasa, fata lui Ureche ce au fost vornic* scris singur cu mâna ei, făcut denainte boeriului nostru lui *Savin ce au fost logofăt* şi a lui Vasilaşco Ureche fratele ei şi altor surori a ei, cum dinainte lor au vândut, a sa direaptă ocină, ce sau venit in parte ei de pre *moaşisa Vorontăriasă*, giumătate de sat de Negriteşti, ce iaste in ţinutu Niamţului, parte de cu loc de heleşteu intreg, pe vale Verdelui, cei mai gios de cât alt heleşteu, ce are boerinul intracel sat Toma vornicul, aceia ocină giumătate de sat din Negriteşti, au vândut boiariulnui nostru Tomei ce au fost vornic şi *giupânesei sale Anţa, care iaste mătuşă Antimiţii fata lui Ureche* dirept trei sute de galbeni, şi sau sculat boiarinul nostru ce mai sus scriem Toma vornicul şi au plătit tot deplin acei bani 300 ug. in mânule Antimiţei păhărniceasa, fata lui Ureche, ce au fost vornic, insă acei bani au implut plata cu o sută şi cincizăci de stupi. Deci noi dacă am văzut acel zapis făcut scris singură cu mâna sa, denainte acelor boiari ce mai sus scrie, şi de a lor bună voe tocmală şi deplină plată, de la domnia me incă am dat şi am intărit ca să fie de acum inainte acea giumătate de sat de Negriteşti şi cu heleşteu şi cu tot venitu a boerinului nostru a Tomei vornic, şi a giupânesei sale Aniţei şi a cuconilor sei direaptă ocină şi cumpărătură şi uric şi intăritură neclătit nici odinioară in veci.

u Ias vlet 7166. Dechemvr 3)

Insuşi dnul a poroncit. I. p. gspd

acta Stânca Roznovanului. Iaşi. Condica documente. caet LI. 9 pe Negriteşti. (Surete m. LVII supt an)

4. 7167 Ghenar 25 (1659) Iaşi. *Toma Cantacuzino vornic trece sătoyul Posadnicilor de la Cotnarschi la Alexandra Ureche, soţie alui Antiohie aga.*

Adică eu Toma vel dvornic scriem şi mărturisim cu acesţ zapis al meu cum am fost dator dumisale lui *Antiohie şi giupă-*

nesăi dumisale Alexandrei, cu cinci sute de lei cari bani li sau fost venit dumilorsale la împărţală, când sau împărţit cu alţi fraţi a dumilorsale, deci fiind la noi acei bani iam fost dat la кѫтн нарскрін (Cotnarschie) pisariu, ca să imble cu dobândă pe an, tâmplatusau diau perit Cotnarschie *când au venit Timuş fecior hatmanului Hmil*, in ţară, acmu dumnalui Antiohie aga şi cu giupâneasa dumisale Alexandra au cerşut la noi acei bani ca săi dăm dumilorsale, deci noi bani nam avut de undei da, ce tâmplânduse la noi zălog un sat ci să chiamă *Posadnicii zălogit de Nistor feciorul lui Batiş(te)*, drept cinci sute şi trei lei precum scrie şi zapisul lui Batiş(te), iscălit de mâna lui. Deci fiind acel sat drept din moşia dumilorsale noi lam dat zălog pentru acei bani carii scriu mai sus cinci sute şi trei lei intru măinile dumisale agăi şi a giupânesei dumisale Alexandrei; pentru acela lucru dei va pare lui Nistor Batiş(te) căi mai bun satul de cât acei bani, dmnlor se vor invoi şi se vor tocmi in desine, şi in tocmala noastră au fost dmnlui Racoviţă Cehan biv logofăt şi dmnlui Banul biv spataru, şi dmnlui Miron Bucioc biv sulger şi Neculai Buhuş al treile logofăt, şi eu Savva am scris.

u Ias lt 7167 Ghenar 25

acta Stânca Roznovanului, Iaşi. Condică documente, caet XLVII, 7. pe *Posadnici*. (Surete ms. LVII supt an).

5. **7176. Iunie 8 (1668) Iaşi.** *Zapis de vânzare prin care Lucache Batişte vinde cu 1200 lei satul Posadnici Alesandrei lui Chiriac paharnicul.*

Adică eu *Lucachi Batişte fratele lui Nistor Batişte călugărul*, scriu şi mărturisescu cu acest zapis al meu de nimene nevoit nici asuprit, ci de a me bună voe pentru sat pentru *Posadnici pre Prut* in ţinutul Iaşilor, care sat este de moşie a fraţinimieu a lui Nistor Batişte călugăr *despre maica lui, sora lui Grigorie Ureche, care mie mia fost maştihă*: ci acesta sat la impărţală când sau impărţit frăţinimeu Nistor Batişte călugărul *cu verii lui, feciorii lui Grigori Ureche şau venit* in parte frăţinimiu lui Batişte călugărul.., apoi frăţinimeu călugărul Nistor Batişte lau fost zălogit acest sat la Toma vornicul drept 500 lei cu vecini cu tot, şi neavând el bani ca săl răscumpere, tâmplatusau de au avut dmneaei Alexandra, giupâ-

pâneasa lui Chiriac ce au fost medelnicer, nişte bani daţi la Toma vornicul, încă de când era fată mare, care bani i sau venit când sau împărţit cu fraţii ceau avut dela părinţii lor Grigore Ureache şi Toma vornicul iau fost dat banii ei 500 de lei lui Cotnarschie pisarul cu dobândă, apoi Cotnarschi au pierit de Timauş feciorul lui Hmil, iar Alesandra giupâneasa lui Chiriac dacă sau căsătorit au cerşut banii, partea ei la Toma vornicul ce au avut daţi la dânsul aceli 500 de lei; Iar Toma vornicul au dat acesta sat Posadnicii cu tot venitul, căci iau zălogit Nistor, Batişte călugărul pe mâna Alexandrei giupânesei lui Chiriac, care atunce au fost după Antiohie aga, de au ţincut acestu sat tot ei până acmu. Iar intraceastă vreme tâmplânduse moarte lui Nistor Batişte călugărul de la moarte lui sau dat mie cu tot ce au avut. Deci satul acesta Posadnicii fiind mai bun de acei bani, lam scos eu la vânzare şi mai cu preţ să intorc banii. Alexandrii, şi cemi va rămâne să hie ai miei. Aceaia văzându că altul nu încape a cumpăra inainte dmstsale lui Chiriac şi a giupâneseilui Alexandri niam învoitde bună voe noastră şi încă miau mai dat dmnelui cătră cele 500 lei zălogitura încă 700 lei de sau făcut 1200 de lei bani daţi preste tot, căci şi dneei Alexandra este vară primara cu fratemieu, şi au luat acest sat iarăşi la mâna dumilorsale ca să le hie cumpărătura cu tot venitu în veci. şi această tocmală şi zapis lam făcut dinainte dmlorsale Solomon Bârladeanu vel logofăt, Miron Costin vel vornic, Vasilie vel vornic-vişnei, i Neculai Racoviţă hatman, i pârcalab Suciavschi, Stamatie vel postelnic, Toderaşco Iordachie vel spataru, Apostolachi vel ciaşnic, Ursachi vel visternic, Ilie Sturza vel stolnic Alexandru vel comis, Alexandru Ramadan vel uşariu, Alexandru Buhuş vel pitar, Lupaşco vel şatrar, Contăş treti logofăt, Toader Viatres Toader Cracalie i Gherghel, i Sămion vornici de poartă, şi pentru credinţa eu am iscălit şi dnelor boerii ceştia mari cu toţii şi eu Stratulat am scris ca să să ştie.

u Ias vlet 7176 Iunie 8 dni

az Solomon Bârlădeanu vel logofăt iscal.
Miron Costin vel vornic
Todiraşco vel spatar iscal.
Ilie Sturza vel stolnic.
az Ursache vel visternic iscal
urmează iscăliturile celorlalţi boeri. (Surete ms. LVII supt aoi)

6. 7176. Iunie 20 (1668) Iaşi. *Ilieş Alex. Vodă întăreşte Alexandrei şi soţului Chiriac medelnicerul, satul Posadnici cumparat cu 1200 lei de la Lucachi jicnicer.*

Noi Iliaş Alexandru voevod, bojiiu milostiv gospodar zemli Moldavscoi, scriem domnie me şi dăm ştire pentru sat pentru *Posadnici* pre Prut în ţinutul Eşilor, care sau la împărţătă sau vinit in parte lui *Nistor Batişte* călugărul, şi Nistor Batişte la zălogit la Toma vornicul drept 503 lei; iar Alexandra giupâneasa lui Chiriac, medelniceriul încă când era fată mare partea sa de bani ce i sau vinit despre părintele lor Grigoraş Urechi vornicul, când sau împărţit cu fraţii, acie bani partea ei sau dat la Toma vornicul săi ţie; iar Toma vornicul iau dat să umble cu dobândă la *Cotnarschie pisariul* 500 de lei; apoi Cotnarschi, pisariul au perit de Timuş feciorul lui Hmil hatmanul căzăcesc; apoi Alexandra giupâneasa lui Chiriac medelniceriul, dacă sau căsătorit după Antiohie aga, şiau cerşut banii la Toma vornicul; iar Toma vornic pentru banii ei iau dat zapisul acel de zălogitură lui Nistor Batişte călugărul, drept acei bani, 500 lei să fii Alexandrei satul zălogitură *vărusău lui Nistor Batişte* călugărul, căci şi satul acesta Posadnici, este de moşie despre moşul lui Nistor Urechi vornicul; iară acmu intâmplândusă moarte lui Nistor Batişte călugărul, la moarte lui sau dat şi cu ocine şi cu tot ciau avut fraţinisău lui Kiriţa Lucachi jăcnicer, cel mare, iar boeriul nostru Kiriţa Lucachi jicniceriul au scos acest sat la vânzare ca să ia preţ mai mare să întoarcă banii lui Chiriac medelniceriul, şi a giupânesei lui Alexandrei acele 503 de lei zălogitură; şi cei va rămânea să hie a lui. Deci acesta sat Posadnicii hiind dinspre Urecheşti di moşie, altul nu încăpe a cumpăra, ci sau aflat mai aproape Chiriac medelniceriul, şi giupâneasa lui Alexandra; şi încă către cele 503 de lei zălogitura au mai dat încă 700 de lei di sau plinit peste tot banii de 1200 de lei denainte noastră şi sau plătit satul deplin întru mâna boeriului nostru Lucachi jăcniceriul, şi au luat Chiriiac şi Alexandra satul Posadnicii la mâna lor moşâe despre moşiia lor au fost şi iarăşi la mâna lor au vinit. Deci şi noi văzând de a lor bună voe tocmală şi plata deplin de la domnie me încă dăm şi întărim boeriului nostru lui Chiriiac medelnicer şi giupâneasii lui Alexandra pe acestu sat întreg Posadnicii pe Prut în ţinutul

Iaşilor ce să le hie şi de la domnie me ocina şi cumpărătură şi uric şi întăritură nerușeit nici o dănăoară în veci.

u Ias lt. 7176 Iunie 20 dni

Sam gospod. navilial (sic) I. p. gospod,

Solomon Bârlădeanul vel logofăt Stratulat

acta Stânca Roznovanului Iaşi. Condica documente, caet XLVII 9 pe Posadnici. (Surete ms. LVII supt an)

7. 7178. **Fevruarie 7 (1670). Iaşi.** *Moşiile ce are Alexandra lui Chiriiac Sturza pah. de pe tatăl său Grigore Ureche.*

Izvod de ce au grăit şi au mărturisit Alexandra, fata lui Grigorie Urechi ce au fost vornic mari, giupâneasa lui Chiriiac paharnicul, când niau ales pre noi Mării sa Vodă şi niau trimes să auzim ce va mărturisi pentru sate şi pentru moşii ce are unde le dă.

Stroeştii de la Roman, sat întreg şi o *dughiană din târg din Eşi*, datau la sfântă mănăstire *Săcul*.

Străşănii de la Lăpuşna sat întreg *cu vecini*, au dat la *sfântă Vineri din Eşi*.

Pecişănii sălişte întreagă de la Tecuciu şi *doai dugheni din târg din Eşi dată la svânta mânăstire la Cetăţuia*.

Drageştii de la Tecuci, selişte întreagă, datau la mănăstire la Dealul mare.

Alte sate şi ce va mai ave dumneei 12 dughene ce are de moşie şi de cumpărătură împreună cu dmnlui Chiriiac paharnicul, datuleau toate giupânesei lui Chiriiac paharnicul, pentru căci aşa ni mărturisi, dumneaei, cum va fi cheltuit Chiriiac paharnicul câteva sumi de bani, pentru moşiile dumisale, şi pentru alte trebi a dumisale, care niau arătat şi izvod de 1572 de lei şi *un zlot*.

Satul *Posadnicii* de la Eşi *cu vecini*.

Medvitca, la Hotin *cu vecini*.

Odaia Gugii şi părţile din Lungani la Cârligătura.

Dumbrăviţa la Suciavva.

Doai dugheni din Eşi.

Viile de la Cotnariu cu crame.

Şi sălaşe de ţigani ci să vor vini pe parte dumisali şi aur

argint odorà, *casále din Eşi*, şi tot ce va are să hii tot a lui Chiriiac paharnicul după urma dmnsale.

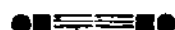
Aşăjdere dumnelui Chiriac paharnicul iar aşa au grăit dinainte noastră, de să va întâmpla să rămâe giupânesei dmsale, pi urmă ce va hi, a lui Chiriiac să fie toate a giupânesei să fie volnică, de cum va fi voe dmsalĕ, şi pre după cuvântul ce au spus si au mărturisit cătră noi, noi am iscălit să le fie de crediuţă, iar după moartea lui Chiriiac paharnicul, să fie dmnlui volnic a da cui ii va hi voe, şi în viaţa lui şi după viaţa lui nimene din fraţii giupânesei Alexandiei sau din rudă, să naibă treabă.

u Ias vlt 7178 Fevruar 7

az Costandin biv ciaşnic iscal.

az Gheorghe biv logofăt iscal.

acta Stânca Roznovanului, Iaşi. Condica documente caet XLVII 10 pe Posadnici. (Surete ms. LVII supt an)

8. **7178 Fevruarie 13. (1670). Iaşi.** *Gh. Duca Vodă întăreşte lui Chiriiac paharnicul, moşiile lasate prin diată de giupâneasa lui A'exandra, fata lui Gr. Ureche vornicul.*

Iw Duca Vvoda bujiiu milostiv gospodariu zemli Moldavscoi. Adecă au venit înaintea domniei mele şi înaintea a lor noştri moldoveneşti boieri a mari şi a mici, dumneaei *Alexandra* giupâneasa lui Chiriiaç paharnicul, fata lui Grigorie Ureche ce au fost vornic mare, şi niau mărturisit cu adevarat cuvânt pentru satul şi moşiia ce au avut de la răposaţii părinţii ei, aleasă despre fratesu Vasilaşco de sau împărţit cu satele ce i sau venit pe partea lui Vasilaşco el să hie intrat intrânsele, unele de liau dăruit cui nau fost voe ei, şi cui nu să cădea, altele leau vândut mai mult fără preţ de cât cu preţ şi pe dânsa nau mai întrebatuo, ci să o fi lepădat despre dânsul cu despre tot a lui; întraceea şi ea dacă a văzut că să liapădă dânsu ea încă sau lepădat de fratesău ca cum ar fi la parte ei de sate şi de moşii, fratesău nici o treabă să naibă la nimica, nici in viaţa ei nici după viaţa ei, ce din câte sate şi moşii iau venit ei alese despre fratesău parte ei, socotitau de au dat prela sfintele mănăstiri pentru sufletul a răposat moşii şi a părinţilor ei, cari au agonisit satele şi pentru sufletul ei; întâi satul *Stroeştii* di la Roman, şi o dughiană au dat la sfânta mănăstire la Săcul. şi satul *Străşănii* de la Lăpuşna cu vecini lau

lau dat la sfânta mânăstire la Sfânta Vineri din Iaşi, care este făcută de moşusău şi selişte *Pecişânii* de la Tecuciu şi doaă dugheni din târg din Eşi, datau la sfânta mânăstire de la Dealu mare ca să fie aceste sate la sfintele mânăstiri moşii neclintite in veci; numai părinţii de la acele sfinte mânăstiri, ca să aibă a scrie pe răposaţii moşii ei şi părinţii ei la svântul pomelnic la svântul jertfelnic până când vor sta svintele mânăstiri, iar alte sate ce au mai prisosit anume *Dumbrăviţa* de la Suceava şi *Posadnicii* de la Iaşi şi *Medvidca* la Hotin şi *Odaia Gugii* cu părţile din *Lungani* de la Cârligătura, şi doao dugheni din Iaşi, şi viile de la Cotnariu cu crame şi salaşi de ţigani câte se vor veni in parte ei şi casăle din Iaşi şi aur şi argint şi odoară şi tot ce va ave ei au daţ giupânesei lui Chiriiac, paharnic, căci au avut viaţă bună cu dânsul şi la boalele ei au socotito şi au avut şi cuconi împreună şi amu mare moarte li sa intâmplat, şi după această să fi cheltuit Chiriiac paharnicul pentru moşiile ei şi pentru datoriile ei ai lui bani 1572 de lei şi un zlot. Pentru aceia sau daţ giupânesei lui Chiriac tot cât are ia şi in viaţa ei şi după viaţa ei săi fie toate câte mai sus scriu vecinice. de să va prileji şi moarte giupânăsău Chiriiac paharnicul să aibă a o griji cum să cade după obiceiul creştinescu; iar fratesău Vasilaşco sau fie cine vor fi din ruda ei treabă la nimic să naibă a să amesteca ci după moartea ei giupânăsău Chiriiac să fie volnic a da, şi a face cei va fi voe cu toate câte mai sus scriem; iar de sa tâmpla lui Chiriiac paharnicul moarte *mainte;* iar niau mărturisit singur Chiriiac paharnicul nimene din fraţii lui sau din rudele lui să naibă a cere banii ce au cheltuit el cari mai sus scriu, nici să aibă treabă la nimica de a lui, ci tot ce va ave el să fie in sama giupânesei Alexandrii, şi dumneaei să de şi să facă ce va vre cu tot ce va fi a lui, şi in viaţa ei şi după viaţa ei, altul nimene din ruda lui să nu să amestece la nimica de a lui cum şi mai sus scriem. Pentru aceaia şi domnie me dacă am văzut intracesta chip cum au dat şi au dăruit sfintele mânăstiri şi precum sau invoit dmlor ei in de ei, domnie me incă am dat şi am miluit sfintele mânăstiri, ce mai sus scriem cu aceste sate ce li sau dat, şi pe boiariul nostru Chiriiac paharnicul cu toate satele câte scriu date dumisale şi dugheni şi vii de la Cotnari şi casăle din Iaşi şi ţiganii ce vor fi pe partea giupânesei Alexandrei şi aur şi odoară şi tot ce vor fi având depreună ca să le fie de la domnie me dreaptă ocină şi

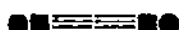
moşii şi danie şi miluire şi uric şi întăritură neclintită nici o odinioară în veci şi în viiaţa lor şi după viaţa lor şi să hie lui Chiriac paharnicul moşii vecinice şi nime din fraţii lor sau din rudele lor să nu mai aibă nici o treabă la nimică de a lor nici să se mai amestece прѣдъ сим истинном листом нашим. и нак небѫдет[1]).

сам господинь велѣл. ѕіас велѣт + зрон мсца Февр. гї дни.

Loc peceţii domneşti

Bârlădeanul vel logofăt Mihail

acta Stânca Roznovanului Iaşi. Condica documente. caet XLVII, 11 pe *Posadnici*. (Surete ms LVII supt an).

7178 Febr. 15 (1670) Iaşi. *Testamentul ce-şi fac unul altuia soţii Chiriac paharnic şi soţia sa Alexandra, fata lui Gr. Ureche vornicul.*

Adică eu Chiriac paharnicul. scriu şi mărturisesc cu acest adevărat zapis al mieu. pentru viiaţa ce am avut împreună cu soţul meu, cu *Alexandra fata lui Grigorie Urechi, ce au fost vornic mare* din mila lui Dumnezău am avut şi cuconi, şi acmu marele Dumnezău ni iau luat, care lucru fiind şi viiaţa noastră din vreme ce niam împreunat tot bună până în ziua de astăzi, aşa mam socotit eu dimpreună cu soţul meu Alexandra, ce va fi agonisita noastră, şi ce au avut soţul mieu zestre dela părinţii ei, sate şi moşii şi vii şi ţigani şi odoară şi bucate şi alta tot cii al mieu şi al ei niam dat unul altuia, că de să va prileji mie moarte înainte dumisale, nimene din fraţii miei, sau din rudele mele nimene să naibă nici o treabă la bucatele mele, nici la odoarăle mele, nici la banii ce va fi, ceia ce va fi de al mieu să fie tot al fimeii mele, Alexandra şi în viiaţa ei, şi după viiaţa ei cui va vre să de şi vrea are să facă să fie făcut, numai să aibă a mă griji cum să cade după obiceiul creştinesc, iar altul nimene din fraţii miei sau din rudele mele să naibă nici o treabă la un cap de aţă din munca mea. Aşijdere şi dumneaei au socotit ce iaste parte dumisale aliasă despre fratisău Vasile Ureche spatarul, *din sate, din moşii*, din ţi-

1) Copiatorul condicei de documente Roseteşti neştiind slavoneşte redă greşit fraza slavă de încheere. El transcrie astfel: прѣдъ. сем истинин стом нашьін и нан не бѫдет. саѣ господ накелша.

gani, din vie, casă gata, *dugheni de aice din Eşi*, odoară, haine, sau dat dumneaei cu totul ce are în mâna mea, precum şi dumneaei miau făcut zapis la mâna mea pe sate şi pre tot ce are ca să fie la mâna me şi în viiaţa ei şi după viiaţa ei, cum de i sar tâmpla dumisale şi moarte dumisale, eu să o grijescu, cum să cade după obiceiul creştinescu, şi fratele dumisale Vasilaşco, sau fie cine va fi din ruda dumisale să naibă nici o treabă la toate câte mai sus scriem, şi la toate ce are dumneaei şi ce voiu vre să fac să fie făcut şi în viiaţa mea şi după viiaţa mea. La această tocmală cu aşezare ce am legat noi, şi am făcut să ste în veci, iar care din fraţii miei sau din oamenii miei, sau din fraţii fimeii mele Alexandra sau din rudele ei sau din giudeţu sar ispiti ca să strice aşezare noastră, acela să fie neiertat de Domnul Dumnezeu, ce au făcut ceriul şi pământul şi de preacinstita maică sfinţii sale Maria, şi di 12 svinţi apostoli, şi de patru Evanghelişti, şi să fie afurisit de 318 părinţi-oteţi ce au fostu in Nicheia, cetate ce svântă şi să aibă parte cu Iuda şi cu trăcletul Arie întru fără fund amin. Şi la această tocmală a noastră cu aşezare pentru Svinţia sa alesul părintele Dosofteiu Episcopul de Roman, şi dumisale Paladie ce au fostu stolnic mare şi Gheorghiţă Şeptelici ce au fostu logofăt, Costandin ce au fostu paharnic, preotul Toader, duhovnicul Alexandrei, părintele Toader dela sfântu Neculaiu, Nastasie protopopul de Iaşi, Gheorghie *Chervasaragiu*, Dumitraşco Roşca, Bută, Grigoraşco Ciocârlie, Irimice, Neculai vornicul glotoii, Mateiu Manta neguţător, David tij., Cârste starosti de neguţători şi mulţi oameni buni şi feciori de boeri. Pentru aceia să aibă a sta acest lucru aşezat în veci de veci. Altul nimene să nu să amestece. Eu Mihail am scris în Iaşi vlet. 7178 mşta Fev. 15 d-ni.

Dosofteiu Episcop Romanului (pecete Episcopiei)

preotul de Frăteni duhovnicul Alexandrii

Ghiorghe biv logofăt iscal. Az Gheorghie vornic iscal. Buta vornic (pecete). az Costandin biv ceaşnic iscal.

acta Stânca Roznovanului Iaşi. Condica documente. caet XLVII. 21 pe Posadnici.(Surete ms. LVII supt an)

7179 Sept. 5 (1670) Iaşi. *Duca Vodă întăreşte danla făcută de Vasile Ureche spatar moşia Tătărănii Mănăstirii Clatia (Schitu' Păun).*

Iw Duca Vodă cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldovei,

iată au venit înainte noastră şi înainte tuturor boerilor noştri ai Moldovei a mari şi a mici, boeriul nostru *Vasile Urechi biv spatar, fiul lui Grigori Urechi biv vel vornic* şi au mărturisit înnainte noastră de a sa bună voe de nimene nevoit nici silit, precum că au dat şi au dăruit a sa dreaptă ocină şi moşie un sat anume Tătăreni ce iaste pe gârla *Miletinului*, pe din sus de satul *Şipotele* la ţinut Hârlăului, cari sat iaste a lui driaptă ocină şi moşie de la *mătuşa lui Salomiia Voruntăriasa, fiica giupânesei Măricăi Negoias, nepoată de fiu a lui Crăciun postelnic, din ispisoc de întăriiură, de la răposatul Vasilie Vodă ce au avut moşul ei, Crăciun post. de la Alexandru Vodă cel de demult, de cumpărătură de la copii lui Trif pârcălab, din uric de danie şi de miluire ce au avut Trif pârcălabul dela Ştefan Vodă cel tânăr*, care sat i sau venit lui de cătră alţi fraţi ai săi, când sau împărţit cu satele ce au avut de baştină, pe acest sat lau dat şi lau dăruit sfintei mânăstiri ce se numeşte *Clatea* unde se chiamă . . . . piatra, care mânăstire este făcută şi zidită de boeriul nostru credincios dumnealui *Pagonie vel vameş* ca să fie sfintei mânăstiri dreaptă ocină şi moşie pentru sufletul părinţilor şi a moşilor săi, şi pentru sufletul său şi pentru ertarea păcatelor lor, însă părinţii, care vor petrece întrace sfântă mânăstire să aibă a pomeni pe dânsul şi al scrie la un loc cu părinţii, şi moşii săi, la sfântul şi dumnezeiescul jertfelnic, *în pomelnicul cel mare*, până când va sta sfânta mânăstire şi cu mare blăstăm au dat acel sat sfintei mânăstiri şi ori cu ce chip să va scula fraţii săi, sau alţii din tot neamul lor a strica a dumisale danie, şi miluire, acela să fie neertat de domnul Dumnezeu cel ce au făcut ceriul şi pământul, şi de preacurata maică sa Mariia şi de 12 apostoli şi de 4 evanghelişti şi să fie proclet şi treclet de 318 sfinţi părinţi ce au fost în oraşul Nicheia şi să aibă parte cu Iuda şi cu trecletul Arie în veacii cei fără de sfârşit şi nenumiţi amin. Drept aceia domnie me dacă am văzut pe acest boer că au miluit şi au dat şi au dăruit pe sfânta mânăstire cu acel sat de mai sus scris Tătărănii de a sa bună voe şi din toată inima şi din îndurarea sa şi cu atâta blăstămare, domnia me mam milostivit şi am dat şi am miluit pe sfânta mânăstire ce să numeşte *Clatea* cu acel sat Tătărănii, ce iaste pe Miletin, pe din sus de Şipote, ca săi fie şi de la domnie me sfintei mânăstiri direaptă ocină şi moşie şi danie şi miluire şi uric şi întăritură neclintită nici odată în vecii vecilor

; să amestece înainte acestei adevărate cărţi a noastre.

Insuş domnul au poruncit. (l. p. gospod.) u Ias vleat 7179 Septemb. 5 dni.

Bârlădeanul vel logofăt Sau scris de Andrei Mihul „din limba sârbască pe limba moldovenească sau tălmăcit de pitariul Ioan Stamati in Iaşi la 1806 Iulie 17.

acta Stânca Roznovanului Iaşi, condica documente, caet XXXVI, 7 pe „*Tătărăni*". (Surete ms. LVII supt an).

7198 August 1 (1690) Iaşi. *Alexandra Buhuşoae vinde cu 400 lei satul Posadnicii lui Iordachi Roset vel visternic.*

Adecă eu *Alexandra, fata lui Necolai Urechi*, giupâneasa răposatului Alexandru Buhuş hatmanul, şi cuconii miei cu Dumitraşco postelnicul şi cu Neculaiu, scriem şi mărturisim cu acest adevărat zapis al nostru, de nimene siliţi nici asupriţi, ci de a noastră bună voie am vândut a noastră direaptă ocină şi moşie sat întreg anume *Posadnicii* la ţinutul Eşilor din tot locul şi cu tot venitul din vatra satului, din câmpu şi din ţarină şi din pădure şi dintrapă cu vad de moară şi cu vad de pod pe apa Jijiei care sat şi moşie îmi este mie direaptă ocină şi moşie de la părinţii miei ce scriu mai sus, această moşie şi sat întreg lam vândut noi dumisale lui *Iordachi Roset vel visternic,* drept patru sute lei bătuţi bani gata, ca să fie dumisale direaptă ocină şi moşie şi giupânesei dumisale Saftei şi cuconilor dumisale in veci, şi la această tocmală şi vânzare a noastră sau făcut denainte dumisale Tudosie Dubău vel logofăt, şi dumisale Ionaşco Balş vornicul, şi dumisale Alexandru Ramandi vornicul, şi a dumisale lui Costandin căminar şi a lui Andrei Balş vornicul şi a Zahariei Cluceriul, şi pentru mai mare credinţa miam pus pecete şi cuconii au iscălit şi dmlor aceşti boeri ca să fie de mare credinţă.

u Ias vlet 7198 August 1

Alexandra Buhuşoae (pecete) — Miron biv logofăt
Neculaiu Buhuş iscal — Costandin sărdar
Tudosă Dubău vel logofăt — Buhuş postelnic
Velicico Costin vornic — Alexandru vel postelnic
Dumitraşco vel stolnic — Costandin caminar, Lupul hatman

acta Stânca Roznovanului, Iaşi. Condica documente, caet XLVIII,9 „Pe Posadnici". (Surete ms. LVII supt an).

ЧѢЛЄ ДОИѠ ЧИСꙊРИ

(Hotărnicenii)

1. In actele moşiei Chirca-Luţeni, cu începere de la 1734 Iulie 30 (7242), se vorbeşte că Pavăl din Paşcani, nepot Micului, având moşia *Chirca* peste Bâcu la ţinutul Orheiului, care moşie zise că este afară *din „ceale 2 ceasuri de loc ce s'au hotărât despre Tatari*, moşie domnească de să ia uşur... precum că iaste osebită moşia acestui om *dintraceale doao ceasuri de drum;* şi el şar fi dejmuit moşia lui până acmu, iar amu având nişte *Tomai ţărani* pe moşia lui zise că iau luatu uşuru de la Tatari de pe moşia lui".

Faţă cu aceste jalobe Vodă C. Nec. Mavrocordat scrie carte la Vasile Măzărachi biv vel jitnicer, părcălab de Chişinău să cerceteze de iaste aşa, din vreame că a fi moşia lui osăbită *din ceale doao ceasuri de locu ce sau hotărât de la Tatari*, cei fi luat dejmă de pe moşia lui de la acei Tomai săi dai pâne înapoi".

Tot odată mai porunceşte Vodă Mavrocordat să nu mai ia *uşorul* de la cei aşăzaţi pe moşie la *Oraolu*, ci iel să-şi dijmuiască moşia lui".

2. Se vede că lucrurile nu s'au petrecut cum a rânduit Vodă, căci după 5 ani, Gr. Ghica Vodă dă o nouă carte în aceiaşi pricină a aceluiaşi Pavăl, nepot Micului, către acelaş Vasâle Măzărachi biv vtori visternic şi pârcălab de Chişinău : „că are o moşie Chirca peste Bâcu în ţinutul Orheiului, care acea moşie iaste *afară din ceale doao ceasuri de locu, ce sau hotărât despre Tătari, moşie domnească* de să ia uşorul".

In schimbările de domnii pârcălabul de Chişinău a dispus *să se scrie dejma* de pe moşia acelui Pavăl. Cum însă Vodă Ghica era în 19 Octombrie 1738 la Orheiu, dă carte domnească din acest târg „să cauţi să dai pace de toată dejma câtă a fi pe moşie omului şi cei fi luat dejmă de pe moşia omului încă săi dai înapoi".

3. Tătarii nu se astâmpărau cu asupririle lor, ci îşi fac şi 2 mori pe Bâcu în moşia Chirca a lui Moisăi şi Pavăl, cari nu-şi aveau aşezările chiar pe moşie, ci *cale de giumătate de ceas mai în laturi*. Cum însă moşia Chirca este *în afară de ceale 2 ceasuri*, Voevodul Gr. Ghica rândueşte în 1741 Mai 18 pe sărdarul de Orhei, Enăcache, să cerceteze şi „aflându-se moşia lor în afară de cele 2 ceasuri, să porunceşti acelor Tătari să-şi râdice morile de acolo şi să-i goneşti, mai mult să nu ştim că se află pe acole nici ei nici morile lor; iar de n'ar vre să-şi ridice morile de voe să pui dumneta să le răsăpască şi să le de pe apă; şi cum zicem mori acolo şi altele să nu ţie; şi să se *curăţască locul de dânşii*".

4. Moisăi stătea cu casa la *Cimişăni*, cale de giumătate de oră depărtare de Chirca. In lipsa lui de pe moşie, Vasile Măzărachi, ce a fost pârcalab de Chişinău, în tărie a luat în vara lui 1741 dejmă, de pe moşia Chirca. La jaloba lui Moisăi, Vodă C. N. Mavrocordat scrie carte domnească în 1741 Oct. 21 către vel vornicul Costache să aducă de sârg pe Vasilache Mazarache să cerceteze pricina, şi mărturia ce se va da *„să să treacă la protocol"*.

Peste o lună pricina se judecă din nou. Tatarii, cari îşi făcuse mori în apa Bâcului pe moşia Chirca a lui Moisăi, nu şi-au stricat morile şi judecata a mers şi la măria sa Sultanul, adică la hanul de la Căuşăni, care i-a fost dat rămaşi. Vasile Măzărachi dijmuise 9 chile de pâne de pe moşia Chirca, şi cum Tătarii au văzut că pânea li-o ia pârcălabul de Chişinău, ei sau îndârjit şi n'au mai vrut să strice morile. Vodă Costandin Mavrocordat scrie în 1741 Noembre 27 iar o carte domnească energică către sărdarul de Orhei: „iară de

iar face Tătarii mai multă supărare, dînta sărdar *să-l aperi despre Tătari.*

5. In pricina de judecată cu morile la Măria sa Sultanul tătărăsc, hanul de la Căuşăni, Moisăi din Cimişăni e mai lămurit în noua jalobă ce o dă lui Vodă Costandin Mavrocordat în 2 Iunie 1742. El arată că Sultanul a rânduit din partea sa pe Isani Mârza boer hotarnic şi pe 2 umblători, Turcu şi Belibou, şi aceşti trei în unire cu Vasilachi Măzărachi pârcălabul, au aflat că morile făcute de Tatari *sânt în afară de cele doao ceasuri*, dar că Isani Mârza contrar cărţii Sultanului a învoit Tătarilor să nu-şi rădice morile. Cum însă nişte Săimeni hăneşti au aprins morile, Tătarii cei cu morile să pun în spetele sale să le facă morile înapoi. In aceiaşi zi Vodă Costandin Mavrocordat scrie carte la sărdarul de Orhei că de va afla că are Moisăi vre-o supărare despre Tătari să-l apere.

6. Trec 8 ani la mijloc. Domn era acum C. Mihai Cehan Racoviţă Voevod. Moisăi murise şi el. Urmaşii săi, Simion şi cu fraţii săi se duc din nou cu jalobe la domnie că moşia lor Chirca fiind în afară de *ceale doao ceasuri*, ei şi-au strâns dejma până la domnia lui Ion Vodă Mavrocordat; după aceia uşurgii *le dejmuesc moşia, cu pricină că ară Tătarii pe acea moşie*. Vodă Racoviţă scrie carte domnească la uşurgii ce şed la *Oracoglu* şi umblă cu uşurul să dea pace moşiei Chirca şi să nu le mai ia uşorul.

7. După 10 ani, acelaşi Simion simte nevoie de a cere o nouă carte de stăpânire pe moşia Chirca, şi să nu mai fie supărat de uşurgii. Vodă Ion Teodor Calimah scrie carte la uşurgii, ce umblă cu slujba uşurului pe la *Oraciolu*, să nu mai ia uşurul de pe Chirca, fiind moşie *afară din ceale doao ceasuri.*

Aceiaşi carte de stăpânire le dă şi Vodă Gr. Ghica în 1761 Oct. 20 „să aibă Simion Măriola din Cimişăni şi cu fraţii lui a-şi lua dejma de pe acea moşie şi Tatari de vor ara Moldovenii de la toţi să-şi ia dejmă după obiceiu, de vreame ce iaste dovedită că-i dreaptă moşie lor *şi iaste afară din ceale doao ceasuri.*

Treizeci de ani în şir, stăpânii Chircăi, trei generaţiuni una după alta, au dus pâră cu Tătarii şi la domnul de la Iaşi şi la Sultanul tătărăsc de la Căuşani. Ei au făcut dovadă cu marturi vrednici de credinţă, cum a fost Darie Donici marele logofăt că moşia Chirca de pe Bâc vine în afară de cele 2 ceasuri, şi că deci uşurgii de la Oracoglu, cari strângeau uşurul din cele 2 ceasuri, să nu le ia de pe moşia Chirca.

Ceia ce suferise stăpânii Chircăi dinspre Tătari erau o verigă mică din lungul lanţ al raporturilor de hrăpire şi jac, ce făceau Tătarii in aceste părţi de loc, încă din veacul al XVII-lea şi mai înainte.

Tatarii se ridicau cu hergheliile lor de cai şi epe până la apa Răutului, unde devastau moşiile, îşi aşezau morile pe cursurile apelor, la vaduri alese, şi luau uşurul de la oamenii, ce făceau semănături. Tocmai in 1765 Gr. Ghica Vodă ii alungă definitiv şi aduce linişte in sinul populaţiunii, ce incepuse a veni şi intemeia satul Bălţile.

Despre zurbalâcurile Tatarilor pe văile Bâcului din jos de Chişinău ne vorbesc şi cronicarii în mai multe rânduri.

In răscoala lui Mihalache Hâncu stolnicul şi Duca sărdarul şi Costandin clucerul supt Duca în a doua domnie, în 29 Noembre 1673 s'a dat război la Chişinău pe Bâcu, şi scrie N. Costin (Let. II 8) „însă aceste capete ce s'au fost săvârşit asupra lui, nevrând să i se închine. Duca Vodă le-a dat *răsboi la Chişinău* şi iau înfrânt". I. Neculce tace acest amănunt (Let. II 218).

E vestit ernatecul Tatarilor in ţară in iarna lui 7182, supt Dumitraşcu Vodă. Atât Nec. Costin (Let. II 11) cât şi Ioan Neculce (Let. II 229), iar mai pe urmă Nec. Mustea (Let. III 18) vorbesc în accente duioase şi tânguioase de risipa ţării făcută în acea iarnă de Tătari, care ca *nişte păgâni* făcut-au multă răutate oamenilor" (N. Costin), sau ca lupii intr'o turmă de oi, s'au aşezat la ernatic din Prut până în Nistru, (I. Neculce şi N. Mustea).

Tot pe Bâc şi spre Chişinău şi Tighina a fost lupta

între hatmanul leşesc Cuniţchi cu oaste de ţară, şi a dat războiu beiului de Tighina, şi l'au răpus; apoi au trecut în Bugeac în Tătărime, au prădat, au ars, au robit femei şi copii şi au purces pe Cogălnic în gios până la Jalpuh şi de acolo la Căşla cea mare (Let. II, 31); luaţi însă în atac de Turci şi Tatari ei s'au retras de la Volcăneşti, la sat la Troian, şi pe Prut în sus până la Gura Frumoasei şi la Gura Lărgii. (Let. II. 37).

In 7199 prin August, cu venirea lui Ioan Sobieschi până la Târgul Frumos, ţara se răzleţise în trei oblăduiri, întru cât Leşii ţineau parte despre munte de la Cetatea Neamţului în sus, şi Soroca; domnia ţinea Iaşii şi cu ţara de jos; iar spre Orhei şi Lăpuşna, Tătarii işi făceau *sate tătărăşti cu Giaun Mârza şi ţineau locul din Chişinău până în Nistru* (Let. II 43).

De această stăpânire a Tatarilor lui Geaun Mârza tot N. Costin supt anul 7208, Vodă fiind Antioh Vodă Cantemir scrie că Tătarii lui Geaun Mârza, cari işi făcuse sate in ţinutul Lăpuşnei *din gios de Chişinău* până în Nistru, *pe de îmbe părţile de Bâc*, încă au lăsat locul ţării şi au lipsit de acea stăpânire (Let. II 49). Iar I. Neculce scrie (Let. II 283) că venind firman de la Poartă la Antioh Vodă împreună cu Hanul să scoată pe Nohai din Bugeac, şi să-i ducă la Don, să trăiască a plecat cu oaste până la Fălciu şi de primăvară Tătarii Nohai s'au rădicat din Bugeac şi s'au dus la Don să trăiască.

Supt Cost. Duca Vodă în 7209 (1701) Geaun Mârza cu tot ogeacul lui de Tătari rocoşelnici i-a trecut peste Nistru. Vodă de la Iaşi merse până la *Chişinău în luna lui Mai* şi s'a fost împreunat cu Hanul la *Geamăna*. unde a zăbovit o lună de zile (Let. II 53). Ioan Neculce tace acest amănunt (Let. II 236).

Supt Antioh Vodă cătră 7215 April 20, (1708) plecat'a Antioh Vodă la Tighina: la 23 April în ziua de Sf. Gheorghe a ajuns Vodă *la Chişinău* ; de acolo a purces *în jos pe Bâc, pe marginea ţării* până la sat la Davida pe Nistru, *la hotarul ţării* şi a stat acolo o săptămână" (Let. II 60). Ion Neculce tace acest eveniment. (Let. II 314).

Tot prin aceste locuri Tătarii au prădat ţara în Februarie 1711 supt Dim. Vodă Cantemir, căci în loc să meargă din colo de Nistru ei au trecut prin ţară „ca nişte păgâni cruzi, au prădat şi au nimicit tot ce au găsit în drumul lor prin ţinuturile Lăpuşnei, Orheiului şi Sorocei (Let. II 100).

Luptele mari deschise între Ruşi şi Turci; apoi luptele cu Austriecii; făcură ca atacurile şi jacurile Tătarilor asupra Moldovei să nu mai atragă băgarea de samă a cronicarilor. Răul însă se înteţise şi ajunse la cel mai înalt grad supt domnia lui Gr. Ghica Vodă. Toate cronicile Moldovei vorbesc de aceste noi ciocniri între Tatari şi Moldoveni, cari însă prin proporţia ce luase au pus în mişcare însăşi Poarta Otomană şi aşa din luptele încinse între cetele de Tătari şi Poartă am tras noi Moldova foloase şi s'au stârpit definitiv răul despre prădăciunile Tătărăşti.

8. Încă din a doua domnie a lui Gh. Duca Vodă, când cu răscoala lui Hâncu, Durac şi Costandin, pe când domnia se scoborâse la Vaslui, iar în curtea domnească hălăduiau cei 3 răsculaţi, a fost scris scrisoare la seraschieriul de la Babadag, *Halil paşa* şi pe poronca împărăţiei turceşti au pornit cu oaste prin Bugeac şi se opri la Chişinău. Boerii răsculaţi fură împrăştiaţi, căpeteniile lor omorâte şi se vede că cu acest prilej *Halil paşa* a făcut *hindichiul* ca hotar între Tatarii Bugeaceni şi ţara Moldovei, numit multă vreme *hotarul lui Halil paşa.* (A. Amiras, Let. II 88, 159).

Mai bine de treizeci de ani, zice Amiras, acest hotar a lui Halil paşa a fost încălcat de Tatarii Nohai, până când cu luptele iscate între Tatarii din Crâm şi cei din Bugeac au înlesnit Moldovei câştig de cauză despre Tatari şi plata tuturor stricăciunilor făcute. I. Neculce cunoaşte pricina acestor zarve, care s'au început de la lupta dusă de Adligheri Calca sultanul de Bugeac, contra lui Medligheri hanul de Crâm pus de Poartă anume ca să răpună şi să liniştească pe Şerinii şi Mârzacii de Crâm. El fiind om crud a început a tăia capetele la fruntaşii lor, şi atunce sultanul de Bugeac

a scris carte la Impăratul să scoată din hănia Crâmului pe Adligheri, ca om tiran şi crud, şi să-l pue pe fratele său Cazagheri; ceia ce Impărăţia n'a primit. Bugecenii au plecat spre Crâm şi s'au oprit la Cehrin, vârând spaimă în ţările de prin vecinătate.

Tocmai atunci Gr. Ghica Vodă având pe Capegi başa, de la împărăţie, hotărâse locul Moldovei despre Tătarii din Bugeac şi au şi stricat câteva căşle Tătărăşti, ce ieşiau din linia hotarului. Aceasta supără foarte mult pe Tătari, cari cum erau ei buluciţi, gata de război, ameninţau Moldova cu invazia lor, mai ales că se aflau între dânşii 2 mari boeri Moldoveni, pribegi cari îi asmuţiau asupra lui Gr. Ghica Vodă. Unul era Dumitraşco Racoviţă hatmanul, fratele lui Mihai Racoviţă Vodă, mazilit la Poartă; şi altul era Iordache Costache stolnicul, ginerele lui D. Racoviţă hatmanul.

Dar faţă cu ameninţările Sultanului şi pregătirile de război ale Sarascheriului, a paşei de Hotin şi a domnilor Moldovei şi Munteniei şi a Hanului de Crâm, el îşi plecă capul la sfaturile serascheriului de Smil şi de acole s'a dus la Poartă. Grigore Ghica Vodă s'a scoborât la Fălciu şi a stat cam o lună de zile în ţinutul Codrului (I. Neculce, Let. II, 404). După aceste învârtejiri întâmplate în cursul anilor 7238 (1730), şi după multe judecăţi avute la Tighina înaintea paşei între boerii Moldovei şi Tătari „şi multă cheltuială au făcut până s'au aşezat mai îndoit decât luase Grigore Vodă de la Tătari, *şi-au luat şi o bucată de loc a Moldovei din hotarul vechiu cale de un ceas* (Let. II. 408).

N. Mustea aminteşte şi el în cronica sa de aceste întâmplări: „domnia încă au mers cu oaste până la Codru Kigheciului şi de acole s'au întors la scaunul său la Iaşi, făcând o movilă mare numită Movila lui Grigore Vodă (Let. III. 158) ca să fie semn de pomenire. Încă au mai luat Grigore Vodă de la Tătari 220 de pungi de bani (110.000 lei) şi au dat şi oamenilor prădaţi de Tătari de acei bani" (Let. III 81).

9. Dar mai lămurit de cât toţi scrie A. Amiras în cronica sa, care ne dă şi textul actelor iscălite de Tă-

tari în împăcăciunea şi supunerea lor de către Grigore Ghica Vodă. De mai bine de treizeci de ani—deci înainte de 1700—Tătarii Nohai din Bugeac împresurase parte din locul Moldovei, iar Benderlii altă parte în spre Nistru, din gios de apa *Calenderului*. Grigore Vodă a scos hatişerif de la Sultan şi „au dezbătut locul acela şi l'au lipit la hotarul Moldovei *hotărându-l pe semne pe hotarul vechiu a lui Halil paşa*, şi cu mijlocirea hanului i-au ş mutat pe Tătari, dându-le loc de şedere *mai gios de unde intrase ei, cale de 2 ceasuri în curmeziş şi de 32 ceasuri în lung*" (Let. III, 159). Dar mai lămurit vorbeşte A. Amiras în cele 2 capitole: a) *Supunerea Tătarilor Nohai despre Grigore Ghica* (Let. III, 167) şi b) *Judecata şi aşezământurile cu Tătarii* (Let. III, 169).

Tătarii făceau multe gâlceve şi *davale*, că pururea erau învăluiţi Moldovenii, şi nu mai aveau sfârşit, şi era supărată *marginea* şi ţara despre dânşii.

Dar la 7238 (1730) la purcesul hanului spre Crâm mărzacii s'au înţelesc să facă *saim* spre a arăta ce pătimesc Tătarii despre Moldoveni. La această acuzare făcută de Mărzaci, Vodă Gr. Ghica fiind bine cu Hanul, şi-a trimes boeri vechili să stea de faţă la pâra cu Mărzacii şi s'a scos *hoget* să fie tăiate toate *davalele* şi să nu aibă a cere nimic, nici Tatarii dela Moldoveni, nici Moldovenii de la Tatari. Şi Mârzacii Nohailor s'au supus a nu păşi spre păşunarea vitelor lor în pământul Moldovei, de cât atâta loc, cât le va arăta şi le vor da voe vechilii domnului de margină; sărdariul de Orhei şi căpitanii de Codru şi pârcalabii de Lăpuşna, iar Tătarii să aibă *a plăti hac* pentru pământul orânduit lor spre păşunare.

Iar în *Judecata şi aşezământul cu Tătarii* se arată că în anul *egirei* 1141 Mengli Gherei han, fiul lui Hagi Selim Gherei han a venit în părţile Bugeacului şi a judecat pricinile dintre Tătarii Nohai şi Moldoveni cu hatişerif împărătesc, li s'au fost orânduit numai **32** ceasuri de-a lungul şi **2** ceasuri de-a curmeziş pentru aşezământul şi hrana lor a Nohailor, şi pentru a se curma

ori ce pricină s'a făcut *izbra* și *sulfu*, să nu mai dea nimine nimănui nimic din toate *davalele* ce s'au fost făcut mai înainte.

Delegații care au iscălit acest hoget zis *Ibra* (7238 Sept. 6, = 1142 Sefer,) au fost: Enachi logofătul și Alexandri postelnicul din partea domnului Moldovei, iar din partea hanului au fost: Aslam Mârza (din neamul *Oraolu)*, Caspolat Mârza (din neamul *Mamai Olu)*, Izmail Mârza (din neamul lui *Or Mehmet Olu)*.

Traducerea zapisului Nohailor îl dă Amiras la pag. 170-173 și din el reese că pentru vitele, ce le-ar avea de pășunat dincolo de cele 2 ceasuri, să plătească alâm și ușur îndoit; așezări de colibe să nu se facă; ci numai șoproane pentru ernatul vitelor și mânzilor, iar Tătarii ciobani să umble cu *obaoa* în car, fără să se facă bordee (tătărăști *aran)*.

10. Iată cum actele moșiei Chirca-Luțăni lămuresc și adeveresc spusele cronicarilor, că această moșie fiind așezată pe marginea țării, a suferit multe *davale* din partea Tatarilor Nohai, mult timp încă după așezarea făcută de Ghica Vodă în 1730, de și era în afară *de cele 2 ceasuri.*

Halil pașa subt Duca Vodă le făcuse un *hindichiu* ca hotar între Tatarii din Bugeac și pământul Moldovei. Dar hindichiul a fost încălcat, ca neîndestulător pentru Tătari; atuncia li s'au fixat din sus de *hindichiu* —hotarul lui Halil pașa,—încă un loc larg de 2 ceasuri și lung de 32 de ceasuri.

11. Ceasul luat ca unitate de măsurat locul e ceva neobișnuit la noi Românii. Nicăiri în țările românești nu se cunoaște această măsură; noi am cunoscut *pasul, degetul (parmacul), palma* (proastă sau domnească), *stânjenul, funia, odgonul*, în fine *pământul.* Numai în părțile Moldovei de peste Prut, în fixarea hotarelor dintre țara Moldovei și Tătarii din Bugeac, s'a admis acest sistem oriental și tătărăsc de a se măsura distanța cu *ceasul* de mers de la un semn la altul.

Un om poate merge între 4 și 5 chilometri pe ceas; așa că pământul osebit și hotărât între Moldova și Bugeacul tătărăsc,—ca 2 ceasuri de larg—ar cuprinde 8—

10 chilometri în lat; iar cele 32 ceasuri în lung, ar cuprinde între 128 şi 160 chilometri; distanţă ce se poate cuprinde între apa Lăpuşnei, până unde mergea în lung locul celor 2 ceasuri de lat şi părţile tătărăşti despre Tighina şi apa *Calenderului*; hotar despre răsărit. Locul fiind deluros şi cu văi adânci, măsoriştea a ţinut samă de aceste suişuri şi scoborâşuri, cari au înmulţit numărul ceasurilor pe teren, pe când după măsurătoare, locul dintre Prut şi Tighina—pe *hartă*—cuprinde cel mult 120 chilometri.

Corăbierii vechi socoteau distanţa de plutit vasele cu *ziua* de la un loc la altul, întru cât ei nu mergeau decât ziua, iar noaptea poposiau unde apucau cu vasele lor.—*Cabotajul.* Pe uscat Romanii au cunoscut *pasul* ca măsură de distanţe mari între sate şi oraşe, după cum ne arată tabla lui *Peutinger.*

12. *Apa Bâcului.* Cum apa Bâcului forma în partea de jos a cursului ei, plecând de la Todereni spre vărsarea sa în Nistru, *hotarul ţării Moldovei despre Bugeac*, e bine a cunoaşte cursul acestei ape, pe care se află astăzi aşezat târgul *Chişinăului.*

Apa Bâcului are două cursuri: cursul *superior* al Bâcului, până la Ghidighici, unde sunt *cheile Bâcului* şi cursul *inferior* de la Chişinău la revărsarea lui în Nistru. Bâcul ca şi Jijia, ca şi Dunărea şi-a săpat drum în malurile înalte ale dealului, ce i-a ezit apele, la strâmtoare din jos de gara Ghidighici. Jijia între Corlăteni şi Căcăceni (azi Dimăcheni) şi-a creat o albie nouă deviând cursul spre răsărit. In vremuri preistorice toată apa Bâcului de la izvor şi până la Ghidighici a trebuit să formeze o mare baltă, din care nu s'a păstrat azi nici o amintire istorică, de cât poveştile care le aduce B. P. Hăjdeu în Magnum Etimologicum la cuvântul Bâcul. Deci Bâcul a spart malul petros la Ghidighici înainte de epocile istorice, pe când Jijia şi-a spart dealul ce se lega la Corlăteni cu dealul dela Căcăceni, mai târziu, căci apele Ozerului au fost până mai eri în resturile sale joase din dreptul Dorohoiului.

Din această cauză din cei 150 km. cât are lungime

apa Bâcului, 90 km. au format cursul superior al Bâcului, iar 60 km. cursul inferior.

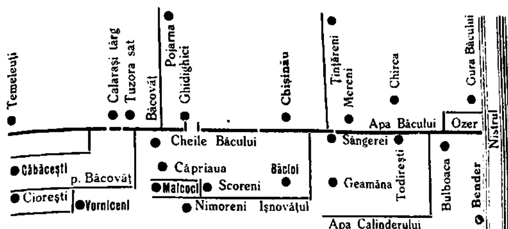
Bâcul izvorăşte *la apus* de satul Temeleuţi şi *în dreptul* satului Bâcovăţ; primeşte *pe dreapta* ca afluent apa *Bâcovăţului*, care se formează din 2 cursuri de apă, *unul* ce vine despre Căbăceşti, şi *altul* despre Cioräşti. Tot pe dreapta primeşte ca afluent apa *Işnovăţului*, care se varsă în jos de Chişinău în dreptul satului Mereni şi ceva mai jos de satul Sângerei; al treilea afluent pe dreapta este apa *Calinderului*, care izvorăşte mai sus de satul Geamăna şi se varsă în Bâc ceva mai sus de Bulboaca. Această apă a Calenderului face un cot mare şi ia direcţia spre nord la vărsarea sa în Bâc. Apa Calenderului, ca şi drumul ce merge pe această vale, zisă a Calenderului, a format hotarul raelei Tigheciului din regiunea celor *2 ceasuri* în partea despre nord-est.

Pe *stânga* apa Bâcului primeşte ca afluent *apa Pojarnei*, care se varsă în Bâc în dreptul satului Ghidighici.

Dacă afluenţii Bâcului sunt puţini, în schimb văile ce-şi scurg apele lor din torente şi ploi şi nămeţi sunt mult mai multe. Pe stânga sunt 7 văi, iar pe dreapta sunt 9 văi; în total 16 văi. Toate aceste văi strângându-şi apele lor au forţat terenul calcaros din dealurile, ce opreau şi-i ieziau apele mai sus de Ghidighici şi au format *cheile Bâcului* şi nenumăratele băltoage, ozere şi bălţi, din care cel de la răvărsarea sa în Nistru, n'are mai puţin de 6 km. lungime şi 2 km. lărgime.

Pe aceste văi şi cursuri de apă s'au stabilit bogate aşezări de sate, din cari pe dreapta sunt 16 sate, cu *Chişinău* cu tot; iar pe stânga sunt 14 sate; un total de 30 sate. Chirca, de care am vorbit mai sus vine aşezat pe stânga Băcului.

Iată schema cursului apei Băcului:

12) *Etimologia*. Bâc (sl— бикъ). înseamnă pe slavoneşte *taur, bivol, buhai*, ca şi *Turia* (sl тѹръ = bivol). Nu numai Bâcul şi-a luat numele de la animalul *bâc*, tur. ci şi alte ape se numesc astfel: apa *Buhaiului*, la Dorohoi: târgul *Bivolari* la Iaşi în plasa *Turia;* iar în Banat cuvântul *bâc* şi azi însamnă *taur*, după serbeşte.

Dintre afluenţi. *Bâcovăţul*, este un diminutiv a lui *Bâc*—gen. *Bâcov; Pojarna*, e nume slav (jar, pojar; de unde *pojarnic* = pompier); *Isnovăţ* e tot slav, ar însemna *satul* **nou**. *Calender* este un tatarism (Kalender, *peregrinus*, fachir; *sărac).* Pe această vale a Bâcului s'au ciocnit din vechi elementele slave cu cele cumano-tatare, şi dovadă ne stă toponimia regiunii. Substratul romănesc se vede în aşezările de sate, cu mult mai nouă, de oarece pe aceste regiuni îşi primblau în voe Cumanii şi Tătarii vitele lor fără păs de nimene; de aceia pe aici se pomenesc de pustiuri, ca şi pe valea Răutului mai la deal şi prin regiunea Bugeacului. Iată numele celor 30 sate, ce vin pe valea Bâcului în cele 16 văi ce dau în valea Bâcului: Neticeni, Pocaciu, Sălişte, Tuzora, Pănăseştii vechi, Ciobanu, Pănăseştii noi, Corluceni, Străşeni, Chişinău, Singurei, Schinoasa, Broasca nouă, Ţinţăreni, Bulboaca, Calfa; Temeleuţi, Calaraşi, Briceni, Negreşti, Ghidighici, Petricani, Visterniceni, Râşcani, Bobuegi, Broasca veche, Chirca, Ruseni, Galileşti.

Deci trei straturi de influenţe: *slavă, cumano-tatară* şi *românească.*

13). *Măsoriștea Hotărnicenilor*. In 1775 Octombre 30, Vodă Gr. A. Ghica rândueşte pe Ursul Agapi, care merge la fața locului și împreună cu alți 11 mazili și slujitori măsură *in ceasuri* lărgimea și lungimea *Hotărnicenilor*, adică a *celor 2 ceasuri*, de la hotarul lui Halil pașa. Toți cei 12 hotarnici încep în curmeziș măsoriștea Hotărnicenilor, de la o ruptură de vale. ce vinia în dreptul Morenilor, de ceia parte de Bâc, din seliștea Todireștilor, în margina dealului ce merge pe Bâc în jos, Merg cu măsoriștea tot pe Bâc în jos pănă la gura văii și apei *Calenderului* și în mers *de trei ceasuri*, hotarnicii însamnă a) seliștea lui Suliman Mârza; b) seliștea Luțenilor pe Bâc; c) seliștea Ochiană tot pe Bâc; d) seliștea Bairacul tot pe Bâc; e) seliștea lui Bai-Mârza tot pe Bâc; f) guraVăii Calenderului, ce se hotărăște cu raiaua Benderului. Odată aflat curmezișul locului pe cursul Bâcului, hotarnicii merg la măsurat în lungul locului și anume:

Intăia măsară. Dela Todirești, dela stâlp la dial spre soare-apune, și însamnă aceste:

a) o gură de vălcea, b) o movilă, c) drumul Puhoiului, d) zarea dealului la 2 movilițe, e) spre vârful dealului:—alt stâlp; *un ceas*.

Iar in curmeziș însamnă acestea: a) drumul printre dealuri, b) o moviliță. c) de-asupra Geamănei, d) satul lui Donduc Mârza, e) drumul Calenderului; *trei ceasuri*.

A doua măsură. In lungul moșiei a) drumul peste valea Geamănei, b) muchea dealului, c) șleahul ce vine de la Căușani spre Chișinău, d) deasupra Geamănei— distanța *un ceas*.

Iar în curmeziș a) șleahul în jos, b) satul Scroafa, c) la hindichiu; *patru ceasuri* lărgime; dincolo de hindichiu este satul *Malcociul*, în raiona Hanului.

A treia măsură in lungul moșiei: a) valea, b) seliștea tătărască *Giabà*, c) la deal; d) deasupra Botnei, e) 2 movile îngemănate, f) la vale, g) matca văei Puhoiului: *un ceas*.

Iar în curmeziș: a) peste frântură, b) satul lui Orus Mârza; c) la hindichiu; *trei pol* ceasuri.

a patra măsură; în lungul moşiei: a) peste valea Puhoiului, b) la deal, c) la vale asupra Botnei, d) apa Botnei, e) în şes în gura Botnişoarei, la movilă; *un ceas*.

Iar în curmeziş: a) în jos pe valea Botnei, b) satul *Hotărniceni;* distanţa *trei pol ceasuri*.

A cincea măsură în lungul moşiei: a) apa Botnişoarei în sus, b) sărăturile despre răsărit; *un ceas*.

Iar în curmeziş: a) peste Botnişoara, b) la deal, c) fundul văii Cărbuna, d) curmeziş la Valea Ceaga, e) valea Ceagăi, f) seliştea tătărască Căplan Gherei, g) hindichiul; *patru ceasuri*.

A şasea măsură în lungul moşiei: a) apa Botnişoarei în sus, b) satul Sara-Mârza, c) podul de pe Botnişoara, d) valea Topcil-casă; *un ceas*.

Iar în curmeziş: a) râpă subt o cetăţuie, b) pădurice, c) valea sacă, d) hindichiul; *trei pol ceasuri*.

A şeptea măsură în lungul moşiei: a) vârful dealului la cetăţue, b) prin tufe la vale, c valea Schinoasei, d) gura Căuşului, e) buza Schicului la deal lângă drum, între doi perişori peste Schinoasa; *un ceas*.

Iar în *curmeziş*: a) pe valea Schinoasăi, b) Ciorogâra, selişte tătărască, c) Nadueasa, d) Aoila, toate trei selişti tătărăşti pe valea Schinoasăi; e) hindichiul, *ceasuri trei*.

a opta măsură, în lungul moşiei: a) valea Vişinilor pe din sus de rădiul lui Căuş, b) la deal, c) tot la vale, d) valea la Grădişte în buza chiscului; *un ceas*.

Iar în *curmeziş*; a) pe deasupra văii Grădiştea, b) seliştea Mengligherei Mârza, c) gura Grădiştei, d) hindichiul; *trei ceasuri*.

A noua măsură, în lungul moşiei: a) peste 2 vâlcele la gura Grădiştei, b) la vale, c) în valea *Galbenei*, d) seliştea Gianu-Mârza; *un ceas*.

Iar în curmeziş: a) pe valea Galbenei, b) în Cogâlnic, c) seliştea tătărască Musa-aga dincolo de Cogâlnic, d) Costişa Cogâlnicului despre apus, e) seliştea lui Căplan-hagi, f) hindichiul; *ceasuri trei*.

a zecea măsură în lungul moşiei: a) peste valea Galbenei, b) la deal în vârful dealului, c) la vale peste

cum

Cogălnic, d) seliştea lui Bei Mârza în malul apei Cogălnicului; *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) peste valea Alghina, b) peste vălceaua Eşac Mârza, c) seliştea tătărască Cadărtai Mârza, d) hindichiul; *ceasuri două pol.*

A unsprezecea măsură în lungul moşiei: la deal în vârful dealului peste Cogălnic, b) la vale peste Alghina, c) la deal, d) la vale peste o vălcea ce se trage tot din Alghina, e) în vârful dealului; *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) seliştea tătărască a lui Acia Măilă, b) hindichiul; *ceasuri două pol.*

A douăsprezecea măsură: a) tot la deal, b) fundul văii Caraciului, c) seliştea Caraciului, *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) peste râpa Caraciului. b) culmea dealului Săratei, c) seliştea lui Orman bet Marza, d) hindichiul; *ceasuri două.*

A treisprezecea măsură în lungul moşiei: a) asupra văii Săratei, b) Sărata, c) peste valea Sărăţii, d) la deal la trei movile; *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) seliştea tătărască *Caş Bolatul*, b) seliştea tătărască *Nohai*, c) hindichiul; *ceasuri două pol.*

A patrusprezecea măsură în lungul moşiei: a) seliştea tătărască Orac Mârza, b) zarea dealului, c) peste valea *Caş Bolat*, d) zarea dealului: *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) valea Sărma, b) seliştea tătărască Geadârul, c) hindichiul; *ceasuri două pol.*

A cincisprezecea măsură în lungul moşiei: a) Câşla lui Caş Bolat, b) la deal, c) drumul spre Topal Mingir, c) deasupra Mingirului: *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) valea Mingirului celui de jos, b) peste valea Sârmei, c) satul Curlu, d) hindichiul; *ceasuri două pol.*

A şaisprezecea măsură în lungul moşiei: a) seliştea Mingirului, b) satul de Bulgari, c) seliştea Mingirul de sus, d) la apa Lăpuşnei; *un ceas.*

Iar în curmeziş: a) în jos pe Lăpuşna, malul despre răsărit, b) drumul Vizirului, c) peste gura Sârmei, d) la deal la nişte moviliţe, e) hindichiul; *ceasuri trei pol.*

Din această înşirare de hotară, reiese că locul mă-

surat de Ursul Agapi cuprindea în lungime de la răsărit, din apa Bâcului şi până la apa Lăpuşnei spre apus, 16 ceasuri de lungime; iar în curmeziş locul a avut de hotar: a) drumul Calenderului până la Maluri, b) hindichiul lui Halil paşa până în apa Lăpuşnei.

14) *Hindichiul.* D. Cantemir în harta Moldovei ne vorbeşte de *via Trajanis*, valul lui Traian, referindu-se la olatul Grecenilor, nu la cele 2 ceasuri, care—încă se vede—nu erau alese din trupul Moldovei pe vremea lui. Intre hindichiu şi val este o deosebire vădită. Vechiul hindichiu a lui Traian, care brăzda şesul Munteniei subt poalele munţilor, apoi brăzda Moldova de jos de la Odobeşti spre Tecuciu; atingea Prutul la Cahul ceva mai în sus de Bolgrad şi se perdea în coada lacurilor Bugeacului. Cu vremea acest hindichiu lung de sute de chilometri s'a astupat de ploi şi năruituri de terenuri, şi n'a rămas din el de cât dâlma pământului săpat şi asvârlit în partea de sud a şanţului, şi care azi formează o culme de pământ *un val*, care se vede că a fost făcut de mână de om.

Hindichiului din contra i se cunoaşte săpătura, cum sunt şanţurile sau hindichiurile din jurul Tighinei, care brăzdează dealul Chiţcanilor, tae apa Botnei şi brăzdează deacurmezişul dealurile ce stăpânesc Benderul. Aceste şanţuri-hindichiuri,—au fost lucrate de mână tătărască. Asemenea e şi cu hindichiul lui Halil paşa. Croit şi săpat la 1680, el încă era vizibil pe la 1775, când Ursul Agapi a făcut hotarnica celor 2 ceasuri în curmeziş, dela hindichiu în sus, loc luat din trupul Moldovei.

Iar hindichiul începea dela izvorul apei Calenderului, de la satul Maluri şi atingea seliştele tătărăşti *Orus-Mârza, Hotărniceni* (care a dat numele judeţului, *ca şi Grecenii* la cel al Grecenilor) *Caplan-Gherai, valea Cegăi, Aoil, Grădiştea, Mengli-Gherai, Capla Hagi, Acia-Măilă, Orman bet Mârza, Geadăr, Curluc* şi *Valea Sărmii*, în apa Lăpuşnei, ceva mai jos de drumul Vizirului.

Lungimea hindichiului era numai de 15 ceasuri, după hotarnica lui Ursul Agapi, nu de 32 ceasuri cum

spun letopisețele; căci documentele vorbesc numai de *cele 2 ceasuri* ca lărgime, cum cetim în actele *Chircăi-*Luțeni, și nu pomenesc și de lungimea lor de 32 ceasuri.

De fapt însă locul a fost mai larg de 2 ceasuri, căci Ursul Agapi a socotit în curmeziș *două ceasuri* numai în punctul, care pleca de la Caracui în jos până la Orman bet Mârza, unde era și hindichiul; iar alte *4 măsuri* au câte 2 ceasuri și jumătate; *5 măsuri* au câte trei ceasuri, *4 măsuri* au câte trei ceasuri și jumătate: și *2 măsuri* au câte 4 ceasuri lărgime.

Reiese din această măsoriște că domnii Moldovei ca să împace definitiv pe Tătari și să nu mai încalce pământul Moldovei prin regiunea Bâcului și a Răutului le-au dat mai mult pământ *în larg* de cât cele două ceasuri hotărâte la 1730, căci media vine *3 ceasuri în curmeziș* in loc de două[1])

15). *Harta celor două ceasuri.* Iată schița de hartă, lucrată în semne tipografice, a locului cuprins în cele 2 ceasuri. Hindichiul lui Halil pașa, vechiul hotar dintre Moldova și Bugeacul tătărăsc, mergea șerpuitor, cum se vede pe schița de plan.

Iar noul hotar al liniei de pământ, rupt din pământul Moldovei, din sus de hindichiu, mergea în linie dreaptă de la satul Todereşti pe Bâc, până la Mingir pe Lăpușna, suind la deal și scoborând la vale, trecând peste văi și ape pe o distanță numai de *16 ceasuri* în lungul ei, nu de 32 ceasuri, cum se zice că fusese croit în 1730 de Gr. Ghica Vodă, iar socotind că un ceas ar cuprinde circa 5 kilometri, ar reeși că locul celor 2 ceasuri cuprindea de la răsărit la apus 80 kilometri iar în lărgime, luând media de 3 ceasuri=15 kilometri, sau ca suprafață 1200 kilometri patrați (G. Nastase, Bul. Geografic 1931, I, 174).

---

1). Cele 16 măsuri in curmeziș dau 49 ceasuri, ceia ce împărțit la 16 măsuri vine câte trei ceasuri de lărgime și in curmeziș.

16 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Butnișoara

Todirești

1 ceas..
Bâcul
2 ceas..
2½ ceas
Tezpazar
3 ceas..
3½ ceas
4 ceas..

Puholul
Goaba
Sara Mârza
Topci casă
Grădiște
Geani Mârza
Bei Mârza
Caracul
Orac Mârza
Topal Marza

Apa Alghina
Caș Bolat
Orman bei Mârza
Musa aga
Apa Galbenă
Apa Lăpușna

Geamăna
Scroafa
Cărbuna
Botna
Saca
Gloragîra
Kogălnicul
Acis Mârză
Curlue
Cladăr

Bonduc Mâr. Gura Calen-derului
Orus Mârza
Aoil
Mengli Gherei Mârza
Captan hagi
Hindichiu

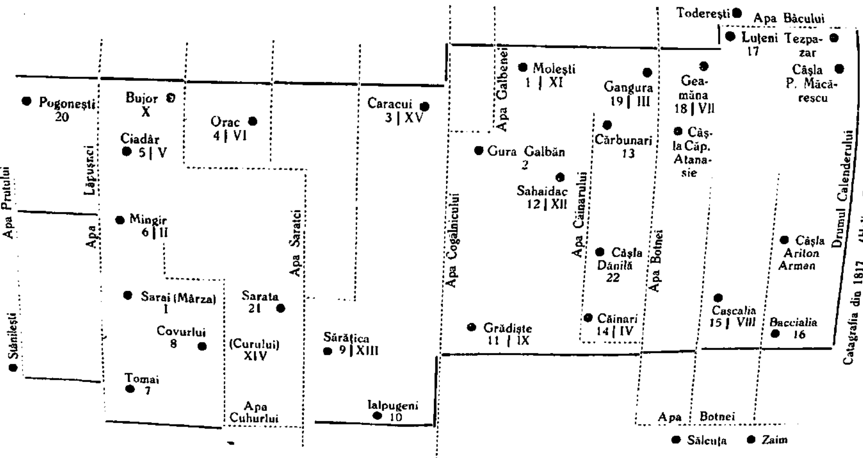
Ceaga
Hotărnicanul
Hindichiu
Maturi
Valea Sărmei

16. *Etimologia localităților din cele 2 ceasuri.* Din totalul celor 50 de așezări, și văi în cele 2 ceasuri, câte ni le arată în mărturia sa hotarnică Ursul Agapi cetim o samă de denumiri (20), curat românești: *Todereşti* [1]), *Luțăni* [2]), *Ochiana* [3]), *Geamăna* [4]), *Scroafa* [5]), *Puhoiul* [6]), *Maluri* [7]), *Gangura* [8]), *Moleşti* [9]), *Hotărniceni* [10], *Cega* [11]), *Cărbuna* [12]), *Schinoasa* [13]), *Cetățuia* [14]), *Grădiştea* [15]), *Galbăna* [16]), *Alghina* [17]), *Sârma* [18]), *Saca* [19]) și *Căuşul* [20]); apoi nenumărate selişte tătărăşti a diferiţi *mârzaci*, cari dacă au stat mai mult cu stăpânirea lor pe acele locuri, şi-au legat numele lor şi de satele, care s'au format din vechile selişte ale Mârzacilor tatari ca: *Orac* [21]), *Ciadâr* [22]), *Mingir* [23]), *Sarai* [24]), *Săhăidac* [25]), *Carhană* [26]), *Cascalia* [27]), *Baccialâia* [28]).

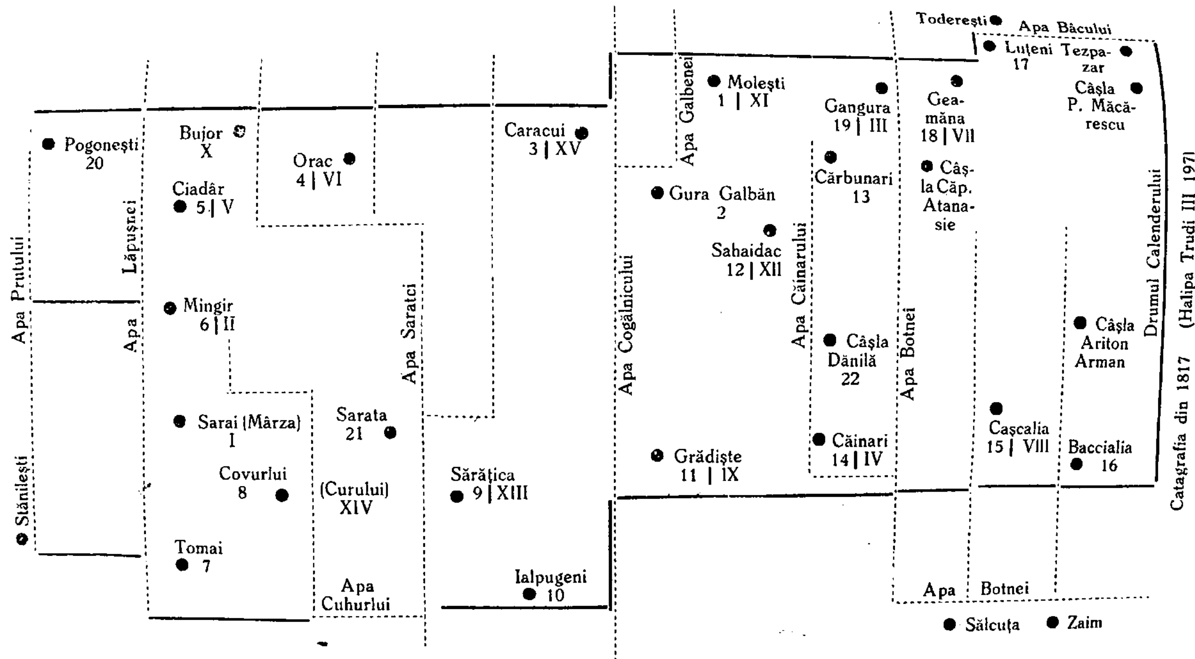
Iată câteva sălişte tătărăşti (30): *Suleiman Mârza* [29]), *Bairac* [30]), *Bei Mârza* [31]), *Tezpazar* [32]), *Donduc Mârza Giabă* [33]), *Orus Mârza* [34]), *Aoil* [35]), *Caplan* [36]), *Mengli Gherei Mârza* [37]), *Musa agă* [38]), *Geanu Mârza* [39]), *Topcil Casa* [40]), *Naiman* [41]), *Acia Măila* [42]), *Orman bet Mârza* [43]), *Bolat Orac Mârza* [44]), *Caracui* [45]), *Cara Bolat* [46]), *Sărmă* [47]), *Caş bolat* [48]), *Curlui* [49]), *Topal* [50]), *Mingir Giadăr* [51]) *Mingir Tomai* [52]).

---

1. *Todereşti* (de la Toader Gr. Θεόδορος, sl. *Bogdan*). 2. *Luțeni* (dela Luță, Luca). 3. *Ochiană* (dela ochiu, lat Oculus. 4. *Geamăna* lat geminus). 5. *Scroafa* (dela scroafă, lat scrofa). 6. *Puhoiul* (dela puhoi, puvoi, povoi, slavon новони. 7. *Maluri* (dela *mal* alb. malj). 8. *Gangure* (dela Gangur, grangur, lat gangulus). 9. *Moleşti* (dela moale lat mollis). 10. *Hotărniceni* (dela hotar maghhatár). 11. *Cega* (dela Cegá serb Ciga). 12. *Cărbune* (dela Cărbune lat carbo). 13. *Schinoasa* (dela schin, spin lat spinus). 14. *Cetățue* (dela cetate lat civitas). 15. *Gradişte* (dela grad, gard, slav градина. 16. *Galbăna* (dela galben, lat galbinus). 17. *Alghina* (dela albină lat albius). 18. *Sârmă* (dela sârmă, turc Syrma). 19. *Saca* (dela sec, saca, lat siccus). 20. *Căuşul* (dela căuş, pol Kousz, lat caucus). 21. *Orac* (turc Orak, coasă, seceriş). 22. *Ciadăr* (t. ciădăr, cort.) 23. *Mingir* (t. miungerr. ajuns la...) 24. *Sarai* (t. Saray, palat, curte). 25. *Săhăidac* (tatar Sahaidak, turc, Sajdak, tolbă de săgeţi). 26. *Carhană* (t. Karhane, gheţărie). 27. *Cascalia* (t. kaş, sprinceană, ori Kaskavaly, caşcaval). 28. *Baccialâu* (t. baghicialy, grădinar. 29. *Soleiman* (t. Solomon). 30. *Bairac* (t. bayrak, steag). 31. *Bei Mârza* (t. bey. Mârza, fii beiului Mârza). 32. *Tezpazar* (t. tespazar târg de oale). 33. *Giabă* (t. giaby, birar). 34. *Orus Mârza* (t. Orus mgh. Oros). 35. *Aoil* (t. ava? vânătoare). 36. *Caplan* (t. Kaplan, târguşor). 37. *Menghi-Gherei Mârza*). 38. Musa (t. Moise). 39. *Geanu Mârza* (gian, viaţă). 40. *Topcil Casa* (t. top. tun.). 41. *Naiman* (t. naim, somnoros). 42. *Acia Măilă* (t. acik, deschis). 43. *Orman bet Mârza* (t. Orman, pădure, bet, răutăcios. 44). *Bolat Orac Mârza* (t. boi îmbelşugat, Orak reuşi). 55. Karacui (t. kara-negru, kirin fântână). 46 Kara Bolat (t. bolat -îmbelşugat). 47. *Sârma* (t. Sârma sirmă). 48. *Caş bolat* (t. Kaş sprincenat). 49. *Curlui* (t. Kior, orb). 50. *Topal Mârza* (t. topal, schiop). 51. *Giadăr* (t. giadi, stafie). 52. *Tomai...*

Todereşti
Apa Bâcului
Luţeni 17
Tezpa-zar
Câşla P. Măcă-rescu
Pogoneşti 20
Bujor X
Ciadâr 5 | V
Orac 4 | VI
Caracui 3 | XV
Apa Galbenei
Moleşti 1 | XI
Gangura 19 | III
Gea-măna 18 | VII
Câş-la Căp. Atana-sie
Cărbunari 13
Gura Galbăn 2
Sahaidac 12 | XII
Apa Cainarului
Câşla Dănilă 22
Căinari 14 | IV
Apa Botnei
Câşla Arilon Armen
Drumul Calenderului
(Halipa Trudi III 197)
Catagrafia din 1817
Apa Prutului
Apa Lăpuşnei
Mingir 6 | II
Apa Saratei
Apa Cogalnicului
Stănileşti
Sarai (Mârza) 1
Sarata 21
Covurlui 8
(Curului) XIV
Tomai 7
Apa Cuhurlui
Sărăţica 9 | XIII
Ialpugeni 10
Grădişte 11 | IX
Caşcalia 15 | VIII
Baccialia 16
Apa Botnei
Săleuţa
Zaim

Toderești
Apa Băcului
Luțeni 17
Tezpa-zar
Moleşti 1 | XI
Gangura 19 | III
Gea-măna 18 | VII
Câşla P. Măcă-rescu
Bujor X
Pogonești 20
Orac 4 | VI
Caracui 3 | XV
Apa Galbenei
Câş-la Căp. Atana-sie
Cărbunari 13
Gura Galbăn 2
Ciadâr 5 | V
Sahaidac 12 | XII
Apa Prutului
Apa Lăpuşnei
Drumul Calenderului
(Halipa Trudi III 1971)
Catagrafia din 1817
Mingir 6 | II
Apa Saratei
Apa Cogâlnicului
Apa Căinarului
Apa Botnei
Câşla Dănilă 22
Câşla Ariton Arman
Sarai (Mârza) I
Sarata 21
Căinari 14 | IV
Cașcalia 15 | VIII
Baccialia 16
Grădişte 11 | IX
Covurlui 8
(Curului) XIV
Sărățica 9 | XIII
Stănileşti
Tomai 7
Ialpugeni 10
Apa Cuhurlui
Apa Botnei
Sălcuța
Zaim

17. *Hotărnicenii în 1803 și 1817.* Avem 2 izvoare catagrafice asupra ținutului Hotărnicenii. Condica liuzilor din 1803. când Hotărnicenii aparțineau Moldovei și Catagrafia din 1817, când Basarabia era a Rușilor.

In 1803 Hotărnicenii cuprindeau 15 sate și anume: *Saramârza* cu 476 liude, *Mingir* cu 117 liude, *Gangura* cu 155 liude, *Cainar* cu 263 liude, *Ciadăr* cu 63 liude, *Orac* cu 62 liude, *Geamăna* cu 195 liude, *Cașcalia* cu 71 liude, *Grădiște* cu 105 liude, *Bujorul* cu 84 liude, *Moleștii* cu 195 liude, *Sahaidac* cu 98 liude, *Sărățica* cu 128 liude. *Curului* cu 83 liude și *Cora-Casa* cu 163 liude, deci un total de *2206 liude*. Mai trăiau în Hotărniceni 24 preuți, 3 diaconi, 2 mazili, 2 ruptași, 14 rupte de visterie și 135 slujitori ai isprâvniciei. Total 2326 oameni, ceia ce ar face ceva peste *10000 suflete*.

Pentru înlesnire am notat cu cifre romane toate aceste sate în harta Hotărnicenilor de la I-XV.

In Catagrafia din 1817 (v. Halipa труды III 197) găsim că Hotărnicenii cuprindeau 21 sate și 4 așezări de câșle (ferme), cu un total de 62 preuți, 6 preutese văduve, 3547 gospodari, 11 diaconi, 29 psalți, 21 dieci, 15 mazili, 4 ruptași, 15 văduve și 208 burlaci; deci un total de 3897 și 164 femei = *4061* inși, cu 1735 de capi de familie mai mult deci circa *20000 suflete*.

Pentru inlesnire am notat cu cifre arabe satele și câșlele din 1817 de la 1—21 pentru sate și în plus 4 câșle dela 22—25.

Iar pe sate populația era aceasta arătată în tabloul din pag. 187.

Tot acest ținut al Hotărnicenilor avea la 1817 o mărime de 120.000 desetine; din aceste erau: păduri 20000 desetine adică 16.67%; suhaturi: 12.000 desetine, adică 10%: seliști de sat 1500 desetine, adică 1.25%; țarini 86500, adică 72.08%. Total 100%.

18. Iar cuprinsul actelor ce privesc Hotărnicenii este acesta:

In hotarnica lui Ursul Agapi din 1775 Oct. 30 se arată marginile moșiei date în ceasuri în lungiș și în

SATELE	Populaţia		Total	Preuţi	Diaconi	Clisiarşi	Mazili	Diaci	Burlaci	Proprietari	
	barbaţi	femei								Barbaţi	Văduve
1 Moleştii XI	198	15	213	4	1	1	1	1	14	175	15
2 Gura Galbănei	603	32	635	11	3	6	3	2	43	537	32
3 Caracui XV	274	16	290	5	1	2		1	18	248	15
4 Orac VI	37 bulg.		—	2		1		1	1	32	
5 Ciadâr V	6 bulg.		—	2		2		1			
6 Mingir II	68	4	72	2		1	1 ruptaş	1			
7 Tomai	59	1	60 bulg	2		1				55	1
8 Cuhurlui XIV	91	2	93	1		1		1	2	85	2
9 Sărăţica XIII	216	5	221	3		1		1	8	203	5
10 Ialpujel	178	6	184	2		1	2	1	13	159	6
11 Grădişte IX	223	3	226	2		1		1	2	217	3
12 Sahaidacul XII	189	6	195	3		1		1	7	177	6
13 Cărbunari	229	7	236	5	1	1		1	2	219	6
14 Cainari IV	318	12	330	6	2	1	1	1	16	291	11
15 Caşcalia VIII	125	2	127	2		1		1	9	112	2
16 Bacicalia	216	3	219	4	1	1	1	1	17	192	2
17 Luţeni	154	11	165	2		1		1	8	142	11
18 Geamăna VII	295	16	311	3	1	2	3	1	8	277	16
19 Gangura III	173	7	180	4	1	1	4	1	2	155	7
20 Pogăneşti	58	6	64	1		1		1	4	51	6
21 Sarata	141	4	145	2		1		1	6	131	4
	3897	164	4061	67	11	29	15	21	208	3897	164

SATELE	Populaţia		Total	Preuţi	Diaconi	Clisiarşi	Mazili	Diaci	Burlaci	Proprietari	
	barbaţi	femei								Barbaţi	Văduve
1 Moleştii XI	198	15	213	4	1	1	1	1	14	175	15
2 Gura Galbănei	603	32	635	11	3	6	3	2	43	537	32
3 Caracui XV	274	16	290	5	1	2		1	18	248	15
4 Orac VI	37 bulg.		—	2		1		1	1	32	
5 Ciadâr V	6 bulg.		—	2		2		1			
6 Mingir II	68	4	72	2		1	1 ruptaş	1			
7 Tomai	59	1	60 bulg	2		1				55	1
8 Cuhurlui XIV	91	2	93	1		1		1	2	85	2
9 Sărăţica XIII	216	5	221	3		1		1	8	203	5
10 Ialpujel	178	6	184	2		1	2	1	13	159	6
11 Grădişte IX	223	3	226	2		1		1	2	217	3
12 Sahaidacul XII	189	6	195	3		1		1	7	177	6
13 Cărbunari	229	7	236	5	1	1		1	2	219	6
14 Cainari IV	318	12	330	6	2	1	1	1	16	291	11
15 Caşcalia VIII	125	2	127	2		1		1	9	112	2
16 Bacicalia	216	3	219	4	1	1	1	1	17	192	2
17 Luţeni	154	11	165	2		1		1	8	142	11
18 Geamăna VII	295	16	311	3	1	2	3	1	8	277	16
19 Gangura III	173	7	180	4	1	1	4	1	2	155	7
20 Pogăneşti	58	6	64	1		1		1	4	51	6
21 Sarata	141	4	145	2		1		1	6	131	4
	3897	164	4061	67	11	29	15	21	208	3897	164

curmeziş. Moşia era proprietatea Mitropoliei de Iaşi (anexa 1).

Această hotarnică este întărită în aceiaş lună şi zi, adică în 1775 Octombre 30 de către Grigore Alex. Ghica Vodă; originalul însă lipseşte din plicul cu acte.

— După 6 ani şi jumătate Costandin Dumitru Moruz Vodă, dă hrisov de danie moşia Hotărnicenii Sfântului Spiridon din Iaşi şi Şcoalei mari greceşti de la biserica cea mare a Ţarigradului, unde mulţi tineri, şi greci şi români învăţau carte grecească. In acest scop intră în vorbă cu Mitropolitul Moldovei Gavril Calimah şi răscumpără cu 7500 lei toată moşia Hotărnicenii; ia ca bună hotarnica lui Ursul Agapi şi întăreşte dania în 8 Ghenar 1782 (anexa 2).

– Pentru buna chivernisală a veniturilor moşiei Hotărnicenii şi buna împărţire la cele 2 aşezăminte culturale şi de sănătate, C. D. Moruzi Vodă rânduieşte în acelaşi an *o epitropie*, alcătuită din Mitropolitul ţării, vel logofătul şi din vel visternicul, ce vor fi după vreme, iar de vechil strângător al tuturor veniturilor de pe moşie împuterniceşte pe şatrarul *Ursul Agape* să strângă veniturile anuale şi cu *samă* iscălită şi adeverită de Epitropi să teslimarisască banii toţi deplin în mâna Epitropilor; aceasta în 20 April 1782 (anexa 3).

— Noul domn Alexandru Costantin Mavrocordat Voevod, întăreşte din nou în 1783 April 5 dania şi rânduieşte pe Ursul Agapi şatrar să ia toate veniturile de pe moşie de la păşune şi cosit, pe tocmală cu cei ce vor paşte oile, hergheliile sau vor cosi fânul să le ia de a zecea după obiceiu (anexa 4).

— In 1784 se reinoieşte dreptul de a-şi încasa venitul de la cei care păşunau moşia cu oile (anexa 5).

— In 1786 April 23, Alex. C. Mavrocordat Vodă scrie carte la ispravnicii de Hotărniceni să ajute pe Epitropi şi pe vechilul Ursul Agapi şatrar, rânduit cu strângerea veniturilor de pe moşia Hotărnicenii, să-şi încaseze la timp şi deplin veniturile, urmând a le vărsa *deplin* în mânule Epitropilor (anexa 6).

— Actele din anexele 7 şi 8 privesc administraţia interioară a Hotărnicenilor: dări, crâşme, etc.

— In 1801 Noembre 15 avem un zapis *grecesc* a lui Alex. Nec. Suţul Vodă pentru moşia Herţa. Actul lipseşte din pachet; cum însă pricina cu biserica din Herţa este cunoscută din hrisovul lui A. C. Moruzi Vodă din 1804 Mai 15 (Uricar VIII, 27), iată care a fost situaţia: Incă din domnia lui Mihai Suţu Vodă din 1795, el rămăsese dator cu 30000 lei la neguţitorul arman Hogea Bogoz Apikzade; drept plată Vodă Suţu vinde cu zapisul său în greceşte din 1801 Octombre 1 creditorului său biserica Sf. Gheorghe din Herţa, cum şi întreaga vatră a târgului Dorohoiului. Epitrop acestei averi fu rânduit vărul său Ovanez Apikzade, şi el tot neguţător, care vine în ţară şi scoate la mezat în 1804 biserica din Herţa. Moruzi Vodă rândueşte o cercetare în specie şi se face istoricul afacerei, din care reeşia o mare călcare de lege şi hrisoave din partea lui Mihai Suţu Vodă: *întâiu* că biserica Sf. Gheorghe din Herţa fusese închinată marei biserici dela Kuru-Ceşmè de către Ilinca Holbăneasa, fata lui Gh. Holban, baş Capioglan, şi ctitorul bisericei din Herţa; aceasta în *1794 Iunie 17*, şi că în acelaş an prin hrisovul din *28 Iulie 1794* însuşi Mihai Vodă Suţu întăreşte această danie*). Iar ca spor de venituri bisericii Sf. Ion Predicator de la Kuru-Ceşmè, se mai adăugase şi vatra târgului Dorohoiului cu mortasipia acelui târg, ca şi a altor târguri: *al doilea*. Fără cale M. Vodă Suţul a dăruit şi mortasăpia târgului Focşani, în *1794 Iulie 28*, căci încă din

*) In hrisovul din 1795 Aprilie 25 Mihai Vodă Suţu pomeneşte nu mai puţin de 16 acte, ce vorbesc de daniile bisericei cu hramul Sf. Gheorghe din Herţa din care domneşti sunt acestea: 1. 1794 Iuni 24 (hrisovul de întărire al daniei). 2. 1794 Iulie 28 (hrisovul de danie 400 lei din răsuri). 3. 1794 Iulie 1 (hrisov cu dania mortăsăpiei Focşanilor). 4. 1794 Aug. 2 (Hrisov de dania mortăsăpiei târgului Tuzora). 5. 1794 Iulie 30 (Hrisov de danie a 20 lei pe lună din vamă şi 150 din ocnă). 6. 1794 Sept. 28 (Hrisov de danie a 20 salari de ţigani). 7. 1795 Ghenar 7 (Hrisov de dania mortăsăpiei Fălticenilor). 8. 1795 Ghenar 17 (Hrisov de dania mortăsăpiei Dorohoiului). 9. 1796 April 8 (Hrisov de dania Chişinăului). 10. 1795 April 5 (Hrisov de dania mortăsăpiei târgului Stroeştii). 11. 1795 August 14 (Hrisov de danie târgului Dorohoiului). 12. 1795 April 21 (Hrisov de danie moşia Vârful-Câmpului). 13. 1795 April 23 (Hrisov general de întărirea tuturor daniilor). Vezi (Surete XII, Dorohoiul 82).

curmeziş. Moşia era proprietatea Mitropoliei de Iaşi (anexa 1).

Această hotarnică este întărită în aceiaş lună şi zi, adică în 1775 Octombre 30 de către Grigore Alex. Ghica Vodă; originalul însă lipseşte din plicul cu acte.

— După 6 ani şi jumătate Costandin Dumitru Moruz Vodă, dă hrisov de danie moşia Hotărnicenii Sfântului Spiridon din Iaşi şi Şcoalei mari greceşti de la biserica cea mare a Ţarigradului, unde mulţi tineri, şi greci şi români învăţau carte grecească. In acest scop intră în vorbă cu Mitropolitul Moldovei Gavril Calimah şi răscumpără cu 7500 lei toată moşia Hotărnicenii; ia ca bună hotarnica lui Ursul Agapi şi întăreşte dania în 8 Ghenar 1782 (anexa 2).

- Pentru buna chivernisală a veniturilor moşiei Hotărnicenii şi buna împărţire la cele 2 aşezăminte culturale şi de sănătate, C. D. Moruzi Vodă rânduieşte în acelaşi an o *epitropie*, alcătuită din Mitropolitul ţării, vel logofătul şi din vel visternicul, ce vor fi după vreme, iar de vechil strângător al tuturor veniturilor de pe moşie împuterniceşte pe şatrarul *Ursul Agape* să strângă veniturile anuale şi cu *samă* iscălită şi adeverită de Epitropi să teslimarisască banii toţi deplin în mâna Epitropilor; aceasta în 20 April 1782 (anexa 3).

— Noul domn Alexandru Costantin Mavrocordat Voevod, întăreşte din nou în 1783 April 5 dania şi rânduieşte pe Ursul Agapi şatrar să ia toate veniturile de pe moşie de la păşune şi cosit, pe tocmală cu cei ce vor paşte oile, hergheliile sau vor cosi fânul să le ia de a zecea după obiceiu (anexa 4).

— In 1784 se reînoieşte dreptul de a-şi încasa venitul de la cei care păşunau moşia cu oile (anexa 5).

— In 1786 April 23, Alex. C. Mavrocordat Vodă scrie carte la ispravnicii de Hotărniceni să ajute pe Epitropi şi pe vechilul Ursul Agapi şatrar, rânduit cu strângerea veniturilor de pe moşia Hotărnicenii, să-şi încaseze la timp şi deplin veniturile, urmând a le vărsa *deplin* în mânule Epitropilor (anexa 6).

— Actele din anexele 7 şi 8 privesc administraţia interioară a Hotărnicenilor: dări, crâşme, etc.

— In 1801 Noembre 15 avem un zapis *grecesc* a lui Alex. Nec. Suţul Vodă pentru moşia Herţa. Actul lipseşte din pachet; cum însă pricina cu biserica din Herţa este cunoscută din hrisovul lui A. C. Moruzi Vodă din 1804 Mai 15 (Uricar VIII, 27), iată care a fost situaţia: Incă din domnia lui Mihai Suţu Vodă din 1795, el rămăsese dator cu 30000 lei la neguţitorul arman Hogea Bogoz Apikzade; drept plată Vodă Suţu vinde cu zapisul său in greceşte din 1801 Octombre 1 creditorului său biserica Sf. Gheorghe din Herţa, cum şi întreaga vatră a târgului Dorohoiului. Epitrop acestei averi fu rânduit vărul său Ovanez Apikzade, şi el tot neguţător, care vine în ţară şi scoate la mezat în 1804 biserica din Herţa. Moruzi Vodă rândueşte o cercetare în specie şi se face istoricul afacerei, din care reeşia o mare călcare de lege şi hrisoave din partea lui Mihai Suţu Vodă: *întâiu* că biserica Sf. Gheorghe din Herţa fusese închinată marei biserici dela Kuru-Ceşmè de către Ilinca Holbăneasa, fata lui Gh. Holban, baş Capioglan, şi ctitorul bisericei din Herţa; aceasta în *1794 Iunie 17*, şi că în acelaş an prin hrisovul din *28 Iulie 1794* însuşi Mihai Vodă Suţu întăreşte această danie*). Iar ca spor de venituri bisericii Sf. Ion Predicator de la Kuru-Ceşmè, se mai adăugase şi vatra târgului Dorohoiului cu mortasipia acelui târg, ca şi a altor târguri: *al doilea*. Fără cale M. Vodă Suţul a dăruit şi mortasăpia târgului Focşani, în *1794 Iulie 28*, căci încă din

*) In hrisovul din 1795 Aprilie 25 Mihai Vodă Suţu pomeneşte nu mai puţin de 16 acte, ce vorbesc de daniile bisericei cu hramul Sf. Gheorghe din Herţa din care domneşti sunt acestea: 1. 1794 Iuni 24 (hrisovul de întărire al daniei). 2. 1794 Iulie 28 (hrisovul de danie 400 lei din răsuri). 3. 1794 Iulie 1 (hrisov cu dania mortăsăpiei Focşanilor). 4. 1794 Aug. 2 (Hrisov de dania mortăsăpiei târgului Tuzora). 5. 1794 Iulie 30 (Hrisov de danie a 20 lei pe lună din vamă şi 150 din ocnă). 6. 1794 Sept. 28 (Hrisov de danie a 20 salari de ţigani). 7. 1795 Ghenar 7 (Hrisov de dania mortăsăpiei Fălticenilor). 8. 1795 Ghenar 17 (Hrisov de dania mortăsăpiei Dorohoiului). 9. 1796 April 8 (Hrisov de dania Chişinăului). 10. 1795 April 5 (Hrisov de dania mortăsăpiei târgului Stroeştii). 11. 1795 August 14 (Hrisov de danie târgului Dorohoiului). 12. 1795 April 21 (Hrisov de danie moşia Vârful-Câmpului). 13. 1795 April 23 (Hrisov general de întărirea tuturor daniilor). Vezi (Surete XII, Dorohoiul 82).

1784 Septemvrie 20 Alex. C. Mavrocordat Vodă dăruise acest *venit al* mortăsăpiei Focşanilor *iubitei sale fiice Ralu Mavrocordat*[1], şi cum cele mai vechi hrisoave sânt mai tari ca cele mai nouă, Suţul Vodă călcase acest principiu de lege. Fără lege, fără suflet, tustrele beizadelele lui Suţu Vodă dau în 1802 Sept. 23 zapis neguţitorului Apikzade, şi-l recunosc şi ei ca vechil pe bunurile vândute de tatăl lor încă din 1801 Oct. 1. Moruz Vodă văzând că „nu e după lege nici după plăcerea lui Dumnezeu a se da danie biserica Herţei la neguţători; şi mai vârtos fiind şi nepravoslavnic şi fără cuviinţă şi urât a se vinde lăcaşul lui Dumnezeu în vială, strigându-se prin oraş şi preţuindu-se, făcându-se aceasta şi o ră pildă către alţii, şi lucru hulit de către toată lumea şi vrednic de giudecarea" se închee ca epitropia bisericii să ia asupra sa plata datoriilor de 30000 lei şi alţi 2007 lei şi să o alipiască la biserica Sf. Dimitrie dela Kuru-Ceşmè. Şi aşa a scăpat ţara de ruşinea de a se vinde la mezat o biserică pentru datorii. In 1803 Decembre Vodă Moruzi lăsă şi hrisov domnesc de întăritura aşezării, ce făcuse cu biserica Sf. Dumitru de la Kuru-Ceşmè.

— Dar aşezarea făcută de Vodă Moruzi nu ţinu mult timp, căci patriarhia de Ţarigrad, luând cunoştinţă de tânguirea epitropilor bisericii Sf. Dumitru de la Kuru-Ceşmè, cari se înspăimântase de greutăţile de plată, ce aveau a le face pentru datoriile bis. Sf. Gheorghe din Herţa, de 32007, lei mai ales că se mai ivesc şi alte datorii în sumă de 20000 lei la suditul austriecesc *Evstatie Petre Pencovici*, care pentru aceşti bani avea în zălog scrisorile bisericei, ctitorie Holbănească, văzând că s'a îndoit datoria, ce urma să o plătească— 52007 lei!!—„s'au lăsat de a primi asupra lor şi a lua asupră-le biserica Herţei, neputând plăti atâta mare sumă de datorie, pentru care lucru a rămas nepusă în lucrare orânduiala, ce se făcuse prin hrisovul domniei mele" (Uricar VIII, 30).

---

1) Genealogiştii nu pomenesc de această fiică a lui A. C. Mavrocordat Vodă, nici Rangabe, nici Leca; se vede că a murit tânără fără urmaşi.

La aceste daraveri avute cu supusul austriecesc Pencovici, se referă actul dat în turceşte, din partea ministrului Austriei întru ceia ce privea datoriile Suţului (Acta Balş opis M. 8/11 copie turcească de la ministrul Austriei pentru datoriile Suţului)[1].

19. *Kuru-Ceşmè şi Hotărnicenii.* Incă din 1782 Ghenar 8, Costandin D. Moruzi Vodă după ce cumpărase cu 7500 lei moşia Hotărnicenii de la Mitropolitul Moldovei Gavril Kalimach, o închinase în parte măn. Sft. Spiridon din Iaşi, cum şi marii şcoli greceşti de la Ţarigrad Iată că după 21 ani marea şcoală Elinească de la patrierşie „întâmplatu-sau ca şi obştia neamului creştinesc din Ţarigrad a vedea cei de obştie patrierşască şcoală a Ţarigradului, neavând cuviincioasa orânduială spre sporirea învăţăturilor şi folosirii ucenicilor, cu toate că are nu puţine venituri pentru ceale trebuincioase cheltueli, a plăţii dascălilor şi a hranei ucenicilor şi adunându-se la un loc atât Preasfinţitul Patriarh *şi Sfântul sobor* cât şi toţi cei intăi ai neamului şi făcând căzuta socotinţă pentru mai bună stare a acestei şcoli, toţi de obştie au găsit cu cale şi de trebuinţă *a muta şcoala de la Fanarul Ţarigradului la Kuru-Ceşmè, fiind sat prea* chibzuit pentru învăţătură, şi găsindu-se acel loc bun pentru zidirea unei case, şi de alcătuirea şcoalei, şi cerşind trebuinţa a se cumpăra acest loc cu mare somă de bani, şi neavând de unde da această somă, după multă socotinţă negăsind alt prilej şi inlesnire pentru săvârşirea acestui folositor lucru, *fără numai să iconomisască această somă de bani, din darul de pe moşia Hotărnicenii, ce iau fost făcut la această şcoală a Ţarigradului de fericitul întru pomenire părintele domniei meale, dmsa Costandin Dumitru Muruzi Voevod,* întărit prin hrisovul gospod. al Înălţimii sale (din 1782 Ghenar 8) şi făcându-se această hotărâre prin patriarşieşti şi soborniceşti cărţi[2]) am scris domnia mea, poftind ca

---

1) Pe dosul actului turcesc stă această notă in limba franceză, sigur scrisă de Alex. Balş: „Note de l'ordre venu au divan pour la vente des biens de l'Eglise de Hertza".

2) In actele Balş, opis M. 7, este carte grecească dela sinodul din Ţarigrad pentru schimbul cu Hotărnicenii.

să priimim şi noi această hotărâre, şi să dăm la obştia neamului creştinesc această trebuincioasă somă de bani, ca să nu rămâe neîmplinit acest de obştie folositor lucru şi *intru nemică întrebuinţat folosul din Hotărniceni*, în vreame ce nu se face la această şcoală nici un rod de învăţătură, precum au fost pără acum, pentru că nu au fost bine chibzuită".

Pentru această pagină culturală din istoria şcoalei Elineşti din Fanarul Ţarigradului cum şi de şcoala de la Kuru-Ceşmè, sat lângă Ţarigrad, hrisovul arată în continuare că beizadelele Dim. Moruz Vv. Panaiotache Moruz Vv, fraţii lui Alex. Vodă Moruz, cum şi fiul său Costandin Moruz Vodă au dat şi din punga lor banii cerşiţi—52007 lei—şi au *luat în schimb moşia Hotărnicenii* „luând pentru acest loc Hotărnicenii, după hotărârea ce s'au făcut mai înainte de cătră toţi, şi după patrierşasca şi sobornicească scrisoare de întăritură *trecând dar moşia Hotărnicenii la stăpânirea luminatelor beizadele fraţii şi fiul domniei mele*".

20. *Sfântul Spiridon şi biserica din Herţa.* C. D Moruz Vodă prin hrisovul său din 1782 Ghenar 8, afierosise măn. Sfântului Spiridon din Iaşi jumătate din venitul Hotărnicenilor. Cum însă fostul domn hotărâse a face din mănăstire spital la Sfântul Spiridon, înzestrându-l cu cele necesare spitalului, dar n'apucase a aduce la îndeplinire gândul său, fiul său Alex. C. Moruz Vodă, luând pentru a doua oară schiptrul domniei la Moldova, s'a hotărât să împlinească el gândul tatălui său, făcând cu a sa cheltuială o casă pentru bolnavi întru această mănăstire a Sf. Spiridon. Vroind a da mai cu înmulţire acel venit orânduit din Hotărniceni, a dispus să închine Sf. Spiridon biserica Sf. Gheorghe din Herţa, cu toate veniturile sale. Cum însă biserica din Herţa era zălogită la cei 2 neguţători armeni, cele trei beizadele pun mână de la mână să plătească toate datoriile; iar Vodă A. C. Moruz dărueşte în schimbul Hotărnicenilor, biserica Sf. Gheorghe din Herţa. Deci Sfântul Spiridon a stăpânit Hotărnicenii din 1782 Ghenar 8 până la 1804 Mai 15, adică 22 ani. (Uricar VIII, 39).

Hrisovul de schimb e din 15 Mai 1804 (acta Balş, opis M. 19); şi el e precedat de actul ce-l dau epitropii Sf. Spiridon în Mai 1804, şi prin care arată că primesc schimbul (acta A. Balş, opis M. 10). Actul e scris în româneşte şi greceşte, ceia ce arată că cultura greacă se însădise adânc la Sf. Spiridon, nu numai prin egumenul mănăstirei, care adesa era grec, dar şi prin cultura greacă a marilor boeri, dintre care se recrutau şi epitropii Sf. Spiridon (anexa 9).

Al doilea hrisov a lui Vodă Alex. C. Moruz din 1804 Sept. prin care întăreşte schimbul urmat între şcoalele greceşti din Ţarigrad şi epitropia generală a măn. Sf. Spiridon din Iaşi, lipseşte din plicul actelor Balş (acta A. Balş, opis N. 4).

21. Odată intraţi ca stăpâni cele trei beizadele: Dumitru, Panaioti şi Costandin Moruz, au a regula hotarele moşiei Hotărnicenii despre vecini. Cel dintăi boer, care cere să i se îndrepte hotarăle este marele logofăt C. Ghica, stăpânul Bechenilor şi al Măldărenilor; aceasta în 1806 Ghenar 12 (anexa 10).

— Sandul Sturza hatmanul, cere de la divan să i se înlesnească încasarea veniturilor sale de pe orânzile a trei sate din Hotărniceni. In acest înţeles avem cartea divanului Cnejiei Moldovei din 1807 Sept. 6, prin care i se dă împuternicire de a-şi încasa nişte asemenea venituri (anexa 11).

— Iar în 1812 Febr. 4, se închee un nou contract cu hatmanul Sandul Sturza pentru veniturile satelor sale din Hotărniceni (anexa 12).

— Cele două beizadele Moruzeşti, Dimitrie şi Panaiotachi, feciorii lui C. D. Moruz Vodă, şi fraţi cu A. C. Moruz Vodă au murit, iar de pe urma lor rămânând mari datorii; patriarhia de Ţarigrad a hotărât ca să vânză moşia Hotărnicenii şi să plătească datoriile. Intru acest scop patriarhia rândueşte o epitropie de 3 mari boeri: Costachi Ghica mare logofăt, Săndulachi Sturza hatman şi Răducanu Roset hatman, ca să facă formele pentru vânzare. Hotărnicenii se împărţesc în 5 părţi: două din ele se cuveniau lui C. A. Moruz bei-

zadea, iar trei părți erau ale răposaților beizadele Dumitru și Panaiotachi. Pentru inlesnirea vânzării și menținerei prețului, se convine ca și beizadea C. A. Moruz Vodă să-și vândă ale sale 2 părți, odată cu celelalte trei părți ale beizadelelor morți.

La această pricină se referă cele 4 acte grecești din arhiva Balș, anume: scrisoarea în grecește a patriarhului Chiril, către cei trei mari boeri epitropi C. Ghica, Sandu Sturza și Răducanu Roset, care e din 27 Iunie 1813 (opis N. 7); scrisoarea Eufrosinei Moruz din 27 Iunie 1813, prin care și dânsa împuternicește pe cei 3 epitropi de a vinde cele 2 părți din Hotărniceni (opis N. 8); scrisoarea lui Alexandru Moruz Voevod, din 27 Iunie 1813 tot către cei trei boeri epitropi, prin care împuternicește și el ca frate morților beizadele și a fiului său Costandin beizadea, să se vânză moșia Hotărniceni (opis N. 9). Tot A. C. Moruz Vodă dă un pitac domnesc către cei trei epitropi, pentru acelaș obiect, in 13 Iulie 1813 (opis N. 10).

In 1813 August 6 avem țidula vorniciei de aprozi către Costandin Timircan telal bașa, ca să strige 40 zile pe ulițile orașului vinderea la mezat a moșiei Hotărnicenii a celor 3 beizadele, și înscrie toate gramotele grecești intru autorizarea vânzării. Mezatul se inchee la termen și la 18 Octombre 1813 se arată că s'a adjudecat asupra lui Manolachi cu *un milion lei*, în mezat intrând și cumpărătura moșiei Moleștii (anexa 13).

In cursul vânzării la mezat avem o nouă gramotă patriarhală de la Chiril patriarhul Constantinopolului în chestia Hotărnicenilor, și adresată tot celor 3 epitropi C. Ghica log., Sandul Sturza hatman și Răducanu Roset hatman, din *4 Sept. 1813* (acta A. Balș, opis N. 13), prin care arată că încuviințează a se face schimb cu Ioan Balș comis, care urmând a trece și a se așeza pentru totdeauna în Rosia a hotărât să-și treacă prin schimb moșiile sale din Moldova, mai dând celor 3 beizadele, stăpânii Hotărnicenilor, și suma de 400000 lei, cum dovedește actul de schimb iscălit de însuși Ioan Balș din *16 Noembre 1813*, dar care lipsește din plic,

deşi e dat în regeste: „*No. 14, 1813 Noembre 16 zapisul de schimbu pentru Hotărniceni*". (acta A. Balş, opis N. 14) întărit de Vodă Scarlat Calimach Vvd. la 4 Dec. 1813, iar legalizarea consulatului rosienesc e din 12 Decembre 1813 (anexa 14).

Schimbul o dată făcut, Ioan Balş comisul aranjază de a da şi „contractul Paşcanilor" ce se începe de la anul 1809 şi se sfârşeşte la anul 1813 April 23; deci era răsuflat acest contract de 8 luni, când se închee schimbul (acta A. Balş, opis N. 16) iar I. Balş însemnase în franţuzeşte acest regest: „Contract du bail des Paskans et Hodora donnés en échange".

Gavril Evstratie ia în posesie moşiile *Paşcanii* (ot Suceava) şi *Hodora* (ot Hârlău) de la comisul Ioan Balş pe termen de 4 ani (1809 April 23—1813 April 23).

1) Preţul arenzii va fi de 28000 lei, plătit în 2 câştiuri: 14000 lei la Sf. Gheorghe şi 14000 lei la Sf. Dumitru; în caz de întârziere va plăti dobândă după înţelegere.

2) Birul breslaşilor din Paşcani, şi hacurile argaţilor priveşte pe posesor.

3) Posesorul va suporta cheltuelile, când va veni stăpânul la Paşcani.

4) Posesorul va da stăpânului 400 merţe pâne, ori în popuşoi grăunţe, ori în făină, ori în ovăs.—Iar ceia ce va lua în plus, va plăti stăpânul câte 2 lei merţa.

5) Posesorul va procura zarzavat trebuincios la casa lui Balş din Iaşi, crastaveţi, bob, fasole, mazere; iar în lipsă să-l cumpere din târg pe socoteala lui.

6) Posesorul va hrăni râmătorii boerului, şi va plăti hacul porcarilor; va mai da pe fiecare an câte 15 râmători îngrăşaţi, de Crăciun. Asemenea va mai da râmători şi breslaşilor din Paşcani.

7) De pe Hodora va da 80 fălci iarbă bună, cărată la Iaşi.

8) Hrana cu fân a 2 boi de dârvală a stăpânului moşiei.

9) Intreţinerea musafirilor boerului, priveşte pe posesor.

10) Posesorul va întreţine podul pe Siret, morile şi crâşmele.

11) La acaretele nouă ce va zidi stăpânul, el să fie vechil să le privigheze.

12) Intreţinerea acareturilor priveşte pe posesor.

13) Pe posesor îl privesc secetile, înecurile de fânaţ şi sămănături.

14) Podvezile satelor să fie privighiate de posesor.

15) Posesorul va întrebuinţa fără plată velniţa de pe Paşcani.

16) Vinul de pe viile stăpânului (20 pogoane la Străoani (Pietriş), 16 pogoane la Pietriş şi 17 pogoane la Copou) se va vinde pe la orânzile din sat pe sama stăpânului.

17) Va plăti mănăstirii Probota 250 lei pe an, venitul moşiei Conţăştii, cumpărată pe veci şi este cuprinsă în trupul moşiei Paşcanii.

18) va lua de la jidovii din Paşcani pe fiecare an 100 *caploni* şi să-i trimeată la Iaşi, graşi şi sănătoşi.

19) Sătenii de pe Paşcani vor lucra la moşie câte 18 zile pe an, iar cei ce vor merge să lucreze la Hodora, vor lucra câte 17 zile pe an, fiind depărtare de loc.

20) Pricinile dintre locuitori le va judeca fără *enteres* şi fără părtinire.

21) Posesorul va păzi statornicirea satelor, ca un vichil al proprietarului.

22) Pădurile de pe Paşcani vor fi păzite; se vor arde ca lemne de foc numai uscăturile şi copacii căzuţi, dând şi locuitorilor.

23) La crâşmă să nu se îngăduie a se face mai multe datorii decât 15 lei de fruntaş, 10 lei de *mijlocaş* şi 5 lei de *codaş;* iar fiind mai mult să rămâe păgubaş.

24) Lipovenii de pe Paşcani neavând pământ de hrană să nu lucreze nimica mai mult ca până acum; asemenea şi posluşnicii.

25) La schitul de pe Paşcani va da 136 lei pe an ostenitorilor schitului, 2 ocă tămâie, 3 ocă untdelemn,

10 vedre brânză bună; iar 20 ocă ceară pentru lumânări pe an priveşte pe proprietar.

26) Ţiganilor de pe moşie să le dea loc de hrană şi de cosit, urmând de a plăti dijma obişnuită.

27) Stupii să-i ingrijască cu prisăcarii lui, la scosul stupilor prin prisăci la roişte, la bătutul lor, mierea şi ceara să fie ţinute socoteli bune şi să fie spre folosul stăpânului.

28) De se va da un spor la boeresc, posesorul va lua înţelegere nouă cu stăpânul.

29) Lucrurile din casă şi cele bisericeşti şi a schitului, cum şi vinul din pivniţă le va păstra neştirbit.

30) Rânduiala bisericei şi a schitului să se păstreze neştirbit *„şi să fie cu priveghere şi pentru şcoala ce să află acolo ca să urmeze dascălii datoria lor şi cu nestrămutare"*.

31) Toate trebuinţele ce se vor ivi pe moşie, el le va căuta ca un vechil în folosul stăpânului. Posesorul va sta la moşie, iar în caz de va pune un alt om, să fie pe placul stăpânului (acta Alex. Balş, opis N. 16).

— In 14 Iauuarie 1814, patriarhul de Ţarigrad, Chiril, prin gramotă specială către cei trei epitropi: C. Ghica logofăt, Sandul Sturza hatman şi Răducanu Roset hatman, întăreşte definitiv schimbul făcut între Paşcani cu Hodora şi între Hotărniceni (acta Alex. Balş, opis N. 17).

— In 8 April 1814, cei trei epitropi dau zapis la mâna lui Ion Balş comis că s'au primit banii, s'au dat toate scrisorile moşiilor unul altuia, şi că deci s'au săvârşit toate socotelile (anexa 15).

— In 22 Iulie 1814, Scarlat Alex. Calimah Vodă, văzând schimbul făcut între comis Ion Balş şi epitropii celor 3 beizadele Muruzeşti, scrie carte la vornicia de aprozi şi scoate la mezat vânzarea Paşcanilor spre a se îndestula noii stăpâni, cari n'aveau interes să stăpânească efectiv Paşcanii (anexa 16).

— După 40 de zile de strigări pe uliţile oraşului şi în divan, cel mai bun cumpărător se arată vist. lor-

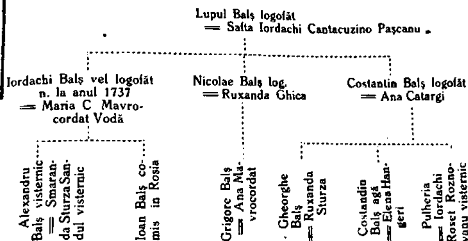
dachi Roset Roznovanu, care dă 600000 lei şi potrivit formelor, Scarlat Alex. Vodă Calimach îi dă hrisov prin care întăreşte vânzarea prin mezat, şi rămân Paşcanii cu Conţăştii (Probotei) şi Ezerenii cu Giuleştii numiţi Hodora, pe sama vist. Iordachi Roset. Hrisovul e din 16 Noembre 1814 (anexa 17).

22. *Intre Bălşeşti şi Roseteşti.* Intru cât şi vânzătorul comis Ion Balş cât şi cumpărătorul vist. Iordachi Roset Rosnovanul, sunt membri ai celor mai ilustre familii boereşti din Moldova, e interesul să ştim şi de neamul unuia şi de neamul altuia în momentul vânzării Paşcanilor.

Ioan Balş comisul el singur arată că e fiul lui Iordachi Balş vel logofăt, şi al Mariei născută Costantin Vodă Mavrocordat. El are de frate pe Alexandru Balş visternic, care ţinea în căsătorie pe Smaranda, fata vist. Sandul Sturza şi al Caterinei Moruz, o vară a doua lui Mihail Vodă Sturza.

Zapisul său de schimb îl iscălesc următorii boeri Bălşeşti: *Costandin* Balş logofăt, *Lupul* Balş logofăt, alt *Costandin* Balş agă, *Neculai* Balş spatar, *Iordachi* Balş agă, *Alexandru* Balş visternic. Luând în samă spiţa reiese că *Costandin Balş* marele logofăt era unchiu, fiind frate cu tatăl său Iordachi Balş; *Lupul Balş* marele logofăt e bunicul său; *Costantin Balş* agă, e văr primar, fiind feciorul lui Costandin Balş logofăt; *Neculai Balş* spătar, agă apoi logofăt e alt unchiu al său, fiind iarăşi frate cu tatăl său Iordachi; *Iordachi Balş* agă, e alt văr primar, frate cu Costandin Balş şi feciori lui C. Balş logofătul; iar Alexandru Balş visternicul e fratele său.

Prin urmare iată încrângătura Bălşeştilor din actele Paşcanilor:

In pomelnicul cel mare al bisericii Talpalarilor din Iaşi găsim astfel trecuţi ctitorii Bălşeşti, cari au dăruit câte ceva acestei biserici, şi anume tocmai pe acest Iordachi Balş vist.:

„Iordachi Balş marele vistiarnic"

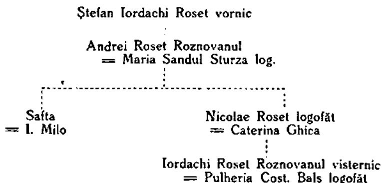
VII.—Alecu Balş vistiernic, Smaranda şi fiii lor, Iancu Balş vel comis.

MORŢI.—Lupul Balş, Safta, Gheorghe, Porfira, Maria, Costandin, Elena, Ralu, Bejan, Ursachi, Teodor, Neculai, Manole.

(Surete ms. XVIII. 207).

Cumpărătorul Iordachi Roset visternic avea această incrângătură. Scoborâtori din ramura Roznovăneştilor are de bunic al său pe *Andrei Roset Roznovanul* logofăt, căsătorit cu Maria Sturza fata lui Sandul Sturza log. şi al Saftei Paladi. Andrei Roset are doi fii: Safta, căsătorită cu Ion Milo şi pe Nicolae Roset Roznovanul mare logofăt, care a ţinut intăi pe Caterina Ghica şi al doilea pe o Smarandă. El avea 4 fete şi un băet: pe Iordachi Roset Roznovanu visternic şi apoi logofăt, căsătorit cu Pulheria Balş, o vară primară a comisului

Ioan Balş, fiica lui C. Balş logofătul şi al Anei Catargi. Deci cumpărătura s'a făcut în familie. Iată încrângătura Roseteştilor:

23. In restul de hârtii din actele lui Alex. Balş ce privesc Hotărnicenii şi desfacerea prin mezat a Paşcanilor, avem din partea Efrosinei Moruz o scrisoare în copie[1]) din 23 Februarie 1815, în greceşte, prin care mulţumeşte celor 3 epitropi, cari au dus la bun sfârşit *(πληροφορηθησα)* schimbul cu Paşcanii *(τῆς μοσίας πασγανίν)*, pentru Hotărniceni *(τῆς μοσίας χοταρνιτζενίν)*, şi că a primit din partea d-lui Andrei Pavlu analoghia cuvenită şie *(περιεπωθησαν ἀναλογῦντα μοι παρα τῶ κυριω ανδρέα παύλν)*. 97294 lei, partea recunoscută ce se cuvine mie *(δικαιώματα μεν ἐδικάμον ὡς Αποχρωντως γνωρίζετε)*, pentru care aduc mulţumirile ei şi ale copiilor ei *(ὅθεν καὶ ὅλη εὐγνωμοσῦσα ἰδίως τε καὶ το προσωπον ἐπιφέρουσα τῶν παίδων μν)*.

Cine a fost Eufrosina Moruzi? Din cele 3 beizadele, cari au însărcinat pe epitropi să desfacă Hotărnicenii şi apoi să vândă Paşcanii la sultan mezat, unul —*Costantin Moruz*, fiul Voevodului Alex. C. Moruz, a fost însurat cu *Ralu*, *fata lui Alex. Mavrocordat Vodă, zis Delibei*; *Panaioti Moruz* a fost al 4-lea copil din cei 9 ai lui Cost. Dim. Vodă Moruz. El fu închis Edecule. şi i s'a tăiat capul la Constantinopol, fiind dragomanul flotei; iar *Dumitrie Moruz* beizade, al doilea copil al lui Cost.

1) Copia e posláduită şi adeverită de divan în 1828 Oc. 8; adeverită apoi sub No. 209 de departamentul pricinilor străine în 9 Oct. 1828, şi în aceiaşi zi cu No. 298 revăzută de consulatul rusesc din Iaşi (acta A. Balş, opis N. 21).

Moruz Vodă, născut cătră 1752, a ținut în căsătorie pe *Scvastia Gherachi*. Văzând cu ochii decapitarea fratelui său Nicolae Moruz în 1821, el fugi la Odesa și de acolo se retrase la una din moșiile sale Pechia din Covurlui, unde muri cătră 1844.

Deci Eufrosina Muruz e văduva lui Panaioti Muruz, cel tăiat în 1822, în vârstă de peste 50 de ani, și de aceia vorbește că mulțumirile le aduce și în numele copiilor ei, al căror nume nu-l spune nici genealogiștii casei Moruz nu i arată.

— Patriarhul de Constantinopol, Chirilă, prin gramota sa[1]) din 23 Februar 1815 *(ͅ αωει. φεβρουαρίου κγ.)* cătră cei doi epitropi (Sandul Sturza vist. și Răducanu Roset hatman) și în care arată că a primit catastihul vânzării moșiei Hotărnicenilor *(γενικόν καταστιχον)* și că prin Andrei Pavlu s'au cuvenit partea lui beizade Dumitru Moruz *(τῦ αοιδίμυ πεγζαδέ Δημητρακη ζώζοντες)*, două cincimi (adică 97294 groși) *εννενήκοντα επτα Χιλιαδες, διακοσι εννενηκοντα τεσσαρα γρόσια, διά τα δύω πεμπτημόρα)* Pentru acestea a dat scrisoare domnița Eufrosina *(κυρία δομνίτζη Εὐφροσυνῃ)* și celor 2 clironomi ai săi *(καὶ τοῖς τυ αοιδιμυ εκ δύου κληρονόμοις)*.

— Supt N. 23 avem un izvod de venituri și cheltueli ale *Hotărnicenilor* care pare a fi scris de însuși mâna lui Alex. C. Muruz Vodă în 1805. *(Χοταρνιτζένι)*.

luaturi *(τα ληφθέντα)*

15000	00	groși de la vist. Săndulachi Sturza
15000	00	venituri de la 23 April 804—23 April 805.
30000	00	
1788	80	se scad dobânzile la poliți.
28211	40	

daturi *(τὰ δοθέντα)*

20000	de pe anul 73.
36628	2 polițe.
7500	2 polițe.
5000	2 polițe.
69128	

1) Copia, acta Alex. Balș, opis N. 22; copia e legalizată de aceleași autorități ca și celelalte 2: divanul țării; departamentul pricinilor străine supt nr. 209, și consulatul rusesc supt nr. 228); iar o notiță în dos arată că originalul e la visternicul Iordachi Roset Roznovanul.

69128
15000 partea cuvenită Sf. Spiridon
3500 tij
2787 mortasipia Dorohoiului dată la Herţa.
9167 diferite (αλλα διάφορα).
99582 groşi.

99582 până acum daturi şi cheltueli (δοθέντα και ἐξοδευθέντα)
28211 40 luaturi (τὰ ληφθέντα).
71370 80 s'a dat şi s'a plătit mai mult (ἐδόθησαν και ἐξοδεύθησαν πάσο).

— Intr'o scrisoare nedatată de cât cu 17 Decembre (δεκ. ζι). Alex. C. Muruz Vodă scrie către fiul său Costantin beizade (πατὴρ φιλόστοργος) pe 4 filade lungi, tot istoricul cu vânzarea Hotărnicenilor, cum şi distribuirea moşiei în 5 părţi: 2 părţi sânt ale fiului său Costantin şi trei părţi ale celor 2 beizadele fraţi, acum răposaţi. Această scrisoare explică şi hrisoavele date în pricina aceasta (acta Alex. Balş, opis N. 24).

— Intr'un izvod (κατάλογος) grecesc se arată ce hârtie s'au dat, se vede, la desfacerea moşiilor: Hotarnica Hotărnicenilor (χοταρνικα τῦ χοταρνιτζενι) tij; —tij—hrisovul bisericii din Herţa,--schimbul făcut cu Sf. Spiridon luând Hotărnicenii şi dându-i Herţa—Hrisovul de întărire al acestui schimb—alte 2 hrisoave întru aceasta—o altă mărturie—; în total 9 scrisori (acta Alex. Balş, opis N. 25) şi unde se spune că toate aceste scrisori *s'au trimes la Ţarigrad)*.

— In fine ultima hârtie din plicul Hotărnicenilor este un ucaz rusesc eliberat în 1829 August 16, trecut în cancelaria oblastiei Basarabiei în 30 Oct. 1830, prin care se dă ucazul senatului gubernial al oblastiei Basarabiei către cneazul Matei Cantacuzino, care a trecut din Moldova în Rosia în 1792 cu scrisori de voe şi întăritede Alex. C. Moruzi Vodă în 1792. Ucazul dat supt nr. 3563; iar copia scrisorii e din Aug. 31, 1831, supt nr. 2757 iscălită de sovietnicu, N. Jadanovici şi de secretarul Andoni.

f). **1775 Octombrie 30.** *Mărturie hotarnică a moşiei Hotărnicenii, rădicată de Ursul Agapi hotarnic* (acta A. Balş, opis M. 1; apud, Surete ms LIV, 464).

Din poronca Mării sali lui Vodă am mersu de am hotărât moşia Hotărnicenilor cum arată 1775 Oc. 30.

„Am venit la sălişteа *Towderăştilor pre apa Bâcului*, unde niau aratat oamenii *cd pără acolo stăpâniia Tătarăi, iar in sus Moldovenii,* căutându la o ruptură peste Bâc in ceia parti in *gura văli Merenilor* dispre răsărit şi *in margina şliahului dispre Bâc,* am pus un sâlpu di piatră hotar; şi dintracest stâlp hotar *in gios tot pea apa Bâcului* am mersu la *săliştea lui Suliman Mârza,* şi de acolea am mersu la *săliştea Luţânilor tot pi Bâc*; şi de acolea in gios iarăş *la săliştea Ochiana tot pea apa Bâcului,* şi di acolea am mersu *la sălişte Batracul tot pe Bâc* in gios; di acolea am mersu *la săliştea lui Bei Mârza tot pea apa Bâcului,* şi de acolea am mer(su) tot in gios pe apa Bâcului pără *in gura văii Calenderului ce să hotărăşti cu raewa Bândearilui,* şi *iasti şi sat ce să numeşte Tesnazar pe locul Be(n)dearinlui,* şi acolea am inchiet curmezişul moşiei despre răsărit şi *am găsit 3 časuri*; şi de acolea iarăş mam intorsu innapoi iarăş la stâlpul ce lam pus la Towdereaşti şi am purces dea acolea drept la dial *in spre apus* pe (o) *gur(ă) a (de vâlce) unei vâlcelea* pea din gios di o *movilă*, ce iaste in costişe, şi tot cam in jos am mersu pără am dat in *drumul Puhoiului* şi am apucat drumul şi am mersu pără in zarea *d'kalului* la *2 moviliţe* cari iasti una din sus dea drum şi una din gios şi mergi drumul pentre dânsăli, şi dea acole tot drumul in gios pără in *vârvul dialului* şi *implinindus 1 čas,* am pus stâlpu hotar din sus de drum. Şi di acole, am purces in curmeziş drept jos *pentre dialuri,* pe la o moviliţe pe *deasupra Geamenei* tot in jos pe *lângă satul lui Dondue Mârza* şi am mersu pără am dat in *trumul Calinderiului, unde desparti hotarul raelei Benderiului şi a Moldovei* şi sau *aflat časuri 3*; şi di acolo iarăş am venit innapoi la hotar şi di acolea iarăş am purces in lungul moşii tot drumul pisti *valea Geamenii pe den sus di sat,* pănă niam suit in muchea dialului in *şleahul ce veni de la Căuşeni şi mergi la Chişinău diasupra Geamenii despre apus şi inplinindus un čas,* iar am pus stâlpu hotar; şi de la

al trielea hotar am mersu iarăş drept in gios in curmezâşul moşiii şlahul tot in gios pără am dat la *satul Scroafa* şi de acolea tot in jos pără am dat (*şters* in hindichiu şi am aflat časuri insă) in hindichiu şi peste hindichiu dincolo iaste *satul Malcočul în raewa Hanului* şi am *aflat časuri 4;* şi intorcândune iarăş innapoi la numitul hotar *di asupra Geamenii* şi de acolea iarăş am mersu in lungul moşii scoborândunea pea o valea pără am dat la o selişti tătărască ce să numeşte (şters *Kureni*) *Giaba* pe din sus dea sat, şi di acolea iarăş la dial am mersu *asupra Botnei* pără *la 2 movile ingeamănate* in dial, şi di acclea am mersu la vale pără in *matca văii Puhoiului şi implinindus un čas* am pus al 4 stâlpu hotar in costişa despre răsărit; şi de acolea am mersu iarăş în curmeziş drept in jos pesti frânturi păr la *satul lui Orus Mârza*, şi di acolea am mersu *pără in hindic* şi sau *aflat časuri 3 poi*; şi intorcânduni iarăş innapoi la numitul hotar am mersu iarăş in lungul moşii pisti valea Puhoiului la dial drumul pără in vârvul dialului, şi di acolea la vale *asupra Botnei* pără am *agiunsu în apa Botnei* şi am trecut in ceia parte pără la o movilă mari ce iasti in *gura Botnişoarei* inplinindus *un čas*, am pus al cincilea stâlpu hotar in vârvul movilii; şi di acolea am purces drept in gios pe *valea Botnei* pără la *satul Hotărniceni* şi am *aflat časuri 3 poi;* şi intorcânduni iarăşi innapoi in numitul hotar in *gura Botnişoarei* (şi) am apucat *apa Botnişoarei* dreptu in sus (şters: costişa dispre răsărit in) am mersu pără sau *implinit časul* şi iarăş am pus stâlpu hotar in *malul Botnişoarei* in sărătur dispre răsarit; şi de acolea iarăş niam intorsu in curmezişul moşii *peste apa Botnişoarei* şi am mersu la dial şi niam scoborât in fundul unii văi *ci numeşte Cărbuna*, şi di acolea am luato cam in curmezăş şi am dat iarăş in fundul unii *văi ci să chiamă Ciaga* şi am mersu *valea Cegăi* dreptu in gios pără intro *sălişte tătărască ci să numeşti Căplan Gherai* şi acolea *iasti şi hindichiul* şi sau *aflat časuri 4*; şi di acolea iarăş niam intorsu înnapoi la hotariul ce sau pus *in malul Botnişoarei* dispre răsărit intro sărătură, şi di acolea iarăş am mersu in lungul moşii pe apa Botnişoarii in sus pără am agiunsu la *satul Sară Mâ(r)za*, şi di acolea am trecut pi un pod pisti apa Botnişoarii ci iasti din sus de *satul Sară-Mâ(r)za* şi am făcut pe o valea la dial dispre amiazăzi, ce să numeşti *valea Topgil-casa* (şters: şi iasti la fundul ei şi o cetăţui) şi *implinindu un čas*, iarăş

sau pus stâlpu hotar în fundul văii (supt) în matcă în margine unii *râpi supt o cetăţui ci iaste în vârvul dialului* şi iasti şi pădure, şi di acolea iarăş am mersu în curmezăşul moşii pe o *vale ce să numeşti Saca* şi agiungându *la hindic* sau aflat *časuri 3 pol*; şi întorcânduni iaraş innapoi la hotariul ce sau pus în fundul văii *Topgil gase*, supt o cetăţui, şi de acolo iaraş am mersu în lungul moşii la deal pen păduri pără niam suit în vârful dialului *la cetăţui* şi di acolea tot la vale pen tufi, pără am agiunsu în *valea Schinoasăi* în *gura Căuşului* cari iasti şi *iaz vechiu* şi di la iaz la dial în *buza Schiscului* împiinindus *un čas*, am pus stâlpu hotar lângă drum între doi perişori *pisti Schinoasa*, şi di acole iaraş am mer(su) în gios în curmezişul moşii pe *valea Schinoasăi* pără am agiunsu la o sălişte tătărască, ce s numeşti *čorogara*; şi de acolea tot în gios pe *valea Schinoasăi* pără la *Naiman*, iaraş sălişte tătărască, şi de acole tot în gios pără la altă sălişte tătărască ce să numeşti *Aoili* şi acolea iasti şi hindicul şi am aflat *časuri 3*; şi de acole iarăş am venit innapoi undea am pus stâlpu hotar în *gura Căuşului* di la iaz la dial în *buza Chiscului* pisti Schinoasa dispre apus lângă drum intri 2 părişori în tufiş şi di acolo iaraş am mersu în lungul moşii pisti valea ce s numeşte *valea Vişinilor* pe din sus di *rădiul lui Căuş* şi niam suit în dial diasupra în dial şi de acolea niam scoborât la valea pe buza unui chiscu pără am agiunsu intro vălce ce dă *în Grădişte* şi împlinindu *časul* iaraş am pus stâlpu hotar în buza chiscului despre răsărit; şi de acole iaraşi am mersu drept în gios în curmezişul moşii pen frânturi pe deasupra *văii Grădiştea* dispre răsărit pără la o selişte tătarască ce să numeşte Mengli Gherăi Mârza în gura *Grădiştei*, unde sunt şi pomeţi şi nişte sălcii şi izvoare cu apă şi acolo (aproapi) iasti şi hindichiul şi am aflat *časuri 3*; şi di acolea iaraş am venit innapoi la hotariul ce lam pus în buza Chiscului la vâlceoa ce dă în Grădişte, şi iaraşi am purces în lungul moşii piste 2 vălceli pără am dat în *valea Grădiştii* şi am trecut *valea Grădiştii* în ceia parti şi niam suit la dial, şi niam scoborât la vale pe o vâlce pără am agiunsu în *valea Galbinii* şi împlinindus *un čas*, iaraş am pus stâlpu hotar în gura unei vâlcele dispre răsărit din sus de o *sălişte tătărască ce să numeşti Gianu Mârsa*; şi de acolea iaraş a(m) mersu în curmezăşul moşii drept în gios pi *vale Galbinii* pără am dat *în Cogâlnic*, şi am trecut apa Cogâlnicului în ceia parte, pe la o *sălişte tătărască ci se numeşte Musa aga* şi de aco-

lea am mersu drept in gios costişa Cogălnicului dispre apus pără la o *sălişte tătărască a lui Caplan hagi* şi acolea iasti şi hindichiul şi am *aflat ceasuri 3* şi acolea drept pisti hindichiu iasti şi o movilă mari; şi di acolea iarăş am venit innapoi unde sau pus hotarul in valea Galbinii in gura vâlcelii despre (şters *apus*) răsărit di la dial de drum din sus de *săleştea lui Gian Mârza*, şi di acolea iarăş am mersu in lungul moşii şi am trecut *valea Galbinii* in ceia parti şi niam suit la dial in vârvul dealului şi am luat cam in sus, şi niam scoborât la *vale în Cogălnic* pen gura unii vâlcele şi am *trecut apa Cogălnicului* in ceia parti şi implinindus ceasul am pus iarăş stâlpu hotar in *matca Cogălnicului*, in margina unii *sălişti ci să numeşte Bei Mârza* din sus de sălişte in *malul apei Cogălnicului*, şi de aice am purces iarăş drept in gios in curmezişul moşii peste o *vale ce să numeşti Alghina* [iarăş] di acolea tot innainte peste o *vălce ci să numeşti Eşac Mârza* şi tot innainti pără la o *sălişte tătărască ci să numeşti Cadărtaiu Mârza* şi din gios di săliştea acasta iasti şi hindichiul şi am *aflat ceasuri 2 pol*; şi di acolea iarăş am venit innapoi la hotarul ce sau pus in *matca Cogălnicului* din sus dea *săleaştea ce să numeşti Bei-Mârza*; şi de acolea iarăş am mârsu in lungul moşii şi niam suit drept la dial din *apa Cogălnicului* in vârvul dialului pe din sus dea o moviliţă şi niam scoborât la vale pe din gios de un hârtop şi am dat in *vale ce să numeşti Alghina* şi de acolea iarăş *am trecut valea Alghinei* şi niam suit drept la dial şi niam coborât iarăş intraltă valea ce să tragi *din vale Alghinii* şi niam suit drept la dial pe din sus di un hârtop cu tufi şi suindunı in zare dealului *sau implinit un ceas* şi iarăşi am pus stâlpu hotar; şi de acole iarăş am mersu drept in gios in curmezişul moşii pisti văi pără la *o sălişte tătărască ci să numeşti Acia Măila* şi acolea mai din gios iasti şi hindichiul şi *sau aflat ceasuri 2 pol*; şi di acolea iarăş niam intorsu innapoi la hotarul ce sau numit mai sus şi iarăş am purces in lungul moşiii pisti nişti vâlcele cu tufi tot *cam* la dial, pără niam suit intrun chiscu dreptu in fundul unii văi ce să *cheamă valea Caracaiu*[*lui*], şi niam scoborât drept pe vale pe din sus dea râpă fiindu că această vale are şi râpă pen mijloc şi tot innainti pe valea scoporânduni am agiunsu pără in *săliştea Caracaiului*, unde au fostu sat tătărăscu şi *implinindus un ceas* iarăş am pus stâlpu hotar in costi(şe) din sus di la dial de nişti pomeţi nuci şi perii, şi din

jos de o vii ce iasti tot pe această costişe; şi di acole iaràş am trecut râpa ce iasti pen mijlocul *sălîştei Caracuiu* şi am facut drept in curmezişul moşii peculmea *dialului Sărăţii* despre răsărit tot in gios pără alături *în selîştea lui Orman hei Mârza*, şi acolea din gios de selîştea iaste şi hindichiul; şi *sau aflat ceasuri 2*; şi de acolea iarăş am venit innapoi la hotarul ce sau pus den sus *de satul Caracuiu* di la dial de pometi, şi de acole iarăşi am mersu in (şters *cursul*) lungul moşii asupra *văii Sărăţii* şi am agiunsu *în Sărata* şi am trecut in curmeziş *valea Sărăţii* şi niam suit la dial pără in zarea dialuluila trii movili şi *implinindus un ceas* iaràş am pus stâlpu hotar in movila ce mai din gios, şi deacole iarăş am mersu drept in gios in curmezăşul moşii pe la o *sălişte tătărască ci să numeşti* Caş *Bolatul* şi di acole tot in gios pără la o *sălişte tătărască ci să numeşti Nohai* şi acole iaste şi hindichiul şi *sau aflat ceasuri 2 pol*; şi de acole iarăş am venit-la hotariul ce lam pus in zare *dialului Sărăţii* despre apus in moviliţa ce mai din gios şi de acolea iarăş am mersu in lungul moşii şi niam scoborât la vale pe la o *sălişte tătărască ci să numeşti Orac Mârza* pen den sus de sălişte, şi de acole iarăş niam suit la dial dreptu pără in zari dialului şi de acole niam scoborât la vale pen nişti hârtoape şi am trecut *pisti valea mare ci să numeşti Kaş Bolat*, şi niam suit iarăş la deal până in zarea dialului la un drum părăsit ce mergi in sus şi in gios pe culmea dialului şi *implinindus un ceas* iarăşi am pus un stâlpu hotar lângă drumul cel părăsit; şi de acolo iarăş am mersu in jos in curmezişul moşii şi de acolea in gios am apucat pesti nişti hârtoapi cu tufi tot in gios pen fundul unei *văi ce să numeşti Sărmă*, şi tot în gios latura cu o *sălişte tătărască ce să numeşti Gladărlul* dispre răsărit, pără am dat in hindichiu şi *sau aflat ceasuri 2 pol*; şi de acolo iarăş am venit innapoi la numitul hotar ce sau pus lângă drumul părăsit deasupra *văii lui Caş Bolat Mârza* despre apus; şi de acolea iarăş am mersu in lungul moşii *pisti o vale cel săc Câşla lui* Caş *Bolat* şi deacolea niam suit la dial pen nişti tufi, până am dat intrun drumuşor ce mergi la *Topal Mingir* şi am mersu tot drumul pen tufi şi fundul unor hârtoapi adânci ce sânt dispre răsărit ce să trag din *vale lui Caş Bolat Mârza* şi dintru acesti hârtoapi ci am trecut pe deasupra fund(u)rilor lor sânt 2 hârtoapi şi cu răduri şi din fundul unui hârtop de aceste cu răduri am lăsat drumuşorul ce mergi la *Topal Mingir* şi am făcut can in sus de drum pen tufi

şi niam suit în dial *deasupra Mingiriului* despre răsărit şi *împlinindusă un ceas* iarăşi am pus stâlpu hotar; şi de acolo iarăş am mersu drept în gios în curmezişul moşii piste nişti hârtopi cu tufi pără am dat în *vale Mingiriului celui din gios* şi di acole tot în jos pisti *vale Sârmii* şi deas(u)pra satului *Carlu* pără am dat în hindichiu şi *am aflat ceasuri 2 pol*; şi di acole iarăş am venit înnapoi la hotariul ce sau pus în dealul deasupra *Mingiriului* în tufi dispre răsărit mai în sus de *Topal Mingir* şi de acolea iarăş am mersu în lungul moşii şi niam scoborât la vale pen fundul unui hàrtop cu tufi şi di acolea niam scoborât (*şters* pe den sus dea sălişti ce să numeşti *Mingiriul* de sus cari acum întraceastă sălişti sau *făcut sat de Bulgari*) la vale de o săliştea ce să numeşti *Mingiriul de sus* care câteava jărişti de cas tă(tă)răşti au rămas din sus di hotar, şi la această sălişti ce să numeşte *Mangiriul de sus* sau făcut şi *sat de Bulgari*, şi deacole tot la vale am mersu pără *în apa Lăpuşnei* în matca (Lăpuşnii) la o moviliţă ci iasti şi iaz lipit de moviliţă în marginea *apei Lăpuşnii* dispre răsărit, şi împlinindus *un ceas* iarăşi am pus stâlpu hotar în moviliţă cari di acolea în ceia parte de apa Lăpuşnii niau arătat oamenii că *sânt moşii boiereşti*, şi de aice am apucat *valea Lăpuşnii în gios* în curmezişul moşii apa Lăpuşnii dispre răsărit şi am venit tot în *gios pe Lăpuşna* pără am dat în *drumul Vizirului* şi de acolo niam suit la deal şi de acole tot în gios *pisti gura Sărmii* şi am trecut *valea Sărmii* în ceia parti şi iarăş niam suit drept la dial şi suindusi în dial am mersu tot în gios pe la nişte moviliţe pără am dat în hindichiu şi am *aflat ceasuri 3 pol*. Şi la această hotărâtură sau mai întâmplat şi alţi oameni mulţi cari mai gios sau iscălit.

× Istrati Ursul mazil, × Ion Frunză-lată mazil, × Iordachi Agarici mazil, × Vasile dascal ot Hidiş vor(nic), × Andrei Dănuţi capitan, × Grigoraş Bostănică, × Ioniţi Şişcan capitan, *Ursul Agapi hotarnic*, × Eu Grigoraş Andronic capitan ot Hânceşti, × Eu Grigori Mămăligă vornic ot Pănăşeşti, × Eu Ştefan Margini vornic ot Cara-Mârza, × Loghin Vârtosu chihae ot Gangura.

„Eu Lupul Batcu mazil am scris această hotarnică şam fost şi la hotărât".

Notă „ἡ τῆς χοταρνιτζένις χοτάρνικα".

2. 1775 **Dechembrie**. Iaşi. *Gr. Alex. Ghica Vodă întăreşte hotarnica râdicată de Ursul Agapi şatrar asupra Hotărnicenilor şi apoi îl dărueşte la doi fii ai săi, Dumitru Ghica şi Alexandru Ghica.* (Arhiv. statului Iaşi, dosar 1837. transport 1756. opis II 2004. min. de Interne, apud. Gh. I. Nastasă, Buletinul Institutului de Geografie, vol. L. (1931, 207—214).

Cu mila lui Dumnezău Noi Grigorie Alexandru Ghica Voevoda, domn ţării Moldaviei; Domnii şi stăpânitorii a vechilor vremi, cari dindumnezăiasca Pronie, au stătut intraceastă de Dumnezău păzită ţară, fostau povăţuitori, oblăduitori şi râvnitori tuturor faptelor şi lucrărilor celor de folos (carile şi până astăzi se văd) a cărora cuget nau fost numai spre cele politiceşti lucrări ale pământului acestue, ci mai vârtos şi cu tot dinadinsul să sălia să cugeti mai mult spre cele bogate faceri de bine; vechii şi luminaţii domni au împărtăşit pe fieştecare din fiii lor şi rudeniile lor cum şi pi cei ci iau slujit cu credinţă, care să văd că sânt statornice, neclătie şi nemişcate dând şi miluind pe fieştecarele după cinste, după obraz şi după slujbă, adică pe unii cu moşii, pe alţii cu locuri din târgurile domneşti, pe alţii cu robi ţigani şi cu alte mile ce au socotit, ca nişte stăpânitori ce era, cărora după afierosirile şi milele ce le făcea, le întăria şi cu adevărate şi a lor domneşti hrisoave (cari şi până astăzi se văd) şi nu numai răposaţii vechi domni au urmat aceasta, ce şi cei după dânşii domni, cari au stătut oblăduitori ţării aceştia a Moldaviei, au avut această râvnă spre cele folositoare faceri de bine, şi unul după altul aşa au urmat pără în vremile aceste de acum, care după măsura şi după *proeresis* nau lipsit a nu să împărtăşi bunele fapte, şi a nu milui pe supuşii lor acei ce au slujit cu credinţă şi cu dreptate domnilor şi ţării aceştia.

Pentru aceia dar şi eu robul prea inaltului i sfântului Dumnezeu Grigore Alexandru Ghica Vodă, dup vreme oştirilor acestora ce sau întâmplat acum cu agiutorul dumnezeeştii Pronii (legânduse unire şi pace între amândou împărăţiile) suindune în al doile rând iarăşi la strămoşescul şi evghemoniosul scaon acestei de Dumnezeu păzite ţări a Moldaviei, după multe alte purtări de grijă a daniei noastre, cu cari sântem insărcinaţi, socotitam şi pentru o bucată de loc ceau fost in pământul Moldaviei despre ţă-

ṭinutul Lăpuşnei şi a Fălciului şi a Codrului şi a Grecenilor, care locu nu de multă vreme cerândul Tătarii, ce era trăitori la Bugeac cu mijlociri ca acele ce au făcut cătră pre innalta Poartă, au dat acea bucată de loc Tătarilor despre ţânutul Lăpuşnei şi a Fălciului şi a Codrului şi a Grecenilor din drept pământul Moldavici2 *ceasuri în lat şi 32 ceasuri in lungu* pe care locu au locuit Tatarii pără acum in vreme oştirii ce sau întâmplat între pre înalta otomaniceasca împarăţie şi între împărăţia Rosiei, iar după ce sau legat pace între amândoaă împărăţiile, rămâind această bucată de loc fără locuinţa Tatarilor; Pusam Domnia mea tot chipul de silinţă şi cu toată osârdii noastră ne-am nevoit şi nu cu puţină trudă şi osteneală, ce şi cu multă cheltuială am mijlocit domnia mea cătră pre milostiva şi pre puternica Poartă de sau dat acea bucată de loc iarăşi cătră pământul Moldaviei, precum au fost dintru început. Dar pentru cât loc au fost de ţânutul Lăpuşnei dintracest loc arătat mai sus, *care sau numit acum Hotărnicenii* de cătră domnia me sau scris cătră cinstit şi credincios boeriul domniei meale dmlui Ion Millo biv vel spatar, *sărdarul de Lăpuşna şi de Orheiu*, ca să de ştire boerilor ce se vor afla la părţile aceli că vor avea scrisori că au moşii la acel locu să meargă cu scrisorile să fie la hotărât şi săşi aliagă părţile lor de moşie şi nimene din boerii aceia părţi de locu nau mărsu, nici au arătat că au moşii acolo, cum şi aici am dat de ştire dmilorsale boerilor şi iaraş nimene nau scos scrisori; deci poruncindusă dmisale spătarului ca să rânduiască din cei mai de frunte mazili, oameni cuminţi şi cu pricepere, care să margă la locul acela şi săl măsoare in lat şi in lung şi săl şi hotărască de cătră alte moşii stălpindul cu pietre hotară din giur impregiur; care numit boer după ce au urmat poruncii au trimes domniei mele şi hotarnică iscălită de dmlui cum şi de Ursul Agapi biv vel şatrar şi alţi mazili hotarnici, intru care hotarnică arată cum că hotarul acelui loc a Hotărnicenilor, ce iasti din ţânut Lăpuşnei, să începe de la sălişte Todoreştii pe apa Băcului, unde leau aratat oamenii, că pără acolo stăpânia Tătarii (se reproduce din cuvânt in cuvânt hotarnica lui Ursul Agapie şi cu schimbarea persoanei verbului in a treia persoană in loc de întâia ca in hotarnica lui Agapie)... şi aşa hotărândusă pe la toate părţile in sus şi in gios şi deacurmezişul sau găsit locu de 16 ceasuri, la care au pus stâlpi de piatră 17 şi aşa sau încheiat moşia Hotărnicenilor.

Deci domniea me ca un stăpânitoru domnu şi ocârmuitor ţării aceştia, a Moldaviei am socotit şi de bună vrerea inimei noastre aciastă bucată de loc după cum iasti hotărâtă şi arătată mai sus, am dato danie şi afierosire la doi prea iubiţi fii a domniei mele *Dimitrie Voevod* şi *Alexandru Voevod*, care amândoi fraţii să aibă a stăpâni de acum inainte locul acesta in doi cu toate hotarăle lui intăriudusă şi cu hrisovul acesta a domniei mele, ca să le fie amândurora dreaptă ocină şi moşie lor şi fiilor lor, nepoţilor lor şi strănepoţilor lor neclintit, nerăşuit şi nestrămutat niciodinioară in veci. Şi spre aceasta iaste credinţa insumi a domniei mele *Grigore Alexandru Ghica Voevod* şi credinţa a pre iubitului fiului domniei mele *Scarlat Voevod* şi credinţa a cinstiţilor şi credincioşi boerii domniei mele, dmlor *Dumitraşco Sturza vel vornic, Costandin Sturza vel vornic, Ioniţă Cantacuzino vel vornic, Lupul Costachi vel vornic, Iordachi Ghica hatman şi parcalab Sucevei, Necolai Roset vel spatar, Gheorghe Beldiman vel ban, Matei Cantacuzino vel comis, Costachi Ghica vel camaraş, Iordachi Sucevean vel paharnic, Dumitrache Schilit vel căminar, Costachi Carage vel agă, Iordachi Cantacuzino vel stolnic* şi credinţa a tutuor boerilor domnii mele a mari şi a mici; şi poftim domnia me şi pre alţi luminaţi domni care din pronie lui Dumnezeu vor fi rânduiţi in urma noastră cu domnia aceştei ţări din neamul nostru sau dintralţii, să nu strice această danie şi afierosire, precum nici noi nam stricat daniile şi afierosirile altor domni, ci mai vârtos să o intărească cu domneştile lor hrisoave. Şi sau scris hrisovul acesta in scaonul domniei mele in oraş Iaşului in anul al doile intru a doa domnie, de *Clement* diiacu de visterie, la let 1775 Dechemvre.

Grigore Ghica Voevod — I. peceţii domneşti

procit vel vesternic

Obs. Hrisovul lui Grigore Ghica Vodă vorbeşte de trei feciori ai săi, dintre care celor *doi*: *Dumitru* şi *Alexandru* li se dă Hotărnicenii, iar celui de al treilea lui *Scarlat* i se ia credinţa in hrisovul de danie.

Grigore Ghica a fost fiul dragomanului *Alexandru Ghica*, care a avut *trei* băeţi şi *cinci* fete. *Matei Ghica* = Ecaterina Balş, *Dumitru Ghica* = Maria Văcărescu şi *Grigore Ghica Vodă* = Ecaterina Iacovache Rizul Rangabe, spatar. Iar după surori Grigore Ghica Vodă a avut aceşti cumnaţi: *Iorgulescul* hatman, *Celebi Lucaki*,

nutul Lăpuşnei şi a Fălciului şi a Codrului şi a Grec·nilor, care locu nu de multă vreme cerândul Tătarii, ce era trăitori la Bugeac cu mijlociri ca acele ce au făcut cătră pre înnalta Poartă, au dat acea bucată de loc Tătarilor despre ţânutul Lăpuşnei şi a Fălciului şi a Codrului şi a Grecenilor din drept pământul Moldaviei2 *ceasuri în lat şi 32 ceasuri în lungu* pe care locu au locuit Tatarii pără acum în vreme oştirii ce sau întâmplat între pre înalta otomaniceasca împarăţie şi între împărăţia Rosiei, iar după ce sau legat pace între amândoaă împărăţiile, rămăind această bucată de loc fără locuinţa Tatarilor; Pusam Domnia mea tot chipul de silinţă şi cu toată osârdii noastră ne-am nevoit şi nu cu puţină trudă şi osteneală, ce şi cu multă cheltuială am mijlocit domnia mea cătră pre milostiva şi pre puternica Poartă de sau dat acea bucată de loc iarăşi cătră pământul Moldaviei, precum au fost dintru început. Dar pentru cât loc au fost de ţânutul Lăpuşnei dintracest loc arătat mai sus, *care sau numit acum Hotărnicenii* de cătră domnia me sau scris cătră cinstit şi credincios boeriul domniei meale dmlui Ion Millo biv vel spatar, *sărdarul de Lăpuşna şi de Orheiu*, ca să de ştire boerilor ce se vor afla la părţile aceli că vor avea scrisori că au moşii la acel locu să meargă cu scrisorile să fie la hotărât şi săşi aliagă părţile lor de moşie şi nimene din boerii aceia părţi de locu nau mârsu, nici au arătat că au moşii acolo, cum şi aici am dat de ştire dmilorsale boerilor şi iarăş nimene nau scos scrisori; deci poruncindusă dmisale spătarului ca să rânduiască din cei mai de frunte mazili, oameni cuminţi şi cu pricepere, care să margă la locul acela şi săl măsoare în lat şi în lung şi săl şi hotărască de cătră alte moşii stâlpindul cu pietre hotară din giur împregiur; care numit boer după ce au urmat poruncii au trimes domniei mele şi hotarnică iscălită de dmlui cum şi de Ursul Agapi biv vel şatrar şi alţi mazili hotarnici, intru care hotarnică arată cum că hotarul acelui loc a Hotărnicenilor, ce iasti din ţânut Lăpuşnei, să începe de la săliştе Todoreştii pe apa Băcului, unde leau aratat oamenii, că pără acolo stăpânia Tătarii (se reproduce din cuvânt în cuvânt hotarnica lui Ursul Agapie şi cu schimbarea persoanei verbului în a treia persoană în loc de întâia ca în hotarnica lui Agapie)... şi aşa hotărândusă pe la toate părţile în sus şi în gios şi deacurmezişul sau găsit locu de 16 ceasuri, la care au pus stâlpi de piatră 17 şi aşa sau încheiat moşia Hotărnicenilor.

Deci domniea me ca un stăpânitoru domnu şi ocârmuitor ţării aceştia, a Moldaviei am socotit şi de bună vrerea inimei noastre aciastă bucată de loc după cum iasti hotărâtă şi arătată mai sus, am dato danie şi afierosire la doi prea iubiţi fii a domniei mele *Dimitrie Voevod* şi *Alexandru Voevod*, care amândoi fraţii să aibă a stăpâni de acum inainte locul acesta in doi cu toate hotarăle lui intărindusă şi cu hrisovul acesta a domniei mele, ca să le fie amândurora dreaptă ocină şi moşie lor şi fiilor lor, nepoţilor lor şi strănepoţilor lor neclintit, neraşuit şi nestrămutat niciodinioară in veci. Şi spre aceasta iaste credinţa insumi a domniei mele *Grigore Alexandru Ghica Voevod* şi credinţa a pre iubitului fiului domniei mele *Scarlat Voevod* şi credinţa a cinstiţilor şi credincioşi boerii domniei mele, dmlor *Dumitraşco Sturza vel vornic, Costandin Sturza vel vornic, Ioniţă Cantacuzino vel vornic, Lupul Costachi vel vornic, Iordachi Ghica hatman şi parcalab Sucevei, Necu!ai Roset vel spatar, Gheorghe Beldiman vel ban, Matei Cantacuzino vel comis, Costachi Ghica vel camaraş, Iordachi Sucevean vel paharnic, Dumitrache Schilit vel căminar, Costachi Carage vel agă, Iordachi Cantacuzino vel stolnic* şi credinţa a tuturor boerilor domnii mele a mari şi a mici; şi poftim domnia me şi pre alţi luminaţi domni care din pronie lui Dumnezeu vor fi rânduiţi in urma noastră cu domnia aceştei ţări din neamul nostru sau dintralţii, să nu strice această danie şi afierosire, precum nici noi nam stricat daniile şi afierosirile altor domni, ci mai vârtos să o intărească cu domneştile lor hrisoave. Şi sau scris hrisovul acesta in scaonul domniei mele in oraş Iaşului in anul al doile intru a doa domnie, de *Clement* diiacu de visterie, la let 1775 Dechemvre.

Grigore Ghica Voevod | l. peceţii domneşti
procit vel vesternic

Obs. Hrisovul lui Grigore Ghica Vodă vorbeşte de trei feciori ai săi, dintre care celor *doi*: *Dumitru* şi *Alexandru* li se dă Hotărnicenii, iar celui de al treilea lui *Scarlat* i se ia credinţa in hrisovul de danie.

Grigore Ghica a fost fiul dragomanului *Alexandru Ghica*, care a avut *trei* băeţi şi *cinci* fete. *Matei Ghica* = Ecaterina Balş, *Dumitru Ghica* = Maria Văcărescu şi *Grigore Ghica Vodă* = Ecaterina Iacovache Rizul Rangabe, spatar. Iar după surori Grigore Ghica Vodă a avut aceşti cumnaţi: *Iorgulescul* hatman, *Celebi Lucaki*,

Ioniță Deleanul Cantacuzino visternic după Zoe, *Razul postelnic* pe *C. Caragea* și pe post. *Manolache Geanet* după sora lui Ralița.

Grigore Ghica a avut acești copii: 1) *Dimitrie Ghica* născut către 1775, mort în 1824, însoțit cu *Eufrosina* fata lui Nec. Caragea Vodă; 2) *Alexandru Ghica* născut către 1756; 3) *Iacov Ghica* născut în 1764 și mort în vârstă de 10 ani, pe la 1775; 4) *Scarlat Ghica*, născut în 1775, și lui i se ia credința în hrisovul de danie. 5) *Roxanda Ghica* măritată în 1776 cu stolnic Nec. Balș; 6) *Maria Ghica* măritată cu pr. Alexandru Calimachi.

Dania aceasta n'a ținut mult, întru cât Grigore Ghica fiind decapitat, s'au confiscat toate bunurile familiei Ghica și deci și moșia Hotărnicenii dată celor două beizadele a fost luată, cum arată hrisovul lui C. D. Moruz Vodă din 1782 și dată Mitropoliei de Iași.

3. 1782 Ghenar 8. *C. D. Moruz Vodă dă hrisov prin care întărește hotarnica șatrarului Ursul Agapi și afierosește moșia Hotărnicenii școalei grecești de la Țarigrad și măn. Sf. Spiridon, rânduind o epitropie.* (Acta A. Balș, opis M. 3; apud. Surete ms. 467 b—471).

Tuturora este știut că din zioa ce sfântul Dumnezău niau miluit cu domniia aceștei țări, și până acum domniia me nam contenit a ne osteni și în tot chi | pul a ne sili spre faptile cele bune, totdiauna nam căutat folosul nostru și al casei noastre, cât am luoat aminte și am stătut cu toată vârtutea | noastră și cu mari cheltueli de sau păzit țara ačasta de multe întâmplări vătămătoare, și am adus pe toți de obștie la bună stare cu folosul | și odihne tuturor, iar osăbit de acele și afară de alte bune lucrări cari am făcut și sântu văzute tuturor, încă în domnie me având la cugetul | și inima noastră de apururea mare dorința ca să putem cu agiutoriul lui Dumnezău a face un folos statornic, atât *pentru școala elenească ce | iaste la bisărica cea mare a Țarigradului*, de unde în toată vreamea nu puțini copii creștinești, să folosăsc cu învățătură, cât și *pentru spitalul | bolnavilor care iaste aice în orașul Iașii la mănăstirea sfântului Spiridon* și după cum pentru altele niau agiutat dumnezăiasca pronie, așa | și pentru folosul cu statornicie al acestor doaă bunătăți, că având sfânta Mitropoliia o

moşii anme Hotărnicenii, ci esti la margi | nea ţării în ţânul Lăpuşnii din locul celor 2 časuri în lat şi 32 časuri în lungu, şi fiind că megieşii năvălisă şi cuprinzând numita moşii | *îşi ţine căşle* şi bucatele lor pricinuind şi multă supărare ţării, domniea me am stătut cu toată silinţă şi cu osteneală i multă cheltu | ială am dezbătuto şi am depărtat toate năvălirlle megieşilor, adunând încă şi oameni pe moşii, carii sau făcut lăcuitori şi cu birul | ce dau are şi domniia oareşcare folos, care ačasta văzândusă de preasfinţia sa părintele Mitropolitul ţării chir Gavril, cu al preasfinţiei | sale bună vrere, mai ales ştiind şi scoposul care avem, niau vândut moşiia ačasta Hotărnicenii noai. drept 7500 lei, după cum scrisoare preasfinţiei sale arată. Deci domniia me încă după cugetul şi voinţa ce am avut şi noi am dato danie şi afierosire la şcoala Ţarigradului şi | la spitalul sfântulul Spiridon din oraşul Eşii, supt epitropiia Preasfinţii sale părintelui Mitropolitul şi a dmlor marelui logofăt | a marelui vistiernic, ce vor fi după vremi, şi a urmaşilor ce vor fi din fiicele şi niamul nostru din Moldova, ca să poarte di griji, moşii | i a veniturilor, din care pe tot anul scoţând intâi 1200 lei să s trimată la epitropii şcoalei Ţarigradului, iar afară de aceia cât | venit a mai rămâne pe fieşticare an să să facă în doai părţi, din care o parte să se de la epitropii spitalului sfântului Spiridon şi cialal | tă parte să să trimeată iarăş la epitropii şcoalii din Ţarigradu, afară de 1200 lei ce sântu aşezaţi ca să mai trimeată preasfinţiia sa | părintele mitropolitul pe tot anul iarăş la epitropii şcoalelor Ţarigradului din banii ce să străng de la preoţi i diaconi | după cum mai pre largu pentru toate se arată la osăbit hrisovul domnii mele scris greceşte care sau dat la . . . | Iar hotarul acestei moşii Hotărnicenii după cum sau hotărât de dmlui Enacachi Milu biv vel spatar, ce era sardar, i de Ursul Agapi | şatrar şi de mulţi mazili şi alţi oameni prin hotarnica čau dat să arată că hotarul acestui loc a Hotărnicenilor ce este de ţânut | Lăpuşna să începe de la *selişte Todereştilor* pe apa Băcului.... (urmează neştirbit textul hotarnicii).

Şi aşa hotărândusă pe din toate părţile în sus | şi în gios şi deacurmezişul sau găsit loc *de 16 časuri* la care au pus stâlpi de piiatră *hotare 17* şi aşa *sau închiet | moşiia Hotărnicenilor*. Deci domnia mea ačastă moşii care sau numit Hotărnicenii o au dat danie şi afierosire *Şcoalii | din Ţarigrad* şi *spitalului din mănăstire Sf. Spiridon ot oraş Ieşului*, pe care să o stăpâniască după toate sămnile şi hotarăle cele dreapte care să arăt mai sus, cu tot veni-

tul din tot lo:ul și să le fie acest hrisov de danie și afierosire de la domnie me statornic | neclintit și nerășuit nici odinioară în veci, care hrisov sau întărit și cu al noastră domnească pecete și iscălitură, și poftim domnia me cu dragoste și pe alți luminați domni pe carii sfântul Dumnezău va orândui în urma noastră la domniia aceștei țări, ori din fii și niamul nostru, ori dintralt niam | văzând hrisovul acesta de afieronie ce sau făcut spre *folosul școalei și a spitalului* nu numai să întărească după cum și domnia mea daniile și afierosirile altor luminați domni liam întărit, ce încă să să agiute și mai mult săi miluiască pentru al domniilor sale | sufletească folosinți și vecnică pomenire. 1782 Ghenar 8

Divanul

Arătândusă înainte noastră în divan condică în cari sau găsit trecut cel adevărat hrisov domnescu cu care posăduindusă din cuvânt în cuvânt copie această și fiind asămine sau încredințat.

Cost. Balș vel logofăt	1814 Mart 16
Alexandru Ianculeu vel vornic	. . . vel vornic
Hermeziu vel vornic	întocma de pe condică
Cost. Canta vel vornic	Matei Costin clucer

4. 1782 April 20. *C. D. Murus Vodă rânduiește o epitropie și pe șatrarul Ursul Agapi vechil pentru strângerea veniturilor moșiei Hotărniceni.* (acta Alex. Balș opis M. 4; apud. Surete m. LIV 467).

„De vreme ce domniia me am cumpărat moșiia Hotărniceni, cu drepți banii noștri de la preasfinția sa părintele mitropolitul Moldaviei Chir Gavril, cu voia și cu primirea preasfinției sale, pe care voind domnia me, *am afierisito școalei elinești al Țarigradului și spitalului sfântului Spiridon*, orânduind și epitropi pren hrisovul nostru, pi preasfinția sa părintele mitropolitul, i pe dmlui vel logofăt, i pe dmlui vel vistiernic, ce vor fi după vreme, care vor ave toată purtare de grijă a aceștei moșii și vor urma după hrisovul domniei mele. Dar fiind trebuință dea fi pe dânsa un privighetor și un vechil pentru ca să adune cele ce vor fi a venitului, sau orânduit pe *șatrar Ursul Agapi* și i sau dat moșiia această, cum

şi cu toate satile ce să află pe moşie in purtarea sa de grijă, cari strângând tot venitul ce ar fi intrun an *săl facă teslim* la mâna rânduiţilor epitropi. Drept aceia iam dat ačastă carte a domniei mele la mână prin care se face desăvârşit vechil ca să strângă tot venitul di pe moşiia Hotărnicenii, după obiceiul pământului, adică din ţarini, din fânaţ, din stupi, din păşunatu vitelor ce vor imbla pe ačastă moşie, din mori şi din tot locul cu tot venitul, şi din toate cele ce se vor strânge venitul moşiei, urmând după povăţuirea epitropilor, să fiie datoriu la implinirea anului a da samă iscălită şi adiverită la rânduiţii epitropi, făcând teslim şi toţi banii ce se vor strânge, şi deosebit să arăte purtarea de grijă, şi să se silească a adăuga şi a spori venitul cu chipurile ce se va găsi mai cu folos; insă fără asupreală nimănui, şi să sporească şi lăcuinţa oamenilor, aşezându la locurile ce se va socoti a fi pentru sati şi lăcuinţi; iar când sar abate spre vrun chip de nedreptate şi se vor cunoaşti întru adevăr de către epitropi, urmările şi dare sămii lui impreunate cu interes atunci luânduise sama cea desăvârşită, să fie scos din vichilâc implininduise cele ce se vor dovedi viclenite de dânsu. Ačasta scriem.

procit vel logofăt | let 1782 April 20

Divanul

Aducândusă inainte noastră in divanu condică in care sau trecut ce adevărată carte domnească, care posleduindusă din cuvânt in cuvânt copie ačasta şi fiind asămine sau incredinţat.

Costantin Balş vel logofăt | 1814 Mart 16
Alexandru Ianculeu vel vornic
Hermeziu vel vornic | intocmai de pe condică
Costachi Canta vel vornic | Matei Costin clucer

***5. 1783 April 5.** *Cartea lui Alex. C. Mavrocordat Vodă prin care impoternicește pe şatrarul Ursul Agapi să dea prin tocmală dreptul de a păşuna vitele pe moşia Hotărnicenii.* (acta A. Balş. opis M. 5; apud Surete ms. LIV 462).

Fiindcă toate moşiile boereşti i mânăstireşti după obiceiul pământului sânt aparati, şi nime fără tocmală şi invoirile stăpânului moşii nu sânt volnici ca săş păşunează bucatele, şi să le ţie peste

an pe moşia cuiva, pentru aceia iată că sau dat aciastă carte a domnii mele *Ursului Agapi şatrar* care este orânduit vechil asupra moşii Hotărnicenii, ca să aibă a apăra numita moşie şi pentru cei ce vor ave trebuinţă de cosît şi de păşunat, sau săi ţie vitele peste an sau şi mai puţină vreme pe moşiia Hotărnicenii, făcând întâi tocmală şi învoială prin scrisori cu numitul vechil, aceia numai să fie volnici aşi face fân şi aşi ţinea vitele la ce loc le va fi tocmala şi învoiala nime să nu fie volnic a intra pe moşiia Hotărnicenii, şi de ar îndrăzni vreunii să intre cu tărie, numitul vechil să nui îngăduiască ci săi scoată de pe moşie, cum şi dijma din sămănături, i din fânaţ şi dintraltele încă să fie volnic numitu vechil a luoa şi a strânge de la toţi cei ce vor şide sau se va hrăni pe numita moşie, după obiceiu, şi după hotărâri ponturilor gospod şi pentru toate să de samă driaptă la dlor rânduiţii boeri epitropi.

1783 April 5

Divanul

Aducândusă înainte noastră în divan condică în care sau trecut ce adevărată carte domnească, cu care poslăduindu-se din cuvânt în cuvânt copie aciasta şi fiind asămine sau încredinţat.

Costandin Balş vel logofăt 1814 Mart 16
Alexandru Iancului vel vornic
Hermeziu vel vornic
Costandin Canta vel vornic.

6. 1784 Septembrie 5. *Cartea lui Alex. C. Mavrocordat Vodă către ispravnicii de Hotărniceni să dea ajutor şătrarului Ursul Agapi să încaseze veniturile moşiei Hotărniceni de la cei ce pasc acolo turmele de oi* (acta Alex. Balş, opis M. 5 bis; apud Surete ms. LIV, 462).

Fiind că domnii mele niau arătat dmlor boeri ce sântu rânduiţi epitropi asupra moşii Hotărnicenii, cum că pe ace moşii aflândusă oameni şăzători şi având unii turme mari de oi, cu turmile lor fac multă călcare şi stricăciuni moşii şi venitu ce să cade cu dreptul nar fi vrând să de, pentru aceia iată sau dat acastă carte a domnii mele, dlor boerilor epitropi ai moşii Hotărnicenii şi

vechilului cel vor orândui dmlor purtători de grijă la acea moşie, să fie volnic cu cartea domnii mele a luoa venitul moşii ce a fi cu dreptu de la acei cu turmele de oi, însă după cum vor fi avut aceia întocmală cu vechilul moşiei de vor fi plătit şi întralţi ani, aşa să plătiască şi acum, cum şi carii vor fi venit mai curând, şi în tărie cu oareşi care îndrăznială fără tocmală şi învoiala vechilului moşiei vor fi intrat deş păşunează oile lor pe moşiia Hotărnicenii, încă să plătească venitul moşiei după cum vor fi plătit întralţi ani, cei carii mai dinainte se află cu oile pe moşiia Hotărnicenii, iar arătânduse vreunii înpotrivitori a nu da venitul moşiei, poroncim domnie me şi *voaă ispravnici de Hotărnicenі* să daţi mână de ajutor vechilului moşiei, ca să poată luoa venitul moşiei, atât de pe turmele de oi, după cum să va fi luoat şi întralţi ani, cum şi din ţarini şi din fânaţ şi din altele ce să vor face pe numita moşie după hotărâre ponturilor gspod. şi vechilul să aibă a da samă pe tot anul de venitul ce va strânge la dmlor rânduiţii boeri epitropi.

Ačasta poroncim 1784. Sept. 5

procit vel logofăt

întocma de pe condică
Matei Costin clucer

7. **1786 April 23.** *Cartea lui Alex. I. Mavrocordat Vodă către ispravnicii de Hotărniceni să ajute pe epitropii şi vechilul moşiei să încasese veniturile moşiei de la cei ce pasc acolo cu turmele de oi.* (acta A. Balş, opis N. 1; apud Surete ms. LIV. 463).

Fiind că domnii mele oiau arătat dmlor boerii ce sânt orânduiţi epitropi asupra moşiei *Hotărnicenii* cum că pe ace moşii aflânduse oameni şezători şi având unii turme mari de oi cu turmele lor fac multă călcare şi stricăciune moşiei, şi venitul ce să cade cu dreptul nar fi vrând să de, pentru aceia iată sau dat ačastă carte al domnii mele, dmlor boerilor epitropi ai moşii Hotărnicenii şi vechilului cel vor orândui dmlor purtător de griji, la ace moşie, să fie volnici cu carte domnii mele a luoa venitul mo-

șii ce a fi cu dreptu de la acei cu turmile de oi, insă după cum vor fi avut aceia tocmală cu vechilul moșii, de vor fi plătit și întralți ani, așa să plătească și acum, cum și care vor fi venit mai de curând și in tăriie cu oare care indrăzneală fără tocmală și învoiala vechilului moșiei vor fi intrat să pășuneze oile lor pe moșiia Hotărnicenii, incă să plătiască venitul moșiei, după cum vor fi plătit întralți ani, cei care mai inainte să afla cu oile pe moșiia Hotărniceni; iar arătânduse vreunii împotrivitori a nu da venitul moșii, poruncim domniia me și voao ispravnici de Hotărniceni să dați mâna de agiutor vechilului moșii ca să poată luoa venitul moșii, atât de pe turmele de oi după cum să va fi luoat întralți ani, cum și din țarini i din fânați, și din altele ce să vor face pe numita moșii după hotărâre ponturilor gspod, și vechilul să aibă a da samă pe tot anul de venitul ce va strânge la dmlor rânduiții boeri epitropi. Ačastă poruncim.

1786 April 23

procit vel logofăt

Divanul

Aducândusă inainte noastră in divanu condica în care sau trecut ce adevărată carte domnească, cu care posleduindusă din cuvânt in cuvânt copie ačasta și find asămine sau încredințat.

Costandin Balș vel logofăt — 1814 Mart 16
Alexandru Ianculeu vel vornic
He meziu vel vornic — intocmai de pe condică
Costantin Canta vel vornic — Matei Costin clucer

8. 1802 Februar 5. *Visteria scrie carte la ispravnicii de Hotărniceni să oprească vinderea vinului de către săteni, acesta fiind un drept numai al stăpânului moșiei, hatm. Sandul Sturza.* (acta A. Balș, opis N. 2; apud Surete ms. LIV. 463 r.).

Sau văzut cele ce scrii dmnata prin răspunsul ce faci după carte visteriei ce ți sau scris pentru arătark ce au făcut dmlui hatman Sandulachi Sturza că unii din lăcuitorii satelor de acolo ar fi vânzând vin pe la casile lor că după cercetark ce ai făcut ai

aflat că unii din lăcuitorii luând občnuința cu pricina că au a însura fečori şi a mărita fete, să duc mai inainte deş cumpără toamna câte 10 sau 15 vedre vin de la podgorii, iar acum prin ack metahirişirk să intind de aduc poloboace câte de 60 şi 70 vedri vin pe la casile lor şi fiind că aciasta urmark estk in potriva obiceiului pământului şi a hotărârii ponturilor şi pricinuitoark şi de păgubirk venitului moşiilor, cark aciast la altk moşii nu să urmează nicăiark, se scriм dmitale ca această urmark să o opreşti, cu totul şi de aick inaintk să nu ingădueşti pe nimeni din lăcuitorii satelor nici a mai vindk vin, nici a mai cumpăra vin de aiurk ori cât de puţin, şi al aduck acolo pe la casile lor măcar şi pentru ce trebuinţă ar avk, ce vin să ţiм pe la crâşmk şi să vândă numai vechilul dmsale hatmanului ce ţini orânzile, şi cei ce ar avk trebuinţă de vin de la crâşmele lui să cmperk iar nu de aiurk, că nu să poatk numai acolo la satili ţinutului acelue a fi osăbit urmark ce trebue după cum să urmiază pe la toate alte moşii şi precum este şi hotărâre ponturilor aşa să s urmezi şi acolo.

Dim. Ralet vel vist. 1802. Fevr. 5

cartea de la visterie
Către cinstită isprăvnicia ţănutului Hotărnicenii

9. **1803 April 25.** *Anaforaua marilor boeri, întărită de A. C. Moruz Vodă prin care se hotărăşte dările ce au a da locuitorii satelor Sara-Mârsa dela Hotărniceni, după ponturi.* (acta A. Balş, opis N. 3; apud Surete ms. LIV. 441).

Alexandru Costandin Moruz Vovd cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei.

Sau cetit anaforaoa ačasta innainte domnii meli, căriia făcânduisă de către însumi domnia me cercetare sau cunoscut că dmlor boerii mai gios iscăliţi pentru toate cu cali au socotit, căci după obiceiurile pământului şi după hotărârea domneştilor ponturi, aşa asămine şi întocma trebui şi pentru lăcuitorii aceştie di la Hotărniceni să să urmezi înoindulise şi carte ci au de la domniia sa Alexandru Ipsilant Voievod cu asămine cuprinderi, iar pentru acei

150 lei ce li sau luat pentru cele 600 vedri vin câte 10 parale de vadră, hotărâm ca să să de in cheltuelile celor trebuinčoase la biserica satului, şi deosebit făcând milă cu dânşii li să dă voe ca locuitorii, câţi vor fi pe numita moşie să poată aduci pentru insuşi trebuinţa lor una sută vedre vin intrun an, cari vor săl aducă prin ştire vechilului ce va fi rânduit acolo la moşii, şi săl şi măsoare iar mai mult peste suma ačasta hotărâm nici intrun chip să nu cuteze a ţine băutură pe la casile lor, pentru cări poruncim şi dmsale vel logofăt di ţara de gios ca la toate să să urmeze întocmai cum prin anaforaoa ačasta să cuprinde, care sau intărit cu a noastre domnesci peceţi. 1803. April 25

procit vel logofăt

Pecete gspod cu tuş roş

ПЛ КS ЛІЗ Б Е, 1793: cap de bou, pasere

Pre Inălţate Doamne,

Lăcuitorii din satu *Sara Mârsa* di la ţânutul Hotărnicenii prin jaluba ci au dat cătră înălţime ta şi sau rânduit la noi, arată făcând rugăminte ca să li se întăriască un hrisov ce ar fi avut toţ lăcuitorii din ţinut Hotărnicenii, cuprinzătoriu pentru *plata goştinii* şi a *desătinii* pe bucatele ce vor ave, şi ca să nu fie supăraţi cu *saire* şi *cherestele*, cum şi ca de stăpânul moşiei să nu să superi cu luare de dijma stupilor din 50 stupi unul precum li să e acum, ci să dei numai câte una para de stup, şi să fie volnici aş ţine pi la casăle lor câte 10 şi 20 vedri vin pentru trebuinţa ce vor ave, arătând că di cătră vechilul moşiilor ce să află acum nu numai că sânt opriţi a nuş ţine vin pi la casă ci încă întracest anu pi cât vin au aflat la dânşii, liau luat câte 10 parale pi vadră, pentru cari după poronca înălţimii tale faţă fiind atât jăluitorii, cum şi medelnicerul *Ioniţă Meriacri ci este vechil asupra moşiilor,* am cercetat jaloba lor, şi cât pentru hrisovul ce arată că lau avut arătând că in vreme tulburărilor lau prăpădit, sau cercetat toate condicile şi a divanului şi a visteriei şi nič de cum acel hrisov nu să găsăşte trecut, de cât prin ponturile slujbii desătinii să vede hotărât că lăcuitorii din ţânut Hotărnicenii să plătiască desătina pentru bucatili ci vor ave numai câte 4 parale de stup şi de râmători, după cari hotărâre să vede şi la măna lor carte domnului Alexandru Ipsilant Vvod din veleat 1787 Maiu 3, de cătră noi slugile înălţimii tale să socoteşte că de să va găsi cu

cali şi di către înălţime ta să li să înoiască carte aĉasta şi să aibă acest privileghiu nesmintit precum lau avut şi păr acum, iar pentru alti cereri a lor fiind că după ci nu să găsăsc să li fi avut vreo dată, apoi sânt şi inpotriva obiceiului şi a rânduelii ce să păzeşti di obştii către toţ lăcuitorii şi stăpânitoriului moşiei pricinuitoare de păgubire. Socotim că nu au ei nici un cuvânt di dreptati pentru că dijma stupilor a se lua din 50 unul esti după hotărâre ponturilor visteriei, care hotărâri să şi urmiază de obştii, şi la aĉastă hotărâri trebui să fie supuşi a urma şi ei, şi orânzele iarăş după ponturile visterii fiind hotărâti a li ave numai stăpânitorii moşiilor fără să fie slobozi şi lăcuitorii a ţine băutură nu pot ii a ave această voe ca să ţii vin pi la casăle lor, ci mai ales şi după hotărâre şi după urmare ci să păzeşti di opştii cu totul dispre aĉasta trebue să fie opriţi, căci dacă ii vor ave voi a ţine băutură pi la casăle lor apoi orânda stăpânului moşiei de istov trebui să să păgubiască, sau cercetat şi pentru arătare ce fac ei că pi tot vinul ci sau aflat la casile lor li sau luat câte 10 par. pe vadră, şi nu sau aflat adevărată, dovedindusă că aflând la dânşii 1600 vedri vin numai pi 6C0 vedri li sau luat câte 10 par. pe vadră, şi aceasta iarăş nu pentru alta sau făcut, ce numai pentru a să înfrâna să nu adaogă a mai ţine vin pi la casăle lor ca să păgubască orânda stăpânului, au mai făcut ii înainte noastră şi alti arătări cu cari sar cunoaşti a fi asupriţi de către vechilul moşiilor şi intrând noi în cercetări la nimică vinovăţii asupra vechilului nam putut găsi, căč nu numai că li faci vreo asupreală ci mai vârtos sau găsit că strângerea venitului moşiilor o urmează cu luare iarăş ca şi mai gios din ceia ce să urmează după obiceiu şi la alte moşii, dar făcând arătare că de către vechil să află strâmtoraţi atât de imaşul pentru vitile lor, cum şi la facere fânului că nu sânt slobozi a cara mai înainte de vreme săcerii. Când ii ar ave mai slobodă vremi aş faci fânul trebuinčios, pentru aceste di să va socoti di către înălţimea ta să să facă poruncă prin luminata carte înălţimii tale, către ispravnicul de Hotărniceni, ca să meargă însuşi pi la toate satili şi fiind că acolo moşiile sânt largi să hotărască la fieşte care sat locurile pentru imaş şi pentru arături după trebuinţă, atâta numai şi ţarina şi imaşul să li să hotărască di o parte şi să nu fie lăcuitorii slobozi a strica cu calcare vitelor şi cu arăturile locurile pentru suhaturi, precum şi cari dintre lăcuitori vor voi aş ţine vitile lor în suhat osebit de imaşul

satului să s invoiască cu vechilul moşiilor precum şi fânaţul trebuinĉos dând fieştecăruc după cuviinţă să nu fie opriţi caşi inainte săcerii, fiind ştiut că la locul acela iarba şi mai înainte de vreme săcirii este di coasă.

Pre inălţate Doamni după toată cercetarea ce sau făcut pricinilor ci jăluitorii aceştia arată de cătră noi ceia ce să socoteşte a să urma făr a să face jăluitorilor vreo asupriri, pre largu prin anaforaoa aciasta arătăm şi pornire jalobii lor să cunoaşte a fi numai din pricină că venitul moşiilor acestora păn intračastă vreme au fost lăsată făr a să căuta cu rânduială cuviinčoasă, iar cea desăvârşit hotărâre rămâne la inălţime ta.

1803 April 22

a inălţimii tale

pre plecaţi slugi

Constandin Balş vel logofăt

Sandu Sturza vel visternic.

sau trecut in condică

Ioan Gheorghiu

10. **1804 Mai.** Iaşi. *Epitropii Sf. Spiridon dau act românesc-grecesc la mâna beizadelelor Moruzeşti că au primit schimbul, luând biserica Sf. Gheorghe din Herţa şi dând partea lor din Hotărniceni.* (acta A. Balş, opis M. 10).

Pre innălţatul nostru domn Măria sa Ioan Alexandru Costandin Moruz Vodă, după creştinească sa râvnă oblăduind şi ce cu milostivire şi f. cător de bine cuget şi evlavie ce are cătră sfântul Ierarh Spiridon, socotind ca să ajuturezi ačastă sfântă mănăstire a cărei biserică *acum din temelie, de isnoavă să zideşte* lângă alt bănesc agiutor ce au făcut innălţime sa la ačasta, cercetând au aflat că fericitul intru večnică pomenire mărie sa dmnul Costandin Moruz Vvod, părintele inălţimii Sale, in vremea ce domnè in ţara ačasta a Moldaviei, *puind gând ca să zidească din nou in ograda acestei mănăstiri şi alt spital*, pentru mai multă odihna bolnavilor au fost şi orânduit inălţime sa ca să de pentru cheltuiala grijii lor din

venitul moşiei Hotărnicenii, ci au dato danie atunce la şcoala Ţarigradului, o parte dacă va prisosă. Ačastă facere de bine neapucând pururc pomenitul domn a o pune atunci in lucrare, vrând inălţime sa acum ca să o săvârşască, şi să o intemieze, cât pentru spital *au poroncit să să zideascǎ*, dând din domnească cămară a inălţimii sale pentru cheltuială cincisprezece mii lei, şi orânduind pre noi purtători de grijă la *ačastă zidire, care sau şi inceput*; iar pentru cheltuelile trebuinčoasă spre grija bolnavilor ce vor fi *intracest nou spital*, luând privighere inălţime sa ca să fie de indestul şi cu vreme să să poată a să şi mai spori in locul părţii acei *orânduită din venitul Hotărnicenilor, fiind că Hotărnicenii au luat altă prefacere*, după ce de obşte socotinţă, punere la cale şi hotărâre ce sau făcut in Ţarigrad atât de către preasfinţitul Patriarh impreună cu tot sfântul sobor, cât şi de către toţi cei mai intâi a pravoslavnicului niam de acolo, pentru mai bună şi mai folositoare stare a patriarşăştii şi obşteştii şcoale, după arătare ce prin scrisori au făcut către inălţime sa, făcând rugăminte ca să bine priimască ačasta spre mai bine strămutare şi să asculte ferbinte rugăminte ce fac, şi să agiutoreze la ce de obşte trebuinţă şi la folosire pravoslavnicului niam precum intru patriarşasca şi soborničasca intăritoare scrisoare (pre care am şi văzuto), lau dat şi pre largu să scrie, şi inălţime sa induplecânduse au primit toate aceste ce de obştie sau socotit *pentru ace şcoală* şi *pentru Hotărniceni*. Dar fiind că tot intru ačastă vreme biserica sfântului marelui mucenic Gheorghie, ce iasti in târgul Herţii, cu toate acareturile şi veniturile ce are, fiind pusă zălog cu câţiva ani mai inainte de către măria sa Mihail Suţul Vvd. la nişte neguţători şi mai ales fiind de niam străin, pentru o sumă de bani ce liar datora, şi cum să primejduisă să să vândă la mezat, după inalta poroncă, ori dacă nu să va pute găsi nimene din creştini ca să intâmpine suma de bani ci să cere să să stăpâniască de către acei de niam străin, măria sa prea inălţatul nostru domn cu pravoslavnică priinţă, şi cu dumnezeiască râvnă au hotărât ca ighemoniceşte să apere acest dumnezăesc lăcaş şi să agiutoreze la acest lucru dumnezăesc plăcute lucruri, deci fiind că după obştiasca rugăminte preluminatele beizadele ce să află in Ţarigrad, fraţii şi fiul inălţimii sale au plătit ačastă intrebuinţată sumă de bani pentru şcoală, *luând in dreptul banilor Hotărnicenii*, au poruncit măria sa luminării lor ca să plătiască şi banii ce era dator măria sa Mihail Suţul Vvd. la

Apicoglu neguţător zaraf arman şi la Evstatie pentru Pencovici, ca să mântuiască din mânile cele străine ačastă bisărică ce era zălog cu toate avuturile iai şi să fie driaptă căştigare a luminării lor, care cu asămine bine credinčos cuget fiind înfrumuseţată şi luminări lor fără preget au dat o mare sumă de bani spre izbăvire datoriilor ce sau zis. Aciastă dar bisărică înălţime sa cu ighemoničască cuviinţă şi cu ce bine plăcută lui Dumnezău cugetare au dato cu toate ale sale danie la *spitalul ce acum din nou să face în nuntru în mănăstire sfântului Spiridon în locul acei părţi ce are din Hotărnicenі* dată mai înainte de fericitul domn măria sa Costandin Moruz Vvod, *ce au fost avut scopos să facă şi spital* ca să fie danie nerușăită, statornică şi deplin, şi întriaga căştigare în locul acei amestecate părţi şi neştiute şi nedeosebite, şi în stare de a aduce folos mai inmulţit, fiind supt nemijlocita stăpânire a mănăstirii şi supt buna povăţuire şi chivernisală a epitropilor acestei mănăstiri şi a spitalului. Drept ačasta noi epitropii a mănăstirii sfântului Ierarh Spiridon (orânduindune aşijdere şi epitrop acestui spital) priimind toate scrisorile ce sănt pentru ačastă biserică din târgul Herţii şi pentru avuturile sale, adică hrisoave şi alte cărţi gospod, împreună cu condica lor şi scrisoare de izbrărnire şi lângă toate şi luminat hrisov a înălţimii sale ce au făcut acum, prin care dă şi dărueşti înălţime sa la acest nou spital ce au făcut acuma ca să stăpâniască ačastă bisărică din târgul Herţii împreună cu toate acareturile şi veniturile ce are *în locul acei părţi din Hotărnicenі*, dăm şi noi ačastă a noastră scrisoare spre adiverinţă şi mărturisire că am luat numita bisărică şi toate ale sale supt stăpânire mănăstirii sfântului Spiridon şi a acestui spital, îndatorânduni să purtăm de grijă pentru toate şi pentru bună chivernisire lor şi pentru aducere lor la mai bună stare, înmulţând veniturile ce are, a cărora făcândusă acum socoteală sau găsit suma lor întracest an: doi mii noă sute patru zăci lei (sumă mai cu sporire de cât care să poate a să nădăjdui *din Hotărnicenі* după orânduiala ce făcusă fericitul întru večnică pomenire domn); iar ace parte ce sau schimbat cu acest chip bine socotit de înălţime sa spre mai mare priinţă şi adăpostire bolnavilor ce să vor griji întru acest nou spital, sau lăsat la tot *trupul Hotărnicenilor* ce au intrat în stăpânire preluminatelor beizadele, pe care de acum înainte să aibă pre luminatele beizadele a o stăpâni în veci fără nici o împotrivire

sau impedicare de cătră nimene, şi ca nişte drepţi stăpâni *să facă şi cu ačastă parte ce ave mănăstire sfântului Spiridon din Hotărniceni*, pre cum va fi socotinţa şi părere pre luminărilor lor.

1804 Maiu

11. 1806 Ghenar 12.—*Zapis de aşezare între C. Ghica logofăt şi beizadelele Dim., Pan. şi C. Moruz asupra îndreptării hotarălor moşiei Hotărnicenii despre Becheni şi Măldăreni.*

Pentru impresurarea ce sau făcut cu moşiile mele dela Prut *ot ţinut Codrului*, ce le am cumpărate de la dmlui vist. Matei Canta, la moşiia Hotărnicenii a luminatelor beizadele *Dumitrache, Panaiotachi* şi *Costandin Moruz* mam învoit cu luminarea lor prin înălţatul nostru domnul măria sa Alexandru Costandin Moruz Vvod, ca să s facă îndreptare intracestaş chip adică o bucată de loc ce nu să cuprinde in hotarnicile moşiilor mele Măldărenii şi Bechenii şi să stăpânea de cătră mine, să rămâe de acum inainte in stăpânirea luminărilor sale, şi din colţul aceştii bucăţi de loc despre miazănoapte ce este în zarea dealului Cadinţicu, am mai dat spre apus luminàrilor sale patru sute stânjeni in lat şi de acolo de unde să vor implini aceşti patru sute stânjeni *să s facă lungul acestor stânjeni săbilş* păr in cheotoare cea din gios a Măldărenilor. Deci după ačastă învoială să s pue şi pietre hotară şi păr întračastă linie să miargă şi moşiile mele Tărcanii şi Măldărenii şi de acum inainte intracestaş chip să s păzască şi stăpânirea in veci de cătră toţi urmaşii miei moştenitori neclătită şi nestrămutată, şi spre incredinţare am dat acest sânet cu însuşi a mea iscălitură.

1806 Ghenar 12.

Costache Ghica vel logofăt

(acta A. Balş, opis M. 11; apud Surete ms. LIV 471).

12. 1807 Sept. 6.—*Cartea divanului Cnejiei Moldovei cătră Sandul Sturzea hatman să-şi incaseze veniturile oranilor din trei sate de la Hotărniceni.* (acta A. Balş, opis lit. N. 5 apud Surete ms. LIV, 458).

Către cinstit dmlui ispravnic de ţinut Hotărnicenii. Cinstit dmlui boeriul Sandul Sturza hatman miau făcut arătare că locuitorii din trei sate de la acel ţinut anume *Curuluc*, şi *Orac* şi *Giadâr* običnuindusă a aduce ei băutură şi a vinde unii la alţii nu primesc orândari a să puni in sate de către vechilii dmsale, ca să s vândă băutura stăpânului moşiei după rânduiala şi obiceiul pământului hotărât la ponturi, şi să află păgubaş de 1370 lei pe anul acesta curgător, de la sfântu Gheorghi čau trecut şi până la sfântu Gheorghi viitor 1808 April 23 ci era vânduti orânzile acestor numite sate la orândar, însă

600 lei orânda satului Curuluc

270 lei orânda satului Giadâr

500 lei orânda satului Orak

1370 să cuprind; pentru care cerând dmnelor să i s facă implinire banilor orânzii de la lăcuitorii acestor sate, de vreme ce nau ingăduit pe orândari să vânză băutura stăpânului moşiei, şi că de acum inainte săi lipsască cu totul acest rău obiceiu de a vinde ţăranii băuturi peste obiceiu pământului, care este legiuit de obşte stăpânilor de moşii, aş vinde pe moşii numai a lor băutură. Drept aceia să scrie şi să porunceşte dmtale ca să apuci cu tărie pi lăcuitorii acelor sate şi numai de cât să implineşti de la dânşii banii arătaţi precum au fost vândut orânzile pe anul curgător, şi să le dai tare poruncă că de la sfântu Gheorghe viitor să nu mai îndrăznească peste obiceiul pământului a aduce şi a vinde băurură lor intraceste sate, că nu numai se vor pedepsi cu certare, dar şi toate vasele lor cu băutură să vor tăie cercurile şi să va vărsa toată ace băutură ce se va găsi pre la casele lor, iar dacă ei vor vrea să ţie băutura lor intracele sati şi pre anul viitor să miargă să s învoiască cu dmlui hatman şi cu vechilii dmsali şi dând preţul ce vor da alţi pi orânzi, cu bani gata ii va protimisi pe dânşii, dei vor fi orânzile de vânzare, şi nu va ave vinul dmsale să puie să s vânză, sau alt feliu de băuturi, iar având a puni băuturile dmsali să s vânză, ei nici cu un chip nu pot ave ace voie, şi să fie cu privighere ca nici intralt chip o neorânduială ca aceasta piste obiceiul pământului să nu s urmeze de către lăcuitorii ţinutului acelue, căci ispravnicia va fi supt răspundere, de va mai faci dmlui hatman vreo arătare de urmare

in potriva lăcuitorilor la ceva piste obiceiu pământului şi piste hotărâre ponturilor.

1807 Sept. 6

Dimitrie Sturza vel vornic
Dumitrachi Ghica vel vornic
Costachi Canta vel vornic
Grigori vel vornic
Manolache Dimache vel logofăt

13. **1812 Februarie 4.** — *Contract încheiat cu hatmanul Sandul Sturza pentru veniturile satelor din ţinutul Hotărnicenilor.* (acta A. Balş, opis N. 6 k. apud Surete ms. LIV 458).

Noi cari mai gios am iscălit, pah. Alecu Afenduli, Medelnicer Ioniţă Meriacri şi Ioan Prasino, adiverim prin acest contract ci am dat la cinstita mână dmsale Hatm. Sandul Sturza, precum să să ştie că văzând noi greutăţile vremei de acum, am făcut cerere dmsale ca să ni dei voi să împlinim datoriile ce avem prin satile ţinutului Hotărnicenii pentru pâine şi bani ce am dat cu împrumutare lăcuitorilor în vreme lipsii întraceşti trecuţi ani, în cari niam aflat ţiind în cumpărătură cu anul venitul acestor moşii, cari datorii fiind ştiute şi dmsle că sunt o somă mare de bani nu niau dat voi de împlinit ca să nu s pricinuiască ce de istov stricăciune a satilor. Ce socotind şi pentru a lăcuitorilor uşurinţă ca să fie păsuiţi a plăti datoriile cu încetul şi pentru a noastră mângâere, ştiuti fiind sumile agiutorul şi sprijineala cât am făcut noi lăcuitorilor întru greutăţile lor, niau făcut îndemnare ca să mai luăm moşiile aceste şi pe alţi (ani) şi deci văzând şi noi greutate ce este asupra lăcuitorilor, am priimit şi am mai cumpărat venitul acestor moşii Hotărnicenii înpreună cu celi alăturati noai sălişti anume: Moleştii, Bondeştii, Condreştii, Nidabaia, Costaica, Carpăna, Răstienii, Apircenii şi Mirăuteştii, cari sânt a măriilor sale beizadelelor Dimitrie şi Panaiotachi şi Costandin Moruzi, lăsate în epitropia dmsale pe patru ani, cari ani să să înceapă de la 23 April 1812 şi să s sfârşască la 23 April 1816, cu tocmală hotărâtă ca să dăm pe an 35.000 lei, adică treizeci şi cinci mii lei pe an, mai sporind noi câte cinci mii lei pe an piste preţul a-

nilor trecuți. cari bani să avem ai da in fieşte care an in doao vadeli, giumătate la sfeti Gheorghi la inceputul anului, şi giumătate la sfeti Dimitrie negreşit, pe lângă care ne îndatorim a păzi şi aceste următoare ponturi:

a) toți lăcuitorii țărani, ci să află pe aceste moşii să aibă locuri de arat, fânaţuri şi imaşuri, cu ace îndestulare ci au fost şi păr acum.

v) di la lăcuitorii acestor moşii să s ei numai câte un leu de casă pe an adetiul moşiei dar nu mai mult, de la care să să ei deosebit şi dejmă den toate sămănăturile lor *de a face*, după ponturi şi după cum sau urmat şi păr acum.

g) toți lăcuitorii să aibă a plăti şi aceste venituri, adică câte una para de oae pentru imaş, câte una para de stup şi câte doao parale de stânjăn de fân dijma, după urmare ci sau păzit şi păr acum.

D) Datorii să avem noi a privighe ca orândarii crăčmelor să nu poată da băutură la lăcuitori mai mult de cât păr la zăci lei fruntaşului şi păr la şăsă lei celui de mijloc şi păr la patru parale celor de al treile, iar de vor da mai mult piste hotărâre ponturilor acestuia an să rămâe păgubaşi.

E) Băuturile atât vinul cât şi horilca să să vânză pe la crăčme cu acelaş prețu şi cu asămine măsuri precum să vor vinde pe la megieşitele ținuturi Orheiul, Codrul şi Fălciul.

Dz) Viile ce sânt a moşii la Moleşti, să le avem intru a a noastră stăpânire luând rodul cât a fi dintrânsele cari să să lucreze cu ce mai bună silință pe a noastră cheltuială, şi la inplinire anilor contractului sântem datori a le lăsa lucrate bine şi întemeiate şi cu garduri bune pre cum au fost mai inainte.

Z) Venitul pădurii ci este pe ačastă moşie să s ei de cătră noi insă datori sântem a priveghè să s tae cu aceiaşi rânduială ce s'au urmat şi păr acuma, păzând a nu să strica peste rânduială încât să să prăpădească de tot.

i) morile şi iazurile ce sânt a moşiilor să fie întru a noastră stăpânire, dintru cari venituri ce a fi noi săl tragem, pescuind iazurile din plin fără săl tae, şi sământa peştelui incă să se lase cât a ceri trebuință, şi atât iazurile cât şi morile să să ție de cătră noi purure în bună stare pe a noastră cheltuială, şi la implinire anilor să le lăsăm in cea mai bună stare ce trebuința ar ceri.

ft) Havaietul morilor străine, ernaticul şi primăvăraticul oilor

străine și suhaturile, aceste încă sânt a noastre, care să le luăm după vreme și după învoelile ce vom putea face cu acei ce vor ave bucatele și vor fi mușterii de imașuri și morile.

ι) Toate crâșmele ce sunt pe la sate să să pazască în bună stare cu meremetul trebuincos pe a noastră cheltuială și la împlinire anilor să le lăsăm toate în bună stare.

ια) oamenii boerești ce sânt pe la satele acestor moșii pentru slujbele moșii săi avem noi pe toți nesmintiți cu ace rânduială ce au fost și păr acum, însă numai păr la vreme în cât îi va pute ține dmlor întrace rânduială, iar de unde nu să vor pute țâne, să nu fie de loc datori ai țâne numaidecât.

ιβ) Datori sântem noi a privighe de apurure statornicia lăcuitorilor di pe aceste moșii, ferindu-se cu totul de orice chipuri ar fi pricinuitoare stricăciunii și răsipii lor care când să va întâmpla unele ca acele dintru a noastră pricină sântem datori a răspunde, iar de se va întâmpla struncinări și risipire lor din pricina havalelilor țării la aceia nu vom fi datori a răspundi.

Cu aceste de mai sus arătati ponturi am cumpărat noi dela dmlui hatman venitul moșiei Hotărnicenii cu celi alăturati sălăști pe patru ani, cari ponturi să să păzască întocmai și cu deplină urmare despre amândouă părțile păr la înplinirea anilor fără clintire și am iscălit.

1812 Fev. 4.

Ἀλέξανδρος παχ.
διὰ τῶν Ιωνην πράσενον, ἐπίγραψα.

14. 1813 Avgust 6.— *Tidula vorniciei de aprozi pentru vinderea prin saltan-mezat a moșiei Hotărnicenii.*

Dela vornicia de aprozi
Către Costandin telal baș

Dmlui Costache Ghica biv vel logofăt, i dmlui Sandulache Sturza hatman și dmlui Răducanu Roset hatman au arătat măr. rii sale lui Vodă carte preasfințitului patriarh al Țarigradului prin care se orânduește pe dmlor epitropi, inputernicidui a vinde de veci întreaga *moșie Hotărnicenii* de peste Prut *ce laste împărțită pe cinci părți*, din cari trei părți sânt a răposaților beizadele Mo-

ruz, Dimitrie şi Panaiotachi, ce să vând spre plata datoriilor la creditori. iar 2 părţi sânt a luminatului beizade Costachi Muruz, carele sau priimit a se vinde la un loc, atât pentru înlesnire cumpărătorilor cum şi de a nu căde preţul moşii când vor rămâne acele doi părţi nevânduti; şi cerând dmlor de a să vinde prin *sultan mezat întreaga numita moşie Hotărnicenii* în toate hotarăle ei, după cuprinderea scrisorilor.

Drept aceia după luminata ţidula mării sale lui Vodă poruncitam spre a se urma mezatul arătatei moşii în curgere de 40 zile pe toate uliţile oraşului Eşii cum şi în divan, şi să porunceşte Telal baş, ca în curgerea vadelii mai sus arătate să strige arătata moşie la *sultan mezat* întru auzul tuturor după obiceiu şi cu preţul cel mai bun ce va eşi la străgarea ce mai de pre urmă, cu care preţ mulţumindusă dmlor boerii epitropi să să dei făcândusă hareciu în divan, asupra muşteriului ce va fi, căruia pe lângă zapisul de vânzare de veci, şi alte scrisori vechi şi noi ce va lua de la dmlor boerii epitropi, i să va întări stăpânire şi prin carte domniei sale, după rânduiala păzită la mezaturi, şi vor eşă la vânzare numitei moşii îi vor primi dmlor boerii epitropi, şi câţi bani să vor cuprinde analoghie acelor trei părţi să vor triimite la Ţarigrad la patriarşăei spre a se da în plata datoriilor răposaţilor beizadele Moruzeşti Dimitrie şi Panaiotachi; iar câţi bani vor cuprinde analoghie pe celelante doi părţi să vor triimite luminatului beizade Costache Moruz.

1813 Avgust 6

Ghica vel logofăt

300000 lei evel mezat

50000 lei ἔπου. ἐγὼ D.

400000 lei adică patru sute mii de lei K. Sturza.

4005000 lei (sic) asupra dmsale logofăt Costandin Balş 1813 Sept. 28.

1000000 adică un milion lei asupra me pe Hotărnicenì împreună cu Moleştii precum sau vândut în orăndă; patru sute cinci zăci mii lei bani peşin, iar cinci sute cincizeci mii lei în vade de trei ani cu dobânda lor *câte patruzăci lei la pungă pe an* şi pe fieşte care anu să plătească analogul, iară plătind mai inainte pe

câtă somă voi plăti mai mult peste analogul să aibă a mă scăde cu dobânda şi banii să aibă ai plăti ori in ce monedă va fi după cursu. 1813 Oct. 18.

Manolachi Kalmaş

15. **1813 Noembre 16 Iaşi.**—(Copie). Sc. Alex. Calimach Vvod intăreşte schimbul de moşii intre Epitropia Sf Spiridon şi Ion Balş comis.

„Cu mila lui Dumnezău Noi Scarlat Alexandru Calimah „Vvod domnu Ţării Moldaviei. Domnii mele incă fiind cunoscută „voia şi putere ce au priimit iu scris cinstiţii şi credincioşii boerii e„pitropi in privirea schimbului de mai gios, care după toată drep„tatea sau săvârşit de către dumnelor, nu mai puţân aflândusă „următori poruncilor şi publicaţiilor date de obştie pentru desfacere „a tuturor pricinilor hotărâte prin tractaturi, pentru a cărora in„plinire sânt orânduite 18 luni a prothezmiei, sau intărit şi cu a „noastră iscălitură şi pecete. şi hotărâm acasta să fie la amândoi „părţile pentru moşiile ce au priimit fieştecare, uric de ocină ne„clintit şi hrisov de intăritură in veci şi nerăşuit nici odinioară. „In Eşi la anul 1813 in luna lui Dechemvrie, 4 zile".

Noi Scarlat Calimah Vvod pecete domnească

Mihai Sturza 2 logofăt procitoh

Ioanu Balş comis, adeverez prin acastă scrisoare de schimbare ce dau la mâna prestrălucitului Voevod Costandin Alexandru Muruz şi a clironomilor răposaţilor Voevozi, Dimitrie şi Panaiotachi, ca să să ştie că fiind eu *hotărât a trece in Rossie*, şi având clironomie de la părinţi moşiile de aşezare de la ţinutul Sucevei, *Paşcanii*, cu toate săliştile inpreunate, şi *Ezărenii* şi *Gluleştii* de la ţinutul Hârlăului, şi fiind şi *moşie Hotărnicenii* a prestrălucitilor voevozi *din gubernia de acumu a Basarabii*, scoasă la sultan-mezat, de către *epitropii* prestrălucitilor Voevozi, dmlor Costache Ghica logofăt, Sandul Sturza hatman, şi Răducanu Roset hatman, cu innaltă poruncă să să desfacă spre indestulare creditorilor ce au să ia de la casa răposaţilor Voevozi Dimitrie şi Panaiotachi, intocmai după hotărârea sfintelor trahtaturi şi invoiri a

mai marilor innalte poronci, voind a ne desface şi o parte şi alta de moşiile din străine stăpâniri, niam invoit şi am schimbat intracestaş chip; adică eu am dat dumilorsale epitropilor pentru clironomii prestrălucițilo Voevozi Dimitrie şi Panaiotachi şi Costandin Alexandru Muruz Vvod, pe lângă 400000 lei adică patru sute mii lei in *naht*, spre îndestulare creditorilor ce au să iei, şi moşiile mele Paşcanii de la ţânutul Sucevii, cu toate săliştile, moşii şi cătunuri unite intrun hotar la un loc, stăpânite de părintele meu şi de mine in pace şi nesupăraţi, i *moşiile Ezărenii şi Giuleştii în ținutul Hârlăului, cunoscut acum supt nume de Hodora*, cu casăle de aşăzare, cu morile, grădinile, binalile, şi cu toate acareturile ce vor fi pe aceste şi in cuprinsul lor, întocma după scrisorile de danii, de cumpărături şi de schimburi ce sântu pe aceste, şi după stăpânire ce au avut răposatul părintele meu şi eu pără la ačastă mai de pe urmă prifacere şi *Confăştii* ce sânt luaţi de veci de la mănăstire Probota şi alăturată cu hotarnici şi scrisori de aşezări către celelante sălişti inpreună cu Paşcanii. Pentru care deosăbit mă îndatoresc prin ačasta, ca eu după aşezare de veci ci este făcută să plătesc de la mine pe tot anul bezmănu hotărât de două sute cincizăci lei la mănăstire şi ori şi ce lipsă sau prifacere să va întâmpla in pricina ačasta să răspund mănăstiri ca să rămâe de apurure pre luminaţii clironomi şi pe această parte de moşie precum şi pre celelante împreună date ca prin schimburi acum, stăpânitori in pace şi nesupăraţi de către nimine. Iar dmlor Epitropii in putere cărţilor de vichelăc ce au de la prefericit patriarh şi *avoe* ce au priimit de la preînălţaţi părinţi a prestrălucițiilor Voevozi, şi a însuşi a prestrălucițiilor clironomi hotărâre, incă miau dat spre schimb toate părţile a tuturor părtaşilor *din moşia Hotărnicenii* de peste Prut din guberuie Basarabia, inplinindusă *toată moşia Hotărnicenii*, cu toate săliştile, cotunuri, binale, acareturi şi cu toate câte vor fi in cuprinsul hotarălor ei, şi cu *Moleştii* ce sânt impreună vânduţi in orăndă. Iarăş întocma după scrisori de cumpărături şi de danii ce sânt pre acestea, i după hartă făcută şi după stăpâniri ce au urmat din vechime, pără la ačastă mai de pe urmă schimbare. Deci de astăzi inainte şi in veci, atât pre strălucit Voevod Costandin Muruz, cât şi luminaţii clironomi a pre strălucițiilor Voevozi Dimitrie şi Panaiotachi vor stăpâni cu linişte şi in bună pace moşiile ce au primit in schimbu ca nişte deplin stăpânitori şi pre drepţi moştenitori a lucrurilor ce au luat, şi ca pe a

strălucițilot lor drept, neclintite și nerășuite moșii in veci și ocină, luânduș tot venit din tot locul, fără supărare de către nime nici odiniară, întocma după dovezile și scrisorile ce sântu pe aceste moșii, cari spre de istov desfacere, deplin toate câte am avut vechi și noăi liam dat prestrălucițilot prin dumialor Epitropii; și oricând se va mai ivi și altele să aibă a să lua și a să da la locul lor, rămâind pe strălucițiii voevozi de acum intru liniște și de apururi odihnă și nesupărare întocma după această incredințare, iscălită de însumi și după ace asemene dată mie adiverință, iscălit de dmlor Epitropi și incredințate de Constantin gheneral consul, și de dmlor boerii divanului Moldavviei.

Ioan Balșu comis. 1813 Noembri 16

(ss) Costandin Balș logofăt martur— Lupul Balș logofăt martur,—Iordachi Rosăt visternic martur, — Costandin Cantacuzino vornic martur,—Costandin Balș agă martur,—Dimitrie Ghica agă martur, Neculai Balș spătar martur,—Iordachi Balș agă martur,—Alesandru Ghica spatar martur,—Canta spatar martur,—Alesandru Balș visternic martur,—Costandin Sturza comis martur,—Neculai Hrisoverghi martur.

„Știută fiind putere și voia ce au priimit dumialor boerii e„pitropi pentru desfacere de istov a moșiilor luminaților voevozi „Moruzi, și nu mai puțin aflândusă tocmeala potrivită pentru a pre „strălucițiilor lor și a dumisale boeriului de veci odihnă și nesupă„rare sau încredințat ačasta la Divan și de către noi". 1813 Noembri 17.

Veniamin Mitropolit Moldavviei, Grigoraș Sturza visternic martur, Costachi Conachi martur, Grigore Ghica vornic martur, Costandin Costachi postelnic martur, Șarban Negel spătar martur, Gheorghe Manu hatman, Iordachi Cantacuzin vel logofăt, Dimitre Sturza vel logofăt. Vasili Costachi vel vornic, Costandin Balș vel vornic, Costandin Paladi vornic martur. Vasilie Roset vel vornic, Dimitrie Bogdan vel vornic. Neculai Roset vel spătar, Neculai Costachi agă martur, Petrachi Cozma ban martur, Dimitrie Beldiman vel ban.

„Arătândusă aceasta și la comitetul desfacerii pricinilor hotărâte „prin *prothesmie* a sfintelor trahtaturi și fiind următoare poruncilor „ce sânt date de opștie, precum și bunei voință à acelor mai a„devărați clironomi a lucrurilor, întocma după voia ce au dat, și

„pentru ce au priimit către dumnelor boerii epitropi, sau adeverit „aceasta şi de către noi". 1813 Noembre 18.

Alesandru Ianculeu vornic, Manolachi Dimachi vornic, Stratulat hatman. Ion Neculce spatar.

„Departamentul pricinilor străini din domnia aceasta a Mol„dovei, incredinţat fiind cu desăvârşire de toate intâmplările ur„mate in pricina acestei schimbări, precum şi de pentru ce au prii„mit dumnelor boerii epitropi, ca să desfacă moşiile luminaţilor „voevozi, mărturisăşte aşazare de mai sus, şi ca pe o dreaptă şi „cu bună priimire amănduror părţilor o adivereşte spre ştiinţa de „veci". 181 Noembrie 19.

Dimitrie Ralet vornic, Iancul Miclescul spatar,

De la divan

Posledninduse copia ačasta din cuvânt in cuvânt şi fiind intocma cu cel adevărat zapis sau incredinţat.

1813 Dekembre 23

Costandin Balş vel logofăt,
Lupul Balş vel logofăt,
Alesandru Ianculeu vel vornic,
Neculai Stratulat vel vornic,
Neculai Hermeziu vel vornic,
Dimitrie Ralet vel vornic.

de noi sau posledint şi este intocma.

Costandin Leondari sulger logofăt al 3-a. Comitetul

Poslednânduse copie ačasta din cuvânt in cuvânt şi fiind intocma cu cel adivarat zapis sau incredinţat.

1813 Dekembre 25

Neculai Stratulat vel vornic,
Hermeziu vel vornic,
Andronachi Donici agă,
Balş ban.

In ruseşte :

Această copie cercetată cu zapisul original scris in Cancelaria Generalului Consulat a Impăratului Rusiei, carte supt No. 148 fiind intru totul asemenea se incredinţează de această cancelarie a Consulatului Iaşi, April 8 zile anul 1814.

Cotov, titularnii. sfetnic al 2-a de dragoni.

(locul pecetei in ceară roşie)

16. 1814 April 8. — Zapisul epitropilor că s'au săvârşit deplin schimbul, primind bani şi dânduşi scrisorile moşiilor.

Costachi Ghica logofăt. Sandul Sturza hatman, Răducanu Roset hatman adiverim prin ačasta ca să s ştie că după tocmale ce am avut cu dmelui comis Ioan Balş, atât acei patru sute mii lei ce au fost îndatorit dmlui ca să de pe lângă moşiile dmsale Paşcanii şi Hodora, *pentru Hotărniceni şi celelalte unite la un loc noă moşii*, sau priimit acum toţi deplin de dmlui chir Andrei Pavlu, cum şi toate scrisorile moşiilor, după care au să o stăpânească, iar spre încredinţare de săvârşirea tuturor socotelilor schimbului acestuia, am dat dumisale şi ačastă scrisoare cu a noastră iscălitură.

'Costachi Ghica logofăt,
Sandul Sturza visternic,
Răducanu Roset hatman. 1814 April 8

17. 1814 Iulie 22.—(Copis). *Cartea lui Scarlat Alex. Vodă către vornicia de aprozi să strige în mezat vânzarea moşiei Paşcani şi Hodora.*

[Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, Cinstit şi credincios boieriul domniei mele dintr Costache Cantacuzino vel vornic de aprozi, sănătate Domniei melă au făcut arătare ai noştri cinstiţi şi credincioşi boeri, dlui vel visternic Sandul Sturza şi dlui Răducanul Roset hatman, epitropii răposaţilor beizadele Dumitrache şi Panaiotache, fii răposatului întru fericire domn Costandin Moruzi Vvod. şi a luminării sale beizade Costache, fiiul fratelui nostru domnului Alexandru Costandin Moruz Vvd. că după buna alcătuire čau avut cu dmlui comis Iancul Balş, supusul împărăţiei Rossiei, fiul răposatului boeriu vist. Iordache Balş prin schimbu sau dat dmsale comisului moşiile *Hotărnicenii* cu toate săliştele lor, ce sânt din a stânga Prutului, şi dmlui comis au dat înpotrivă moşia Paşcanii de la ţânutul Sucevei cu toate săliştele ei, moşii şi *cutunuri* unite într'un hotar la un loc, stăpânite de părintele său şi de dmsa, i moşiile Ezărenii şi Giuleştii de la ţinutul Hârlăului cunoscute supt nume de Hodora, cu casile de aşezare, cu morile i grădina i alte binale ce mai sânt şi cu toate acareturile ce sânt în coprinsul lor întocma după scrisorile de danie şi de cumpărături şi schimburi ce

alcătuesc fiinţa acestor moşii, şi după stăpânire urmată atât de răposatul vesternic, cât şi de dmlui comis, şi moşiia Conţăştii ce au fost luată cu *bašic* de veci 250 lei pe an de la mănăsiirea *Probota* şi alăturată cu sălişte Paşcanii, pentru care se îndatoreşte dmlui comis Iancul Balş a da de la sine acel *bašic* la mănăstire, şi orice lipsă sau prifacere sar întâmpla dmlui să răspundă în pricina ačasta. Din ačastă alcătuire şi schimbul ce sau făcut precum să arată fiind în vreme *prothezmiei*, adică la 16 zile Noembre a trecutului an 1813, făcândusă cunoscut şi domniei mele şi nefiind nici o pricină sau întărit şi cu a noastră domniască iscălitură şi pecete. Şi acum dmlor boeri epitropi făcând cerere ca să si vânză cu mezat aceste moşii in puterea scrisorilor şa stăpânirii urmată de veci cu toate acareturile lor. Drept aceia scriem domnia me dmitale să rânduești pe telal başa să strige la mezat arătatele moşii în timpu de 40 zile pe toate uliţele oraşului cum şi in divan spre înştiinţare celor ce vor fi muşterei să cumpere şi la strigare şi hareciul de pe urmă ce să va face in divan asupra muştirzului ce va fi şi va da preţul cel mai bun care să fie cu mulţumire dmsale boerilor epitropi, să s facă săvârşire mezatului, căruia cumpărătorii ce va fi pe lângă zapisul de veci vânzare ce va lua, i să va întări stăpânirea şi prin osăbita carte a domniei mele.

1814 Iulie 22

l. p domneşti in tuş roş

procit vel logofăt

Divanul

Copia ačasta fiind asămine de pe ce adevărată ţădulă gospod' sau iscălit.

1828 Oc. 8

Veniamin Mitropolit Moldovei, Costache Catargiu logofăt, Vasile Miclescu vornic, D. Beldiman vornic.

Departamentul pricinilor streine a Cnejiei Moldaviei.

No. 208. Copie ačasta înfăţoşândusă şt la acest departament şi văzândusă incredinţată de către divanul pămăntesc, cu adevărate iscăliturile preosfinţiei sale Chirio Kir Veniamin, mitropolit Moldaviei, şi a dmlorsale boerilor, dmlui logofăt Costandin Catargiu, dmlui vornic Vasile Miclescul şi dmlui vornic Dumitrache Beldiman sau adeverit. Eşi 9 Oct. 1828.

Ioan Neculae vornic, Manolache Radu agă, Gh. Asachi agă.

trecut Ioan Pleşescul

l. p. departamentului (печете департаментȣлȣи причинилор стреине cap de bou)

Consulatul rosienesc supt N. 227 adevereşte copia in 9 Noembre 1828 şi pune pecetea Consulatului.

in dos nota: „Ordre du Prince de mettre à l'enchère les biens de Pascani donnés en échange aux Mourouzi".

18. 1814 **Noembre 16 Iaşi.** – (Copie). Scarlat Alex. Calimah Vodă întăreşte lui Iordache Roset vist cumpărătura in mezat cu 600.000 lei a moşiilor Paşcani, Conţăştii şi Hodora dela beizadelele Moruzi.

Noi Scarlat Alexandru Calimah Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn ţării Moldaviei, inştiinţare să face cu acest hrisov al domniei mele tuturor cui să cuvine a şti că viind inaintea noastră al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui *Iordache Roset* biv vel visternic niau arătat un zapis din 15 zile a acestei luni Noembre a anului curgător, iscălit de ai noştri cinstiţi şi credincioşi boerii dmlor Sandul Sturza vel visternic şi Răducanul Roset hatman, epitropii răposaţilor beizadele Dimitrie şi Panaiotachi, fiiul răposatului întru fericire domn Costandin Moruz Vvod, şi a luminatului beizade Costache, fiiul fratelui nostru Alexandru Costandin Moruz Vvod, adivărit fiind zapisul şi de preosvinţitul Mitropolit al ţării Kir Veniamin i de iubitorii de Dumnezeu Episcopi şi de toţi dmlor boerii cei mari, prin care să cuprinde că buna alcătuire ce au avut dmlor numiţii boeri epitropi cu dmlui comis Iancul Balş supusul împărăţiei Rossiii, fiiul răposatului boeriu vist. Iordache Balş de i sau dat prin schimb *moşiile Hotărnicenii* cu toate săliştele lor ce sânt din a stânga Prutului, şi sau luat inpotrivă de la dmlui comis Balş moşiia *Paşcani* de la ţănut Sucevei cu toate săliştele ei, moşii, cutunuri unite intrun hotar la un loc, stăpânite de părintele său şi de dmsa, i moşiile *Eserenii şi Giuleştii* de la ţânutul Hârlăului, *cunoscute supt un nume de Hodora* cu casăle de aşăzare, cu moşii şi grădini i alte binale şi cu toate acareturile ce sânt in cuprinsul lor întocma după scrisorile de danii i de cumpărături, schimburi ce alcătuiesc fiinţa acestor moşii şi după stăpânirea urmată atât de răposat visternic şi de dmlui comis, cum şi moşia *Conţăştii* ćau fost luat *cu bailc* de veci 250 lei pe an de la mănăstire *Pobrata* (scris Bobrata) şi alăturate cu săliştə

Paşcanii, pentru care sau îndatorat dmlui comis Iancul Balş a da de la sine la mănăstire şi orice lipsă sau prifacere sar întâmpla, dmlui să răspundă în pricina acĕasta care alcătuire de schimbu, precum să arată, făcândusă în vreme *prothesmiei* la 16 zile Noembre a trecutului an 1813 şi nefiind nici o pricină, sau întărit şi de cătră domnia me. Apoi în puterea vechilicului ce au dmlor ca să vândă acĕastă moşie de veci, făcând arătare cătră domnie me ca să o vândă prin sultan-mezat; după cerere dmlor sau făcut ţădulă domnii mele cătră al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui Costache Cantacuzino vel vornic de aprozi poruncitoare ca să să pue pe telal baş să li strige la mezat în curgere de 40 zile pe toate uliţăle oraşului, şi numitul boeriu făcând osibită ţădulă cătră Costandin telal baş care este din 13 a trecutei luni Iulie a anului curgător şi de atunce şi până la Noembre în 15 fără contenire strigândusă la sultan-mezat pe toate uliţăle oraşului şi în divanul domnescu şi adăogândusă muşterii unii pe alţii, preţul cel mai de pe urmă *şase sute una mii lei*, care au fostu şi cu mulţămire dumilorsale boerilor epitropi la hareciul ce sau făcut în divan, iau dat al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui *Iordachi Roset biv vel* visternic, precum arată ţidula mezatului adiverită de dmlor veliţii boeri, care sumă de bani răspunzândui dmlui toţi deplin în mânile dmlorsale boerilor epitropi, pe lângă zapisul acesta sau dat şi toate scrisorile câte au fost asupra acestor moşii, îndatorindusă ca în veci numitul boeriu cumpărătoriu şi în urma clironomii săi să aibă a stăpâni arătatele moşii, adică *Paşcanii* de la ţânutul Sucevii cu toate săliştele ei, moşii şi cutunuri unite întrun hotar şi moşia *Conţăştii* i moşiile *Ezărenii* şi *Glueştii* de la ţânutul Hârlăului *cunoscute supt un nume de Hodora*, cu toate acareturile ce sânt pe dânsele întocma precum sau stăpânit de răposatul visternic Iordache Balş şi de dmlui Iancul Balş, fără a suferi dmlui cumpărătoriu măcar cât de puţină răşluire nici supt un fel de cuvânt sau pretenţie, nici să fie dator a răspunde cuiva nici întro vreme pentru nici o pricină, ce să stăpânească făr de nici o supărare, ca un cumpărător de la sultan mezat pe drepţi banii dmsale, cum pre largu arată zapisul. Asupra căruia zapis cerând al nostru cinstit şi credincios boeriu dmlui Iordache Roset bev vel vist. ca să i să întărească stăpânirea sa prin domnescul nostru hrisov; după ce domnia me sântem bine încredinţaţi de toată curgerea pricinii aceştia de la începutul ei şi păr au luat săvârşire prin sultan-mezat la hareciu

ce sau făcut în divan că sau urmat toată cuviincioasa rânduială şi cu strigare în destulă vreme pentru viadere hotărâtă şi nime alţii nau dat preţul cu cari să se mulţămască dmlor boerii epitropi decât numai dmlui visternic Iordache Roset carile au răspuns şi toţi banii deplin, precum niam adeverit din zapisul de vânzare a dmlorsale boerilor epitropi, adiverit cu toată cuviincioasă încredinţare.

Iată dar prin acest al nostru domnesc hrisov întărim stăpânire cinstit şi credincios boerului nostru dmsale Iordache Roset biv vel visternic, şi în urma clironomilor dmsale ca să aibă a stăpâni aratatele moşii întocma după cuprinderea zapisului čau luat de la dmlor boerii epitropi, luânduşi de pe dânsele tot venitul din tot locul după obiceiu şi după hotărârea ponturilor ce sânt în visterie cu pecetea domnească; şi hrisovul acesta să fie de întăritură statornică, neclintit şi nerăşuit nici odinioară în veci; şi spre întărire celor de mai sus zise, iaste credinţa a însuşi domniei mele Scarlat Alexandru Calimah Vvod şi credinţa a prea iubit fiului domniei mele Alexandru Vvod şi credinţa a cinstiţi şi credincioşi boerii divanului domniei mele, dmlui Costandin Balş vel logofăt de ţara de gios şi dmlui Lupul Balş vel logofăt de ţara de sus, i dmlui Alexandru Ianculeu vel vornic de ţara de gios, i dmlui Neculai Stratulat vel vornic de ţara de gios, i dmlui Costandin Costache vel vornic de ţara de sus, i dmlui Teodor Balş vel vornic de ţara de sus, i dmlui Sandul Sturza vel visternic, i dmlui Gheorghie Manu hatman şi parcalab Sucevii, i dmlui Costachi Cantacuzin vel vornic de aprozi, şi dmlui Şărban Plaghino vel vornic de obştii, i dmlu Neculai Hrisoverghe vel vornic a politici, i dmlui Dumitru Negel vel postelnic, i dmlui Costandin Paladi vel agă, i dmlui Iordachi Ghica vel spatar, i dmlui Ioan Luca vel ban, şi celor a tuturor boerilor noştri şi mari şi mici întărinduşă hrisovul acesta şi cu a noastră domnească iscălitură şi pecete. Care sau scris în oraşul Eşii întru a doua domnie a noastră la Moldavia.

anul 1814 Noemcre 19

Is. Scarlat Calimah Vvod.
Costandin Balş vel logofăt procitoh

Alexandru Calimah agă procit 2 logofăt
sau trecut în condică

Toader Meţoc ot. divan

Divanul

Copie ačasta posláduindusă din cuvânt in cuvânt şi fiind intocma cu originalul sau incredinţat.

1828 Octombre 8

Veniamin Mitropolit Moldaviei
Costandin Catargiu vel logofăt,
Vasile Miclescul vornic,
D. Beldiman vornic.

Departamentul pricinilor străini a cnejiei Moldaviei.

No. 207. Copia ačasta infăţişândusă şi la acest departament şi văzândusă că este incredinţată de către divanul punându-să cu adevărate iscăliturile preosvinţitului chirio Kir Veniamin Mitropolit Moldaviei şi a dmlorsale boerilor, insă dmlui logofăt Costandin Catargiu, i dmlui vornic Vasile Miclescul şi dmlui vornic Dimitrie Beldiman, sau adeverit.

Ioan Niculce vornic — Eşii 9 Octomve 1828
Manolache Radu agă, Gh. Asachi agă
(I p. departamentului)

trecut Ioan Pleşescul

Obs. Cu No. 223 Consulatul general rosienesc adivereşte copia in 9 Noembrie 1828. (acta A. Balş, opis N. 20).

INDICE ALFABETIC

TABLA DE MATERII

Ispisoace și zapise

(din arhiva sf. Spiridon Iași)

(publicațiune făcută supt auspiciile Casei Sf. Spiridon din Iași)

Anul		Sec. XV	Sec. XVI	Sec. XVII	Sec. XVIII	Sec. XIX	Slavone	Total
1906	Vol. I partea 1	13	66	—	—	—	68	79
1906	Vol. I partea 2	—	—	139	—	--	94	139
1909	Vol. II partea 1	—	—	166	—	—	48	166
1910	Vol. II partea 2	—	—	152	—	—	38	152
1910	Vol. III partea 1	—	—	183	—	—	13	183
1912	Vol. III partea 2	—	—	115	—	—	2	115
1914	Vol. IV partea 1	—	—	171	—	—	—	171
1915	Vol. IV partea 2	—	—	18	106	1	1	125
1921	Vol. V partea 1	1	—	25	72	2	—	100
1923/24	Vol. V partea 1	1	—	4	124	12	—	141
1931	Vol. VI partea 1	—	—	—	53	17	—	70
1933	Vol. VI partea 2	—	—	11	32	53	—	96
	Total	15	66	984	287	85	264	1537

Extrase din „Ispisoaçe și Zapise"

1) Slovarul (vol. III. p. 2)
2) Docolina (vol. V. p. 1)
3) Roșieștii (vol. V p. 2)
4) Slobozia Bălților (vol. VI p. 2)
5) Ceale doao ceasuri—Hotărnicenii (vol. VI p. 2)

Din publicaţiile d-lui Gh. Ghibănescu

a) ISTORICE

1. Originile Huşilor, (extras din *Bârladul*) Bârlad 1888.
2. Epilogul Izvodului lui Clănău, (extras din Uricar XVII Iaşi) 1893.
3. Uricarul vol XVIII, XXIII, XXIV (colecţia T. Codrescu) doc. slavo-române, Iaşi 1892—1894.
4. Documentul, studiu istoric şi arheologic, prefaţă la vol. XXIII din Uricar) Iaşi 1894.
5. Originele Iaşilor, studiu istoric (extras din *Arhiva)* Iaşi 1904.
6. Ştefan cel Mare, studiu şi doc. slavo-române (extras din *Arhiva)* Iaşi 1904.
7. Personalitatea religioasă a lui Ştefan cel Mare (extras din *Viitorul)*, Iaşi 1904.
8. Centenarul Socolei (extras din *Evenimentul)* Iaşi, 1904.
9. Schiţă despre ţigani, după M. Kogălniceanu (extras din *Viitorul)*, Iaşi 1900.
19. Opt urice slavone dela Ştefan cel Mare, Iaşi 1904.
11. Din trecutul bisericei române (Bisericile din Iaşi), Iaşi 1904.
12. Istoria unei moşii (Plotuneşti) in *Arhiva* I, 385.
13. Vlad Ţepeş, studiu de critică istorică, in *Arhiva* VIII, 373.
14. O sută palme domneşti, in *Arhiva* XIII, 154.
15. Târgul Ocna, studiu istoric, in *Arhiva* II, 593.
16. Vlad Vodă Călugărul in *Arhiva* VII, 121.
17. Surete şi Izvoade vol. I (1440—1572) Iaşi 1906. — Vol. II (1433—1634). Iaşi 1907 Vol. III (1634—1653) Iaşi 1907,—Vol. IV (1488—1672) Iaşi 1907—Vol. V (1423—1691) Iaşi 1908—Vol. VI (1472—1672 documente Munteneşti) Iaşi 1909; Vol. VII (Cuzeştii) Iaşi 1912—Vol. VIII (Racoviţeştii) Iaşi 1914—Vol. IX (Doc. Basarabene Catargieştii Iaşi 1915—Vol. X (Râşcăneşti) Iaşi 1815; Vol. XI (doc. Basarabene) Iaşi 1922—Vol. XII (Dorohoiul), Iaşi 1923, Vol.—XIII (doc. Romăneştilor) Huşi 1923 Vol. XVI (documentele Şendricenilor, Dorohoi) Huşi 1925—Vol. XV Documentele Vasluiului, Iaşi 1916—Vol. XVI Documentele Fereştilor (Vaslui) Iaşi 1926 —Vol. XVII Documentele Drăcenilor Huşi—Vol. XVIII (1400- 1566) Iaşi 1927—Vol. XIX (1546—1597), Iaşi 1927—Vol. XX (1587—1618). Iaşi 1928 —Vol. XXI (6937—1729) Iaşi 1928—Vol. XXII (6926—7230) Iaşi 1929—Vol. XXIII (Başoteştii şi Pomârla), Iaşi. 1299--Vol. XXIV (6934—7153) Iaşi 1930,—Vol. XXV (7037—1878 (doc. Kogălniceneştii) Iaşi 1932).
18. Ispisoace şi Zapise, vol. I p. I, - 1400—1600, Iaşi 1906—vol. I p. II 1600—1631, Iaşi 1907,—vol. II. p. I 1631—1641, Iaşi 1908,—voll. II p. II, 1641 —1651, Iasi 1909; vol. III p. I 1651,—1663, Iaşi 1910 vol. III p. II, 1663—1675, Iaşi 1913—vol. IV, p. i (1675—1692) Iaşi 1915,—vol IV p. II 1692—1694, Iaşi, 1915—vol. V p. I 1694-seq., 1931—vol. V p. II 1696-seq. Iaşi 1922.—Huşi 1924 - vol. VI p. I. (1693—seq.) Iaşi 1931 — Vol. VI p. II (doc. basarabene) Iaşi 1933.
19. Ponturile vămilor Munteniei 1817, (extras din Surete VI) Iaşi 1909.
20. Ideia Unirei, conferinţă (extras din *Opinia*) Iaşi 1909.
21. Breasla Armenilor din Roman (extras din *Arhiva*) Iaşi 1910.
22. Istoria unui sat din Basarabia-Cobâlele pe Nistru (prefaţă la vol IX din Surete şi Izvoade) Iaşi 1914.
23. Istoria Docolinei, (extras din vol. V p. I al Ispisoacelor).
24. Ponturile religioase ale lui C Vodă Mavrocordat (extras din anuar Şc. Normale), Iaşi 1931.
25. Slobozia Bălţilor (extras din Ispisoace şi Zapise VI p. II) Iaşi 1932.
26. Amintiri (extras din anuarul Seminarului Veniamin) Iaşi 1932.
27. Permanenţa limbii slavone in ţările române ca raţiune juridică de stat (extras din *Anuarul* Şc. Normale).
28. Centenarul Presei Române (extras din Anuarul Şc. Normale) 1931.

29. Th Codrescu revistă istorică anul I Octombrie 1915—1916; No. 1 şi 2, an. II; seria II No. 3, 4-5-6 (în continuare) Iaşi 1933.
30. Roşieştii şi apa Idriciului, studiu istoric (prefaţă la Vol V. p. II Ispisoace) Huşi 1924.
31. Banu Toma Cozma (extras din Rev. ist. arh.) Chişinău 1930.
22. Uricile satelor Bereasa, Grumezoaia, Grajduri, Drănceni şi pomelnicul Cantemireştilor (în foi volante).
33. Surete şi Izvoade, colecţie manuscriptă de documente slavo-române în 72 vol. mari, cuprinde peste 150.000 documente.

b) LITERARE, DIDACTICE ŞI PEDAGOGICE

1. Şcoala privită prin prizma socială (extras din Gh. Lazăr) Bârlad 1887.
2. Invăţământul primar în Bulgaria (extras din *Evenimentul*) Iaşi 1904.
3. Tradiţia literară la Români, conferinţă Buc. 1890.
4. Gheorghe Lazăr, revistă de pedagogie şi literatură (în colaborare) Bârlad 1887, 1888, 1889.
5. Gramatica l. române pentru cursul primar urban şi rural, 3 ediţii, Iaşi Tip. Dacia 1894—1904 cu conducătorul ei.
6. Gramatica l. române pentru clasa III şi IV urbană, pentru divizia III rurală, Bucureşti. Editura Şteinberb. 1914 cu conducătorul ei.
7. Gramatica l. române pentru cursul secundar, Morfologia şi Sintaxa 2 vol. Iaşi 1898.
8. Studiu critic anteproectului legei instrucţiunei, prezentat de Spiru Haret Iaşi 1898.
9. Ţinerea clasului, după A. Vessiot, Piatra-Neamţ, 1899.
10. Baba Vodoaia şi Dascălul Dumitrachi nuvele, Iaşi 1892.
11. Şcoli normale primare din iniţiativă particulară, Iaşi 1906.
12. Bârladul, ziar politic-literar. Bârlad 1888.
13. Gramatica limbii slavone, traducere din ruseşte după Colosoff. Iaşi Tipografia Dacia 1900.
14. Glosarul psaltirei Scheiane, extras din *Viitorul*) Iaşi 1901.
15. Glosar Slavo-Român, extros din Ispisoace şi Zapise vol. III p. 2), Iaşi 1914.
16. Din traista cu vorbe. Iaşi 1906. Ediţia II în 2 volume, Iaşi 1924, 1925.
17. Grafia Chirilică la Români, Bârlad 1888.
18. Leastviţa de Varlam Mitropolitul (extras din Arhiva) Iaşi 1914.
19. Articole politice şi studii literare-istorice in următoarele ziare: „Vocea Tutovei", Bârlad. „Bârladul", Bârlad". „Românul", Bucureşti. „Lupta", Iaşi-Bucureşti. „Evenimentul", Iaşi. „Sara", Iaşi. „Opinia", Iaşi. „Patria", Bucureşti. „Ordinea", Bucureşti. „Presa", Bucureşti. „Gloria", Iaşi. „Ziua de mâine", Iaşi „Jurnalul", Iaşi. „Epoca", Bucureşti. „Poporul", Huşi. „Arma", Iaşi, şi reviste: „Gheorghe Lazăr", Bârlad. „Arhiva", Iaşi. „Arhiva Genealogică", Iaşi. „Indrumarea", Iaşi. „Analele Literare", Bucureşti. „Viitorul", şi „Ţara Nouă", Bucureşti. „Şcoala Nouă", Bucureşti. „Şcoala Normală" Iaşi. „Ion Neculce" Iaşi. „Viaţa Creştină" Iaşi. „Revista Arhivelor" Bucureşti, „Conştiinţa Naţională" Bucureşti. „Convorbiri literare" Bucureşti, „Zorile" Iaşi. „Solia Moldovei" Iaşi. „Buletinul Eparhiei Huşilor" Huşi. Anuarul Şcoalei Normale „Vasile Lupu" Iaşi.—„Vremea Şcoalei" Iaşi,—Revista istorică-arheologică" Chişinău, „Mitropolia Moldovei" Iaşi.—„Calea Vieţei" Iaşi,—„Anuarul Seminarului Veniamin" Iaşi. „Calendarul Invăţătorilor" Iaşi.